

**SUBOTIČKA
DANICA
(nova)**

**KALENDAR
2010.**

SUBOTIČKA DANICA
(nova)

**Kalendar
za 2010. godinu**

Subotica, 2009.

SUBOTIČKA DANICA (nova)
kalendar za 2010. godinu
godište LXXXIX.

Uredničko vijeće:

mr. Andrija Anišić, Stjepan Beretić, mr. Ervin Čeliković,
Katarina Čeliković, Franjo Ivanković, Vesna Huska,
dr. Andrija Kopilović, mr. Mirko Štefković i Željka Zelić

Objavljuje:

Župni ured Sv. Terezije
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Glavni urednik:

Stjepan Beretić
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Odgovorni urednik:

predsjedavajući Katoličkog instituta
za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović"
dr. Andrija Kopilović
24000 Subotica, Starine Novaka 58

Lektorica:

Katarina Čeliković

Korektura:

Željka Zelić

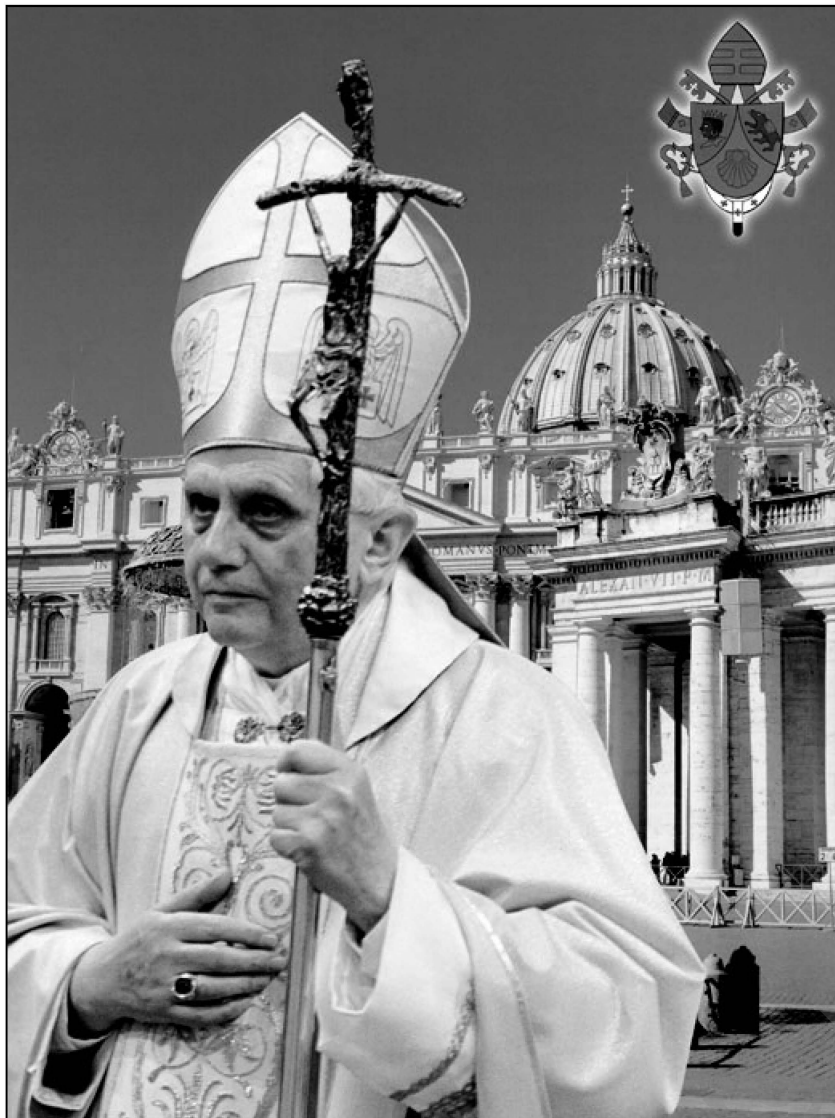
Tehnički urednik:

mr. Ervin Čeliković

Tisak:

Štamparija "Printex"
24000 Subotica, Segedinski put 86

Subotica, 2009.

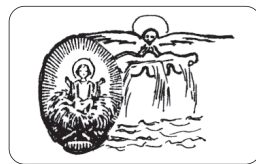

Benedictus PP XVI

*Papa Benedikt XVI.,
poglavar Katoličke crkve*

SIJEČANJ

Januar

KATOLIČKI

P 1 NOVA GODINA; Marija Bogorodica
S 2 Bazilije, Grgur Nazijanski
N 3 2 BOŽICNA; Ime Isusovo; Genoveva
P 4 Dafroza, Angela F., Borislava
U 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
S 6 BOGOJAVLJENJE (Tri kralja); Gašpar
Č 7 Rajmund P. Rajko, Zoran C
P 8 Gospa od brze Pomoći; Severin, Bogoljub
S 9 Julijan, Miodrag, Živko, Bl. Alix, Jadran
N 10 KRŠTENJE ISUSOVO; Agaton
P 11 Honorata, Neven, Higin
U 12 Ernest, Tatjana Rimska
S 13 Hilarije, Veronika, Radovan
Č 14 Feliks, Srećko, Veco
P 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija ●
S 16 Honorat, Marcel, Oton, Mislav
N 17 2. KR. G.; Antun op., Leona, Vojmil
P 18 Margareta Ug., Priska, Premila
U 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta
S 20 Fabijan, Sebastijan
Č 21 Agneza, Janja, Neža
P 22 Vinko, Anastazija, Irena R.
S 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milkod D
N 24 3. KR. G.; Franjo Saleški, Bogoslav
P 25 OBRAĆENJE SV. PAVLA ap.; Ananija
U 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
S 27 Anđela Merici, Pribislav, Živko
Č 28 Toma Akvinski, Tomislav
P 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
S 30 Martina, Gordana, Darinka O
N 31 4. KR. G.; Ivan Bosco, Saturnin

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	37	16	22
11.	07	36	16	33
21.	07	29	16	46
31.	07	19	17	00

PRAVOSLAVNI

DECEMBAR 2009. / JANUAR 2010. - pravoslavni
P 19 Sveti mučenik Bonifatije
S 20 Sv. Ignjatije Bagonosac (Pretrp. Roždestva)
N 21 30. po D. - Otaca; Sv. m. Julijana - Oci
P 22 Sv. velikomučenica Anastazija
U 23 Sv. 10 m. Kritskih (Tucindan)
S 24 Sv. ppm. Evgenija - Badnji dan
Č 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIC
P 26 Sabor Presv. Bogorodice
S 27 Sv. prvomučenik i arhiđakon Stefan
N 28 31. po D. - Sv. Bogoot.; Sv. 20.000 m. Nikom.
P 29 Sv. 14.000 mladenaca Vittejemskih
U 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora Kesarijska.
S 31 Pp. Melanija, (Odanije Roždestva)
Č 1 JAN - Obrez.G.I.Hr.; sv. Vasilije V., Nova g.
P 2 Sv. Silvestar, (Pretr. Bogojavljenja)
S 3 Sv. pr. Malahije, sv.m. Gordije
N 4 32. po D. - pred Bogojav.; Sabor 70 sv. ap.
P 5 Sv.m. Teopemt i Teona - Krstovdan
U 6 Bogojavljenje
S 7 Sabor sv. Jovana Krst. - Jovanjdan
Č 8 Sv.m. Julijan V., Pp. Georgije Hozevit.
P 9 Sv.m. Polievkt, sv. Filip Moskovski
S 10 Sv. Grigorije Niski, pp. Dometijan
N 11 33. po D. - po Bogojav.; Pp. Teodosije V.
P 12 Sv. mučenica Tatijana
U 13 Sv.m. Ermil i Stratonik (Odan. Bogojav.)
S 14 Sv. Sava prvi arhiepiskop srpski
Č 15 Pp. Pavle, pp. Gavriilo Lesnovski
P 16 Časne verige ap. Petra
S 17 Pp. Antonije Veliki
N 18 O Bludnom sinu; Sv. Atanasije Veliki

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	7.	11	41
Mladak:	15.	08	12
Prva četvrt:	23.	11	55
Uštap (pun mjes.):	30.	07	19

VELJAČA

Februar

KATOLIČKI

P 1 Sever, Brigita, Miroslav
U 2 **SVIJEČNICA**; Marijana, Marin, Marija
S 3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar, Dubravko
Č 4 Veronika Jeruz., Andrija Corsini
P 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
S 6 Pavao Miki i dr., Doroteja, Dorica (C)
N 7 5. KR. G.; Držislav, Rastimir
P 8 Jeronim Emilijani, Jozefina B., Jerko
U 9 Apolonija, Sunčana, Borislava
S 10 **Bl. Alojzije Stepinac**; Skolastika
Č 11 Gospa Lurdska, Mirjana
P 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan
S 13 Katarina Ricci, Božidarka, Kastor
N 14 6. KR. G.; Valentin, Zdravko (●)
P 15 Klaudije Col., Georgija, Agapa
U 16 Julijana, Onezim, Miljenko, Đula
S 17 **ČISTA SRIJEDA - Pepelnica (post)**
Č 18 Bernardica, Šimun, Gizela
P 19 Bonifacije, Konrad, Blago, Ratko
S 20 Leon, Lav, Lea
N 21 1. KORIZ. (Čista); Petar D., Eleonora
P 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko (D)
U 23 Romana, Polikarp, Grozdan
S 24 Montan, Modest, Goran (kvatre)
Č 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje, Darko
P 26 Aleksandar, Sandra, Branimir (kv.)
S 27 Gabriel od Žalosne G., Tugomil (kv.)
N 28 2. KORIZ. (Pačista); Bogoljub (O)

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	18	17	02
10.	07	06	17	15
20.	06	51	17	30
28.	06	37	17	41

PRAVOSLAVNI

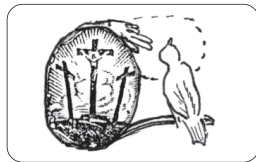
JANUAR / FEBRUAR - pravoslavni
P 19 Pp. Makarije Egip., Sv. Marko Efeski
U 20 Pp. Jevtimije Veliki
S 21 Pp. Maksim Isp., sv. m. Neofit
Č 22 Sv.ap.Timotej, ppm. Anastasije
P 23 Sv. svm. Kliment Ankirski
S 24 Pp. Ksenija Rimljanka (Zadušnice)
N 25 Mesopusna; Sv. Grigorije Bogoslov
P 26 Pp. Ksenofont i Marija
U 27 Prenos mošt. sv. Jovana Zlatousta
S 28 Pp. Jefrem i Isak Sirin
Č 29 Prenos mošt. sv. Ignatija Bogonosca
P 30 Sveta Tri Jerarha
S 31 Sv. besbrebnici Kir i Jovan (Pretpraz. Sret.)
N 1 FEB - N. Siropusna; Sv.m. Trifun (Bele poklade)
P 2 Sretnje Gospodnje (Početak posta)
U 3 Sv. Simeon i Ana, sv. Jakov arhiep.
S 4 Pp. Isidor Pelusiot, Pp. Nikolaj
Č 5 Sv. mučenica Agatija, Sv. Polievkt
P 6 Sv. Fotije Carigr. i Vukol Smirnski
S 7 Sv. Partenije Lamp. (Teodorova subota)
N 8 Prva posta - Čista -Pravoslav.; Sv. Teodor S.
P 9 Sv. mučenik Nikifor
U 10 Sv. svm. Haralampije
S 11 Sv. svm. Vasilije, sv. vm. Đorđe Kratovac
Č 12 Sv. Meletije Antioh.
P 13 Prep. Simeon Mirotočivi
S 14 Pp. Avksentije, Sv. Kirilo Slovenski
N 15 Druga posta - Pačista; Sv.ap. Onisim

Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	6.	00	50
Mladak:	14.	03	52
Prva četvrt:	22.	01	43
Uštap (pun mjes.):	28.	17	39

OŽUJAK

Mart

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
U 2 Janja Pr., Lucije, Iskra, Čedomil
S 3 Marin, Kunigunda, Kamilo, Zvezdan
Č 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
P 5 Euzebij, Teofil, Vedran
S 6 Marcijan, Viktor, Zvezdana
N 7 3. KORIZ. (Bezimena)
P 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
U 9 Franciska Rimska, Franjka, Fanika
S 10 Emil, Makarije, Krunoslav
Č 11 Eutimije, Kandid, Firmin, Tvrtko
P 12 Maksimilijan, Teofan, Bernard, Budislav
S 13 Kristina, Rozalija, Modesta, Ratka
N 14 4. KORIZ. (Sredoposna); Matilda
P 15 Klement, Veljko, Vjekoslava
U 16 Herbert, Agapit, Smiljan, Hrvoje
S 17 Patrik, Domagoj, Patricija, Hrvoje
Č 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro
P 19 JOSIP, zaručnik BDM; Joso, Josipa
S 20 Niceta, Dionizije, Vladislav, Klaudija
N 21 5 KORIZ. (Gluha); Serapion, Vesna
P 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
U 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen
S 24 Latin, Simeon, Javorka, Katarina, Karin
Č 25 **BLAGOVJEST**; Marija, Maja, Marijan
P 26 Emanuel, Sabina, Montan i Maksima
S 27 Lidija, Rupert, Lada
N 28 CVJETNICA; Priska, Sonja, Nada
P 29 Bertold, Jona, Eustazije
U 30 Kvirin, Viktor, Vlatko
S 31 Benjamin, Amos, Ljubomir, Ljubo

FEBRUAR / MART - pravoslavni
P 16 Sv m. Pamfil, Porfirije i drugih 12 muč.
U 17 Sv. vm. Teodor Tiron
S 18 Sv. Lav Rimski, Sv. Flavijan Carigr.
Č 19 Sv. ap. Arhip. Filimon i Apfija
P 20 Sv. Lav Katanski
S 21 Pp. Timotej, Sv. Evstatije
N 22 Treća posta - Krstopokl.; Sv. m. u Evgen.
P 23 Sv. svm. Polikarp Smirnski
U 24 I i II obret. glave sv. Jovana Krstitelja
S 25 Sv. Tarasije Carigradski
Č 26 Sv. Porfirije, episkop Gaski
P 27 Pp. Prokopije Dekapolit
S 28 Pp. Vasilije Ispovednik
N 1 MAR - Četvrta posta - Sredoposna
P 2 Sv. svm. Teodot Kirinejski
U 3 Sv.m. Evtropije, Kleonik, Vasilisk
S 4 Pp. Gerasim Jordanski (Prvo bdenije)
Č 5 Sv.m. Konon, pp. Marko Podvižnik
P 6 Sv. 42 muč. iz Amoreje (Drugo bdenije)
S 7 Sv. 7 svm. Hersonskih
N 8 Peta posta - Gluvna; Sv. Teofilakt Ispov.
P 9 Sv. 40 m. Sevastijskih - Mladenci
U 10 Sv. mučenik Kordat Korintski
S 11 Sv. Sofronije Jerusalimski
Č 12 Sv. Grigorije Dvojeslov, Pp. Simeon
P 13 Prenos mošt. sv. Nikiifora Carigradskog
S 14 Pp. Benedikt Nurs.; Lazar. subota (Vrbica)
N 15 Šesta posta - Cvetna - Ulazak G. I. Hrista u Jer.
P 16 Sv. ap. Aristovul, svm. Savin
U 17 Sv. Aleksije - čovek Božji
S 18 Sv. Kiril Jerusalimski

Sunce u ožujku:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	35	17	42
10.	06	17	17	56
21.	05	58	18	10
31.	06	39	19	23

Mjesečeve mijene u ožujku:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	7.	16	43
Mladak:	15.	22	02
Prva četvrt:	23.	12	01
Uštap (pun mjes.):	30.	04	27

TRAVANJ

April

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

Č 1 VELIKI ČETVRTAK; Teodora, Božica
P 2 VELIKI PETAK; Franjo P., Dragoljub
S 3 VELIKA SUBOTA; Rikard, Cvijeta, Ratko
N 4 USKRS (VAZAM); Izidor, Strahimir
P 5 USKRSNI PON.; Vinko Fer., Berislav
U 6 Vilim, Celzo, Rajko, Petar ☾
S 7 Ivan de la Salle, Herman, Gizela
Č 8 Dionizije Kor., Alemka
P 9 7 srijem. mučenica; Marija Kleofina
S 10 Ezekijel, Apolonija, Sunčica
N 11 2. USKRSNA (Bijela); Stanislav
P 12 Julije, Viktor, Davorka, Đula
U 13 Martin I. papa, Ida
S 14 Maksim, Tiberije, Valerijan ●
Č 15 Damjan, Anastazija, Bosiljka
P 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica
S 17 Rudolf, Robert, Inocent, Šimun, Paula
N 18 3. USKRSNA; Eleuterije, Amadej
P 19 Konrad, Ema, Rastislav, Marta, Leon
U 20 Marcijan, Teotim, Bogoljub
S 21 Anzelmo, Goran, Fortunat ☽
Č 22 Soter i Kajo, Teodor
P 23 Juraj, Đuro, Đurđica, Bela, Adalbert
S 24 Fidelis, Vjera, Vjerko
N 25 4. USKRSNA; Marko ev.; Ervin, Maroje
P 26 Kleto i Marcelin, Zorko
U 27 Bl. Ozana Kotorska; Jakov Zadr.
S 28 Petar Chanel, Euzebije ○
Č 29 Katarina Sijenska, Kata
P 30 Pio V. papa, Josip Cott., Benedikt

MART / APRIL - pravoslavni
Č 19 Veliki četvrtak (Veliko bdenije)
P 20 Veliki petak
S 21 Velika subota
N 22 Vaskrsenje Gosp. Isusa Hrista - VASKRS
P 23 Vaskrsni ponedjeljak; Sv. ppm. Nikon i dr.
U 24 Vaskrsni utorak; Pp. Zaharije
S 25 Blagovesti
Č 26 Sabor Sv. arhangela Gavrila
P 27 Sv. m. Martona Solunska (Istočni petak)
S 28 Pp. Ilarion Ispovednik
N 29 Druga Tomina; Pp Marko Areutski
P 30 Pp. Jovan Lestvičnik (Pobusani poned.)
U 31 Pp Ignatije Gangrijski
S 1 APR - Pp. Marija Egipćanka
Č 2 Pp. Tit Čudotvorac
P 3 Pp. Nikita Ispovednik
S 4 Pp Josif Himnograf
N 5 Treća - Mironosica; Sv. m. Agatopod i Teodul
P 6 Sv. Evtihije Carigradski
U 7 Pp. Georgije Mitilenski
S 8 Sv. ap. Irodion, Agav, Ruf i dr.
Č 9 Sv. m. Evpsihije
P 10 Sv. m. Terentije, Pompije i dr.
S 11 Sv. svm. Antipa Pergamski
N 12 Četvrta - Raslabljenog; Pp. Vasilije Ispov.
P 13 Sv. svm. Artemon Laodikijski
U 14 Sv. Martin Ispovednik
S 15 Sv. ap. Aristarh, Pud i Trofim (Prepolov.)
Č 16 Sv. m. Agapija, Hionija i Irina
P 17 Pp. Simeon Persijski

Sunce u travnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	37	19	24
10.	06	20	19	36
20.	06	02	19	49
30.	05	46	20	02

Mjesečeve mijene u travnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	6.	11	38
Mladak:	14.	14	30
Prva četvrt:	21.	20	21
Uštap (pun mjes.):	28.	14	19

SVIBANJ

Maj

KATOLIČKI

S 1 Josip radnik; Sigismund, Žiga
N 2 5. USKRSNA; Atanzije, Eugen, Boris
 P 3 Filip i Jakov ap.; Mladen
 U 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta, Iskra
 S 5 Anđelko, Irena, Maksim, Silvana
 Č 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
 P 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
 S 8 Marija Posred., Bratoljub, Celestin
N 9 6. USKRSNA; Pahomije, Herma, Mirna
 P 10 *Bl. Ivan Merz*; Gospa Trs., Antonin, Job
 U 11 Mamerto, Franjo Hieronym
 S 12 *Leopold Mandić*; Bodgan, Pankracije
 Č 13 **SPASOVO (UZASAŠĆE)**; BDM Fatim.
 P 14 Matija ap.; Matko, Matiša, Justa
 S 15 Izidor, Sofija, Sonja, Jakov
N 16 7. USKRSNA; Ivan Nep., Ubald, Nenad
 P 17 Paskal, Paško, Bruno, Akvilin
 U 18 Ivan I. papa, Kristijan A.
 S 19 Urban, Celestin, Teofil, Rajko, Ivan
 Č 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan
 P 21 Andrija B., Dubravka
 S 22 Helena, Jagoda, Rita, Eugen
N 23 DUHOVI; Deziderije, Željko, Željka
 P 24 Marija Majka Crkve; BDM Pomoć.
 U 25 Beda Časni, Grgur VII., Urban
 S 26 Filip Neri, Zdenko (kvatre)
 Č 27 Augustin Canter., Vojtjeh
 P 28 German, Vilim, Ana Marija P. (kvat.)
 S 29 Euzebije, Ervin, Polion (kvatre)
N 30 PRESVETO TROJSTVO; Ivana A.
 P 31 Pohod BDM, Krunoslava, Vladimir

PRAVOSLAVNI

APRIL / MAJ - pravoslavni
 S 18 Pp. Jovan
N 19 Peta - Samarjanke; Pp. Jovan Vethopeš.
 P 20 Pp. Teodor Trihina
 U 21 Sv. svm. Januarije
 S 22 Pp. Teodor Sikeot (Odan. Prepolovljenja)
Č 23 Sv. vm. Georgije - Đurdevdan
 P 24 Sv. Sava Stratilat
 S 25 Sv. ap. i jevand. Marko - Markovdan
N 26 Šesta - Slepoga; Sv. svm. Vasilije Amas.
 P 27 Spaljiv. mošt. Sv. Save na Vračaru
 U 28 Sv. ap. Jason i Sosipatr
S 29 Sv. Vasilije Ostroški Čud. (Odan. Vaskrsa)
Č 30 Vaznesenje Gospodnje - Spasovdan
 P 1 MAJ - Sveti pr. Jeremija
 S 2 Sv. Atanasije Veliki, Sv. Mihail
N 3 Sedma - Svetih otaca; Sv. m. Timotej i Mavra
 P 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
 U 5 Sv. velikomučenica Irina
 S 6 Pravedni Jov, prenos mošt. Sv. Save
 Č 7 Pojava časnog Krsta u Jerusalmu
 P 8 Sv. ap. i jev. Jovan Bogos. (Odan. Vaznesenja)
 S 9 Prenos moštiju Sv. Nikole (Zadušnice)
N 10 Pedesetnica - Silazak Sv. Duha na ap. - Trojice
P 11 Duhovski poned.; Sv. Kirilo i Metodije
U 12 Duhovski utorak; Sv. Epifanije, sv. German
 S 13 Sv. m. Glikerija
 Č 14 Sv. m. Isidor, Sv. m. Maksim
 P 15 Pp. Pahomije Veliki, Sv Ahilije
 S 16 Pp. Teodor Osveć.; (Odan. Pedesetnice)
N 17 1. po D. - Svih Svetih; (Petrov. poklade)
 P 18 Sv. muč. Teodor Ankirski (Početak posta)

Sunce u svibnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	44	20	03
11.	05	30	20	16
21.	05	18	20	28
31.	05	10	20	38

Mjesečeve mijene u svibnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	6.	06	16
Mlađak:	14.	03	05
Prva četvrt:	21.	01	44
Uštap (<i>pun mjes.</i>):	28.	01	08

BILJEŠKE

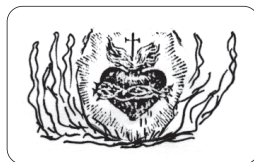
Svibanj:

Vrijeme: Spasovska kiša donosi dobru godinu. Ako Pankrac, Servac, Bonivad i Urban prođu bez mrzla, Božja je blagodati. Duhovi kišni, ambari puni. Suh svibanj, prazne vreće.

Kad u svibnju mnogo sijeva, zemljodjelac neka pjeva.

LIPANJ

Juni

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

U 1 Justin, Mladen
S 2 Marcelin i Petar, Blandina, Eugen
Č 3 **TIJELOVO; Karlo Lwanga i dr., Dragutin**
P 4 Kvirin Sisački, Predrag, Optat C
S 5 Bonifacije, Valerije, Darinka
N 6 **10. KR. G.; Norbert, Neda, Paulina**
P 7 Robert, Sabinijan, Radoslav
U 8 Medard, Vilim, Žarko
S 9 Pelagija, Efrem, Ranko
Č 10 Margareta, Greta, Biserka, Bogumil
P 11 Srce Isusovo; Barnaba ap.; Borko
S 12 Srce Marijino; Ivan F., Bosiljko ●
N 13 **11. KR. G.; Antun Pad., Tonko, Antonija**
P 14 Rikard, Rufin, Elizej
U 15 Vid, Jolanka, Ferdinand, Amos
S 16 Franjo Regis, Zlatko, Borko, Zlata
Č 17 Emilija, Laura, Bratoljub, Inocent
P 18 Marko i Marcelijan, Ljubomir, Grgur
S 19 Romuald, Rajka, Bogdan D
N 20 **12. KR. G.; Naum Ohrid., Goran**
P 21 Alojzije G., Vjekoslav, Slavko
U 22 Paulin Nol., Ivan Fisher, Toma M.
S 23 Sidonija, Josip Cafasso, Sida, Zdenka
Č 24 Rođenje Ivana Krstitelja; Krsto
P 25 Eleonora, Vilim, Henrik, Adalbert
S 26 Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran O
N 27 **13. KR. G.; Ćiril Aleks., Ladislav Ug.**
P 28 Irenej, Mirko, Smiljan
U 29 **PETAR I PAVAO;** Krešimir, Krešo, Beata
S 30 Ernest Praški, Rimski prvomučenici

MAJ / JUN - pravoslavni
U 19 Sv. svm. Patrikije
S 20 Sv. m. Talalej, pp. Stefan Piperski
Č 21 **Sv. Car Konstantin i carica Jelena**
P 22 Sv. m. Jovan Vladimir kralj srpski
S 23 Pp. Mihailo Ispovednik
N 24 **2. po D.; Pp. Simeon Divnogorac**
P 25 III obretnje glave sv. Jovana Krstitelja
U 26 Sv. apost. Karp i Alfej
S 27 Sv. svm. Terapont
Č 28 Pp. Nikita Ispovednik
P 29 Pp. m. Teodosija Tirska
S 30 Pp. Isakije Dalmatski
N 31 **3. po D.; Sv. ap. Jerma i muč. Ermije**
P 1 JUN - Sv. m. Justin Filosof
U 2 Sv. Nikifor, Sv. svm. Erazmo Ohridski
S 3 Sv. m. Lukilijan i drugi
Č 4 Sv. Mitrofan, sv. mir. Marta i Marija
P 5 Sv. svm. Dorotej
S 6 Pp. Visarion i Ilarion Novi
N 7 **4. po D.; Sv. svm. Teodot Ankirski**
P 8 Sv. vm. Teodor Stratilat
U 9 Sv. Kirilo Aleksandrijski
S 10 Sv. svm. Timotej Bruski
Č 11 Sv. ap. Vartolomej i Varnava
P 12 Pp. Onufrije Veliki i Petar Atonski
S 13 Sv. m. Akilina i sv. Trifilije Levkusijski
N 14 **5. po D.; Sv. prorok Jelisej**
P 15 **Sv. pror. Amos, Sv. vm. Knez Lazar-Vidovdan**
U 16 Sv. Tihon Amatunski Čudotvorac
S 17 Sv. m. Manuil, Savel i Ismail

Sunce u lipnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	10	20	39
10.	05	06	20	45
20.	05	06	20	50
30.	05	09	20	50

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	4.	00	14
Mlađak:	12.	13	16
Prva četvrt:	19.	06	31
Uštap (pun mjes.):	26.	13	32

SRPANJ

Juli

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

Č 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
P 2 Oton, Matinijan, Višnja, Bernardin
S 3 Toma Apostol; Tomo, Leon
N 4 14. KR. G.; Elizabeta Port., Jelica (C
P 5 Ćiril i Metod, Antun M., Zakarija
U 6 Marija Goretti, Bogomila
S 7 Vilibald, Klaudija, Vilko, Lovre
Č 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen
P 9 **Bl. Marija Petković;** Leticija
S 10 Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka
N 11 15. KR. G.; Benedikt opat, Benko ●
P 12 Mohor, Suzana C., Ivan G.
U 13 **Majka Božja Bistrička;** Henrik, Hinko
S 14 Kamilo, Katarina, Miroslav
Č 15 Bonaventura, Vladimir K., Roland
P 16 Gospa Karmelska, Elvira, Karmela
S 17 Andrija, Branko, Nadan
N 18 16. KR. G.; Fridrik, Jadviga, Natko)
P 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
U 20 Ilija prorok, Iljko, Margareta
S 21 Lovro Brindiz., Danijel, Danica
Č 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka
P 23 Brigita zašt. Europe, Apolinar, Ivan Cas.
S 24 Kristina, Mirjana, Kunigunda
N 25 17. KR. G.; Jakov st. ap.; Kristofor
P 26 Joakim i Ana, roditelji BDM; Anica ○
U 27 Kliment Ohridski i dr., Natalija
S 28 Viktor, Beato, Nevinko, Inocent
Č 29 Marta, Flora, Blaženka, Mira, Olaf
P 30 Petar Krizolog, Rufin, Anđa
S 31 Ignacije Loyol., Vatroslav, Zdenka

JUN / JUL - pravoslavni
Č 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul
P 19 Sv. ap. Juda i pp. Pajsije Veliki
S 20 Sv. svm. Metodije, pp. Naum Ohridski
N 21 6. po D.; Sv. m. Julijan Tarsijski
P 22 Sv. svm. Jevsevije
U 23 Sv. m. Agripina
S 24 **Rođenje Sv. Jovana Krstitelja - Ivanjdan**
Č 25 Sv. ppm. Fevronija
P 26 Pp. David Solunski
S 27 Pp. Sampson Stranoprimac
N 28 7. po D.; Prenos mošt. sv. Kira i Jovana
P 29 Sv. ap. Petar i Pavle - Petrovdan
U 30 Sabor svetih 12 apostola - Pavlovdan
S 1 JUL - Sv. m. besrebr. Kozma i Damjan
Č 2 Polaganje rize Presv. Bogorodice
P 3 Sv. m. Jakint i pp. Anatolije
S 4 Sv. Andrej Kritski i pp. Marta
N 5 8. po D.; Pp. Atanasije Atonski
P 6 Pp. Sisoje Veliki
U 7 Pp. Toma Malein, sv.m. Nedelja
S 8 Sv. vm. Prokopije
Č 9 Sv. svm Pankratije, sv. Teodor
P 10 Sv. 45 muč. iz Nikopolja, Pp. Antonije P.
S 11 Sv. vm. Efimija i blažena Olga
N 12 9. po D.; Sv. m. Proklo i Ilarije
P 13 Sabor sv. Arhangela Gavrila
U 14 Sv. ap. Akila, Pp. Nikodim
S 15 sv. m. Kirik i Julita
Č 16 Sv. svm. Atinogen, sv.m. Julija
P 17 Sv. vm. Marina - Ognjena Marija
S 18 Sv. m. Emilijan i Jakint

Sunce u srpnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	10	20	50
11.	05	17	20	46
21.	05	26	20	38
31.	05	38	20	27

Mjesečeve mijene u srpnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	4.	16	36
Mladakt:	11.	21	42
Prva četvrt:	18.	12	21
Uštap (pun mjes.):	26.	03	38

KOLOVOZ

August

KATOLIČKI

N 1 18. KR. G.; Alfons de Lig., Vjera, Nada
 P 2 Porcijunkula, Gospa od anđela
 U 3 **Bl. Augustin Kažotić;** Lidija, Aspren (C
 S 4 Ivan Marija Vianney, Dominika
 Č 5 Snježna Gospa, Nives, Snježana
 P 6 Preobraženje Gospodnje; Predrag
 S 7 Siksto papa, Darko, Donat
N 8 19. KR. G.; Dominik, Nedjeljko, Dinko
 P 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
 U 10 Lovro đakon, Lovorko, Erik, Laura ●
 S 11 Klara, Jasna, Ljiljana, Suzana
 Č 12 Anicet, Hilarija, Veselka, Ivana Fr. Ch.
 P 13 Poncijan i Hipolit, Ivan B., Kasijan
 S 14 Maksimilijan Kolbe, Euzebije, Alfred
N 15 20. KR. G.; UZNESENIJE BDM - V. Gospa
 P 16 Sv. Rok; Stjepan kr. (za opću Crkvu) ☾
 U 17 Hijacint, Liberat, Miron, Jacek
 S 18 Jelena Križarica, Jelka
 Č 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla, Donat
 P 20 Sv. Stjepan kralj, Krunoslav
 S 21 Pio X. papa, Hermogen, Anastazija
N 22 21. KR. G.; BDM Kraljica, Vladislava
 P 23 Ruža Lim., Filip B., Zdenko
 U 24 Bartol apostol; Bariša, Emilija ○
 S 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasan, Lajčo
 Č 26 Sv. Bernard
 P 27 Monika, Honorat, Časlav
 S 28 Augustin, Tin, Gustav, Pelagije, Zlatko
N 29 22. KR. G.; Glavosjek Ivana Krst.
 P 30 Feliks i Adaukt, Radoslava
 U 31 Rajmud, Rajko, Optat, Željko

PRAVOSLAVNI

JUL / AVGUST - pravoslavni
N 19 10. po D.; Sv. Stefan i pp. Evgenija
P 20 Sv. prorok Ilija, Sv. Ilija Gruzijski
 U 21 Sv. prorok Jezekilj
S 22 Sv. Marija Magdalena - Blaga Marija
 Č 23 Sv. m. Trofim, Teofil i drugi s njima
 P 24 Sv. m Hristina, Pp. Polikarp P.
 S 25 Uspenije Sv. Ane
N 26 11. po D.; Ppm. Paraskeva - Petka
 P 27 Sv. vm. Pantelejmon
 U 28 Sv.ap. i đak. Prohor, Nikanor, Timon i Parmen
 S 29 Sv.m. Kalinik i Serafima
 Č 30 Sv. svm. Valentin, pp. Angelina (Gospojin. pokl.)
 P 31 Sv. Evdokim i sv.m. Julita
 S 1 AVG- Izn. Čas. Krsta, Sv.m. Makaveji (Poč. posta)
N 2 12. po D.; Prenos mošt. sv. pm. i arh. Stefana
 P 3 Pp. Isakije, Dalmat i Faust
 U 4 Sv. 7 mučenika u Efesu
 S 5 Sv.m. Evsignije; (Pretp. Preobraž
Č 6 Preobraženje Gospodnje
 P 7 Sv. ppm. Dometije i pp. Or
 S 8 Sv. Emilijan Ispovednik
N 9 13. po D.; Sv. ap. Matija i sv. m. Antonije
 P 10 Sv. m. arhidakon Lavrentije
 U 11 Sv. m. i arhidakon Evplo
 S 12 Sv. m. Fotije i Anikita
 Č 13 Sv. m. Ipolit (Odanije Preobraženja)
 P 14 Sv. prorok Mihej (Pretp. Uspenija)
S 15 Usp. Presv. Bogorodice - Vel. Gospojina
N 16 14. po D.; Sv. Jevstatije, pp. Roman
 P 17 Sv. m. Miron i Patroklo
 U 18 Sv. m. Flor, pp. Jovan Riiski

Sunce u kolovozu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	39	20	25
10.	05	50	20	13
20.	06	02	19	56
31.	06	14	19	38

Mjesečeve mijene u kolovozu:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	3.	07	00
Mladakt:	10.	05	09
Prva četvrt:	16.	20	15
Uštap (pun mjes.):	24.	19	06

RUJAN

Septembar

KATOLIČKI

S 1 Egidije, Branimir, Tamara
 Č 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
 P 3 Grgur Veliki, Gordana
 S 4 Ruža Viterpska, Rozalija, Dunja, Ida
N 5 23. KR. G.; Bl. Majka Terezija
 P 6 Zaharija, Boris, Davor
 U 7 **Marko Križevčanin**; Blaženko
 S 8 **ROĐENJE BDM (Mala Gospa)**
 Č 9 Petar Claver, Strahimir
 P 10 Nikola Tolentinski, Pulherija
 S 11 Hijacint, Cvjetko, Miljenko
N 12 24. KR. G.; Ime Marijino, Dubravko
 P 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
 U 14 Uzvišenje sv. Križa; Višeslav
 S 15 Gospa Žalosna; Melita (kvatre)
 Č 16 Sv. Eufemija, Kornelije i Ciprijan
 P 17 Robert Belar., Rane sv. Franje (kvatre)
 S 18 Josip Kupert., Sonja, Irena (kvatre)
N 19 25. KR. G.; Januarije, Suzana, Emilija
 P 20 Andrija Kim, Svjetlana, Pavao Ch.
 U 21 Matej ap. i ev.; Matko, Mato
 S 22 Toma Vilanovski, Mavro, Žarko
 Č 23 Sv. Pio iz Pietrelcina, Lino, Tekla
 P 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko
 S 25 Firmin, Zlata, Kleofa, Rikarda
N 26 26. KR. G.; Kuzma i Damjan, Damir
 P 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav
 U 28 Vjenceslav, Večeslav, Veco
 S 29 Mihael, Gabriel i Rafael; Milan
 Č 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

PRAVOSLAVNI

AVGUST / SEPTEMBAR - pravoslavni
 S 19 Sv. m. Andrej Stratilat
 Č 20 Sv. prorok i svm. Samuilo
 P 21 Sv. ap. Tadej, sv. m. Vasa sa decom
 S 22 Sv. mučenik Agatonik
N 23 15. po D.; Sv. svm. Irinej i (Odan. Uspenija)
 P 24 Sv. svm. Evtihije, sv. m. Sara
 U 25 Sv. ap. Vartolomej, Sv. ap. Tit
 S 26 Sv. m. Adrijan i Natalija
 Č 27 Pp. Pimen Veliki
 P 28 Pp. Mojselj Murin i Sava Pskovski
 S 29 Usekovanje glave Sv. Jovana Krst.
N 30 16. po D.; Sv. Aleksandar Nevski
 P 31 Polag. pojasa Presv. Bogorodice
 U 1 SEP-Pp. Simeon Stolpnik - Crkvena nova god.
 S 2 Sv. m. Mamant, sv. Jovan Posnik
 Č 3 Sv. svm Antim, sv. Joanikije
 P 4 Sv. svm Vavila, sv. pr. Mojselj Bogovidac
 S 5 Sv. pr. Zaharija i praved. Jelisaveta
N 6 17. po D.; Čudo sv. arhangela Mihaila
 P 7 Sv.m. Sozont (Pretp. Rođ. Presv. Bogorodice)
U 8 Rođ. Presv. Bogorodice - Mala Gospojina
 S 9 Sv. pravedni Joakim i Ana
 Č 10 Sv. Minodora, Mitrodora i Nimfodora
 P 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
 S 12 Sv. svm. Avtonom - (Odan. Rođ. Presv. Bogor.)
N 13 18. po D.; Sv. svm. Komilije (pret. Vozdviženja)
P 14 Vozdviženje Časnog Krsta - Krstovdan
 U 15 Sv. vm. Nikita
 S 16 Sv. vm. Jefimija, pp. Dorotej
 Č 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav i njihova majka Sofija

Sunce u rujnu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	17	19	35
11.	06	29	19	16
21.	06	41	18	56
30.	06	53	18	39

Mjesečeve mijene u rujnu:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	1.	19	23
Mlađak:	8.	12	31
Prva četvrt:	15.	07	51
Uštap (pun mjes.):	23.	11	18

LISTOPAD

Oktobar

KATOLIČKI

P 1 Terezija od Djeteta Isusa
S 2 Anđeli čuvari, Anđelka, Anđela
N 3 27. KR. G.; Kandid, Maksimilijan
P 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
U 5 Flavijan, Placid, Miodrag, Gala
S 6 Bruno, Fides, Verica, Vjera
Č 7 BDM od Krunice (Ružarija); Rosario ●
P 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Šime
S 9 Dionizije Areop., Ivan Leon., Denis
N 10 28. KR. G.; Franjo B., Daniel, Danko
P 11 Bl. Ivan XXIII., Emilijan, Prob, Milan
U 12 Serafin, Maksimilijan, Makso
S 13 Eduard, Hugolin, Edo, Hugo
Č 14 Kalist papa, Divko, Divna)
P 15 Terezija Avilska, Zlata, Rezika
S 16 Hedviga, Marija Margareta Alacoque
N 17 29. KR. G.; Ignacije Ant., Vatroslav
P 18 Luka ev.; Lukša, Svjetlovid
U 19 Pavao od Križa, Ivan Br. i Izak Jogues
S 20 Vendelin, Irena, Miroslava
Č 21 Uršula, Zvezdan, Hilarija
P 22 Marija Saloma; Dražen
S 23 Ivan Kapistran, Borislav, Severin ○
N 24 30. KR. G.; Antun M. Clar., Jaroslav
P 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
U 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
S 27 Šabina Avilska, Gordana
Č 28 Šimun i Juda Tadej ap.; Siniša, Tadija
P 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
S 30 Marcel, Marojko, Ferdinand)
N 31 31. KR. G.; Alfons Rod., Wolfgang, Vuk

Sunce u listopadu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	54	18	37
10.	07	06	18	20
20.	07	19	18	02
30.	07	33	17	46

PRAVOSLAVNI

SEPTEMBAR / OKTOBAR - pravoslavni
P 18 Sv. Evmenije Gorinski i sv. m. Ariadna
S 19 Sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
N 20 19. po D.; Sv. vm. Jevstatije
P 21 Sv. ap. Kodrat - (Odanije. Vozdviženja)
U 22 Sv. svm. Foka i sv. prorok Jona
S 23 Začeće sv. Jovana Krstitelja
Č 24 Sv. pm. Tekla ●
P 25 Pp. Efrosinija i Sv. Sergije Radonješki
S 26 Sv. ap. i jev. Jovan Bogoslov (Zadušnice)
N 27 20. po D.; Sv. m. Kalistrat
P 28 Pp. Hariton Ispovednik
U 29 Pp. Kirijak Ošelnik - Miholjdan
S 30 Sv. svm. Grigorije i sv. Mihail
Č 1 OKT - Pokrov presvete Bogorodice)
P 2 Sv. svm. Kiprijan, Pp. Andrej
S 3 Sv. svm. Dionisije Areopagit
N 4 21. po D.; Sv. Stefan i Jelena Štiljanović
P 5 Sv. m. Haritina i svm. Dionisije
U 6 Sv. apostol Toma - Tomindan
S 7 Sv. m. Sergije, Vakho - Srđevdan
Č 8 Pp. Pelagija i Taisa
P 9 Sv. ap. Jakov, sv. Stefan Slepí
S 10 Sv. m. Evlampije i Evlampija ○
N 11 22. po D.; Sv. ap. Filip, sv. Teofan Načertani
P 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
U 13 Sv. m. Karp, Sv. nm. Zlata Meglinska
S 14 Pp. mati Paraskeva - Sv. Petka
Č 15 Sv. svm. Lukijan, pp. Jevtimije
P 16 Sv. m. Longin Sotnik
S 17 Sv. prorok Osija, Ppm. Andrej Kritski)
N 18 23. po D.; Sv. ap. i jevandelist Luka

Mjesečeve mijene u listopadu:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	1.	05	53
Mladak:	7.	20	46
Prva četvrt:	14.	23	28
Uštap (pun mjes.):	23.	03	38
Posljednja četvrt:	30.	14	47

STUDENI

Novembar

KATOLIČKI

P 1 SVI SVETI; Svetislav, Sveto
U 2 Dušni dan; Dušica, Duško
S 3 Martin P., Hubert, Silvija
Č 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
P 5 Mirko, Srijem. muč., Emerik, Elizabeta
S 6 Leonard, Sever, Vedran ●
N 7 32. KR. G.; Engelbert, Anđelko
P 8 Gracija Kotorski; Bogdan
U 9 Teodor, Ivan Lateranski
S 10 Leon Veliki, Ivan Skot, Lav, Lavoslav
Č 11 Martin biskup, Davorin
P 12 Jozafat, Emilijan, Milan
S 13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak)
N 14 33. KR. G.; Nikola Tavelić; Ivan Trog.
P 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe
U 16 Margareta, Gertruda, Agneza As.
S 17 Elizabeta Ug. (za opću Crkvu), Igor
Č 18 Posveta bazilike sv. Petra i Pavla
P 19 Elizabeta Ug., Krispin, Matilda
S 20 Feliks Valois, Srećko, Edmund, Veco
N 21 KRIST KRALJ; Prikazanje BDM ○
P 22 Cecilija, Cilik, Slavujka
U 23 Klement, Milivoj, Blagoje
S 24 Krizogon, Krševan, Andrija, Firmin
Č 25 Katarina Aleksandrijska, Kata, Erazmo
P 26 Konrad, Leonard, Dubravko
S 27 Maksim, Severin, Virgilije
N 28 1. N. DOŠAŠĆA; Jakov M., Držislav (C
P 29 Iluminata, Svjetlana, Vlasta
U 30 Andrija apostol; Hrvoslav

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	36	16	43
11.	06	50	16	30
21.	07	04	16	20
30.	07	15	16	14

PRAVOSLAVNI

OKTOBAR / NOVEMBAR - pravoslavni
P 19 Sv. prorok Joil
U 20 Sv. vm. Artemije
S 21 pp. Ilarion Veliki
Č 22 Sv. ravnoap. Averkije Jerapolski
P 23 Sv. ap. Jakov, prvi episkop Jerusalimski
S 24 Sv. vm. Areta (Zadušnice)
N 25 24. po D.; Sv. m. Markijan i Martirije
P 26 Sv. vm. Dimitrije Solun. - Mitrovdan
U 27 Sv. mučenik Nestor
S 28 Sv. vm. Terentije
Č 29 Sv. Avramije, Ppm. Anastasija
P 30 Sv. kralj Milutin, Pp. Teoktist i Jelena
S 31 Sv. ap. Stahije, Alimpije, Urvan i dr.
N 1 NOV - 25. po D.; Sv. Kozma i Damjan - Vračevi
P 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i dr.
U 3 Obnovljenje hrama sv. Georgija - Đurđić
S 4 Pp. Joanikije V., sv. svm. Nikandar
Č 5 Sv. ppm. Galaktion i Epistima
P 6 Sv. Pavle Ispoved., Pp. Varlaam Hutinski
S 7 Sv. 33 m. u Melitini, Pp. Lazar
N 8 26. po D.; Sabor Sv. arh. Mihaila - Arandelovdan
P 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
U 10 Sv. ap. Olimp, Erast Rodion i dr
S 11 Svm. Mina, Sv. kralj Stefan Deč. - Mratindan
Č 12 Sv. Jovan Milostivi, Pp. Nil Sinajski
P 13 Sv. Jovan Zlatousti
S 14 Sv. ap. Filip (Božićne poklade)
N 15 27. po D.; Sv. m. Garije, Samon i Aviv (Poč. posta)
P 16 Sv. ap. i jevanđelist Matej
U 17 Sv. Grigorije Čudotv., Sv. Nikon Radonješki

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Mladak:	6.	05	53
Prva četvrt:	13.	17	40
Uštap (pun mjes.):	21.	18	28
Posljednja četvrt:	28.	21	38

PROSINAC

Decembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

S 1 Elegije, Natalija, Božena
Č 2 Živka, Blanka, Lara, Bilijana
P 3 Franjo Ksaverski, Klaudije
S 4 Ivan Damašč., Barbara, Kristijan
N 5 2. N. DOŠAŠĆA; Saba, Krispina ●
P 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir
U 7 Ambrozije, Dobroslava, Agaton
S 8 **BEZGRESNO ZAČEĆE BDM; (kvatre)**
Č 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel
P 10 Gospa Loretska, Judita, Julija (kvatre)
S 11 Damaz, Đamir, Sabin (kvatre)
N 12 3. N. DOŠAŠĆA - Materice
P 13 Lucija, Jasna, Svjetlana ☽
U 14 Ivan od Križa, Špiro
S 15 Kristijana G., Irenej, Darija
Č 16 Adela, Etela, Zorka
P 17 Lazar, Florijan, Zrinka
S 18 Gracijan, Bosiljko, Dražen
N 19 4. N. DOŠAŠĆA - Oci; Urban, Božica
P 20 Amon, Eugen i Makarije
U 21 Petar Kanizije, Snježana ○
S 22 Honorat, Časlav, Zenon
Č 23 Ivan Krakovski, Viktorija, Vita
P 24 Bađnjak; Adam i Eva, praroditelji
S 25 BOŽIC; Anastazija, Božidar
N 26 SVETA OBITELJ; SV. STJEPAN
P 27 Ivan ap. i ev.; Janko, Fabiola
U 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka
S 29 Toma B., Davor, David
Č 30 Trpimir, Sabin, Liberije ☾
P 31 Silvestar papa; Silvije, Goran

NOVEMBAR / DECEMBAR - pravoslavni
S 18 Sv. m. Platon, Roman i Varul Otrok
Č 19 Sv. pr. Avdija, m. Varlaam i Pp. Joasaf
P 20 Pp. Grigorije (Pretrp. Vavedenja)
S 21 Vavedenje Presvete Bogorodice
N 22 28. po D.; Sv. ap. Filimon, sv. m. Kikilija
P 23 Sv. Amfilohije, sv. Grigorije
U 24 Sv. vm. Ekaterina
S 25 Sv. svm. Kliment (Odanije Vavedenja)
Č 26 Sv. Alimpije Stolpnik
P 27 Sv. mučenik Jakov Persijanac
S 28 Sv. ppm. Stefan Novi
N 29 29. po D.; Sv. muč. Paramon i Filumen
P 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani
U 1 DEC - Sv. pror. Naum i sv. Filaret Milostivi
S 2 Sv. car Uroš, Pp. Joanikije D.
Č 3 Sv. prorok Sofonije i Pp. Jovan Čutljivi
P 4 Sv. vm. Varvara, pp Jovan Damaskin
S 5 Pp. Sava Osvećeni
N 6 30. po D.; Sv. Nikolaj - Nikoljdan - Detinjci
P 7 Sv. Amvrosije, pp. Grigorije Gornjački
U 8 Pp. Patapije; sv. ap. Sosten, Apolos i dr.
S 9 Zaćeće svete Ane (kada zaće Bogorodicu)
Č 10 Sv. m. Mina; Sv. Jovan despot
P 11 Pp. Danilo Stolpnik
S 12 Sv. Spiridon Čudotvorac
N 13 31. po D.; Sv. m. Evstratije - Materice
P 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon i dr.
U 15 Sv. svm. Eleverije, Pp. Pavle
S 16 Sv. prorok Agej, sv. Teofanija carica
Č 17 Sv. prorok Danilo, ppm. đ. Avakum
P 18 Sv. m. Sevastijan, sv. Modest i dr.

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	17	16	13
10.	07	26	16	11
20.	07	34	16	14
31.	07	37	16	21

Mjesečeve mijene u prosincu:

	Dan:	h	m
Mladak:	5.	18	37
Prva četvrt:	13.	15	00
Uštap (pun mjes.):	21.	09	15
Posljednja četvrt:	28.	05	20

DECEMBAR - pravoslavni 2010./2011.**S 19** Sv. mučenik Bonifatije**N 20 32. po D.; Sv. Ignjatije B. (Pretp. Rožd.) - Oci****P 21** Sv. m. Julijana i sv. Petar Kijevski**U 22** Sv. vm. Anastasija**Š 23** Sv. 10 m. Kritskih (Tucindan)**Č 24** Sv. ppm. Evgenija - **Badnji dan****P 25** Roždestvo Hristovo - Božić**S 26** Sabor Presvete Bogorodice**N 27 33. po D.; Sv. pm. i arhiđakon Stefan****P 28** Sv. 20.000 m. Nikomidijskih**U 29** Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih**Š 30** Sv. m. Anisija, pp. Teodora**Č 31** Pp. Melanija (Odanije Roždestva)**BILJEŠKE**

Prosinać:

Vrijeme: Bolje prosinać ružan nego južan. Crni Božić, bijeli Uskrs. Kakve su otačke kvatre, tako je sve lito.

Dim se vije, Sunce sije. Dim k tlu teži, skoro će da sniježi.

ASTRONOMSKI I VREMENSKI PODACI ZA 2010. GODINU

Proljeće počinje 20. ožujka (marta) u 18 sati i 32 minute; **ljet**o 21. lipnja (juna) u 13 sati i 28 minuta; **jesen** 22. rujna (septembra) u 5 sati i 9 minuta; **zima** počinje 22. prosinca (decembra) u ponoć (00 sati) i 38 minuta.

POMRČINE SUNCA I MJESECA TIJEKOM 2010. GODINE

U 2010. godini bit će dvije pomrčine Sunca, prstenasta: 15. siječnja i potpuna 11. srpnja; i dvije pomrčine Mjeseca: djelomična 26. lipnja i potpuna 21. prosinca.

Prstenasta pomrčina Sunca kao takva će biti vidljiva iz srednje Afrike, Indije, Mijanmara i Kine, a potpuna – s južnog Pacifika, a Uskrasnog otoka, iz Čilea i Argentine.

Djelomična pomrčina Mjeseca bit će vidljiva iz istočne Azije, iz Australije, s Pacifika i sa zapada obiju Amerika, a potpuna pomrčina također iz istočne Azije, iz Australije i s Pacifika, te iz obiju Amerika i iz Europe.

KAKVO ĆE VRIJEME BITI U 2010. GODINI

Prema "Stoljetnom kalendaru" vladajući planet u 2010. godini bit će **Sunce**, koje kao vladar dobrotvor, ali manji od Jupitera i Venere. Vladar je po naravi ambiciozan i snažan, uvijek pobjednik. Simbol je vlasti, snage i moći. Boja mu je zlatna, od kovina mu pripada zlato, od dragoga kamenja dijamant, a od brojeva 1 i 4. Od dana mu pripada nedjelja, a od noći srijeda.

Kakvo će biti vrijeme u 2010. godini? Godina će biti suha i umjereno topla.

Za pojedina godišnja doba "Stoljetni kalendar" predviđa:

Proljeće: u početku vlažno, no pri kraju su dani lijepi i suhi, a noći hladne.

Ljeto: lijepo i toplo.

Jesen: lijepa, više sunčana nego vlažna.

Zima: topla, bez velikih oborina.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj (januar): Od 1. do 3. ponešto oblačno i umjereno hladno, od 4. do 6. kiša, od 7. do 10. umjereno toplo, 11. jaka kiša, a od 23. do kraja siječnja nestalno vrijeme, vjetrovito, maglovito i snježno.

Veljača (februar): Od 1. do 6. tmurno, maglovito i vjetrovito, 7. promjenljivo, 8. vedro i hladno, od 9. do 12. oblačno, kiša i snijeg, od 13. do 16. vedro i hladno, 17. tmurno, 18. kiša i snijeg, 19. i 20. hladan vjetar, od 22. do 26. vedro i lijepo, noći jako hladne, a onda kišovito do kraja mjeseca.

Ožujak (mart): Od 1. do 6. vrlo studeno i vjetrovito, od 8. do 17. suho i hladno, 19. vjetar, snijeg i kiša, od 20. do 23. kiša i hladno, poslijepodne vedro, od 26. do kraja svakog jutro poledica.

Travanj (april): Do 6. studeno i oporo, 7. lijepo, toplo i vedro, 8. vjetrovito s kišom, od 9. do 11. vedro i toplo, od 12. do 14. toplo, 16. oluja s pljuskom, 19. lijepo, a zatim do 23. pljuskovi i kiše s grmljavinom, do 25. promjenljivo, a od tada do kraja mjeseca hladno i oblačno.

Svibanj (maj): 1. i 2. vjetrovito, oporo i hladno, od 4. do 15. lijepo i ugodno vrijeme s povremenom grmljavinom i laganom kišom, 22. i 23. promjena, razvedranje sa zahlađenjem, 24. ujutro smrzavica i led, 27. lijepo, 28. i 29. hladno i kiša, 30. i 31. ujutro mraz, a preko dana susnežica.

Lipanj (juni): 1. promjenljivo, s razvedranjem, 2. lijepo i ugodno, 3. jaka kiša, 4. i 5. oporo, 9. lijepo i toplo, od 11. do 14. svježije, a večeri su toplije, 15. kiša, 19. zahlađenje, 22. i 23. lijepo i toplo, 24. jaka kiša, 25. hladno, od 26. do kraja mjeseca kišovito.

Srpanj (juli): Od 1. do 3. hladno, tmurno i solika, 4. lijepo, 6. tmurno i hladno, od 7. do 18. lijepo, toplo i sparno, od 19. do 21. kiša, od 23. do kraja mjeseca lijepo i vruće.

Kolovoz (august): Od 1. do 6. lijepo, 8. kiša, 9. i 11. oblačno, s malo kiše, 13. ugodno, 14. promjenljivo, od 15. do 17. hladna kiša, od 18. do 25. lijepo i toplo, od 26. do 28. grmljavina, s jakim pljuskovima, 30. i 31. kiša.

Rujan (septembar): Od 1. do 4. toplo, od 5. do 9. ugodno i vedro, 11. malo kiše, od 12. do 17. promjenljivo, od 18. do 25. nestalno, vjetrovito, sa zahlađenjem, 26. lijepo i toplo, 27. promjenljivo, od 28. do kraja mjeseca kiša.

Listopad (oktobar): 1. lijepo, 2. i 3. vedro, ali studeno, 4. i 5. lijepo i toplo, 7. kiša i vjetar, od 9. do 14. nestalno, 15. vjetar, oblačno i kiša, 16. bura i snijeg, 19. promjenljivo, 24. i 25. kiša sa snijegom, od 26. do 28. razvedranje, 29. lijepo, 30. hladno i oblačno.

Studen (novembar): Od 1. do 4. hladno i kiša, noću snijeg, od 8. do 14. zahlađenje, 16. po noći snijeg, od 17. do 20. kiša, od 21. do kraja mjeseca ugodno i toplo kao ljeti.

Prosinac (decembar): 2. snijeg, od 3. do 8. nestalno, 10. jaka zima, a noću snijeg, 11. i 12. oporo i studeno, 13. i 14. blaže, sa snježnim oborinama, od 16. do 20. vedro, s malo snijega, a od 21. do kraja mjeseca jako studeno.

To su predviđanja "Stoljetnog kalendara" o vremenu u 2010. godini.

Koliko su točna, moći ćemo se i sami uvjeriti. Živi bili pa vidjeli!

Stare jeronimske "Danice" obično bi takva vremenska predviđanja popratile riječima: "Tako *Stoljetni kalendar*, a kakvo će nam dragi Bog dati vrijeme, to je u Njegovoj svemožnoj ruci."

ZAPOVJEDNI BLAGDANI

Zapovjedni blagdani su **sve nedjelje** u godini (ovamo, naravno, spadaju i **Uskrs** i **Duhovi**), **Tijelovo (Brašančevo)**, **Velika Gospa**, **Svi Sveti** i **Božić**. Više **nisu zapovjedni** blagdani: Sveta tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo, Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrješno začeće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih i dalje rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati **post** i **nemrs** na **Pepelnicu** (Čistu srijedu) i na **Veliki petak**. **Zakon nemrsa** obvezuje i na **sve petke u godini**, osim onih kad bude svetkovina, ali u izvankorizmene petke može se umjesto nemrsa odabrati **drugo djelo pokore** ili **kakvo karitativno djelo**.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina** pa do konca života, a **post** sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli 60. godinu. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

Sjedište: GRAD VATIKAN (RIM)

PAPA BENEDIKT XVI.

Vodi Crkvu od 19. travnja 2005.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem Papom.

PRVI OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je 321. godine u Niceji. Posljednji opći koncil održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski koncil.

SINODA BISKUPA uži je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put takva se sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji, u kojoj oni združeno vrše svoju pastirsku službu među njezinim vjernicima.

RIMSKA KURIJA

P a p a je na čelu vrhovne uprave Katoličke crkve (Sveta Stolica).

K a r d i n a l i su najviši Papini savjetnici. U svijetu ima više od 150 kardinala koji, kad Papa umre, ako nisu navršili 80 godina, biraju njegova nasljednika.

D r ž a v n i t a j n i k (kardinal Tarcisio Bertone) najbliži je Papin suradnik. On vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odjel za opće poslove i II. Odjel za odnose s državama.

DEVET KONGREGACIJA

1. Kongregacija za nauk vjere; u njezinu sastavu nalaze se Središnja teološka komisija i Papinska biblijska komisija, a na čelu joj je prefekt – kardinal William Levada; 2. Kongregacija za istočne Crkve; 3. Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata; 4. Kongregacija za proglašavanje svetih i blaženih; 5. Kongregacija za biskupe; 6. Kongregacija za evangelizaciju naroda (misije); 7. Kongregacija za klerike; 8. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute, 9. Kongregacija za katolički odgoj.

PAPINA SUDIŠTA

1. Rimska rota, 2. Apostolska signatura, 3. Apostolska pokorničarna

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćanstva, 3. Vijeće za obitelj, 4. Vijeće za pravdu i mir, 5. Vijeće za karitativnu djelatnost (Cor unum), 6. Vijeće za pastoral migranata i ljudi na putovanju, 7. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika, 8. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona, 9. Vijeće za kulturu i za dijalog među religijama, 10. Vijeće za sredstva društvenoga priopćavanja.

UREDI DOBARA

1. Apostolska komora, 2. Uprava dobrima Apostolske Stolice, 3. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALA TIJELA I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Prefektura papinske kuće; Služba za Papina liturgijska slavlja; Tiskovni ured Svete Stolice; Središnji statistički ured Crkve; Vatikanski tajni arhiv; Vatikanska tajna knjižnica i dr.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATSKOJ

ZAGREBAČKA METROPOLJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Varaždinsku i Križevačku biskupiju. Zagrebački nadbiskup i metropolit: kardinal JOSIP BOZANIĆ; pomoćni biskupi: msgr. VLADO KOŠIĆ i msgr. VALENTIN POZAIĆ, msgr. IVAN ŠAŠKO. Varaždinski biskup: msgr. JOSIP MRZLJAK. Vladika križevački: msgr. NIKOLA KEKIĆ.

ĐAKOVAČKO-OSJEČKA METROPOLJA obuhvaća: Đakovačko-osječku nadbiskupiju, Srijemsku i Požešku biskupiju. Nadbiskup metropolit osječko-đakovački: msgr. MARIN SRAKIĆ; pomoćni biskup: msgr. ĐURO HRANIĆ. Biskup srijemski: msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ. Biskup požeški: msgr. ANTUN ŠKVORČEVIĆ.

SPLITSKA METROPOLJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup metropolit splitski: msgr. MARIN BARIŠIĆ, nadbiskup u mirovini: msgr. ANTE JURIĆ. Biskup dubrovački: msgr. ŽELIMIR PULJIĆ. Biskup hvarski: msgr. SLOBODAN ŠTAMBUK. Biskup šibenski: msgr. ANTE IVAS.

RIJEČKA METROPOLJA obuhvaća: Riječku nadbiskupiju, Krčku, Porečko-pulsku i Gospičko-senjsku biskupiju. Nadbiskup metropolit riječki: msgr. IVAN DEVČIĆ. Biskup krčki: msgr. VALTER ŽUPAN. Biskup porečko-pulski: msgr. IVAN MILOVAN, a s njim je biskup u mirovini msgr. ANTUN BOGETIĆ. Biskup gospičko-senjski: msgr. MILE BOGOVIĆ.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: msgr. IVAN PRENĐA, nadbiskup zadarski.

VOJNI ORDINARIJ: msgr. JURAJ JEZERINAC, biskup.

CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I MAKEDONIJI

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkanjsku i Skopsko-prizrensku ("ad instar") biskupiju. Kardinal VINKO PULJIĆ nadbiskup je i metropolit vrhbosanski; msgr. PERO SUDAR, pomoćni biskup. Biskup banjalučki: msgr. FRANJO KOMARICA. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski msgr. RATKO PERIĆ. Biskup skopsko-prizrenski i egzarh za katolike istočnog obreda u Makedoniji: msgr. KIRO STOJANOV. Kosovska apostolska administratura: msgr. DODE GJERGJI. Egzarh za katolike istočnog obreda u Srbiji i Crnoj Gori: dr. ĐURO DŽUDŽAR.

CRKVA U CRNOJ GORI

BARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ZEF GASHI, nadbiskup barski. KOTORSKA BISKUPIJA: msgr. ILJA JANJIĆ, biskup kotorski (Splitska metropolija).

CRKVA U SRBIJI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA:

nadbiskup i metropolit msgr. STANISLAV HOČEVAR.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: msgr. JÁNOS PÉNZES.

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: msgr. LÁSZLÓ NÉMET.

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je don ANTE KUTLEŠA.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju.

Papa Ivan Pavao II. potvrdio je ustanovu Međunarodne biskupske konferencije "Sv. Ćirila i Metoda" Srbije i Crne Gore, Makedonije i Grko-katoličkog egzarhata Srbije i Crne Gore. Za predsjednika je izabran msgr. STANISLAV HOČEVAR, a za potpredsjednika msgr. JÁNOS PÉNZES.

APOSTOLSKE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izašlanik Papin) u Srbiji i Crnoj Gori: nadbiskup msgr. ORLANDO ANTONINI.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj: nadbiskup msgr. MARIO ROBERTO CASSARI.

Apostolski nuncij u Republici Bosni i Hercegovini: msgr. ALESSANDRO D'ERRICO.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Msgr. NIKOLA ETEROVIĆ, generalni tajnik Sinode biskupa.

Msgr. MARTIN VIDOVIĆ, apostolski nuncij u Bjelorusiji.

Msgr. STANISLAV KARLIĆ, kardinal, umirovljeni nadbiskup grada Paraná (Argentina).

Msgr. EMILIO OGNJENOVIC, umirovljeni nadbiskup u gradu Mercedesu (Argentina).

Msgr. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, biskup u Rancaguae (Čile).

Msgr. TOMISLAV KOLJATIC-MAROEVIĆ, biskup linareske biskupije (Čile).

Msgr. PEDRO OSSANDON BULJEVIĆ, pomoćni biskup nadbiskupije Concepción (Čile).

Msgr. BLAŽ ČUPIĆ, biskup u Rapid Cityju (SAD).

Msgr. GERARD ŽERDIN, biskup u Peruu.

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA 2010. godina = 5770./5771. židovska godina

PURIM:	28. II.
PESAH (spomen za izlazak iz egipatskog ropstva):	30. III. – 6. IV.
JOM HAŠOA (spomen na holokaust):	11. IV.
ŠAVOUT (spomen na objavu Deset zapovijedi):	19./20. V.
ROŠ HAŠANA (Nova, 5771. godina):	9./10. IX.
JOM KIPUR (pomirenje naroda s Bogom):	18. IX.
SUKOT (Dan sjenica, hodočasnički blagdan):	23. – 30. IX.
SIMHAT TORA (svršetak godišnjeg liturgijskog čitanja Tore):	1. X.
HANUKA (pobjeda Jude Makabejca i ponovno posvećenje Hrama):	2. – 9. XII.

VAŽNIJI DATUMI U HIDŽRETSKOM (MUSLIMANSKOM) KALENDARU TIJEKOM 2010. godine

ROĐENJE MUHAMEDA (Mevlud):	26. II. 2010.
LEJLETUL-BERAT (noć oprosta grijeha):	26. VII. 2010.
POČETAK ISLAMSKEG POSTA:	11. VIII. 2010.
RAMAZANSKI BAJRAM (prvi dan):	9. IX. 2010.
KURBAN-BAJRAM:	16. XI. 2010.
NOVA HIDŽRETSKA, 1431. godina:	7. XII. 2010.

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćenje sv. Pavla:	25. I. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa Lajče Budanovića:	16. III.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića:	24. IV.
Obljetnica posvete biskupa dr. Ivana Pénzesa:	18. VI.
Dan o. Gerarda Tome Stantića:	24. VI. (Sombor - karmelićani)
Blagoslov svijeća od groma:	26. VI. (Bač – Sombor)
Dužijanca:	8. VIII. (Subotica)
Bunaričko proštenje:	28. i 29. VIII.
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj:	25. i 26. IX.
Obljetnica posvete katedrale:	14. X.
Sv. Terezija Avilska – zaštitnica katedrale i grada Subotice:	15. X.

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI

HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje časopis:

- HKR "MARULIĆ", dvomjesečnik za književnost i kulturu

Periodične publikacije drugih naših nakladnika:

- ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulature, Zagreb
- BETANIJA, časopis za bolesnike, Zagreb (5 puta godišnje)
- BILTEN PETRA BARBARIĆA, list vicepostulature, Zagreb
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BRAČKA CRKVA, list župa na otoku Braču, Supetar
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DOBRI OTAC ANTIĆ, list vicepostulature, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katolički tjednik, Zagreb
- GLASNIK HRVATSKOG KATOLIČKOG LIJEČNIČKOG DRUŠTVA, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA - Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb
- KAČIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, izdaje Salezijanski katehetski centar, Zagreb
- KATOLIČKI TJEDNIK, izd. Medijski centar Vrhbosanske nadbiskupije
(u sunakladništvu s Banjalučkom biskupijom), Sarajevo
- KRIŽ, glasilo Velikoga križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVICAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LADONJA, vjerski informativno-kulturni list, Pazin
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesečnik "Glasa Koncila" za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesečnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb
- MOSTOVI, list Slunjskog dekanata, Slunj
- NAŠA OGNJIŠTA, katolički mjesečnik, Tomislavgrad
- NOVI SVIJET, mjesečnik Pokreta fokolara
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- POLJICA, list Poljičkog dekanata, Gata
- RADOSNA VIJEST, misijski časopis, Sarajevo
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SINODA, glasnik Druge sinode Zagrebačke nadbiskupije
- SLUŽBA BOŽJA, liturgijski časopis, dvomjesečnik, Makarska
- STADLER, glasnik postulature sluge Božjega Josipa Stadlera
- SVETA BASTINA, informativni list, Tomislavgrad
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK BISKUPIJE ZAGREBAČKE, Zagreb
- VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE, mjesečnik, Đakovo
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički mjesečnik, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO, glasilo Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral, Zadar
- ŽUMBERAČKI KRIJES - godišnjak Žumberačkog vikarijata

(Preuzeto iz "Danica 2010 – hrvatski katolički kalendar", str. 37)

Msgr. dr. Ivan Pénzes, subotički biskup

Dragi Štioče!

Traje naša *Danica*. Godine 1984. godine smo se spomenuli stote godišnjice izlaska prve *Subotičke Danice*. Od tada *Danica* izlazi neprekinuto. Godinama, mjesecima i danima mjeri *Subotička Danica* vrijeme, najavljuje blagdane, prati Sunce i Mjesec i najavljuje dolazak nove godine. Naš godišnjak nas zove da živimo od sata do sata, da živimo od dana do dana, a budućnost da prepustimo Bogu. *Danica* će poslužiti svakom vjerniku da slavi blagdane, da se pridržava zakona posta i nemrsa.

Danica nam predstavlja papu našega Benedikta XVI. Predstavlja nam cijelu našu Katoličku crkvu, piše o biskupima i svećenicima. Volimo Papu i slušamo ga. Važno je za nas što nam govori biskup Rima i cijeloga svijeta. Bitna je za nas sloga s Papom i biskupima, jer sveti Ignacije piše Efežanima, pa i nama: „Trebalo da se slažete s biskupom kao što i činite. Vaše se časno svećeništvo, dostojno Boga, uskladilo s biskupom kao žice s citarom. Stoga je vaš sklad i složna ljubav pjesma Isusu Kristu. A i svi vi pojedinci budite kao zbor, pa u skladnoj slozi prihvatite napjev Božji te u jednom zboru pjevajte Ocu jednim glasom zajedno s glasom Krista Isusa... Neka se nitko ne zavarava. Tko nije u zajednici oltara, nema dioništva u Božjem kruhu. Ako molitva pojedinca ima toliku snagu, koliko će veću snagu imati združena molitva biskupa i cijele crkvene zajednice?“

Subotička Danica nas uči lijepoj i učinkovitoj molitvi. Lijepim stihovima *Danica* nas oduševljava i usmjeruje k životnom optimizmu. Naša *Danica* moli za svećenike. Ako pitate što je za nas liturgija, što su naši obredi, čujete što veli lisica: „Što je to obred?“ – upita mali princ. „To je nešto odavno zaboravljeno – reče lisica“. To je ono, što jedan dan čini različitim od drugoga, jedan sat različitim od drugih sati (Antoine de Saint-Exupéry). Zato nam treba Dan Gospodnji – dan drukčiji od svih dana. Nema čovjeka bez nedjelje.

Subotička Danica nam nudi i riječ o grijehu. Iskustvo nam govori: Nebo se srdi na nas zbog naših grijeha – a svijet zbog naših kreposti. Tako piše u Talmudu.

S druge strane znamo također da se stradanje i grijeh upotpunjuju kao kalup i njegov odljevak, kako kaže Ivo Andrić. Grijeh donosi patnju. O nekim grijesima u našim obiteljima i u društvu čitajte u ovoj *Danici*. Uostalom, „Ako je grijeh moralna smrt za čovjeka, onda prema mnogim znakovima živimo u civilizaciji smrti! Drugim riječima, onda je kod mnogih život mrtav! Onda je jako velik broj ljudi koji ne vjeruju u plodove Duha, a to su: 'ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, vjernost, blagost, uzdržljivost' (Gal 5, 22). Istovremeno obilno grabe plodove tijela: 'bludnost, nečistoća, razvratnost, idolopoklonstvo, vraćanje, neprijateljstva, svađe, ljubomore, srdžbe, razdori, zavisti i tome slično“ – rekao je msgr. Bela Stantić.

Kad *Subotička Danica* piše o ekumenizmu, onda uči isto što i Drugi vatikanski sabor: „Prije nego je potrebno da katolici radosno priznavaju i cijene doista kršćanske vrednote što proistječu iz zajedničke baštine a nahode se u naše rastavljene braće. Pravo je i spasonosno priznavati Kristova bogatstva i njegovu djelatnu moć u životu onih koji svjedoče za Krista, ponekad i lijući svoju krv. Jer Bog je čudesan i divan u svojim djelima“. Od svog prvog broja *Danica* želi dijalog. Kardinal Walter Kasper piše: „Dijalog je danas nova riječ za mir“.

Suradnik naše *Danice*, karmelićanin Ante Stantić nam i ove godine nadahnuto piše o sluzi Božjem, Gerardu Tomi Stantiću. Pročitajte, dokle se stiglo u postupku za njegovo proglašenje blaženim. Tražite zagovor Oca Gerarda. Recite mu neka moli za vas. Vidjet ćete. Velik je i dokazani pomoćnik u malim i u velikim nevoljama ljudi.

Škrinja narodnoga blaga je i ovoga puta puna. Potražite pjesmu i pripovijest, učite o običajima.

Čitajte što nam pišu naši mladi. Ove godine su mnogi uzeli pero i otvorili srce. Pišu srednjoškolci, studenti. Marljivi su i imaju što reći. *Subotička Danica* je duhovita. Listajte po njoj dok Vas ne nasmije. Ima li novosti, ima li promjena u religioznosti mladih. Bačvanin rodnom, nadbiskup Robert Zollitsch uzima kinesku izreku „Kad puše vjetar promjena, jedni grade bedeme, a drugi vjetrenjače“ kao svoj moto. Neka vjetar promjena pokrene naše vjetrenjače, treba nam kruha – Kruha života.

Ima *Danica* riječ i za djecu, ima za obitelj. S obiteljskim životom pada i raste vjera, pada i raste čovjek: „Ako se tko za svoje, osobito za ukućane, ne brine, zanijekao je vjeru; gori je od nevjernika“ (1 Tim 5,8). Zato *Danica* govori i bračnim drugovima. Ima *Danica* riječ za mladence, ima za bračne drugove, ima za dijete. Čitajte o trudnoći. Naša će vam liječnica pomoći u zdravstvenim teškoćama. Čitajte *Danicu*, s vama je u dobru i u zlu.

Čitajte kroniku. I ova je *Danica* pravi ljetopis. Ponovila se naša biskupija. Subotica ima bogoslovsko sjemenište. Velika ljubav i solidarnost crkve podigla je našu bogosloviju. Nije *Danica* zaboravila ni obljetnice, mladomisnike, srebromisnike, jubilarce. Sjećamo se svojih pokojnika.

Subotička Danica svjedoči o književnom stvaralaštvu bačkih Hrvata. Dok Franjini sinovi i kćeri proslavljaju 800. obljetnicu svoga reda, *Danica* piše o Franjevačkom redu i o Franjevačkom svjetovnom redu. Što je novoga u povijesti subotičke stolne bazilike Svete Terezije Avilske?

Dragi čitatelji, neka vam čitanje ove *Danice* podari darove Duha. Dar ljubavi, i radosti, i mira, i velikodušnosti, i uslužnosti, i vjernosti, i blagosti, neka vas obdaru darom uzdržljivosti. Čitajte novu *Danicu*, dok ne stigne novija.

Stjepan Beretić, urednik

Papa govori Crkvi i svijetu

Razvoj treba kršćane čije su ruke u molitvi uzdignute k Bogu

CARITAS IN VERITATE Ljubav u istini

/odlomak iz enciklike pape Benedikta XVI./1

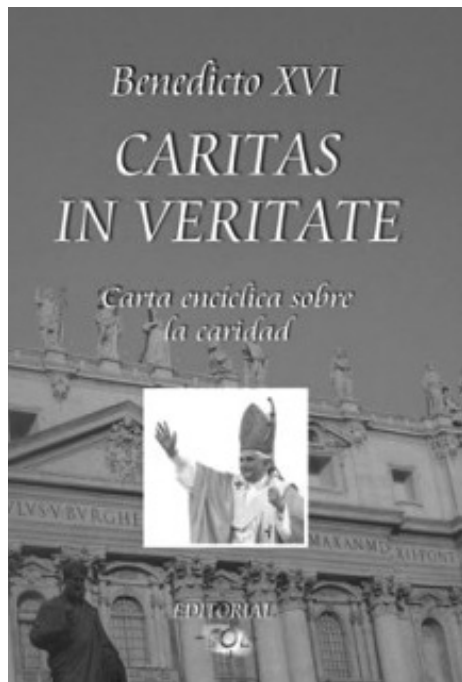
ZAKLJUČAK

Čovjek bez Boga ne zna kamo ide, a još je manje sposoban razumjeti tko je on sam. dok se suočavamo s golemim problemima razvoja naroda, koji nas obeshrabruju i nukaju na odustajanje, u pomoć nam priskače i osvještuje nas Gospodinova riječ: *Bez mene ne možete učiniti ništa* (Iv 15,5), dok nam druga njegova riječ donosi ohrabrenje: *Ja sam s vama u sve dane – do svršetka svijeta* (Mt 28,20). Dok si posvješćujemo golemi posao koji je tek pred nama, podržava nas vjera da je Bog nazočan uz one koji se ujedinjuju u njegovo ime i zalažu se za pravедnost. Pavao VI. nas je u enciklici *Populorum progressio* podsjetio da čovjek nije sposoban sam upravljati vlastitim razvojem, budući da sam od sebe ne može utemeljiti

istinski humanizam. Samo onda ako mislimo da smo kao pojedinci i kao zajednica pozvani pripadati Božjoj obitelji kao njegova djeca, bit ćemo sposobni izjedriti nove misli i osloboditi nove snage kako bismo služili istinskomu cjelovitom humanizmu. Stoga je najjača snaga u službi razvoja upravo kršćanski humanizam, koji oživljuje ljubav i dopušta da ga vodi istina, prihvaćajući i jednu i drugu kao trajni Božji dar. Raspoloživost za Boga otvara nas raspoloživosti za braću i raspoloživosti za život, koji razumijevamo kao solidarnu i radosnu zadaću. Nasuprot tomu, ideološko zatvaranje Bogu i ateizam ravnodušnosti, koji zaboravljaju Stvoritelja, čime upadaju u napast da zaborave također i ljudske vrijednosti, u današnje doba možemo smatrati među najvećim zaprekama razvoju. **Humanizam koji isključuje Boga nehumani je humanizam.** Samo nas humanizam koji je otvoren Apolutnome može voditi promicanju i ostvarivanju oblika društvenog i civilnog života – struktura, institucija, kulture i etosa – izbavljajući nas od napasti da padnemo kao uznici trenutačne mode. Upravo nas svijest o Božjoj nedokidivoj ljubavi podupire u trudenom ali i uzvišenom zalaganju za pravednost i razvoj naroda, kroz uspjehe i neuspjehe te u trajnom naporu oko ispravnog uređivanja ljudske zbilje. **Božja nas ljubav poziva da iziđemo iz onoga što je ograničeno i prolazno te nam daje hrabrost da djelujemo i napredujemo u traganju za dobrobiti svijtu,** čak i ako se ono nepo-

sredno ne ostvari, čak i ako je ono što smo uz pomoć političke vlasti te djelatnika u ekonomiji i uspjeti postići, uvijek manje od onoga za čime žudimo. Bog nam daje snagu da se borimo i trpimo poradi ljubavi zajedničkoga dobra, jer je on naše Sve, naša najveća nada. /78/

Razvoj treba kršćane čije su ruke u molitvi uzdignute k Bogu, kršćane koje pokreće svijest da ljubav ispunjena istinom, **caritas in veritate**, iz koje proistječe autentičan razvoj, nije naš proizvod, nego nam je darovana. Stoga je u najtežim i najsloženijim časovima potrebno ne samo svjesno reagiranje nego iznad svega egzistencijalno oketanje njegovoj ljubavi. Razvoj podrazumije-

va pozornost usmjerenu na duhovni život, ozbiljno promišljanje nad iskustvima povjerenja u Boga, duhovnoga bratstva u Kristu, oslanjanja na božansku providnost i milosrđe, ljubav i praštanja, odricanja samih sebe, prihvaćanja bližnjega, pravde i mira. Sve je to potrebno kako bismo svoja „kamenja srca“ preobrazili u „srca od mesa“ (usp. Ez 36,26) i tako život na zemlji učinili „božanskim“ i dostojnim čovjeka. Ta zadaća spada **na čovjeka**, koji je subjekt vlastite egzistencije, ali istodobno i **na Boga**, koji je ishodište i svrha svega što treba otkupiti: „bio svijet, ili život, ili smrt, ili sadašnje, ili buduće: sve je vaše, vi Kristovi, a Krist Božji“ (1 Kor 3,22-23). Kršćani žude da svekolika ljudska obitelj uzmogne zazvati Boga govoreći mu: „Oče naš!“ Neka svi ljudi, u zajedništvu s jedinorođenim Sinom, nauče moliti i tražiti od njega, i to riječima koje nas je sam Isus naučio, da ga umijemo svetiti živeći u skladu s njegovom voljom, a tek potom da imamo svakodnevni kruh, da razumijemo svoje dužnike i budemo im velikodušni, da ne budeмо kušani preko mjere, nego da budemo oslobođeni od zla (usp. Mt 6,9-13). /79/

Na završetku Godine svetog Pavla rado izražavam tu nadu samim Apostolovim riječima iz Poslanice Rimljanima: „Ljubav nehinjena! Zazirite od zla, prijanjajte uz dobro! Srdačno se ljubite pravim bratoljubljem! Pretječite jedni druge poštovanjem!“ (12,9-10). Neka nas Djevica Marija, koju je Pavao VI. proglasio *Majkom Crkve*, a koju kršćanski puk časti kao *Ogledalo pravde* i *Kraljicu mira*, zaštiti i svojim nam nebeskim zagovorom isprosi potrebnu snagu, nadu i radost kako bismo nastavili velikodušno se posvećivati zalaganju oko ostvarenja razvoja „svega čovjeka i svih ljudi“. /80/

1. Papa je ovu encikliku potpisao 29. lipnja 2009. godine. U podnaslovu enciklike stoji: „Enciklika o cjelovitome ljudskom razvoju u ljubavi i istini“ a naslovljena je „biskupima, prezbiterima, đakonima, posvećenim osobama, vjernicima laicima i svim ljudima dobre volje“. Osim uvoda i zaključka enciklika ima sljedećih šest poglavlja: Poruka enciklike „Populorum progressio“; Ljudski razvoj u našem vremenu; Bratstvo, ekonomski razvoj i civilno društvo; Razvoj naroda, prava i dužnosti te okoliš; Suradnja ljudske obitelji; Razvoj naroda i tehnika.

DRAGOM OCU ANTI STANTIĆU

(prigodom devedesetog rođendana)

Davno, još sam bio dite na salašu.
Vodijo sam tada i blago na pašu.
U ruke mi stigla jedna knjiga sveta
Rodila se iz nje žarka želja u malog diteta.

Moja žarka želja majko, želim fratar biti.
Jelda ćeš mi majko i duvanski habit sašiti?
Budni fratar, rano moja, kad tako želiš.
Naš blagoslov ponesi da ga s drugim diliš.

Taj blagoslov, ta molitva sa salaša,
Ona koju moljah kraj križa putaša,
Pratila me uvijek na životnom putu.

S njom sam sime vire redovno zalivo.
I danas mi draga, bio budan ili samo snivo.
Njome se veselim ili ličim koju ranu ljutu.

Dragi Bože, kad je prošlo već i devedeset lita?
Vidijo sam tušta lipog, al' i nevolje različitog svita.
Još jedared Tebe molim, brez grija nek Hrvacka procvita.

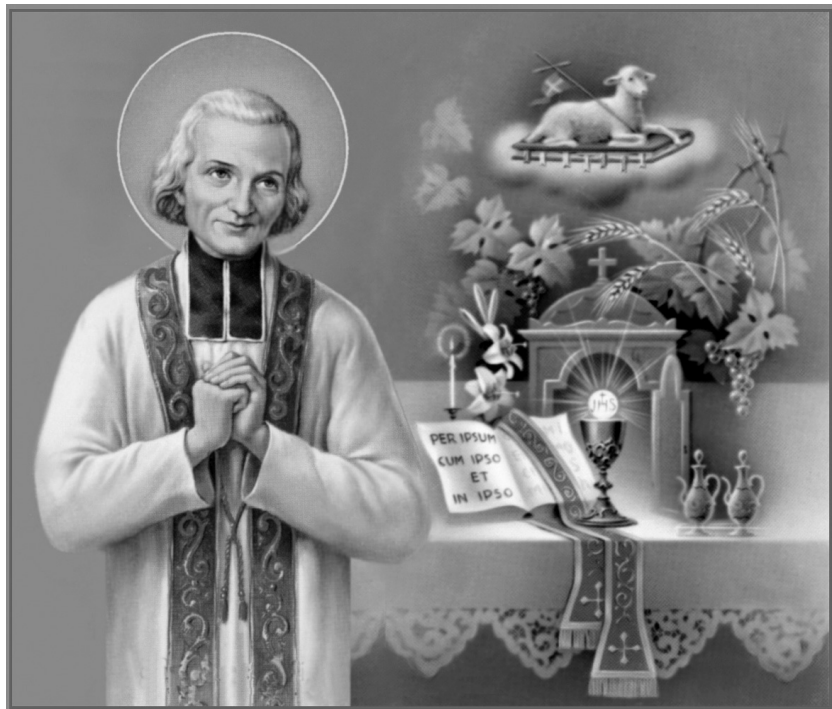
Luka Štilinović

Duhovnost

Priredio: mons. dr. Andrija Kopilović

JEDAN POTICAJ CRKVE U GODINI SVEĆENIKA

Ove godine se puno piše o svećeništvu. Povod tomu dao je papa Benedikt XVI. proglašivši 2009. godinu Godinom svećenika. Koristim ovdje priliku ponuditi poticaj iz dokumenta *Prezbiter, navjestitelj Riječi, služitelj sakramenata i voditelj zajednice kršćanskoga Trećeg tisućljeća*. Taj dokument završava poticajem koji ću u slobodnoj interpretaciji ovdje ponuditi. Nova evangelizacija treba nove navjestitelje. To su svećenici koji se zalažu živjeti svoje svećeništvo kao osobit hod prema svetosti. Da bi se to doista i ostvarilo, vrlo je važno da svaki svećenik ,svakodnevno otkriva apsolutnu nužnost svoje osobne svetosti. Treba započeti s čišćenjem samih sebe prije čišćenja drugih; potrebno je biti poučen da bi se moglo poučavati; postati svjetlo da bi se moglo rasvijetljivati; približiti se Bogu da bismo mu mogli približiti druge; biti posvećeni da bismo mogli posvećivati, rekao je još Ivan Pavao II. u postsinodalnoj apostolskoj pobudnici *Pastores dabo vobis*. To se ostvaruje traženjem dubokog jedinstva života koji svećenika vodi nastojanju da bude i živi kao drugi Krist u svim životnim prilikama. Vjernici župljani, ili oni koji sudjeluju u različitim pastoralnim djelovanjima, vide – opažaju – i osjećaju – slušaju – svećenika ne samo kada se naviješta riječ Božja već i kada se slave različiti liturgijski čini, osobito misno slavlje; kada se uvode u neku župnu službu koju će vršiti na privlačne i ugodne načine; gledaju ga i dok jede ili se odmara i bivaju okrijepljeni njegovim primjerom uzdržljivosti i umjerenosti; kada ga dođu posjetiti u njegovu domu i obrađuju se svećeničkoj jednostavnosti i siromaštvu u kojem živi; kada vide kako vlastitim odijelom odražava cjelovitost, pristalost i urednost svoje službe; kada s njim razgovaraju i o najopćenitijim stvarima i ostaju utješeni njegovom nadnaravnom vizijom, njegovom osjetljivošću i njegovom osobnošću kojom i s najjednostavnijim osobama postupa izvornom svećeničkom plemenitošću. Milost i ljubav s oltara širi se tako na propovjedaonicu, na ispovjedaonicu,

na župni arhiv, na školu, na oratorij, na kuće i na putove, na bolnice, na sredstva prijevoza i društvenog priopćavanja, posvuda gdje svećenik ima mogućnost obavljanja svoje zadaće pastira. U svakom slučaju njegova se misa širi, njegovo ga duhovno jedinstvo s Kristom – Svećenikom i Hostijom – usmjerava da postane – kako je govorio sveti Ignacije Antiohijski – „Božje žito kako bi postao čisti Kristov kruh“ – za dobro braće. Na taj način svećenik trećeg tisućljeća omogućuje da se u našim danima ponovi reakcija učenika iz Emausa koji, nakon što su poslušali božanskog Učitelja Isusa kako im tumači Sveto pismo, nisu mogli ne zapitati se zadržani: „Nije li gorjelo srce u nama dok nam je putem govorio, dok nam je otkrivao Pisma?“

U ovoj godini, a i za dulje vrijeme, ova tema ostaje središnja tema pastorala jer svaki vjernik treba sebi dovoditi u svijest da svetih Otajstava nema bez svećenika, a bez Otajstava nema Crkve. Dakle, može se tvrditi: gdje je svećenik, tu je i Crkva, i obratno: gdje nema svećenika, nema ni Crkve. Iz crkvenih dokumenata nudimo ovdje tri molitve. Jedna je molitva Presvetoj Djevici za svećenike, druga je molitva župnika, a treća je molitva svetoga Ivana Marije Vianneya.

MOLITVA MAJCI BOŽJOJ ZA SVEĆENIKE

MARIJO, Zvijezdo nove evangelizacije, ti koja si od početka podupirala i hrabrila apostole i njihove suradnike u širenju evanđelja, daj da među svećenicima, u osvit trećeg tisućljeća, poraste svijest da su prvi odgovorni za novu evangelizaciju.

MARIJO, ti kojoj je prvog bilo naviješteno i koja si prva naviještala, ti koja si neusporedivom vjerom, nadom i ljubavlju odgovorila na anđelov navještaj, posređuj za one koji su suobličeni tvome Sinu, Kristu Svećeniku, da i oni istim duhom odgovore na žurni poziv koji im Sveti Otac, u Božje ime, upućuje u prigodi Velikog jubileja.

MARIJO, učiteljice žive vjere, ti koja si predano prihvatila božansku riječ, pouči svećenike da se, po molitvi, sprijatelje s tom riječju i stave se u njezinu službu s poniznošću i žarom, tako da ona nastavi širiti svu svoju spasenjsku moć u trećem tisućljeću otkupljenja.

MARIJO, milosti puna i Majko milosti, skrbi za svoje sinove svećenike koji su, poput tebe, pozvani biti suradnici Duha Svetoga, koji daje da se Isus nanovo rodi u srcima vjernika. U obljetnici rođenja tvoga Sina pouči ih da budu vjerni djelatnici otajstava Božjih: da tvojom pomoću otvore tolike duše hodu pomirenja te im euharistija postane izvor i vrhunac njihova života i života povjerenih im vjernika.

MARIJO, Zvijezdo Danice trećeg tisućljeća, nastavi voditi svećenike Isusa Krista da, nasljeđujući primjer tvoje ljubavi prema Bogu i bližnjima, znaju biti pravi pastiri i upravljati korake sviju prema tvome Sinu, istinskom svjetlu koje prosvjetljuje svakog čovjeka. Daj da svećenici i po njima sav Božji narod poslušaju prijazni i žurni poziv koji im upućuješ na pragu novog tisućljeća povijesti spasenja: „Što god vam rekne, učinite!“.

(Prezbiter, navjesticitelj Riječi, služitelj sakramenata i voditelj zajednice kršćanskoga Trećeg tisućljeća)

ŽUPNIKOVA MOLITVA PRESVETOJ DJEVICI MARIJI

O Marijo, Majko Isusa Krista, raspetoga i uskrsloga,
Majko Crkve, svećeničkoga naroda,
Majko svećenika, službenika tvoga Sina:
primi moje ponizno sebedarje
kako bih u svojem pastoralnom poslanju
mogao naviještati beskrajno milosrđe
Vrhovnoga i Vječnoga Svećenika,
o „Majko Milosrđa“.

Ti koja si sa svojim Sinom sudjelovala
u njegovoj „svećeničkoj poslušnosti“
i koja si za njega pripremila tijelo
u pomazanju Duha Svetoga,
uedi moj svećenički život
u neizrecivo otajstvo svoga božanskog majčinstva,
o „sveta Majko Božja“.
Daruj mi snage u teškim časovima života,
pridigni me u naporu moje službe
koju mi je povjerio tvoj Sin,
kako bih ga mogao ispuniti u zajedništvu s tobom,
vjernošću i ljubavlju,
o Majko Vječnoga Svećenika,
„Kraljice apostola, zaštitnice prezbitera“.

Ti koja si tiho pratila Isusa
u njegovu poslanju naviještanja evanđelja
mira siromasima, učini me vjernim stadu
koje mi je povjerio Dobri Pastir.
Daj da ga uvijek mogu voditi
osjećajima strpljivosti, blagosti,
ustrajnosti i ljubavi,
u posebnoj naklonosti za bolesne,
malene, siromašne, grešnike,
o „Majko pomoćnice kršćanskoga puka“.

Posvećujem se i povjeravam tebi,
o Marijo, koja si pod križem svojega Sina
postala dionicom njegova otkupiteljskog djela,
„nerazrješivo združena s djelom spasenja“.
Učini da u vršenju svoje službe
sve više mogu osjećati
„divnu i prodornu dimenziju
tvoje majčinske blizine“
u svakome trenutku svojega života,
u molitvi i djelovanju,
u radosti i žalosti, u trudu i odmoru,
o „Majko pouzdanja“.

Daj mi, o Majko, da u slavljenju euharistije,
središta i izvora svećeničke službe,
mogu živjeti svoju blizinu Isusu
u tvojoj majčinskoj blizini,
jer „kada slavimo svetu misu, ti si uz nas“
i uvodiš nas u otajstvo otkupiteljske žrtve
svoga božanskog Sina,
„O Posrednice milosti koje proviru
za Crkvu i Za sve vjernike iz te žrtve“
o „Majko Spasiteljeva“.

O Marijo: želim svoju osobu,
svoju volju za posvećenjem,
staviti pod tvoju majčinsku zaštitu i nadahnuće
da me ti vodiš
do one „suobličnosti Kristu, Glavi i Pastiru“,
koju zahtijeva župnička služba.
Daj da si posvijestim
da „si ti uvijek uz svakoga svećenika“,
u njegovu poslanju službenika
jedinственoga Posrednika Isusa Krista:
o „Majko svećenika“,
„Pomoćnice i Posrednice“
svih milosti.

(Prezbiter, pastir i vođa župne zajednice)

ČIN LJUBAVI SVETOGA ŽUPNIKA ARŠKOGA SV. IVANA MARIJE VIANNEYA

Ljubim Te, o moj Bože, i jedina je moja želja ljubiti Te sve do posljednjega daha svojega života.

Ljubim Te, o Bože beskrajno dragi, i radije želim umrijeti ljubeći Te nego živjeti samo jedan tren bez ljubavi prema Tebi.

Ljubim Te, o moj Bože, i ne želim nebo ni zbog čega drugoga nego zbog radosti da ću Te savršeno ljubiti.

Ljubim Te, o moj Bože, i bojim se pakla jer tamo nikada nema slatke utjehe da Te ljubim.

O moj Bože, ako moj jezik u svakome trenutku ne može reći da Te ljubim, barem želim da Ti to ponavlja moje srce sa svakim dahom. Daj mi milost da trpim ljubeći Te, da Te ljubim trpeći i da jednoga dana izdahnem ljubeći Te i osjećajući da Te ljubim. I što se više približavam svojem kraju, to Te žarče molim da povećaš moju ljubav i da je usavršiš.

TIJELOVO

Lipa kroz selo miri,
a ljljan miris širi.
Blaženstva ovoga dana
samo su vjerniku znana.

Gizdavo, šareno,
obuci dušo ruvo,
bakinim rukama vezeno,
što je bosiljak sačuvo.

U polje pođi,
uberi poljsko cvijeće.
Pred oltar dođi,
okiti vjenčice i svijeće.

Blagoslov primi.
U hostiji Isusovo Tijelo,
tu ćemo biti vjernici svi,
slaviti Božje Djelo.

Ruža Silađev

LITURGIJA – MJESTO SUSRETA

Liturgijskim slavljima pripada prvo mjesto među različitim načinima na koje se Crkva očituje u svijetu. Doslovno, liturgijsko slavlje je sveto zborovanje u kojem se „događa“ Crkva koja je prepoznatljiva kao živo Tijelo Kristovo. Jedan Duh, jedan Gospodin, jedno Tijelo. Svi smo okupljeni oko Krista, jedinog Velikog svećenika i posrednika novoga i vječnoga Saveza pred Bogom i ljudima. U času kada Crkva slavi otajstva, događa se zgovorna molitva Velikog svećenika, koji je s desne Očeve. Tako je svaki liturgijski čin neponovljiv povijesni događaj koji se uistinu događa „na nebu i na zemlji“. Stoga, često treba ponavljati slogan: „Liturgija nije sveto skazanje nego sveto događanje naroda Božjega u susretu sa svojim Bogom“. Zato vrijedi i načelo sveto na svet način uvijek i svagdje. Čini se da koncilaska obnova koja je pozvala na jedinstveno i aktivno slavljenje liturgije nije dosta zaživjela u našim zajednicama, te se još uvijek u njoj prenaplašeno doživljava svećenika s jedne strane, i naroda s druge strane, i to kao dva odvojena čimbenika te je onda liturgijsku zajednicu teško doživjeti kao dijalošku zajednicu. S druge strane, još uvijek je odsutno pravo zajedništvo u kome bi se dalo „dodirnuti“ jedinstvo Božjega naroda – tj. zajedništvo različitih članova ali koji isto vjeruju, isto slave i konačno se obvezuju živjeti ono poslanje koje im liturgija donosi. Nije stoga suvišno podsjetiti se na neke dokumente Crkve kao što ću sada u slobodnoj interpretaciji prokomentirati neke tekstove iz dokumenta Benedikta XVI *Sakrament ljubavi*.

U tom dokumentu Papa, među ostalim, podsjeća: Drugi vatikanski koncil je s pravom stavio osobiti naglasak na aktivno, puno i plodonosno sudjelovanje svega Božjeg naroda u euharistijskom slavlju. Naravno, obnova provedena tih godina ostvarila je značajni napredak u smjeru koji su željeli koncilski oci. Svejedno, ne smijemo skrivati činjenicu da je gdjekad došlo do nerazumijevanja gledom na točni smisao takvoga sudjelovanja. Stoga dolikuje izriječkom pojasniti da se pod pojmom „sudjelovanje“ ne misli na puku izvanjsku aktivnost tijekom samoga slavlja. Zapravo, djelatno sudjelovanje, koje je Koncil zahtijevao, valja shvatiti temeljnije, polazeći od veće svijesti o otajstvu koje se slavi i njegova odnosa sa svagdašnjim življenjem. Tako, prema Papinim riječima, ne može se aktivno sudjelovati u liturgiji ako se za to nismo pripremili. Liturgija je sveti događaj i zato u njoj ne smijemo sudjelovali nespreni. Zato si svaki put kad polazim na svetu misu moram postaviti jasno pitanje: Kuda idem, što želim i koji će biti moj doprinos na tom susretu?

Godina je svećenika i dobro je podsjetiti se o njegovoj nezaobilaznoj ulozi u predsjedanju liturgijskom slavlju i načinu kako mi participiramo na njegovoj službi. Papa kaže: Ljepota i sklad liturgijskoga čina nalaze rječiti izričaj u redu kojim je svatko pozvan aktivno sudjelovati. To podrazumijeva

prepoznavanje različitih hijerarhijskih uloga uključenih u samo slavlje. Korisno je prisjetiti se da se aktivno sudjelovanje na slavlju ne podudara nužno s obavljanjem kakve posebne službe. Zbrka koja nastaje zbog nesposobnosti da se u crkvenom zajedništvu razlikuju različite zadaće koje pripadaju svakome, zasigurno ne pospješuje aktivno sudjelovanje vjernika. Potrebna je osobita jasnoća glede specifičnih zadaća svećenika. Upravo on, kako svjedoči tradicija Crkve, na nezamjenjiv način predsjedava euharistijskim slavljem u cjelini, počevši od pozdrava na početku pa sve do završnog blagoslova. Snagom primljenoga Svetog reda on zastupa Isusa Krista, Glavu Crkve a, na poseban način, također i samu Crkvu. Tako je svećenička služba za liturgijski susret nezaobilazna jer je to služba samog Isusa Krista. Vjernici nikada ne bi smjeli zaboraviti da svećenik djeluje i služi „u osobi Isusa Krista“. Nije realno očekivati aktivno sudjelovanje u euharistijskoj liturgiji ako joj pristupimo površno, ne preispitujući pritom vlastiti život. Tu unutarnju raspoloživost potiču, primjerice, sabranost i šutnja, barem nekoliko trenutaka prije početka liturgije, post i, kad to zahtijeva potreba, sakramentalna ispovijed. Srce pomireno s Bogom sposobno je za istinsko sudjelovanje. Treba se podsjetiti na činjenicu da aktivno sudjelovanje u svetim otajstvima nije moguće ako istodobno ne postoji težnja za aktivnim uključivanjem u crkveni život u njegovoj cjelovitosti, što podrazumijeva čak i misijsku obvezu da se Kristova ljubav unese u društvo u kojem živimo. Potpuno sudjelovanje u euharistiji nedvojbeno se postiže istom kad osobno pristupimo oltaru kako bismo primili pričest. Pa ipak, valja upozoriti da ipak sama nazočnost na liturgijskom slavlju ne daje i pravo ili, čak dužnost, kako neki misle, pristupiti euharistijskom stolu. Sudjelovanje u misi ostaje potrebno, valjano, znakovito i plodonosno i onda kad nije moguće pristupiti sakramentalnom zajedništvu (primjerice, rastavljeni i ponovno građanski vjenčani). U takvim je okolnostima dobro njegovati želju za punim sjedinjenjem s Kristom, prakticiranjem duhovne pričesti, koja se nekoć jako njegovala i naglašavala a koju je hvalio i papa Ivan Pavao II.

Posebna okolnost i dar našem vremenu su sredstva priopćavanja. Sveta misa i druga otajstva prenose se na televiziji i na radiju. S jedne strane je to dar, a s druge strane postaje i opasnost. Dar je bolesnicima i nemoćnima koji ne mogu sudjelovati u otajstvu radi svoje bolesti, ali je velika opasnost isprike onima koji će olako izostaviti sudjelovanje na svetoj misi jer će je lakše i udobnije – kako kažu, „gledati na televiziji ili slušati na radiju“. Čini se da je ova činjenica vrlo bitna za ovo promišljanje jer su sredstva priopćavanja – radio i televizija – samo pomagala, a nikada i nikako zamjena za ono što se na liturgijskom slavlju događa.

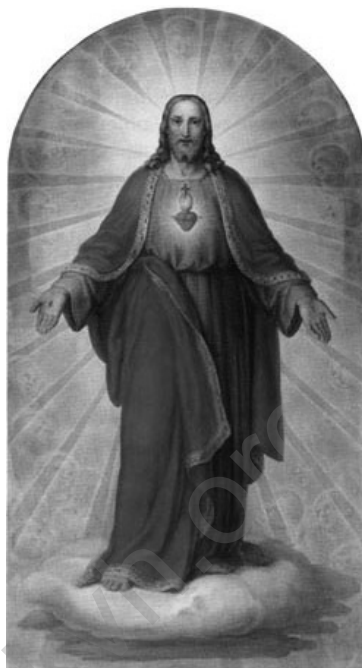
Ovih nekoliko tvrdnji i razmišljanja neka nam posluže da liturgijsko zborovanje – sveti susret – doživljavamo kao najveću svetinju. Stoga se za liturgiju, za svaku svetu misu pripremajmo, u liturgijskom susretu aktivno sudjelujmo, obogaćujmo se plodovima otajstva da bismo onda mogli ostvariti i svoje kršćansko poslanje koje Crkva crpi iz liturgije za život u svijetu.

SVEĆENIČKA DUHOVNOST

Uvod

Na svetkovinu Presvetog Srca Isusova 19. lipnja 2009. godine, papa Benedikt XVI. otvorio je Svećeničku godinu i uputio Pismo svećenicima, u povodu 150. obljetnice smrti sv. Ivana Marije Vianeya, sa željom da pridonese *nastojanju oko unutarnje obnove svih svećenika imajući u vidu njihovu snažnije i učinkovitije evanđeosko svjedočenje u današnjem svijetu*. Dok Godina sv. Pavla ide svome kraju, započinje nova godina koja će biti posvećena *siromašnome seljaku koji je postao skromni župnik, koji je svoju pastoralnu službu ostvario u malome selu*. Božja ga je providnost stavila uz bok sv. Pavla. Sveti Pavao je bio izvanredni evangelizator koji je poduzimao velika misijska putovanja za širenje evanđelja. Sveti Ivan Vianey, skromni svećenik, nije putovao iz jednoga kraja u drugi, već je primio tisuće i tisuće vjernika ostajući uvijek u svojoj maloj župi. Pa ipak, ima nešto zajedničkoga što povezuje sv. Pavla i sv. Arškog župnika, a to je poistovjećivanje s njihovom službom te njihovo zajedništvo s Kristom. Dok je Pavao *raspet s Kristom* i ne živi više on, nego Krist u njemu, sv. Ivan Vianey rado je ponavljao: *Kad bismo imali vjere, vidjeli bismo Boga skrivenu u svećeniku kao svjetlo iza stakla, kao vino pomiješano s vodom*.

Cilj je Svećeničke godine potaknuti svakog svećenika na duhovnu savršenost, jer o njoj ovisi učinkovitost njihove službe. Cilj je te godine pomoći svećenicima, a s njima i cijelome Božjem narodu, *da ponovno otkriju i ojačaju svijest o izvanrednom Božjem daru Milosti što ga predstavlja sveta služba za onoga tko ga je primio, za cijelu Crkvu i svijet koji bi bez stvarne Kristove prisutnosti bio izgubljen*, kaže papa Benedikt XVI. u *Pismu svećenicima*. Prijedimo na razmatranje

svećeničke duhovnosti, kako ju predstavlja koncilski Dekret *Presbiterorum ordinis*, o službi i životu svećenika, te najnovije *Pismo svećenicima* pape Benedikta XVI. u povodu Svećeničke godine.

1. Narav svećeništva

Glavne crte i karakteristike svoje duhovnosti svećenik pronalazi u svom svetom pozivu i služanju. Svoje vlastito djelovanje katolički svećenik nalazi u odgovornoj suradnji s Kristom u posredništvu između Boga i ljudi. Jedini posrednik jest Isus Krist kako kaže sv. Pavao. *Jer jedan je Bog, jedan je i posrednik između Boga i ljudi, čovjek – Isus Krist* (1 Tim 2,5). Isus je postao posrednikom u utjelovljenju, u sjedinjenju svoje osobe s božanskom i ljudskom naravi, ispunivši beskonačnu udaljenost između Stvoritelja i stvorenja. Za vrijeme svoga zemaljskog života, Isus je izvršio posredništvo pružajući čovječanstvu najdragocjenije Božje darove, smrću na križu podmirio je grijeha čitavoga svijeta donoseći pomirenje i mir između neba i zemlje. Proslavljen *sjede s desna Ocu* nastavlja bivati počelo milosti i izvor nadnaravnog života. Isus je veliki posrednik po svome uzvišenom dostojanstvu osobe i po savršenosti svojih osjećaja na dostojan način proslavljuje Boga, te može učinkovito odgajati duhovne želje ljudi.

Za razliku od starozavjetnih svećenika kojima je *smrću prestala služba* i prelazila na druge osobe, Isus Krist *jer ostaje do vijeka, ima neprolazno svećeništvo. Zato i može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu, uvijek živ da se za njih zauzima* (Heb 7,23). Ostajući jedinstven u svojoj punini moći i svoje zadaće posrednika, Isus, ne radi toga što bi trebao ljudsku pomoć, već po svojoj darežljivosti, pridružuje pojedince da u njegovo ime i njegovim autoritetom vrše neke od svojih specifičnih službi. Isus, *uziđe na goru i pozove koje sam htjede... I ustanovi Dvanaesticu da budu s njim, pa da ih šalje propovijedati, te imaju vlast izgoniti đavle* (Mk 3,13). Jednom drugom zgodom Isus reče svojim učenicima: *Ne izabrate vi mene, nego ja izabrah vas da idete i rod donosite, i rod vaš da ostane* (Iv 15,16). Nakon uskrsnuća podijelio im je službu služenja govoreći. *Kao što mene posla Otac i ja šaljem vas* (Iv 20,21), očitujući volju prenijeti na njih moć koju je primio od Oca.

Ustanovljujući sakrament svetoga Reda, Isus učvršćuje tu duhovnu snagu koju je predao apostolima. Sveti Red svećeništva nije puko izvanjsko poslanje vršenja određenog kulta. Svećeništvo prezbitera podjeljuje se *onim posebnim sakramentom kojim se prezbiteri pomazanjem Duha Svetoga obilježuju posebnim biljegom i tako se upriličuju Kristu svećeniku da mogu djelovati u ime Krista koji je Glava Crkve* (PO br. 2). Karakter svetosti je nevidljiva ali objektivna stvarnost, koja se ucjepljuje u dušu na neizbrisiv

način, usavršuje krsni karakter suobličenja Kristu s obilnim sudjelovanjem u njegovim svećeničkim moćima i njegovoj službi posrednika. Polaganjem ruku, svećenik mijenja narav i biva obučen u snagu i novo poslanje. Kao što *krštenje razlikuje kršćane i dijeli ih od onih koji nisu prepороđeni vodom i nisu članovi Krista, tako i sakrament Reda razlikuje svećenika od svih drugih vjernika koji nisu urešeni svetim Redom* (Pijo XII. Mediator Dei, AAS 39 (1947) 539).

2. Katoličko shvaćanje svećeništva

Papa Benedikt XVI. u svome pismu u povodu Svećeničke godine, jasno ističe katoličko shvaćanje svećeništva: *U svijetu u kojemu općenito viđenje svijeta sve manje uključuje sveto na čijem mjestu „funkcionalnost“ postaje jedina odlučujuća kategorija, katoličko shvaćanje svećeništva moglo bi biti u opasnosti pa čak i u crkvenim krugovima. Nerijetko se u teološkim krugovima pa i u konkretnoj pastoralnoj praksi i formaciji klera, sučeljavaju dva različita shvaćanja svećeništva. S jedne strane, društveno funkcionalno shvaćanje koje bit svećeništva definira konceptom „službe“ zajednici u ostvarivanju svoje funkcije. S druge strane, sakramentalno ontološko shvaćanje koje ne niječe to spomenuto obilježje služenja, ali smatra da je presudan dar što ga svaki svećenik prima od Krista posredovanjem Crkve, a taj je dar sakrament. Sama promjena riječi „svećeništvo“ u riječ „služenje, služba, zadaća“ znak je različitog shvaćanja. No, svećenik mora biti navjestitelj riječi i slavitelj euharistije, kako to ističe II. vatikanski sabor: *Zato je prvenstveni zadatak prezbitera, kao suradnika biskupa, da svima naviještaju Božje Evanđelje* (PO br. 4). *Zato Bog, posredovanjem biskupa, posvećuje prezbitere da bi postavši na poseban način dionicima Kristova svećeništva, u svetkovanju tajni nastupili kao službenici onoga koji u liturgiji za nas po svom Duhu neprestano vrši svećeničku službu... Presveta Euharistija, naime, sadrži svekoliko duhovno dobro Crkve, to jest samoga Krista, naš Vazam i naš Kruh... Euharistijski je dakle sastanak, kojem je na čelu prezbiter, središte zajednice vjernika* (PO br. 5).*

Istinska evangelizacija, i pravo služenje Riječi za svećenika znači da je spreman zaniijekati samoga sebe jer ne naviješta svoje riječi. *Svećenik se ne može smatrati „gospodarom“ riječi, nego slugom. On nije riječ već je – kako je naviještao Ivan Krstitelj – „glas“ Riječi, glas koji više u pustinji i poziva da se pripremi put Gospodinu i poravnaju staze, kaže papa. To što je „glas“ Riječi, glas Krista, za svećenika ne znači da je sveden na čisti „funkcionalni aspekt“, nego se mora izgubiti u Kristu, sudjelujući u njegovu otajstvu smrti i uskrsnuća cijelim svojim bićem: inteligencijom, slobodom, voljom i žrtvovanjem valstitog tijela, kao žive žrtve* (Pismo pape Benedikta XVI. svećenicima).

3. Zadaća svećenika

Snagom svetoga Reda, svećenik je pozvan i osposobljen vršiti s Isusom Kristom i u ovisnosti o njemu vlastite dužnosti posrednika. *Svećenička služba je u ovome, biti posrednikom između Boga i ljudi, ukoliko posreduje narodu Božje stvari po kojima se naziva svećenikom... te Bogu prinosi molitve i zadovoljštine za grijehе naroda* (sv. Toma Akvinski, 3a 22,1). Svećenik je smješten u stanje posrednika između Boga i ljudi, s dužnostima predstavljanja i povezivanja. Kao Božji predstavnik, kao njegov kvalificirani glasnogovornik, ljudima dijeli Božje darove, propovijeda Božju riječ, brani njegovo ime i njegovu slavu. Kao predstavnik ljudi pred Bogom, posebnim odabirom i od samoga Boga uveden u tu službu, ovlašten je govoriti u ime braće, očitovati njihove želje, te prinositi Bogu javne molitve i žrtve u ime čovječanstva. Kao takav, dužnost mu je priznati svoga Gospodina pred ljudima i odavati mu javno društveno štovanje. Prema sv. Pavlu: *Svaki veliki svećenik, zaista, od ljudi uzet, za ljude se postavlja u odnosu prema Bogu da prinosi darove i žrtve za grijehе* (Heb 5,1). Zadaća svećenika nije ljudskog već božanskog i vječnog karaktera.

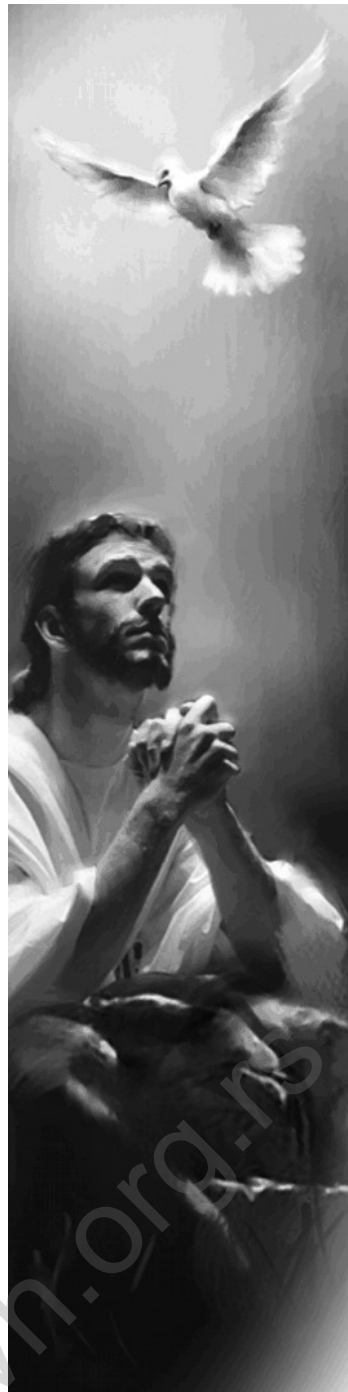
Drugi vatikanski sabor izjavljuje: *Služba prezbitera, jer je povezana s biskupskim redom, sudjeluje u autoritetu kojim sam Krist svoje Tijelo izgrađuje, posvećuje i upravlja* (PO br. 2). Isus slavi svoga nebeskog Oca molitvama i čitavim svojim životom. Kao zadovoljštinu za grijehе svijeta, iz ljubavi i poslušnosti Ocu prihvatio je smrt na križu. Svećenik časti Boga svojim osobnim posvećenjem i liturgijskim štovanjem, obnavljajući i prikazujući u misi žrtvu Kalvarije. Isus Krist je predao ljudima poruku spasenja, dao im novi život nadnaravom milošću i zacrtao put kojega trebaju slijediti odredbama i savjetima kao putokaz prema cilju, konačnog spasenja. Svećenik po snazi koju je primio od Isusa, nastavlja tu službu propovijedanja evanđelja, pomažući ljudima da što dublje ulaze u intimni smisao Božje poruke, uživaju plodove utjehe i spasenja, da u njihovim dušama struji posvetna milost preko sakramenata, opsluživanjem zakona i uputa koje je dao Gospodin, kako bi postigli duhovnu zrelost i savršenstvo.

Snagom Kristovom, svećenik sudjeluje u punini sveopćeg spasonosnog poslanja: *Duhovni dar koji su prezbiteri primili na ređenju ne pripravlja ih za neko ograničeno i usko poslanje, nego za najšire i sveopće poslanje pasenja „sve do nakraj zemlje“ (Dj 1,8). Svaka, naime, svećenička služba ima udio u sveopćoj širini poslanja koje je Krist povjerio apostolima* (PO br. 10). U iskazivanju štovanja Boga kao i u služenju vjernicima u spasonosnom posredovanju, svećenik djeluje u ovisnosti Isusa krista: *Kristovi smo, dakle, poslanici; Bog vas po nama nagovara* (2 Kor 5,20); *Neka nas svatko smatra*

*službenicima Kristovim i upraviteljima otajstava Božjih (1 Kor, 4,1). Katolički svećenik nije neovisan, već u svome biću i svojem služenju ovisi o Kristovom svećeništvu kojemu se treba suobličiti. Svećenik je drugi Krist, duboko povezan Božjom riječju koja se utjelovila i postala slugom. Svećenik je Kristov sluga u smislu da njegov život, suobličan Kristovu poprima bitno odnosni značaj: *On je u Kristu, za Krista i s Kristom u službi ljudima. Upravo zato što pripada Kristu, svećenik je radikalno u službi ljudima: on je službenik njihova spasenja, njihove sreće, njihova istinskog oslobođenja, te u tom postupnom prihvaćanju Kristove volje sazrijeva u molitvi, u tome da je s Njime „srce u srcu“. To je dakle nužni uvjet svakoga navještaja, koje donosi sudionitvo u sakramentalnoj žrtvi euharistije i blagoj poslušnosti Crkvi (Pismo pape Benedikta XVI. svećenicima).**

4. Askeza u životu svećenika

Svećenički poziv je posebna Božja naklonost prema pozvanome, očitovanje plana milosrđa. Samo Bog može uvesti čovjeka u tu uzvišenu zadaću, učiniti ga čuvarom vjere, djeliteljem milosti, voditeljem vječnom spasenju: *I nitko sam sebi ne prisvaja tu čast, nego je prima od Boga (Heb 5,4).* Slobodno prihvaćanje te tako uzvišene i važne službe, iziskuje od pozvanoga da čitav svoj život i svu svoju snagu posveti tom svetom pozivu. Svećenik više ne pripada samome sebi, on pripada Bogu i Crkvi. On nema pravo voditi svoj vlastiti život kako sam hoće. Svaki svećenik mora moliti da se s njim ostvari Božja volja, ne ono što bi on htio, te navještaj stoga sa sobom uvijek nosi i sebedarje, žrtvu koja je uvjet da bi navještaj bio autentičan i učinkovit (usp. Pisme pape Benedikta XVI. svećenicima). Vjernost svome zvanju traži da na prvo mjesto stavi svoje služenje posrednika i da sve druge svoje aktivnosti podloži tom posredovanju. Vršeci s ljubavlju, marljivošću i potpunom predanošću povjerenu mu zadaću, pokazuje da cijeni nezasluženi Božji dar i omogućuje da urodi obilnim plodovima.

Karakteristična krepost svećenika, temelj i bit njegove duhovnosti je „raspoloživost“ ili spremnost izvršavati ministerijalne dužnosti. Sv. Pavao, nakon što je potvrdio da svećenici služe svete službe u ime Kristovo, nadodaje. *A od upravitelja iziskuje se napokon da budu vjerni* (1 Kor 4,2). Vjernost vlastitoj službi zahtijeva da svećenik bude spreman za službu Božju i službu ljudima svaki put kada se to od njega traži. Nikakva isprika ne opravdava samovoljno zanemarivanje tako odgovorne službe, i nikakva ljudska vlast ili pravo ne može ga odvući od službe koju je primio od Boga. Sveti Petar je nastavio propovijedati iako mu je zabranio sinedrij govoreći: *Treba se većma pokoravati Bogu negoli ljudima* (Dj 5,29). A sv. Pavao govori o potrebi propovijedanja koje proizlazi iz same apostolske službe primljene od Boga: *Jer što navješćujem evanđelje, nije mi na hvalu, ta dužnost mi je. Doista, jao meni, ako Evanđelja ne navješćujem... služba je to koja mi je povjerena* (1 Kor 9,16). Vjerno izvršavajući svoje poslanje, unatoč unutarnjem opiranju, protivljenju ljudi i svih poteškoća koje iz toga proizlaze, svećenik pruža svjedočanstvo Isusa Krista, njegove ljubavi prema dušama, valjanosti otkupljenja koje se ovjekovječuje djelima Crkve: *Primit ćete snagu Duha Svetoga, koji će sići na vas, i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji, i sve do kraja zemlje* (Dj 1,8).

Vjernost zvanju iziskuje da svećenik ispunja ne samo materijalno svoje dužnosti, nego na način da ono bude plodno. *Sveti Arški župnik često je sa suzama u očima ponavljao: „Kako je strašno biti svećenik!“ I dodavao je: „Koliko treba oplakivati svećenika kada slavi misu kao obični čin! Kako je nevoljan svećenik bez unutarnjeg života!“* (Pismo pape Benedikta XVI. svećenicima). Svećenik će stoga računati na neprekidnu pomoć Božju koja mu je osigurana po svetom sakramentu Reda. Sakramentalni karakter pruža svećeniku moć da „valjano“ izvršava svoje nadnaravne dužnosti, slavljenja svete mise i dijeljenja sakramenta pokore. Sakramentalna milost pomaže mu da sveto izvršava svoje zadaće. No, tu je potrebna i jedna unutarnja priprava koja se očituje u svetosti života svećenika. Isus je na posljednjoj večeri upravo svoju svećeničku molitvu: *Posveti ih u istini: tvoja je riječ istina... I za njih posvećujem samoga sebe, da i oni budu posvećeni u istini* (Iv 17,17 i 19). Svi su kršćani po sakramentu krštenja, po kojem su posvećeni za sinove Božje i određeni za život vječni, pozvani težiti za savrшеноšću u službi Gospodinovoj. Od svećenika se još više traži, bilo u odnosu prema Bogu, bilo u odnosu prema apostolskoj odgovornosti (usp. PO br. 12).

Po karakteru svetosti svećenik pronalazi nove i intimne odnose s Bogom i Isusom Kristom po udruživanju u stvaranju milosti. Ta blizina i pripadništvo Božje iziskuje unutarnju čistoću, ispravnost mišljenja i osjećaja. Za sjedinjenje čovjeka s Bogom, potrebno je da svećenik bude Bogu zahvalan, nevrijedni sluga njegova milosrđa, svetošću života i vladanja. Kada sve-

ćeniku nedostaje najuzvišenija znanost Isusa Krista, nedostaje mu sve. Svetost, koju iziskuje božansko zvanje ljudi, da budu „raspeti“ svijetu, ljudi koji hodaju živeći *novi život* (Rim 4,4), kako kaže sveti Pavao: *pod udarcima, u tamnicama, u bunama, u naporima, u bdijenjima, u postovima, u čistoći, u spoznanju, u velikodušnosti, u dobroti, u Duhu Svetomu, u ljubavi nehinjenoj, u riječi istinitoj, u snazi Božjoj; oružjem pravde s desna i slijeva, slavom i sramotom; zlim i dobrim glasom* (2 Kor 6,6-8), sve to označava nebeske stvarnosti kojima je obilježena svetost svećenika.

5. Briga svećenika oko osobne svetosti

Karakter svećenika zapečaćen s Božje strane vječnim savezom ljubavi zahtijeva od svećenika ljubazni odgovor u težnji za savršenim životom: *Budući, dakle, da svaki svećenik u svom stupnju predstavlja Kristovu osobu, svaki je nadaren posebnom milošću da bi, služeći povjerenom puku i cjelokupnom Božjem narodu što bolje mogao slijediti savršenstvo onoga koga predstavlja i da bi se slabost ljudske puti liječila svetošću* (PO br. 12). Težnja i rad oko osobne svetosti uključeni su u *svakidašnji sveti čin, kao i cjelokupna njihova služba koju vrše u zajedništvu s biskupom i ostalim prezbiterima, usmjeruju prema savršenstvu života. A s druge strane, svetost prezbitera mnogo pridonosi da vlastitu službu vrše plodonosno* (isto). Plodnost svećeničke službe ovisi u prvom redu o Bogu, zatim o ljubavi kojom svećenik vrši svoju službu. Koliko je veća unutarnja svećenikova čistoća i ljubav koju ima prema Bogu, tolika će biti učinkovitost njegove molitve koja će znatno utjecati u njegovu apostolskom djelovanju među dušama. Uzvišen iznad drugih po dostojanstvu i autoritetu u kojeg je uveden, svećenik treba svijetliti u Crkvi Božjoj po svojoj uzvišenoj svetosti više od jednostavnih vjernika. Kršćanska zajednica gleda na savršenost i svetost svojih svećenika, uči se primjeru evanđeoskih kreposti svojih učitelja, cijeni ih i ima povjerenja samo u svećenike koji su kreposni. Sveti Pavao nabraja kvalitete koje trebaju resiti svetog službenika: *U svemu se pokaži uzorom dobrih djela: u poučavanju, nepokvarljivosti, ozbiljnost, riječ zdrava, bezprigovorna da se onaj nasuprot postidi, nemajući o nama reći ništa zlo* (Tit 2,7). *Nitko neka ne prezire tvoje mladosti, nego budi uzor vjernicima u riječi, u vladanju, u ljubavi, u vjeri, u čistoći. Dok ne dođem, posveti se čitanju, bodrenju, poučavanju. Ne zanemari milosnog dara koji je u tebi, koji ti je dan po proroštvu s polaganjem ruku starješinstva. Oko toga nastoj, sav u tom budi da tvoj napredak bude svima očit. Pripazi na samog sebe i na poučavanje! Ustraj u tome! Jer, to vršeci, spašit ćeš sebe i one koji te slušaju* (1 Tim 4,12).

Sva je svećenička aktivnost usmjerena prema dušama razvijajući u njima klice svetosti koju su primili na krštenju. Njegovo ministerijalno služenje, propovijedanje, dijeljenje sakramenata, liturگیjska slavlja imaju za cilj

posvećenje vjernika. Svećenik se zauzima za duše kada govori uvjerljivošću svoga unutarnjeg iskustva i potvrđuje primjerom ono što uči riječju. Briga za duše, osobito njihovog duhovnog vodstva, predstavljaju široki unutarnji život i konkretnu iskustvenu spoznaju putova Gospodinovih. Savršenost nije potrebna svećeniku za valjano vršenje njegove službe, ali je ona potrebna kao pozitivni primjer vjernicima. *Za Kristovo vladanje svijetom, ni jedna stvar nije toliko potrebna kao svetost klera, jer primjerom, riječju i znanjem oni su vodiči vjernicima, kako to kaže jedna stara poslovice: kakav svećenik, takav narod* (Pijo X, Pismo kardinalu Respighiu, ASS 36 (1903) 655).

Nedostatak naravnih darova kod svećenika, kako to vidimo na primjeru svetog Ivana Vianeya, nadopunja se svetošću, revnošću, i nadnaravnim gledanjem na stvari. Drugi vatikanski sabor kaže da sveta služba ne samo da zahtijeva, nego je u isto vrijeme izvor svetosti: *Svećenici postizavaju svetost na vlastit način tako što svoje dužnosti vrše iskreno i neumorno u Kristovu Duhu* (PO br. 13). Propovijedanje, dijeljenje sakramenata, slavlje svete mise i briga za duše pravi su izvori savršenosti svećenika koji je pozvan posvetiti se u služenju i preko služenja. Svećenici *moleći i prinoseći žrtvu, kako im je dužnost, za svoj puk i za sav Narod Božji, priznajući ono što čine i nasljeđujući ono čime se bave, mjesto da budu zapriječeni apostolskim brigama i teškoćama, neka se radije po njima podignu na veću svetost, hraneći i dajući polet svojoj aktivnosti obiljem razmatranja na utjehu cijele Božje Crkve* (LG br. 41).

Težnja za unutarnjom savrшеноšću obvezuje svećenika na vršenje svih kršćanskih kreposti. Među najvažnijim krepostima, za što tješnju povezanost s karakterom svetosti i apostolskim služenjem, jest sjedinjenje s Isusom Kristom, pripadništvo Crkvi i duh požrtvovnosti koji čine temeljne crte svećeničke duhovnosti.

6. Sjedinjenje s Kristom

Svećenik u svojem služenju učinkovito djeluje kao oruđe ukoliko je povezan i ovisan o primarnom uzroku Isusu Kristu vrhovnom i jedinomu Svećeniku. Ljudske inicijative i tehnička pomagala u njegovu apostolatu neće uroditi plodom nadnaravnoga života ako nisu u suglasju Kristovu. On je sam rekao: *Tko ostaje u meni i ja u njemu, taj donosi mnogo roda. Uistinu bez mene ne možete ništa učiniti. Ako tko ne ostane u meni izbačen je kao loza i osušio se* (Iv 15,5). Karakter svetosti uspostavlja trajni, dinamični i pravni kontakt između Krista i svećenika, koji govori i djeluje u njegovo ime. Po tom objektivnom sjedinjenju, koje je stvarno sudjelovanje u snazi, svećenik valjano izvršava svete dužnosti, premda može biti rastresen ili u stanju grijeha. Ministerijalna intimnost i uzročnost milosti pronalaze logični razvitak duhovne intimnosti ukoliko svećenik ne čini ništa bez zazivanja pomoći Božje, suobličujući se volji Božjoj i čineći sve na slavu Božju. Svećenik je poslanik i predstavnik Božji koji treba ostati u povezanosti s onim tko ga je poslao i u svemu slijedi njegove odredbe. Neprestani priziv na Krista i briga oko sudjelovanja u njegovim otkupiteljskim nakanama, dozvoljavaju stupnjevitu asimilaciju njegovog načina mišljenja i djelovanja i brane ga od ljudskih motiva i osobnih interesa. Intimnost s Gospodinom postiže se svakidašnjim vršenjem razmatranja, bivanjem i djelovanjem u nazočnosti Božjoj, vršenjem svetih čina s duhom vjere, pazeći da ne vrši svete čine rutinski, već iz svoje intimne povezanosti s Gospodinom, na slavu Božju i na rast Crkve. Sjedinjenje s Kristom u prihvaćanju Očeve volje i darivanju samoga sebe za stado koje mu je povjereno, izvor je jedinstva i sklada između unutarnjeg i vanjskog djelovanja svećenika.

7. Pripadnost Crkvi

Ono što čini plodnim apostolat svećenika i njegovu duhovnost, jest iskrena i vjerna pripadnost Crkvi. Svećenik je po svome uzvišenom pozivu „čovjek Crkve“, jer je od nje određen na službu Božju i narodu i o tome ovisi vršenje njegove službe. Svećenički poziv ima svoj izvor u Bogu i postaje valjan samo kada ga Crkva poziva i kada je preko biskupa zaređen svetim Redom. Crkva daje svećeniku ovlast nad dušama vršenjem zadaće prema potrebi otajstvenog Tijela. Raspoloživost koja ravna svećenikov odnos s Bogom nalazi svoju učinkovitost u pripadnosti Crkvi preko koje Gospodin očituje svoju volju.

Na Crkvu spada odrediti svećeniku određeno mjesto i rad, odrediti praktične odredbe i način na koji se trebaju vršiti različite zadaće i kontro-

lirati da sve bude u suglasju s nakanom Crkve. Svećenik djeluje mirno i staloženo i time raste njegov ugled u svijetu kada se na aktivni način ucjepljuje u život Crkve i djeluje u potpunoj poslušnosti s odredbama autoriteta hijerarhije. Revnost bez poslušnosti rasipa puno energije i ne donosi plodove spasenja, jer nije blagoslovljena od Boga. Pripadnost Crkvi se očituje u poslušnosti hijerarhiji: *Vjernost se prema Kristu ne može odvojiti od vjernosti prema njegovoj Crkvi. Pastoralna ljubav, dakle, zahtijeva da prezbiteri uvijek rade vezani zajedništvom s biskupima i s drugom braćom u svećeništvu, kako ne bi „uzalud trčali“. Budu li prezbiteri ovako radili, naći će jedinstvo vlastitog života u samom jedinstvu poslanja Crkve, i tako će se sjединiti sa svojim Gospodinom i po njemu s Ocem u Duhu Svetom da bi se tako mogli napuniti utjehom i preobilovali radošću* (PO br. 14).

8. Duh požrtvovnosti

Svećeništvo i žrtva usko su povezani i idu skupa. Svećeništvo je ustanovljeno da u ime naroda prinosi žrtve Bogu, u slavlju svete mise u kojoj se obnavlja Isusova žrtva na križu. Osobna žrtva nije potrebna za valjanost svećeništva, ali je potrebna za svećeničku savršenost kojom se on suobličuje Kristu, za njegov apostolat. Svećenički ideal nije potpun bez toga pozitivnog i stvarnog odnosa sa žrtvom Isusovom; svećenik i žrtva za otkupljenje čovječanstva. Za suobličenje na potpuni način sa svojim učiteljem i za ucjepljenje u vazmeno otajstvo, svećenik treba sudjelovati u svojoj osobnoj žrtvi u poniznom prihvaćanju tjelesnog i moralnog trpljenja u svakidašnjem žrtvovanju svoga života. Kao što je čitav život Isusov bio određen žrtvi samoga sebe, tako i život svećenika koji treba biti suobličen slici Isusa Krista treba biti s njime i za njega dragovoljna žrtva prinosnica. Svećenik u kontaktu intimnog božanskog otajstva ne može ne imati glad i žeđ za pravdom i ne osjećati poticaj za oblikovanjem svoga života tako uzvišenom zvanju i usmjeriti ga prema žrtvi prikazujući se i žrtvujući samoga sebe s Kristom.

Duh žrtve treba resiti svakog svećenika kako bi njegov apostolat bio sličan njegovu Učitelju i donio obilnih plodova. Briga za duše traži od svećenika mnoga odricanja. Okolnosti vremena i prostora, samoća, nerazumijevanje, odbijanje i progonstvo gorki je kalež svećeničkog apostolata. O tome govori sam Isus: *Evo, ja vas šaljem kao ovce među vukove... Pred upravitelje i kraljeve vodit će vas poradi mene, za svjedočanstvo njima i poganima. Kad vas predaju, ne budite zabrinuti kako ili što ćete govoriti* (Mt 10,16). Kandidat za svećeništvo već od sjemeništa zna što ga čeka. Privrženost svetom zvanju zna da ga čeka žrtva i da tom žrtvom nasljeduje svoga Učitelja i sjedinjuje se s njime. Premda katolički svećenik nije vezan evanđeoskim savjetima: siromaštva, čistoće i poslušnosti, za svećenika kao i za svakoga

Kristova učenika, ostaju *redovitim putem kršćanskog posvećenja* (Pismo pape Benedikta XVI. svećenicima). Celibat na koji je pozvan katolički svećenik također je velika žrtva kojom se suobličuje Kristu za veću slobodu i potpunije predanje dušama. Celibat se najbolje živi i čuva u zajedništvu s Kristom i s braćom svećenicima. Govoreći o zajedništvu, papa Bendikt kaže: *Samo će tako svećenici u punini znati živjeti dar celibata te će biti kadri omogućiti procvat kršćanskih zajednica u kojima će se ponavljati čudesa prvog proповijedanja evanđelja* (isto).

Sažetak

Svećenička duhovnost ima svoje određeno usmjerenje od samoga Boga pod okriljem Crkve. Poslanik u službi posrednika ostaje vjeran svome zvanju kada vrši svoje dužnosti u sjedinjenju s Kristom, sa svom marljivošću i samoodricanjem, sticanjem svetoga znanja o unutarnjem životu po milosti koja postaje sve veća. Svećenik sam mora sve više raditi na osobnom posvećenju, kako bi mogao druge posvećivati. Temeljna postavka svećeničkog života, ili pravilo svećenika, ne razlikuje se od vjernosti svojih zadataka primljenih polaganjem ruku, u suradnji s Kristom, u vjernosti Crkvi kako bi svakog trenutka, pa i u osobnoj žrtvi, sve bilo na slavu Božju i spasenje duša. *Po uzoru na sv. Arškog župnika, dopustite i vi da vas On (Krist) osvoji te ćete i vi biti u današnjem svijetu glasnici nade, pomirenja i mira!* (isto).

Na kraju svoga Pisma u povodu Svećeničke godine, Papa poručuje svećenicima: *Neka Svećenička godina sve svećenike dovede do potpunog poistovjećivanja s Isusom raspetim i uskrslim kako bi poput Ivana Krstitelja bili spremni „smanjiti se“ da bi On rastao; kako bi slijedeći primjer Arškoga župnika trajno i duboko opažali odgovornost svoga poslanja, koje je znak i prisutnost beskonačnog Božjeg milosrđa. Povjerimo Majci Božjoj, Majci Crkve, Svećeničku godinu što je tek započela te sve svećenike svijeta.*

Prvih 25 godina svećeništva

Rado se sjećam svoga djetinstva. Zahvalan sam roditeljima Nikoli i Margi r. Ivić što su me kršćanski odgajali. Od prvih molitava pamtim onu dragu: *Terezijo mala, kaži dragom Isusu da ga jako volim*. Otac me je vodio u Crkvu, majka me naučila moliti kronicu. Najveći kršćanski blagdani u našoj obitelji slavili su se s puno topline i radosti. Znao sam: kad majka Koca sprema skorupaču – blizu je Božić. Do II. razreda sam marljivo glancio cipele za darove sv. Nikole i stavljao ih u prozor. Veliko je bilo moje razočaranje kad mi je brat otkrio da to mama stavlja.

U III. razredu sam postao ministrant. Nakon smrti župnika Ivana Kujundžića, u našu župu Sv. Roka je došao vlč. Blaško Dekanj. Kod upoznavanja s ministrantima rekao mi je i ove riječi: „Ti bi mogao biti svećenik“. Sjećam se da sam stidljivo odgovorio: „Pa mogao bih...“.

Život je išao svojim tijekom. U VIII. razredu, drage uspomene, dr. Marin Šemudvarac, često mi je ponavljao: „Lale, konkurs je otvoren za sjemenište...“. Bio sam već upisan u trgovačku školu pa sam samo odmahnuo. A onda se moj prijatelj Branko Vujević upisao u sjemenište (kasnije će mi biti kum na Mladoj misi). Za njim sam krenuo i ja.

U sjemenište sam došao tri dana poslije ostalih sjemeništaraca. Prva noć mi je bila teška. Nisam znao što je to silencijum (stroga večernja šutnja).

I zacaklile su mi se oči kad je prefekt ljutito zapitao: „Tko je upalio svjetlo, tko priča?“ Moja razmišljanja su bila: „Bože, di sam došo, ne smiš upaliti svjetlo, ne smiš divaniti?“ Kasnije sam upoznao dnevni red. Zavolio sam večernju šutnju, zajedničku molitvu... Iz tih početnih dana sjećam se i upozorenja maturanta Nice Poljakovića: „Pazi da ti vrijeme ne ide uzalud...“.

Gimnazijske godine su prošle brzo. Bio sam ponosan maturant. Svi su nam govorili da smo zreli, pametni, odgovorni... Uspješno sam završio maturu, i znao sam: upisujem Teološki fakultet.

Radovao sam se kad sam saznao, po biskupovoj odluci, da ću pohađati u Zagrebu. Tamo je živio stric Mijo i strina Đurđa a i mnoge sam bogoslove studente iz Bačke poznao. Na mnoga predavanja smo radosni išli. Prvi ispit sam položio 1. II. 1978. kod prof. Bonaventure Duda. Sjećam se savjeta starijeg kolege Antuna Kopilovića: „Samo se s obje ruke drži za stol i koncentriraj se na pitanje...“. Uz dragog franjevca Bonaventuru vjeru su nam svjedočili: Ivan Golub, Josip Turčinović, Celestin Tomić, T. J. Šagi - Bunić, A. Rebić i mnogi drugi vrhunski teolozi i profesori.

Radovao sam se kad je, Prvim Petkom, sv. misu u našoj kapeli predslavio uzoriti kardinal Franjo Kuharić. Uvijek nas je, dobri pastir, poticao na krepostan život i ustrajnost...

U svjetlu lijepih dana došla je i kriza, došla je noć tame. Bio sam na IV. godini. Za seminarski rad sam se odlučio za temu: „Problem Boga u djelu Fjodora Mihajloviča Dostojevskog – Braća Karamazovi“. U djelu je pisac zaoštrio pitanje zla: Zašto nevini, djeca pate? Sam nisam znao odgovor. Tri mjeseca sam živio u duhovnoj suši. Mislio sam sve napustiti. Ali uz pomoć duhovnika, duhovne sestre Bernardice, karmelićanke, i sigurno pomognut molitvama prijatelja – isplivao sam iz krize. Shvatio sam – samo Isusova patnja, križ daje svjetlo ljudskoj patnji, boli...

Nakon položenih ispita, diplomskog rada i završnog ispita, uputio sam molbu biskupu Matiši Zvekanoviću za primanje sv. Reda. On mi je i podijeljen 14. VIII. 1983. u zajedništvu s kolegom Slavkom Večerinom.

Mladu misu slavio sam 21. VIII. u rodnoj župi Sv. Roka u Subotici. Za moto sam izabrao: „Najprije čovjek!“. Mislio sam onda, a i sada, da ispred svih obilježja osobe: nacionalnih, profesionalnih, vjerskih, mora biti nešto temeljno, bitno a to je – je li netko čovjek, ili (ne daj Bože!) nečovjek. Za propovjednika sam izabrao, drage uspomene, svećenika Marka Vukova, onda župnika u Đurdinu. Bio sam njegov ministrant. Darovao mi je prvu Bibliju. Mnoge smo trenutke proveli u ugodnom razgovoru i druženju. Sjećam se njegovih riječi na Mladoj misi: „Imat ćeš problema u Crkvi i u društvu, ali ne boj se, ima smisla.“ Hvala Bogu, ta osmišljenost života, službe svećenika – nije me napustila.

Prvo mjesto svećeničkog služenja bila je Sonta. I danas je nazivam svojom prvom ljubavlju. S ondašnjim župnikom Jakovom Grunčićem dobro sam se slagao. Uvijek smo se znali i mogli dogovoriti. Rado mi je dozvolio

ponedjeljkom slobodan dan. U sjećanju će mi ostati ljubav i pažnja sonćanskih franjevaćkih trećoredica i trećoredaca. Sjećam se i teškog sprovoda +Jelice Plavac, djevojke od 21. godine, stradale u prometnoj nezgodi ...

Među najljepše uspomene iz Sonte izdvajam dječju sv. misu. Dvije nedjelje prije mog odlaska djeca su svirala, pjevala i čitala na sv. misi. A teško je bilo doći do harmonija, popraviti ga, organizirati probe... No, ljubav može sve. Radujem se što je dvoje djece, kojima sam držao vjeronauk, prigrlilo duhovno zvanje. To su: Ljiljana Prelić, danas redovnica u strogom karmelskom redu, i Nikola Kuruc – časni brat karmelićanin, danas na službi u Zagrebu. Svakako da u njihovim zvanjima puno više zasluga ima svećenik nasljednik msgr. Marko Forgić – ali ja sam posijao sjeme koje je on zalijevao...

Nakon Sonte (21 mjesec – manje 2 dana) 3 mjeseca sam bio bez dekreta. To mi je pomoglo da neke stvari realnije gledam. U to vrijeme ostvarila se i ona životna izreka: „Kad Bog zatvori vrata – otvori prozor.“ U to vrijeme zamjenjivao sam svećenike po Subotici. Hodočastio na Petrovo u Rim. Bio na audijenciji kod dragog pape Ivana Pavla II. Zamjenjivao sam svećenika u hrvatskoj katoličkoj misiji u Sindelfingenu, u Njemačkoj. Upoznao mnogo novih ljudi i stekao prijatelje.

Upraviteljem novoosnovane župe Sv. Nikole Tavelića u Somboru, s filijalom Imena Marijina u Nenadiću, imenovan sam 12. IX. 1985. Uz te dužnosti, brinuo sam se i za vjernike Sv. Martina u Gakovu. Želja ordinarija je bila proširiti kapelu na Nenadiću, izgraditi župni stan. Nisam u tome uspio. Upoznao sam vjenike, stjecao nova iskustva i gradio živu Crkvu kroz obiteljske posjete, kateheze, blagoslove kuća... Omladinski vjeronauk smo držali i po salašima. Rado sam hodočastio s vjernicima u Mariju Bistricu, Međugorje, Podmilačje...

U to vrijeme imao sam osjećaj da drugi previše odlučuju o mom životu. Želio sam nešto promijeniti. Rezultat toga bio je odlazak u redovničku zajednicu verbita u Mödlingu, u Austriji. I danas sam zahvalan tim ljudima na pažnji i gostoljubivosti kroz 6 mjeseci mog boravka u njihovoj zajednici.

Kada sam shvatio da redovnički poziv nije za mene – vratio sam se natrag. Ordinarij je rekao da me je očekivao. Iz tog vremena a sjećanju mi je dobrodošlica kolega svećenika Marka Vukova i Marijana Đukića. Došli su u moju obiteljsku kuću i rekli: „Dobro došao! Samo kad si se ti nama vratio...“ Sljedio je svečani ručak na Paliću a onda druženje uz borbeni prefrens u Đurđinu.

Župnim vikarom, katedralne župe Sv. Terezije Avilske, imenovan sam 23. X. 1990. Obnovio sam znanje župne administracije, držao vjeronauk i bavio se ministrantima. Drago mi je da je među mladićima koji su zavoļjeli službu kod oltara bio i današnji provjednik vlč. Marijan Vukov (na proslavi srebrnog jubileja, op. ur.).

Za upravitelja župe Presvetog Trojstva u Maloj Bosni imenovan sam 10. VII. 1991. Olovna i teška vremena su počela. Raspad bivše države, velika inflacija, zli i zlonamjerni ljudi su isplivali na površini... Na prijelazu u Mađarsku se čekalo i po 15 sati. Kada sam htio okrenuti auto i vratiti se kući, sjećam se marljive i vrijedne sakristanke Janje Kujundžić kako govori: „Nemojte Gospodine, kako ćemo bez kolača za Božić...“. U to vrijeme mnogi marljivi i vrijedni vjernici pomagali su župu. Sjećam se, sada pokojnog, Ivana Matkovića, koji je darivao svinju za župu, a na moju molbu da to upišem a obiteljsku knjižicu, rekao je: „Gospodine, koliko mi je ukrala država ovo što vama darivam je veoma malo“.

Kao lijepe i uspješne događaje iz života u Maloj Bosni izdvajam održavanje tribina. Za moje vrijeme održano ih je 15. Gostovali su ljudi različitih profesija: pravnici, liječnici, književnici, psiholozi, teolozi... Posjet je uvijek bio na pristojnoj razini, zanimljiva i iskrena pitanja a nakon predavanja ugodno druženje.

U to vrijeme sudjelujem i u osnivanju našeg lista *Zvonika* u Baču. Na nagovor, sadašnjeg župnika Sv. Roka, mr. Andrije Anišića, počinjem pisati meditacije. Rekao mi je: „Znat ćeš ti to. To ti je kao propovijed, na kraju reneš – Amen.“ Zahvalan sam mu. Drago mi je da je taj trud ovjekovječen dvjema knjigama: *Pismo (a) Isusu i Sjetim se Ane*.

Kada sam početkom 1990. odlazio iz Sombora, bio sam uvjeren da nikad više neću djelovati u toj sredini kao pastoralni svećenik. Ali stara poslovice je bila istinita – nikad ne reci nikad! U rujnu 1998. preuzeo sam župu Sv. Križa u Somboru s filijalom Sv. Nikole Tavelića na Bezdanskom putu. Vratio sam se u stari, novi, drukčiji Sombor. Nastojao sam njegovati župno zajedništvo koje je utemeljio vlč. Josip Temunović, razvijali župnici Josip Pehanović i Franjo Ivanković a sada nastavlja dr. Marinko Stantić.

Zahvalan sam mnoštvu suradnica i suradnika koji su učinili da život u Somboru bude lijep i zanimljiv. Posebno mi je drago da smo u godini invalida našu župnu Crkvu obogatili stazom za invalide.

Tužna vijest o tragičnoj smrti mr. Lazara I. Krmpotića i ing. Marina Dulića zatekla me je u župi Sv. Martina u Međimurju. U župnoj Crkvi pomolio sam se za njihov vječni mir i pokoj.

U vizitaciji prigodom podjele sv. Krizme stoji i rubrika *svećenikove želje*. Prigodom zadnje vizitacije upisao sam: *želio bih djelovati još u Đurđinu*. Usprkos teškim i tužnim okolnostima, odlučio sam biti vjeran svojim prijašnjim željama. Na moju molbu ordinarij je pozitivno odgovorio. Treća godina je kako ovdje slavim Gospodina. Neki su mi rekli da sam pao s konja na magarca. Ne mislim tako. Iz Đurđina se sigurno može doći u raj. Želim prvenstveno služiti svim vjernicima i surađivati na dobro sela sa svim ljudima dobre volje.

Hvala svima vama koji ste se odazvali na ovo slavlje. Hvala mojoj teti i kumi Ruži Ivić koja me je nesebično pomagala kroz 14. g. u Maloj Bosni i

Somboru. Hvala svima koji ste pomogli oko organizacije ove proslave. Posebno hvala propovjedniku vlč. Marijanu Vukovu. Želim mu iskreno da jednom njegov ministrant propovijeda na njegovom srebrnom jubileju.

Nakon molitve za zagovor o. Gerarda Tome Stantića, svečanog blagoslova, završne pjesme – sve vas pozivam da se zadržite u druženju i na skromnom agapeu, a neka Vas sve čuva Božji blagoslov i prati Marijin zagovor! Amen.

Đurđin, 24. VIII. 2008.

KORAK PO KORAK

Korak po korak vodi me On,
razmiče mraka zastore.
Korak po korak, kad život je gorak,
u mome trpljenju traži prostore...
Traži prostore gdje da se nastani.

Kroz vjeru snagu mi da;
pa se u noći odjednom razdani,
ko Kraljima – Danica sja!

U lakom njegovu dodiru
pero slavuja i rijeke kap...
Probodenim srcem sija,
Zrak sunčani, Svjetlo, Spas!

Korak po korak, kad život je gorak,
sladi ga ljubavlju, grije u noći...
Samo korak po korak, kad život je gorak...
Ja vjerujem, vjerujem da će doći!

Mirjana Jaramazović

O čemu se sve misli kada se kaže krivica

Jaspersovo razumijevanje krivice i odgovornosti

Kontekst, vrste diskursa i intencija napisa

Ne treba biti previše obaviješten ili bolje upućen u srbijanske prilike da bi se mogao zadobiti uvid o tomu kako *diskurs o problemu krivice i odgovornosti* glede događaja iz neposredne prošlosti u ovdašnjoj javnosti, kako onoj široj tako i užoj, recimo kulturnoj ili znanstvenoj, nije dominantan. Naprotiv, on je po mnogim svojim značajkama marginalan i boravi na rubu interesa javnosti, a situiran je u širi tematski i diskurzivni kontekst koji se obično naziva suočavanje s prošlošću. U njemu se, naime, polazi od postavke da je prošlost u datom društvu i državi bila nedemokratska te da su za to vrijeme činjena različita zla, što onda mora biti na neki način savladano u sadašnjosti i to različitim instrumentima i mehanizmima.

No, status dominirajuće u Srbiji ima ona diskurzivna strategija koja ovo pitanje, pitanje suočavanja s prošlošću i time povezano suobrazno kontekstualiziranje a onda samim tim i razumijevanje pojmova krivica i odgovornost, jednostavno, ali na različite načine, snažno *ignorira!* Najčešće, pri tomu, u ovoj se strategiji ili to pitanje jednostavno prešućuje kao nepostojeće ili je, pak, ignoriranje u funkciji pravdanja događaja iz prošlosti. Ukoliko je ovo posljednje u pitanju, onda se polazi od pretpostavke da nikakvog zla u neposrednoj prošlosti ovdje nije bilo, što je, dakako, vrlo, vrlo daleko od istine.

Druga dominirajuća strategija u srbijanskoj javnosti na ovu tematiku jest strategija *poricanja* krivice – ovdje se glasno argumentira u prilog tezi da nije bilo, bilo neposredne ili posredne, veze s tim događajima, događajima koji su, očito je ovdje, prije toga već priznati da u sebi sadržavaju neakvoga zla. Istina, u ovim se raspravama pojmovi krivica i odgovornost najčešće pretpostavljaju, rijetko se izravno spominju, ali se oni jasno ne određuju, već se samo nastoji nijekati da je bilo povezanosti sa zlom koje se dogodilo.

Treća, najslabije razvijena strategija, koja, kako smo rekli, u javnosti Srbije boravi na margini, svjedoči o spremnosti da se o događajima, koji jesu bili *i zli*, iz neposredne prošlosti povede otvorena i nepristrasna raspra-

va, te da se stavi i u kontekst mogućih ovdašnjih krivica i odgovornosti. I mi hoćemo u ovoj radnji ukazati na, prema našem mišljenju, najznačajniju *manjkavost* upravo toga diskursa – u njegovoj osnovi leži posve pogrešno razumijevanje nosećih pojmova cijeloga diskursa: krivice i odgovornosti. A ti pojmovi, ne zaboravimo, cjelokupnu raspravu umnogoćem i presudno određuju.

No, prije nego nešto više kažemo o tomu, još ćemo pripomenuti nekoliko značajki ovoga diskursa. Kao prvo, naznačeno je već, vrijedi to da se rasprave na ove teme odvijaju u alternativnim krugovima i forumima, napiši se objavljuju u neprofesionalno ustrojenim časopisima s neriješenim pitanjem distribucije, niskotiražnim dnevnicima i tjednicima... Kao drugo, kao takvi oni nemaju previše utjecaja na značajnije društvene procese niti, pak, u intelektualnoj javnosti. Kao treće, glavni participijenti su pravnici, zatim slijede bolje obaviješteni novinari, a gdjekad i pokoji književnik se pača u to. Upadljiv je izostanak drugih profesija – sociologa, politologa, psihologa, teologa, filozofa... Četvrta je značajka ta da teret Haaškog suda stoji u njegovoj osnovi, tako da su ove rasprave uvijek njime kontekstualizirane, premda nisu sve naše moguće krivosti neposredno navezane na Den Haag.

Također vrijedi i to da se kod ove strategije nema problema s obrazlaganjem potrebe da se ovo pitanje počne rješavati (ispravno se glavni razlog okuplja oko argumenta da ono pridonosi mnogovrsnom boljitku u budućnosti), već je temeljni nedostatak u površnom ili čak pogrešnom razumijevanju ovih egzistencijalija, što onda cijelo pitanje dodatno zamagljuje i ne vodi razrješenju. U tom smislu vrijedi ponovno ukazati na davno iznesenu tvrdnju da brkanje pojmova krivice vodi nejasnosti, a nejasnost za svoju posljedicu ima novu nepravednost!

Krivica je posljedica slobode i odgovornosti

Prvo se otvara pitanje njihovog *podrijetla* – krivica je ovdje tako ukorijenjena u jednu metafizičku sliku svijeta, koja podsjeća i na kršćansku, i ona kazuje da nema ni jednog čovjeka koji nije *na neki način* kriv.

Sam, pak, pojam krivice može se u Jaspersa *odrediti* na sljedeći način: krivica je čovjekovo složeno i bitno trpno stanje koje nastaje zbog određenog (ne)ostvarenog djelovanja. U tom smislu je krivica onda, s jedne strane, samo puka čovjekova potencijalnost da se bude uistinu kriv, i istodobno ona je neposredna posljedica čovjekovih isključivo praktičkih djela – dakle moralnih, pravnih i političkih. Drugim riječima, ovdje se radi samo o onome što se tradicionalno veže uz moralno-etičko (čovjekovo nastojanje glede ostvarenja dobra u individualnom segmentu), političko (briga o ostvarenju dobra u prostoru zajedničkog života, takozvano opće dobro) i pravno djelovanje (briga o ostvarenju dobra kao propisima uređenog stanja u društvu).

Budući da je kod krivice riječ o onom *praktičkom* kod čovjeka, još dva pojma se pojavljuju kao nužna za očitovanje zbiljske krivice. To su sloboda i odgovornost. Pojam *sloboda* se ovdje koristi u svojemu *ontološkom* značenju – ona je habitualna *bit* čovjeka. Čovjek nije biće koje je naprosto određeno nužnošću, nego suprotno – otvorenosti ili mogućnošću. On jednostavno uvijek *može* na neki način biti, ali *ne mora*. On, naime, na temelju vlastite *odluke* uvijek mora posta(ja)ti i to isključivo *na neki način* – na temelju slobode i vlastitih moći i snaga oblikuje način svojega opstanka. Čovjek je stoga kao slobodan izvorno i izravno sam *odgovoran* za ono što i *kako* jest.

Kao takva, odgovornost u sebi podrazumijeva tri nužna sastojna momenta: 1. podnositelja (onoga *tko* je odgovoran), 2. predmet ili djelo (za što je netko odgovoran), te 3. instancu utvrđivanja (u *odnosu* na što je netko odgovoran). Također, odgovornost se razumijeva kao jedno *raspoloživo* stanje čovjekove *nedovršenosti*: odgovornost nije dana u statičnosti niti se tako ostvaruje jednom za svagda. Jednom odgovoran ne znači ujedno i biti stalno odgovoran. Pri tomu se uvijek odgovornost odnosi isključivo na stvari na koje čovjek može, bilo posredno bilo neposredno, utjecati.

Na temelju toga slijedi i to da se odgovornost može promatrati, s jedne strane, unatrag (*retrospektivno*) za ono što se je i kako činilo, a s druge strane ona ima i budućnosnu (*prospektivnu*) dimenziju: čovjek je odgovoran za ono što će i kako učiniti. Ona tako, u jednom segmentu, prethodi djelovanju (odgovornost kao *uvjet* ne/ispravnog praktičkog djelovanja), a u drugome odgovornost figurira s obzirom na već učinjeno (pozivanje na odgovornost *za* učinjeno).

Odredba krivice i vrste

No, za razliku od slobode, kao puke mogućnosti da se nekako bude, i odgovornosti, kao raspoloživog stanja da se uvijek bude ali na jedan određeni način prema vlastitoj odluci, *zbiljska* krivica jest njihova izravna konkretna *negativna* posljedica, ukoliko se, naravno, bude na način koji nije propisan ili na drugačiji način utvrđen kao dobar. Jer, kako izričito tvrdi Jaspers, “greška povlači krivicu”.

Isto tako, krivica se uvijek *negativno* manifestira, istina na različite načine, kod pojedinca ili određenog kolektiva. Krivica se, dakle, uvijek posljedično pojavljuje kod *nekoga*, i to kod subjekta djelovanja, kao višestruko i *bitno* trpno stanje, u konkretnom odnosu na nešto, a zbog konkretnog nečega i to na jedan određen način. Kao takva, krivica može imati kod čovjeka svoju *subjektivnu* ravan očitovanja (npr. ćutnja griže savjesti, osjećaj stida, ili neke druge negativne posljedice koje se snašaju u unutrašnjosti poput nelagode...) i *objektivnu* (vanjsko snošenje posljedica u vidu kazni – gubitak slobode, tjelesno kažnjavanje...).

Što se, pak, tiče pitanja *na koje načine se, kada se i kakve se sve krivice mogu očitovati u životu čovjeka*, Jaspersovo je polazište da se krivicom označava neki *složeni* fenomen. Ponuđena, pak, “skica razlikovanja” krivice u spisu *Pitanju krivice* polazi od imanentne joj *četverovrnosti*. Prva je, po pitanju općosti važenja, metafizička krivica, zatim slijede moralna, politička, a na koncu pravno-kaznena krivica. To znači da se krivica različito očituje u različitim sferama praktičkog očitovanja čovjeka – na jedan način, naime, u moralu, na drugi u pravu, na treći u politici. Na primjer, jedan dio političke krivice, recimo onaj zbog pristajanja na zlo u društvo, ne može se uopće mjeriti pravnim kategorijama i pravnim načinom utvrđivanja, ili pak jedan moralni čin koji nužno vodi u moralnu krivicu, recimo moguća preljuba supružnika, ne mora samim tim biti i relevantan za pojavu pravne ili političke krivice. Pa ipak, ovi se upojedinjeni oblici ne smiju razumijevati kao apsolutno odvojeni jedni od drugih, već su oni u nekom odnosu preplitanja. Naime, svakom se pojedinom precizacijom krivice “ukazuje na jedan aspekt stvarnosti koji ostavlja posljedice u sferama preostalih pojmova krivice”, kaže Jaspers.

Metafizička i moralna krivica

Krivica s najopćenitijim opsegom značenja jest *metafizička krivica*, u čijoj je osnovi *metafizička odgovornost*. Ona počiva na *solidarnosti* svih ljudi kao “pripadnika ljudskog roda”, tako da se svaki čovjek “čini suodgovornim za svaku krivdu ili nepravdu u svijetu”, bez obzira na to čini li neposredno zlo ili ne. Kada, dakle, solidarnosti među ljudima nema, a nema je jer, očito je, “krivda” postoji u svijetu, tada svi ljudi, i oni koji pasivno pristaju na takvo stanje i oni koji se s time ne mire, moraju biti ujedno i krivi. Metafizička je krivica, prema Jaspersovom mišljenju, krivica nad krivicama – to je izvorna “krivica ljudskosti”, koja se očituje već samom činjenicom postojanja čovjekova života.

Optužbe kod metafizičke krivice mogu doći jedino iz unutarnjosti, iz “ljudske duše”, a kao *prosudbena* instanca utvrđivanja ovdje se javlja *Bog*, to jest konkretna se metafizička krivica jedino određuje i utvrđuje u “samoći”, u samotnom sudištu preko čovjekovog neposrednog razgovornog odnosa prema Bogu. Glede, pak, posljedica metafizičke krivice *topos* trpljenja je također isključivo u ljudskoj unutarnjosti – čovjek se zbog postojanja “krivde u svijetu” čuti jednostavno kriv, a mogući oblik netrajnog razriješenja metafizičke krivice nađen je u “*preobražaju ljudske samosvijesti pred Bogom*”. Ovdje se neposredno očituje, čini se, izravni utjecaj kršćanskog razumijevanja konkretnog uzroka pojave krivice.

Druga po opsegu važenja jest *moralna krivica*, koja se temelji na *moralnoj odgovornosti*. Njezina se pojava izravno odnosi na sve *zle* postupke

koje počinu čovjek kao *pojedinaac*, uključujući i provedbu tuđih, “političkih i vojnih odluka”. Kao i kod metafizičke, optužba za moralnu krivicu dolazi isključivo iznutra, a prosudbena instanca utvrđivanja moralne krivice također je situirana u unutarnjosti čovjeka, i to u vidu *savjesti*, a odvija se na dva načina: ili u moralnom sudu ili putem istinske komunikacije s prijateljima.

Ono što je značajno za moralnu krivicu jest da ona omogućuje, i to kroz čin djelanja ali i propusta, odnosno kroz različite oblike nečinjenja što čini zlo mogućim, i pojavu *zločina* (pravna krivica) i političke krivice. Shodno tome, moralna odgovornost i uz nju vezano djelovanje jest onaj činitelj koji ne dopušta da se *ostvare* preostala dva oblika krivice. Kao i kod metafizičke krivice, i posljedice moralne krivice se odnose isključivo na čovjekovu unutrašnjost. Naime, one se javljaju u obliku griže savjesti, dok je oblik razriješena nađen u vidu “okajanja i preporoda” čovjeka kao moralnog djelatnika.

Nepravednost političke i nesavršenost pravne krivice

Sljedeća po opsegu važenja je *politička krivica*. Ona se odnosi na sve građane jedne države, a nastaje zbog (zlih) postupaka predstavnika vlasti ili građana određene države. U temelju joj je politička *odgovornost*, koja počiva na pretpostavci da “svaki čovjek snosi dio odgovornosti za svoju vlast”. No, ona se ne može *unilinearno* primijeniti za sve sudionike društva, već se utvrđuje s obzirom na “stupanj sudjelovanja u (...) odbačenom režimu”. Pa ipak, njezine posljedice zato linearno podnose jednako svi, u čemu je sadržana njezina *nepravednost*.

Ovdje se, dakle, radi o kolektivnom subjektu kao raspolagatelju moći u produciranju dobra ili zla, te o kolektivnom subjektu odgovornosti, gdje se partikularna moralna i ina djelovanja konstituiraju u djelo s kolektivnim obilježjem. Stoga se ovdje kao glavna pitanja nameću ona – da li i tko može snašati i kakve posljedice za očitovano zlo “kolektivnih subjekata”, koji se obično javljaju u vidu društvenih institucija, države, pa čak i međunarodnih i svjetskih organizacija.

Instanca koja ovdje određuje krivicu, prema mišljenju Jaspersa, jest vanjska – *uspjeh* drugih, ili konkretno “sila i pobjednikova volja”. Dakle, utvrđivanje političke krivice nema svoj vlastiti čvrsti procesualni okvir niti, pak, točno određen kriterij i instancu koja je utvrđuje, budući da je ona u sebi uveliko *voluntaristički* konstituirana.

Što se, pak, tiče posljedica političke krivice, one se očituju ne u unutarnjosti već u vanjskosti, u vidu *ograničavanja* “političkih moći i političkih prava” svih onih koji su pripadnici države koja je producirala zlo – “zločinačka država pada na pleća čitavog naroda”, kaže Jaspers. Stoga se ovdje može govoriti o postojanju neke vrste “kolektivne političke krivice”. Ali ona kao takva nije svodiva na druge oblike.

I na koncu imamo *pravnu krivicu*, u čijoj je osnovi kao pretpostavka *pravna ili krivična odgovornost*. Ona se odnosi isključivo na činjenje određenih *zločina*, koji su najčešće točno utvrđeni pozitivno-pravnim aktima određene države, a u posljednje vrijeme i sve brojnijim međunarodnim pravnim aktima, te su kao takva objektivno dokaziva. Drugim riječima, pravna se krivica može javiti jedino u situaciji kada je za određen *zločin* propisana pravna sankcija.

To znači da se pravna krivica očituje isključivo kod *pojedince* ukoliko on prekrši neku odredbu koja je propisana u kazneno-pravnom zakonu. Optužba, pak, za pravnu krivicu dolazi uvijek izvana od drugih, a posljedično utvrđivanje i razrješavanje pravne krivice prepušta se društvenoj instituciji *suda*. Snašanje posljedica ove krivice je također vanjsko, podnositelj je isključivo pojedinac, a ima oblik *kazne* ("zločin susreće kazna", veli Jaspers), koja je ranije već utvrđena u pozitivnom pravnom aktu.

Vrsta krivice	Izvodiva na temelju	Konkretni uzrok	U odnosu na što se javlja	Mjesto optužbe i suđenja
Metafizička krivica	Metafizička odgovornost	Sam život u nepravednom svijetu	Bog	Unutarnjost
Moralna krivica	Moralna odgovornost	Zlo djelo	Bog i savjest	Unutarnjost
Politička krivica	Politička odgovornost	Postojanje zla u državi	Sila pobjednikove volje	Vanjskost
Pravno-kaznena krivica	Pravna ili kaznena odgovornost	Činjenje zločina	Pozitivni zakoni	Vanjskost

Vrsta krivice	Način utvrđivanja	Način očitovanja	Mjesto i tko trpi	Način razrješenja	Pitanje obrane
Metafizička krivica	Razgovor s Bogom	Svijest o krivici	Unutarnjost i pojedinac	Preobražaj ljudske samosvijesti	Ne postoji mogućnost
Moralna krivica	Razgovor s Bogom i prijateljima, u moralnom sudu	Grižnja savjesti	Unutarnjost i pojedinac	Okajanje i preporod	Moralna samoanaliza
Politička krivica	Pobjednikova volja voluntaristički konstituirana	Gubitak prava i političke moći	Vanjskost i svi građani dane države	Promjena političkog konteksta	Ne postoji – diktat pobjednika
Pravno-kaznena krivica	Primjena zakona u sudskom procesu	Kazna u vidu gubitka slobode	Vanjskost i pojedinac	Ne slijedi nužno	U sudskom procesu dokazivanjem činjenica

Skica: Strukturalni činitelji svakog oblika krivice kod Jaspersa

RADIO MARIJA – DAR NAŠOJ CRKVI

U Collevalenzi kod Rima, od 11. do 17. listopada 2009. godine, održan je IV. Svjetski kongres Obitelji Radio Marije pod geslom „S Marijom u službi Crkvi“. Sada je to već jedna velika Svjetska obitelj, možda najpovezanijih radio postaja u svijetu. Radio Marija je prisutan u preko šezdeset zemalja s više frekvencija i odašiljača. To je jedinstven radio koji ima vrlo sličan program. Okosnice sadržaja svakog programa Radio Marije su sljedeće: navještaj Božje Riječi, slavljenje euharistije, molitva i kateheza. Jasno, uz taj bitni sadržaj, svaka postaja Radio Marije ima i svoje vlastitosti prema potrebama pučanstva regije u kome živi.

Podsjetimo se kratke povijesti Radio Marije. Ideja i prvo ostvarenje Radio Marije počinje 1983. u župi Erba (provincija Como) na sjeveru Italije. Godine 1987. osniva se i registrira građanska udruga u Italiji, čime započinje projekt Radio Marije u punome smislu. Radio Marija se postupno širi i uskoro obuhvaća cijeli talijanski nacionalni prostor. Nakon toga osnivaju se i uspostavljaju udruge i radijske postaje s imenom Radio Marija u četrdesetak zemalja, počevši od Europe, obiju Amerika, Afrike, pa sve do Filipina, na drugome kraju azijskog kontinenta. Sve su nacionalne udruge utemeljene autonomno u svojim zemljama, a međusobna se povezanost ostvaruje preko zajedničke krovne udruge pod imenom Svjetska obitelj Radio Marije (World family of Radio Maria). U trenutku utemeljenja Svjetske obitelji godine 1998. u svijetu je bilo 16 nacionalnih Radio Marija. WFRM je neprofitna međunarodna udruga osnovana radi koordinacije, međusobne pomoći i razmjene iskustava nacionalnih udruha, kako bi se promovirao svjetski radijski projekt Radio Marija. WFRM je vlasnik licence projekta, prvotno registriranog u Italiji. Svaka nacionalna udruga, zakonito registrirana u matičnoj državi, te povezana u Svjetsku obitelj, licencom se koristi besplatno. Sve članice slijede ista „Temeljna načela“. Također se sve udruge međusobno duhovno, moralno i materijalno pomažu.

Projekt Radio Marija jedinstven je u svojim prepoznatljivim crtama svugdje u svijetu, a istodobno prilagođen svakoj nacionalnoj posebnosti i podneblju mjesnoga djelovanja. Radio Marija je neprofitna organizacija, koja je u svojem eteru radi vlastita identiteta odustala od svakog oblika reklama i promidžbenoga programa.

Radio Marija je na poseban način obilježena marijanskom duhovnošću, posebno u jednostavnosti, predanosti i nesebičnosti koja se napose očituje u volonterskom radu.

Iako je građanska po strukturi organizacije, Radio Marija je dar Crkvi i u službi je Katoličke crkve. Temeljne odrednice programa su molitva, katekizam, crkveni nauk, obitelj i socijalni nauk, suvremena događanja u svijetu i u općoj i u mjesnoj Crkvi te posebno glazba isključivo religiozno-duhovnog nadahnuća.

Radio Marija je misionarska radijska postaja i zbog svojega širenja i zbog dubine svoje poruke koja poziva vjernike na učvršćenje vjere, a osobe udaljene od Boga na obraćenje. U širenju i poslovnom planu Radio Marije, u njezinu menadžmentu, uzimajući u obzir organizacijske nužnosti, postoji i jedan jedinstveni element kojeg menadžerski poslovni udžbenici ne poznaju: pouzdanje u Božju providnost! A taj se element pokazao temeljnim u svim iskustvima od Europe, Amerike, preko Afrike, pa sve do Filipina. Krist je svoje prvo čudo u javnom životu učinio u Kani Galilejskoj na Marijinu inicijativu, zato se Projekt Radio Marije upravo i oslanja na logiku čuda i logiku srca, a ne na logiku ljudske domišljatosti. U tome je ovaj projekt moguće prepoznati kao Marijino djelo.

Radio Marija je nama darovana 2003. godine. Počeli smo vrlo skromno, kao i u ostalim zemljama svijeta. Može se reći da je „ocem“ naše Radio Marije bio p. Tadej Vojnović, OFM. Upravo je 8. studenog prošlo godinu dana od kada ga je Gospodin pozvao k sebi. Rad se nastavlja, ali u novim uvjetima radi novoga Zakona o radiodifuziji. Nažalost, po tom zakonu crkvena radio postaja ne može dobiti regionalnu nego samo lokalnu frekvenciju. Kod traženja frekvencija od Republičke Radiodifuzne Agencije (RRA) tražili smo trinaest lokalnih frekvencija, a dobili pet. Od toga su dvije u tzv. „Time sharingu“, tj. u mogućnosti emitirati vlastiti program pola dana.

Sva oprema i pomoć je dar. Taj dar smo dužni opravdati darovatelju. Najbolji način da to učinimo je program u kojemu je on ne samo program Radio Marije nego "Marijin radio". Marija je osoba na koju se djetinje oslanjamo kao na Majku našega radija i u njenom duhu služenja Isusu Kristu želimo služiti po Isusu Kristu njegovoj Crkvi. Naše ponizno služenje ima poseban izvor i prima posebnu snagu iz svijesti da su naše mogućnosti i sposobnosti ograničene i skromne.

Vlastitost kojom Radio Marija pristupa malenima i siromašnima je na marijanski način svjedočiti Krista, moliti i trpjeti za Crkvu. Ovakav način služenja postoji i postojat će do tada dok vjernici – slušatelji – sami sudjeluju u tom radiju. Shvaćajući da je to njihov – vjernički – radio, da je on sredstvo od Boga dano da se zajedno u duhu okupljamo u molitvi i kršćanskom svjedočenju. Kada bismo primali bilo kakvu ljudsku pomoć, osim darova vjernika, dogodilo bi se ono što se kod svih događa: onaj tko plaća taj i zapovijeda. Stoga se Radio Marija isključivo oslanja na ljubav siromašnih, malenih i vjernih.

Osobita, pak, posebnost Radio Marije na ovim našim prostorima je u tome što upravo rasporedom kakav imamo jesmo i u ekumenskoj službi. Budući da su katolici u ovoj zemlji manjina, Katolička crkva se nikako ne smije odreći upravo tog specijalnog ekumenskog poslanja.

U želji da ovaj način evangelizacije bude ugrađen u redoviti program pastorala naše Crkve, zahvaljujem svim suradnicima i volonterima i pozivamo sve svećenike, redovnike, redovnice i Kristove vjernike laike da se svojim doprinosom, suradnjom i radosnim služenjem uključe u ovo darovano nam djelo. Radio Marija je živi organizam i zato su sve emisije više-manje živi događaj i susret molitve, zajedništva i pomoći. Svakodnevna misa i molitva neka nas hrane u tom služenju.

Božja Riječ u svaku kuću!

DA MI JE ČUTI

Želim čuti ti glas
Kad nebo otvori dlanove široke
Pa staviti u nj zvijezde svoje,
I mjeseca dva,
I sunca tri,
O, da mi je biti kao ti!
Kad bih čula ti glas
Kao misli voljenog bića,
Ni obala ne bi daleko bila,
Ni voda tako mirna,
Ni Kasiopeja tako sama,
Ni mraka sred dana.
Al' nemaju ruke moje
Zvijezda da ispune tvoje nebo,
Ni srce boja dugu da stvori,
Danica uvijek da ti sja,
O, kako slaba sam
Dok u noći molim:
„Samo da čujem ti glas!“

Josipa Dević

BOŽE, SPASI ME

Sve što ću vam reći
nije slatka priča o sreći,
već put do strahote
moj život pun Golgote
i bola što tiska mi grudi,
tko bez grijeha živi
nek slobodno mi sudi,
moja savjest me krivi
jer griješio jesam
i probao sve sam
da pobjegnem od Boga,
od života svoga,
ja izdao sam ljude koji me vole,
i krao i varao i bježao iz škole
i provodio dane ni mrtav ni živ,
to su moje mane i za to sam kriv.

REF:

Kada svjetlost nestane
i samoća osvane,
možda strah me obuzme,
čuvaj me Bože, spasi me...

Sve je počelo lako
iz radoznalosti puke,
ja ni slutio nisam
kakve će to biti muke
i još nisam ni znao,
a već na dno sam pao,
da prekinem to zlo ja sam pokušao,
ali zlo je jače od mene
dok teče mi kroz vene
stane i krene
i vuče me to zlo
za sobom me nosi
sve dublje na dno,
ja padam i padam...
Ne mogu da se svladam...

REF: Kada svjetlost nestane...

I u posljednjem trenu
ja opazim sjenu,
ta tanka zraka
svjetlost je iz mraka,
to Bog me zove
kroz snove, da ga pratim
i uz Njegovu pomoć životu da se
vratim,
ja Mu pružam ruke,
ja Mu dušu dajem,
za sve svoje grijehе duboko se kajem
i uz blagoslov Krista ja nalazim spas,
jer On je jedini i uvijek pored nas,
On mi snagu daje,
On mi pomoć nudi,
tu su prijatelji novi i svi dobri ljudi
i hvala dragom Bogu
i hvala vama svima
što još živjeti mogu,
što još uvijek me ima...

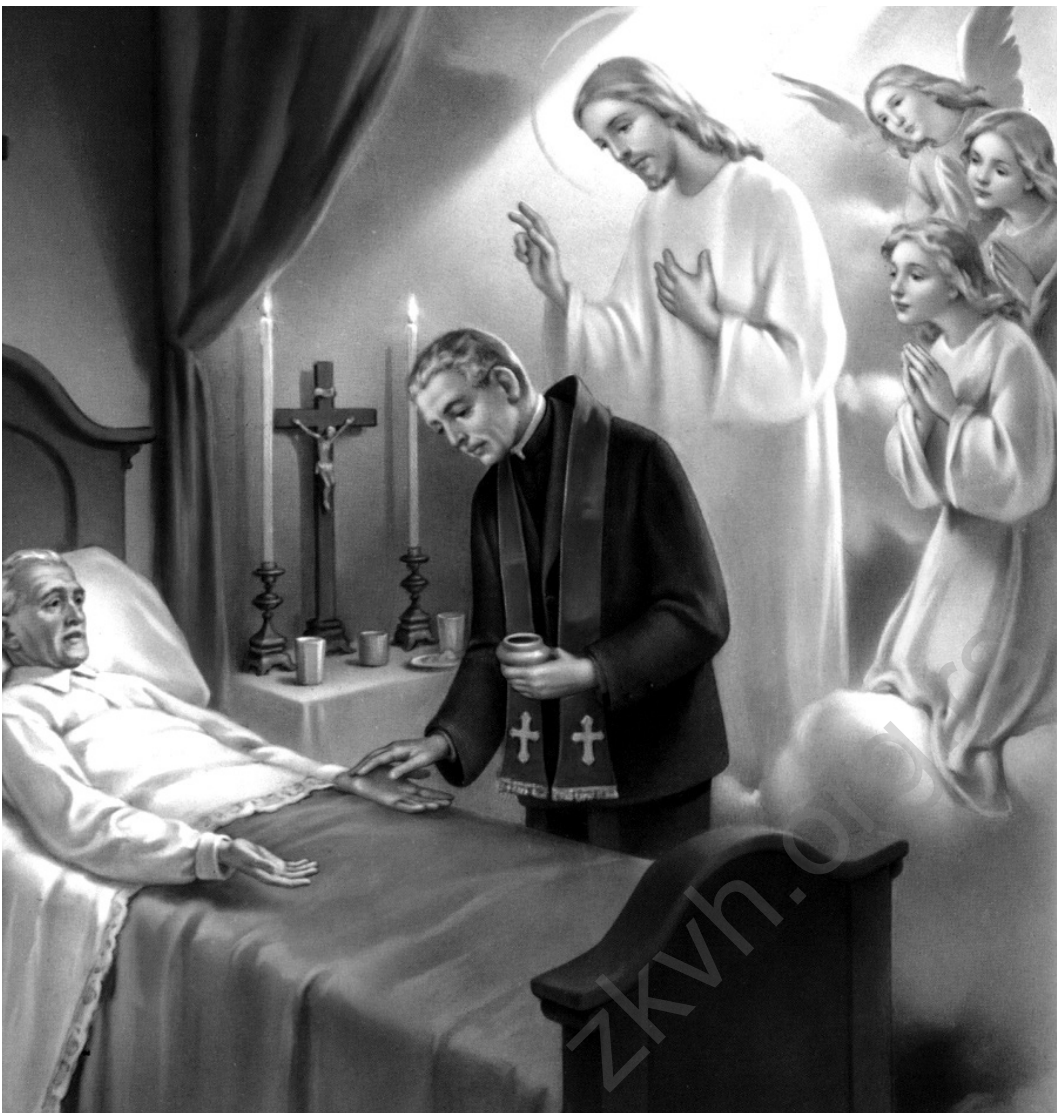
REF: Kada svjetlost nestane...

Snježana Kujundžić

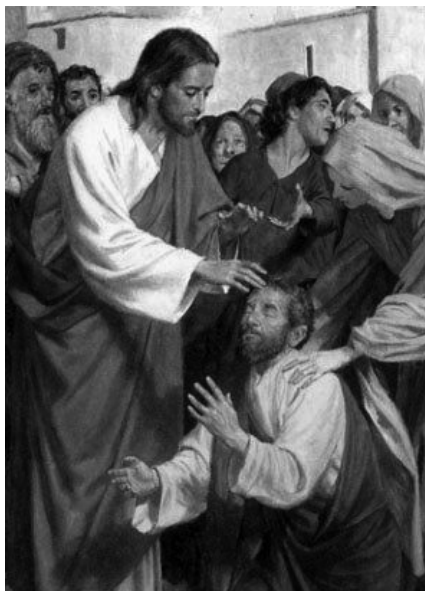
Tekst, glazba i obrada: Snježana Kujundžić, tekst napisan na osnovu svjedočanstva Roberta i Biserke Kasa Pjesma je prvi put izvedena: 4. 01. 2009., a izvođači su bili: Bruno Kihler, Robert Kasa, Goran Šakota, Ivan Kuntić, Nikola Miroslavljev i Vidak Ratković (članovi Zajednice „Hosana“)

Mr. sc. Andrija Anišić

Pobačaj, eutanazija, smrtna kazna i samoubojstvo u svjetlu kršćanske vizije smrti i umiranja¹

0. Uvod

Živimo u svijetu koji odiše zadahom smrti. Mediji na dnevno, u svojim „crnim kronikama“ izvješćuju o mnoštvu umrlih, ubijenih, poginulih. Te informacije čujemo „u prolazu“. Ponekad se zgrozimo nad brutalnošću neke smrti ali nas takva izvješća uglavnom ne dotiču jer se ne radi o nama i o nama dragim osobama. Smrt doživljavamo „ozbiljnije“ kad ona pogodi nama bliske osobe. Međutim, kad se teško razboli netko od naše rodbine ili prijatelja ni na kraj pameti nam nije razmišljati o njegovoj smrti. Najprije smo usmjereni na njegovo liječenje. Trošimo puno vremena, snage i novca ne bismo li im kako produžili život. Suvremeni tehnički napredak, koji je očit i u medicini, daje nam nadu

da će se to i dogoditi. Naime, podaci pokazuju da je dob smrti suvremenog čovjeka prilično pomaknuta. A kad medicina ipak „kapitulira“ i liječnik potvrdi da se radi o neizlječivoj bolesti, počinju drugi problemi: kako tu istinu prihvatiti, kako je priopćiti bolesniku. I tada bismo željeli još izmaknuti razmišljanju o smrti. Neizlječivi bolesnik se želi zadržati još neko vrijeme u bolnici ili ga se smješta u gerontološke centre da bismo sebe i ukučane poštedjeli blizine smrti.

Kako se u svemu tome mora postaviti kršćanin? Kakav mora biti naš odnos prema teško bolesnim i umirućim osobama? Koja su ispravna kršćanska moralna načela glede smrti i umiranja? To su pitanja koja vjernika duboko pogađaju i zahtijevaju od njega odluku i konkretno djelovanje. Na ta pitanja pokušavamo dati prave odgovore u prvom i drugom dijelu ovoga rada služeći se Božjom riječju, crkvenim dokumentima i dostupnom literaturom.

U trećem dijelu ovoga rada pod reflektor kršćanske vizije smrti i umiranja želimo razmotriti suvremene probleme pobačaja, eutanazije, smrtne kazne i samoubojstva. Cilj nam je pokazati da kršćanstvo nudi adekvatne odgovore onima koji su izgubili smisao života i rješenje vide u oduzimanju vlastitoga života. Isto tako Crkva ima jasan stav glede eutanazije i suprot-

stavlja joj svoj nauk o umiranju u ljudskom dostojanstvu. Kršćanska vjera zacijelo se mora najodlučnije oduprijeti pobačaju, kao „legalnom“ masovnom ubijanju najnevinijih među nevinima, tj. valja se zdušno boriti kako bi se zaštitio i sačuvao život svoj nerođenoj djeci. To masovno ubijanje događa se pobačajem, a smrt tako ubijenih ne bilježi se imenom ni u jednu matičnu knjigu umrlih, osim što se brojem bilježi u statistikama pojedinih bolnica. Svjetlom kršćanske vjere, napokon, mora biti obasjana i sve manje, ali još uvijek prilično prisutna, praksa smrtno kazne u pojedinim zemljama svijeta.

Kršćanska vizija smrti i umiranja zaokružuje cjelovit pogled na čovjeka od njegova začeća do njegove naravne smrti i očituje njegovo dostojanstvo u svim fazama njegova života, koji ovdje na zemlji završava smrću ali traje vječno.

1. ČOVJEK – BOLESNIK

U redovitom slučaju, umiranju i smrti prethodi bolest. Dakako da ima i iznenadnih, neočekivanih smrti. Tada govorimo da je umro „zdrav čovjek“, odnosno „umro je a nije bio ni bolestan“. No, i takva osoba umire od „skrivenih“ bolesti koja je trenutačno zahvatila njegov organizam i izazvala smrt.

Možemo reći da je iskustvo bolesti jedno od temeljnih ljudskih iskustava, ali i iskustvo koje čovjek najteže prihvaća. „Bolest i patnja vazda su se brojili među najteža pitanja koja stavljaju na kušnju ljudski život. U bolesti čovjek doživljuje svoju nemoć, svoju ograničenost i privremenost. U svakoj bolesti možemo nazreti smrt“.² Upravo zbog toga zdravlje se smatra jednom od najvećih blagodati života. U tom smislu može se reći da je „najbolje moguće zdravstveno stanje jedno od temeljnih čovjekovih prava“.³ „Daj Bože zdravlja, pa će biti sve u redu“, zna reći naš narod. Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), „zdravlje je stanje potpunog fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsutnost bolesti i iznemoglosti“.⁴

Život je čovjeku darovan. On je odgovoran za njega. Mora ga čuvati i unaprjeđivati. U tom smislu čovjek se ima pravo boriti protiv bolesti i smrti i štiti život „sve dok ne bude pozvan da ga vrati Izvoru i Gospodaru života“.⁵ Vlastita odgovornost za zdravlje puno je više od pukog plaćanja zdravstvenog osiguranja. Odgovornost za zdravlje je pitanje našeg osobnog životnog stila. „Nama je potreban razuman životni ritam između rada i odmora, uživanja u zdravim jelima i posta. Moramo shvatiti da se radi o jedinstvu tijela i duše i o divnoj uzajamnoj uvjetovanosti. Pritom ne smijemo zaboraviti na duhovnu transcendentalnu dimenziju... Molitva i zdravlje su međusobno povezani“.⁶ U brizi za zdravlje jednako je važna odgovornost cijelo-

ga društva a napose tijela vlasti. Posebna pak odgovornost leži na onima koji su za svoj životni poziv izabrali liječnički poziv.

Svjesni smo, međutim, da bolest pogađa čovjeka i kad se on najodgovornije odnosi prema svome životu i zdravlju kao i onda kad svi drugi glede toga savršeno izvršavaju svoje dužnosti. Želimo stoga posvetiti nekoliko misli čovjeku-bolesniku te promotriti kako bi se kršćanin trebao ponašati u svojoj bolesti.

1.1. Bolest i smisao života

Bolest u čovjeku može izazvati različite reakcije. Svaki bolesnik prolazi kroz svojevrstu psihološku dramu. I bolesnik vjernik proživljava krizu smisla života koja se očituje kroz nekoliko kriza odnosa. Prva je kriza odnosa prema samome sebi jer se suočava sa svojim bolesnim tijelom. Zatim nastupa kriza odnosa prema drugima. U bolesti se sam bolesnik ponekad želi odvojiti od drugih a ponekad je prisiljen poći u „izolaciju“, kad, na primjer, mora boraviti u bolnici. Ta kriza zna kulminirati gubljenjem volje za životom i za ozdravljenjem. S tim u svezi je i kriza odnosa s Crkvom, jer više ne može ići u crkvu i biti povezan sa župnom zajednicom. U bolesti je prepoznatljiva i kriza vjere. Bolesnik ponekad počinje sumnjati i gubiti vjeru a ponekad kroz bolest produbljuje svoj odnos prema Bogu.⁷ Lijepo je to i sažeto izrazio i Katekizam Katoličke Crkve: „Bolest može čovjeka dovesti do tjeskobe, do zatvaranja u sebe, kadšto čak do očajja i pobune protiv Boga. Ali može ga dovesti i do veće zrelosti, pomoći mu da u svom životu razluči ono što nije bitno te se okrene k onome što jest bitno. Bolest čovjeka vrlo često izazove da Boga traži i da mu se vrati“.⁸

Kršćanin prije svega mora biti svjestan da je bolest općenito posljedica grijeha. Po grijehu je u svijet ušlo zlo koje je poremetilo i dalje remeti Božji plan s čovjekom. Bolest i patnja su vidljivi znak toga poremećaja. „Prema prvim poglavljima Knjige postanka zlo, a s njim i patnja, bolest i smrt, u svijet je ušlo grijehom, čovjekovom nevjerom Bogu“.⁹ I u Novom zavjetu pronalazimo tu povezanost. Kad Isus ozdravlja bolesnike on im ujedno i otpušta grijeh (usp. Mk 2,5; Lk 5,20; 7,48; 13, 16.; Iv 5,14). Isus je, međutim, također jasno kazao da nisu sve bolesti povezane s osobnim grijesima, iako i to nije isključeno. Tako u ozdravljenju slijepca od rođenja izričito kaže: „Niti sagriješi on, niti njegovi roditelji, nego je to da se na njemu očituju djela Božja“ (Iv 9,2-3).

Isus je brojnim ozdravljenjem različitih bolesnika pokazao da bolest ne spada u narav čovjeka i da se protiv nje treba boriti. Bilo bi zanimljivo jednom pročitati evanđelja samo pod tim vidom, pa bi ta istina postala još jasnijom. Isus je iz istog razloga naložio svojim učenicima: „Bolesne liječite“ (Mt 10,8). To spada na njihovo poslanje: „U ime će moje... na nemoćnike ruke

polagati, i bit će im dobro“ (Mk 16,17-18). Koliko je Isusu stalo do bolesnika potvrdio je i rečenicom u opisu posljednjega suda: „Bio sam bolestan, pohodili ste me“ (usp. Mt 25,36). Dar ozdravljanja je i poseban dar, karizma Duha Svetoga (usp. 1 Kor 12,9.28.30). U Pracrkvi poznat je i poseban obred za bolesnike. O tom čitamo kod sv. Jakova: „Boluje li tko među vama? Neka dozove starješine Crkve! Oni neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodnje, pa će molitva vjere spasiti nemoćnika; Gospodin će ga podići, i ako je sagriješio, oprostiti će mu se“ (Jak 5,14-15).

U „službu ozdravljanja“ i u „dare liječenja“ smijemo svakako svrstati i ono što je tijekom povijesti činila i što sada čini znanost medicine. I Božja riječ potiče na poštivanje liječnika: „Časti liječnika čašću koja mu pripada zbog njegove službe, jer je i njega Gospod stvorio. Liječenje od Svevišnjeg dolazi, kao što se dar od kralja dobiva. Znanje uzdiže glavu liječniku i moćnici ga poštuju. Gospod od zemlje pravi lijekove i razborit ih čovjek ne odbacuje. Sine moj, u bolesti ne budi potišten, već se Bogu moli jer on zdravlje daje. Ali i liječniku mjesta daj, i njega je Gospod stvorio: nek' nije daleko od tebe, jer i on je potreban. Katkad je spas u ruci njihovoj, jer se i oni Bogu utječu da im poda milost izlječenja i lijek za spas života“ (usp. Sir 38,1-15).

Zato nas i Crkva uči da čovjek mora voditi brigu o svom zdravlju, odnosno da se mora liječiti kad se razboli. Obično se govori o redovitim i izvanrednim, odnosno razmjernim i nerazmjernim sredstvima. O redovitim i izvanrednim sredstvima govorio je papa Pio XII. još 1957. godine u svom odgovoru liječnicima glede reanimacije odnosno oživljavanja. Koja su redovita ili izvanredna sredstva može se prosuditi ako se uzmu u obzir okolnosti osobe, mjesta, vremena i kulture u kojima živi ili se liječi određeni bolesnik. „S etičko-moralnog stajališta redovita sredstva treba upotrijebiti za liječenje bolesti, za ublažavanje boli i za produljenje života. Izvanredna sredstva mogu se ali ne moraju upotrijebiti“. ¹⁰ U novije vrijeme uvodi se termin o razmjernim (proporcionalnim) i nerazmjernim (neproporcionalnim) sredstvima. U prosudbi izbora postupka prema ovom načelu treba imati u vidu najprije „vrstu sredstava o kojima je riječ, stupanj proračunatog rizika u koji se ulazi, te teškoće kao i troškove u primjeni terapije“. Treba paziti zatim i na „korisnost, tj. na predvidivi i pozitivni ishod za pacijenta u usporedbi s mukama kojima se izlaže u svojim stvarnim fizičkim i moralnim uvjetima“. ¹¹ Ne zadržavamo se na poblížem tumačenju ovih stavova, jer to nije predmet ovoga rada. Neke stvari bit će dotaknute još u prosudbi postupka eutanazije.

Na kraju izlaganja o odnosu „čovjek – bolest“ možemo ustvrditi da liječnici i lijekovi ne mogu sve ozdraviti. Isto tako znamo da ni Isus nije ozdravio sve bolesnike, niti su to činili apostoli. Ni oni koji imaju „dare liječenja“ ne ozdrave svakog bolesnika, niti je učinak sakramenta bolesničkog pomazanja nužno ozdravljenje bolesnika. A znamo, također, da su i oni koji su čudesno bili ozdravljeni, također umrli. Te činjenice nas navode da

ozdravljenje treba staviti u širi kontekst, kontekst spasenja.

Po Kristovom djelu spasenja svijeta i otkupljenja čovjeka, tj. po njegovoj mucij, smrti i uskrsnuću svaka ljudska patnja dobiva novi smisao. „Kršćanska vjera naglašava tajanstveni odnos između spasenja i križa, vjerujući da je cijena patnje beskrajna budući da je povezana s otkupljenjem“. ¹² Krist je svojom smrću pobijedio našu smrt a svojim uskrsnućem darovao nam vječni život. ¹³ Dakle, Isusovo djelo otkupljenja ne odnosi se samo na ovozemaljski život, premda i to nije isključeno, jer mnogi ozdravljaju zahvaljujući vjeri, molitvi i po sakramentalnoj milosti. Ipak, „smisao ovozemne patnje i bolesti postaje jasnim tek u ogledalu onostranog, eshatološkog zdravlja, koje možemo jednostavno nazvati spasenjem“. ¹⁴

Što u tom smislu znači osmišljenje naše boli i patnje u svjetlu Kristovog trpljenja? „Valja nam stalno imati na pameti soteriološki smisao Kristove patnje i smrti ako želimo shvatiti kršćanski smisao bolesti i smrti u vidu suobličenja patnjama i smrti Kristovoj“. ¹⁵ Tu misao je posebno razvio sv. Pavao u svojim poslanicama. Bilo je to njegovo životno iskustvo: „Radujem se sada dok trpim za vas i u svom tijelu dopunjam što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu“ (Kol 1,24). O tom je pisao Ivan Pavao II. u svojoj pobudnici *Spasonosno trpljenje*: „Krist je istodobno poučio čovjeka da čini dobro trpljenjem i da čini dobro onome koji trpi. S tog dvostrukog polazišta on je do dna razotkrio smisao trpljenja“. ¹⁶ Kako i koliko su kršćani ostvarili načelo „činiti dobro onome koji trpi“ svjedoči njihovo djelovanje kroz povijest u hospicijima, gostinjcima, bolnicama i po brojnim karitativnim djelima. „Činiti dobro trpljenjem“ kako je to činio sv. Pavao znači da „svaka patnja svakog pojedinog čovjeka može biti ugrađena u veliko djelo Kristova otkupljenja svijeta. Svaki patnik može postati suradnik Krista patnika, suradnik otkupljenja“. ¹⁷

2. USUSRET SMRTI

Onomu tko pokuša otkriti smisao bolesti i patnje, lakše je poći ususret smrti. Svi se slažu da svi koji su rođeni moraju jednoga dana i umrijeti. Tu činjenicu neki nazivaju jedinom pravdom na svijetu, jer od smrti nitko nije izuzet. Takav govor o smrti je, ipak, vrlo pojednostavljen i nedostatan da bi opisao svu dramu umiranja čovjeka. Nas zanima kršćanski pogled na smrt i umiranje premda će donekle biti dotaknuti i neki ljudski i psihološki momenti.

Čovjek pred licem smrti reagira različito. Mudri Sirah opisuje dva stava o smrti: „O smrti, kako je gorka pomisao na te čovjeku koji živi sretno i usred dobara svojih, čovjeku koji živi spokojno i u svemu napreduje, i još ima snage uživati raskoš. O smrti, odluka je tvoja dobrodošla čovjeku

ubogu i bez snage, istrošenu starcu, izmorenu brigama, nevjeričnu i na kraju strpljivosti“ (Sir 41,1-2). Drugi vatikanski koncil ističe: „Zagonetka ljudskog položaja dostiže vrhunac pred licem smrti. Ne muči čovjeka samo bol i sve veći rasap tijela nego ga također, dapače još i više, muči strah od ugasnuća za vazda“. ¹⁸

Smrt je danas sveprisutna činjenica. O smrti se piše, izvješćuje. Mrtve ljude vidimo u TV-vijestima i u filmovima. Ipak smrt kao sveprisutna i svakodnevna činjenica našeg života sve se više želi potisnuti iz svijesti ljudi kao i iz društvenog života. Nekoć se redovito umiralo u obitelji, pred licem ukućana a danas u bolnici i gerontološkim centrima. „Ide se za tim da se dosadašnji doživljaj smrti, bolan i tjeskoban, koji sili na ozbiljna i duboka razmišljanja, izbriše iz svijesti čovjeka... Dok se o smrti, općenito uzevši, mnogo raspravlja, o smrti konkretnoj, vlastitoj ne govori se“. ¹⁹

2.1. Prihvatiti smrt

Blizina smrti ne dopire ni brzo ni lako do čovjeka. Najprije blizine smrti postaje svjestan liječnik koji liječi bolesnika. Zatim tu vijest prima najbliža rodbina pacijenta a tek se onda priopćuje i njemu samom. Put od prve spoznaje o blizini smrti do priopćenja nije uvijek tako brz a još je manje lagan. Vode se rasprave o tome da li bolesniku reći ili ne, kakvo je njegovo stvarno stanje, zatim tko mu to treba reći i na koji način. Ta je situacija jednako neugodna i liječniku i rođacima. I jedni i drugi bi rado to prepustili onom drugom. Radi se o ozbiljnom pitanju i teškoj odgovornosti i tako joj se mora pristupiti. Budući da se radi o teškoj i odgovornoj zadaći, za nju bi bila potrebna i posebna priprema. Liječnici i medicinsko osoblje trebali bi se uz spremanje za tehničku i medicinsku pomoć bolesnicima osposobiti i za psihološku i ljudsku pratnju bolesnika, osobito umirućih. Među stručnjacima, u novije vrijeme, sve više „prevladava eksperimentalno potvrđeno mišljenje da i bolesniku i rođacima neprikriveno treba kazati istinu, ali da to treba izvesti znalački i s mnogo takta, s puno psihologije i ljubavi“. ²⁰

Psihijatrica E. Kübler-Ross, poznata po održavanju seminara s umirućima, izdvojila je nekoliko stadija koji umirući mora proći da bi mogao svoju smrt učiniti iskustvom. Prvi stadij je negacija. U ovom stadiju bolesnik ne želi vjerovati da mu se bliži svršetak. U drugom stadiju pojavljuje se srdžba kojom umirući iskaljuje bijes na sve oko sebe. Sve mu je odvratno i mrsko, sada i u prošlosti. To je zapravo njegov način neprihvatanja i odbijanja istine o skorom svršetku života. Treći stadij jest stadij „cjenkanja“ po kojem bolesnik želi doći do nagodbe, sporazuma s Bogom: daje obećanja da će promijeniti svoj život, čini određene zavjete koje će obdržavati ako ozdravi, itd. U četvrtom stadiju bolesnik postaje svjestan svoga stanja te biva utučen i žalostan. To je stadij depresije u kojem obično otklanja kontakte s ljudima.

Posljednji stadij je stadij primanja istine o neizlječivoj bolesti i pomirenje s činjenicom skore smrti. To nije stadij radosti ili sreće. Bolesnik se i dalje plaši smrti i ne želi je, ali je svjestan da drugog izlaza nema. To je, kako se izrazio jedan bolesnik, zadnji period počinka pred dugo putovanje.²¹ Navedeni stadiji još više očituju da umirućemu treba pristupiti otvoreno i razgovarati s njim. Umirućega treba pripremiti na smrt, za odlazak s ovoga svijeta i prijelaz u vječnost. Zato je potrebno organizirati asistenciju umirućima.

2.2. Kršćansko poimanje smrti i umiranja

Kršćansko poimanje smrti i umiranja ne smije se početi formirati u času kad je čovjek suočen s teškom bolešću ili s činjenicom o svojoj skoroj smrti. Za smrt bi se čovjek morao pripremati neprestano. Smrt je stalni događaj. Ona nam je uvijek blizu. Ona je presudni događaj našega života. O tom događaju potresno je pisao kardinal Kuharić u svojoj oporuci.²² Smrt je događaj za koji se doista treba pripremati.

„Smrt je kraj zemaljskoga života. Naš je život odmjeren vremenom, tijekom kojega se mijenjamo, starimo, te se, kao kod svih živih bića na zemlji, smrt javlja kao normalan svršetak života.“²³ Zbog te istine čovjek mora stalno biti u pripravnosti kako uči Propovjednik: „I sjećaj se svoga Stvoritelja u danima svoje mladosti prije nego dođu zli dani... i vrati se prah u zemlju kao što je iz nje i došao, a duh se vrati Bogu koji ga je dao“ (Prop 12,1.7).

Kao i grijeh, smrt je posljedica grijeha. O tom jasno svjedoče crkveni dokumenti. Čovjek bi bio pošteđen tjelesne smrti da nije sagriješio.²⁴ Sv. Pavao smrt naziva neprijateljicom čovjeka: „Kao posljednji neprijatelj bit će obeskrijepljena Smrt“ (1 Kor 15,26). Pobjednik smrti jest Krist: „Doista, kao što su neposluhom jednoga čovjeka mnogi postali grešnici tako će i posluhom Jednoga mnogi postati pravednici. A zakon nadođe da se umnoži grijeh. Ali gdje se umnožio grijeh, nadmoćno izobilova milost: kao što grijeh zakraljeva smrću, da tako i milost kraljuje pravednošću za život vječni po Isusu Kristu Gospodinu našem“ (Rim 5,19-21).

Poslije Kristove smrti i uskrsnuća, smrt više nije prokletstvo. On ju je okrenuo u blagoslov. Tako je doživljavaju oni koji se po krštenju suobličie Kristu: „Vjerodostojna je riječ: ako s njime umriješmo, s njime ćemo i živjeti“ (2 Tim 2,11); „Meni je živjeti Krist, a umrijeti dobitak!“ (Fil 1,21). Katekizam uči: „Bitna novost kršćanske smrti jest u ovome: kršćanin je po krštenju sakramentalno već „umro s Kristom“, da bi živio novim životom.“²⁵ Za kršćanina koji umire kažemo: „Bog ga je pozvao k sebi“. Zato kršćanin može željeti otići s ovoga svijeta da bi bio s Bogom, da bi bio s Kristom (usp. Fil 1,23). Lijepo je to izrazio sv. Ignacije Antiohijski: „Moja je zemaljska želja razapeta, u meni živa voda romoni i kaže mi: 'Dođi k Ocu',. Isto tako piše i sv. Mala Terezija: „Želim vidjeti Boga; a da ga vidim, moram

umrijeti“ a na drugom mjestu: „Ja ne umirem, ulazim u život“.²⁶

Kršćansko bogoslužje također izražava tu vjeru: „Tvojim se vjernima Gospodine život mijenja a ne oduzima; i pošto se raspadne dom ovozemnog boravka stječe se vječno prebivalište na nebesima“.²⁷

Svaki čovjek je original i svaki čovjekov život je jedinstven. Reinkarnacija ne postoji i čovjek neće imati nove šanse. Zato je pozvan pripremiti se za čas svoje smrti. U Litanijama svih svetih zazivamo Gospodina da nas oslobodi od nagle i nepripravne smrti. U svakoj Zdravomariji molimo Gospu: „Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grješnike sada i na času smrti naše“. Sv. Franjo Asiški je to također lijepo izrazio u svom Hvalospjevu stvorenja: „Hvaljen budi moj Gospodine, za sestru našu tjelesnu Smrt, kojoj nijedan čovjek ne može izbjeći. Jao onima koji umiru u smrtnome grijehu; blago onima koje smrt nađe po tvojoj svetoj volji, jer im druga smrt neće nanijeti zla“.

Ovakav pogled na smrt i umiranje još više potkrjepljuje vjera u vječni život i vječno blaženstvo, u zajedništvu s anđelima i svetima, pred Božjim licem i u ponovni susret sa svima onima koji su otišli s ovoga svijeta prije nas a bili su vrijedni Božjega milosrđa.

Smrt je najvažniji događaj ljudskog života i zato se za njega moramo pripremati najbolje i najsavjesnije. „Svjesno prihvaćena smrt za kršćanina nije katastrofa... Ono što je uistinu protivno sadašnjem ljudskom životu, nije smrt, ako označuje kraj zemaljskog postojanja, već prokletstvo smrti, tj. neprihvatanje smrti, što vodi u potištenost, očaj i potpuno osamljenje“.²⁸

Za kršćanina smrt nije kraj života, nego samo svršetak ovozemaljskog života, nakon čega dolazi dovršenje i ispunjenje njegova života. „U Kristu smrt se više ne pokazuje isključivo u svojoj naravi granice i loma. Gledana i življena u vjeri u Krista, smrt poprima obilježja susreta, povratka u Očevu kuću. Kao život tako i smrt ima smisla za kršćanina, ako je to trenutak življen u ljubavi“.²⁹

Kršćanski pogled na smrt i umiranje ipak ne uništava potpuno i zauvijek strah pred smrću i ne čini je jednostavno slatkim i bezbolnim prijelazom k Ocu. Zato kršćanski pogled na smrt i umiranje pretpostavlja proces rasta sve do onog časa kad će moći reći svjesno, kao Isus: „Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj“ (Lk 23, 46).

Kršćanska priprava na smrt pretpostavlja također i uređenje „svih računa“ ovdje na zemlji. Umirući mora biti spreman napraviti bilancu svoga života i tako svoj život „zaključiti sam pred sobom, pred drugima i pred Bogom“.³⁰ Na vrijeme će pozvati svećenika da bi pri punoj svijesti mogao primiti sakramente umirućih. Mora se pomiriti ako je s nekim bio u zavadi i još jednom porazgovarati s dragim osobama. Također treba na vrijeme urediti svoje materijalne stvari – napisati oporuku i pobrinuti se za pravednu raspodjelu nasljedstva. Tako će moći u miru poći s ovoga svijeta i ostaviti primjer onima koji ostaju iza njega.

2.3. Pratljna umirućih

Prihvaćanje smrti je težak i bolan proces, često prožet strahom. Stoga mora postojati u svakom čovjeku svijest odgovornosti i spremnost na pravi način pomoći umirućemu. „Kada se netko nađe u teškom, neizlječivom stanju bolesti, zahtjev za solidarnošću s njim postaje još hitniji. Solidarnost se ostvaruje kroz pratnju umirućih na njihovu posljednjem dijelu putovanja“. ³¹ U to djelo ljubavi, moraju biti uključeni članovi obitelji i najbliži rođaci umirućega ali i liječnik i medicinsko osoblje, kao i svećenik te socijalne i karitativne udruge, osobito volonteri. Na kraju ovoga prvoga dijela svoga rada želim u kratkim crtama prikazati kako bi trebala, po kršćanskim načelima, izgledati pratnja umirućih.

2.3.1. Liječnik – bolesnikov pratilac u smrti

Liječnik prije svega mora prikupiti sve nalaze i pobrinuti se za adekvatnu terapiju svakog bolesnika. Njegova zadaća nije boriti se protiv smrti, nego boriti se za čovjekov život. Međutim, kad izvrši tu svoju zadaću i kad „postane produljivanje umiranja (time mnogo puta i trpljenja) etički i ljudski pod upitnikom, ili dapače neljudsko, mora iskreno nastojati čovjeku olakšati umiranje. Tako će izručiti štafetnu palicu smrti, koja će umirućeg dovesti na cilj“. ³² Nakon što je to shvatio, sagledavši stvarnu situaciju bolesnika, „trebao bi nastojati da u razgovoru s bolesnikom u što povjerljivijem odnosu i u najzgodnijem trenutku obrazloži kakvo je njegovo stvarno zdravstveno stanje“. ³³ Drugim riječima to znači da i sam liječnik mora biti spreman uči s bolesnikom u njegov proces umiranja. I on mora pokušati uživjeti se u bolesnikovo osjećajno raspoloženje, uvažavajući njegov karakter i njegov stav prema životu. Liječnik mora biti spreman i na negativno reagiranje bolesnika, svjestan različitih stadija njegovog prihvaćanja smrti. Zato mora vrlo strpljivo s njim proživjeti sve te faze i biti mu oslonac. Nikako ne smije biti osoran i uvredljiv niti zapostaviti bolesnika ako bi on možda u kojem trenutku bio grub. Liječnik, dakako, smije umirućemu dati antidepresiv, kad ocjeni da mu je za smirenje to potrebno kao i sve lijekove za ublažavanje boli. Ukoliko je liječnik vjernik pomoći će bolesniku da u svjetlu vjere prihvati svoju bolest i umiranje, poticati ga na molitvu a predložiti će mu također i primanje svetih sakramenata.

Liječnikova pratnja umirućih također se odnosi i na pratnju njegovih najbližih. I njima mora u pravi trenutak i na pravi način, s ljubavlju priopćiti stanje njihovog bolesnika, suosjećati s njima u njihovoj boli i objasniti im što bi sve trebali učiniti dok je bolesnik pri svijesti. Tako će i u njima stvoriti povjerenje i biti most između njih i umirućeg bolesnika kako bi mu zajednički olakšali njegove posljednje dane. Dakle, možemo zaključiti da bi

liječnik koji je i kršćanin „trebao biti uvijek svjestan da je po svom poslanju Kristov suradnik i da ta suradnja dolazi do vrhunca u praćenju umirućeg bolesnika“.³⁴

Liječnik u pratnji umirućih mora također mudro procijeniti hoće li i dokle upotrijebiti nova tehnička sredstva da bi produžio odnosno skratio sam tijek umiranja. Takva sredstva treba primijeniti ukoliko umirući nije još „uredio“ sve stvari u duhovnom ili materijalnom smislu. Ukoliko je, međutim, sve na vrijeme uredio a umjetno podržavanja života ili produljivanja toka umiranja mu neće donijeti nikakvu konkretnu korist, „može se odrediti novih tehničkih mogućih napora uzdržavanja i produljivanja života, odnosno toka umiranja. Naime, sam biološki život osnovna je i temeljna ali ne i najveća vrednota, i ne mora se održavati pod svaku cijenu“.³⁵

2.3.2. Cjeloviti pastoral bolesnika i umirućih

Nakon što smo prikazali kako bi liječnik trebao pratiti umirućega, prikazujemo sada ulogu i način praćenja umirućih koje mu trebaju pružiti svi ostali na koje ona spada. To su prije svega članovi njegove obitelji. „Vjerna pratnja umirućih, u ozračju obiteljske topline i ljubavi, zbog nerijetko teških i dugotrajnih potreba i zahtjeva umirućeg, može iziskivati od bližnjih ljubav u herojskom stupnju“.³⁶

Članovi obitelji i rodbina umirućega moraju biti svjesni da mu je najpotrebnija osobna pažnja. Stoga će nastojati što više biti uz njega, da se ni u jednom trenutku ne osjeti sam. „Biti uz umirućega nije lako umijeće, i treba ga učiti“.³⁷ Nije lako biti uz umirućega sa sviješću da ga uskoro neće biti među živima. Pratiti umirućega znači na neki način „umirati s umiru-

ćim“. U tim trenucima molitva i sakramenti mogu puno pomoći kako umirućemu tako i njegovim najbližima. Pri pratnji umirućega uvijek treba imati na pameti da umirući ne trpi samo tjelesne boli nego da i duševno teško pati. Zato najprije onaj koji je uz umirućega mora „raščistiti“ u svojoj svijesti pitanje smisla života, trpljenja i smrti. „Pratnja umirućega treba ići za tim da on otkrije smisao i vrijednost i tog razdoblja života, da je vrijedno živjeti ga“.38 Osobito je potrebno, ukoliko to već nije prije učinio, poticati umirućega na pomirenje s Bogom i s ljudima kao i uređenje svih materijalnih stvari, uključujući i oporuku u kojoj će pravedno raspodijeliti nasljedstvo.

O teškom stanju bolesnika treba obavijestiti rodbinu i prijatelje da ga mogu posjetiti dok je još pri svijesti. Umirućega treba preporučiti u molitve župnoj zajednici ili dati služiti svetu misu za njega. Ukoliko sam umirući ne izrazi želju za primanjem sakramenata umirućih, ukućani će mu to predložiti i pozvati svećenika. To svakako treba učiniti dok je još pri svijesti a ne kad padne u komu. Svećenik pak mora pokušati, u svjetlu vjere, pomoći umirućemu prihvatiti činjenicu odlaska s ovoga svijeta te pobuditi u njemu nadu u vječni život. Osim toga, slabe vjernike treba potaknuti na iskreno kajanje, ukazujući im na neizmjereno Božje milosrđe.

Danas već u mnogim zemljama postoje i tzv. hospiciji, koji su za razliku od bolnica, posebne ustanove za pratnju umirućih. U tim ustanovama „težište nije stavljeno na tehnički moguću borbu do kraja protiv smrti, nego na ljudsku pažnju i njegu koja uključuje najveće moguće ublaženje boli, te svjesno i slobodno prihvaćanje neizbježive činjenice smrti kao sastavnog dijela ljudskog života“.39

Smisao pratnje umirućih u kojem sudjeluju njegovi ukućani i najbliža rodbina ali i medicinsko osoblje i svećenik, jest da bi umirući „mogao pojmiti i proživjeti, na što je moguće osobniji način, kao čovjek i vjernik, smisao posljednjeg stadija svoga života. Stoga je pomoć umrijeti, u svojoj srži, pomoć živjeti i doživjeti u ljudskom dostojanstvu svoj život“.40 Taj cilj imaju i hospiciji.

Kršćani u pratnji umirućih također bi trebali znati kako postupati kad nastupe posljednji časovi umirućega. To je često povezano s dubokim snom ili komom. Tada bi dobro bilo da se upali svijeća, kako je to običaj kod mnogih naroda, i da se mole preporuke umirućih. Te preporuke mogu se naći u molitvenicima a donosi ih i obrednik za podjelu sakramenta Bolesničkog pomazanja.41

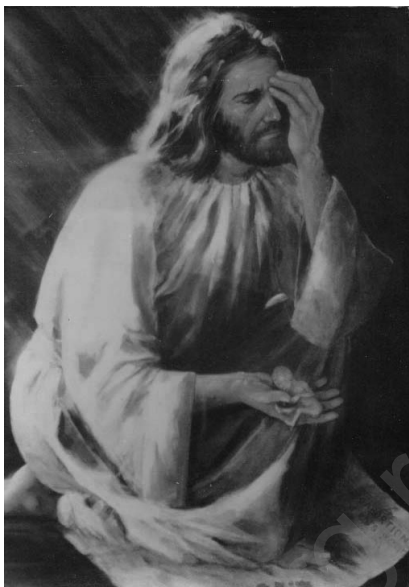
Kršćanska vizija smrti i umiranja, dakle, u potpunosti štiti i unaprjeđuje ljudsko dostojanstvo. Osim toga ona može biti od velike koristi samim bolesnicima da ne padnu u očaj i ne smetnu s uma da je ljudski život usmjeren prema vječnosti i da zapravo nikada ne prestaje. Ta vizija također daje lijepu nadu u vječni život bez boli i suza, u život vječnog mira i radosti.

3. POBAČAJ, EUTANAZIJA, SAMOUBOJSTVO I SMRTNA KAZNA U SVJETLU KRŠĆANSKE VIZIJE SMRTI I UMIRANJA

U trećem dijelu ovoga rada želimo staviti pod svjetlo kršćanske vizije smrti i umiranja četiri goruća problema suvremenog društva, a to su pobačaj, eutanazija, samoubojstvo i smrtna kazna. Želimo time ukazati na besmisao smrti i umiranja na takav način. U izlaganju se zadržavamo samo na činjenici da se takvo što događa ne ulazeći u detaljnije tumačenje navedenih postupaka. Nakon pojašnjenja pojmova pokušat ćemo u svjetlu Božje riječi i crkvenih dokumenata pokazati da protivljenje Crkve takvim postupcima daleko više unaprjeđuje ljudsko dostojanstvo i štiti život kao najveću vrednotu svakog čovjeka i društva u cjelini nego li bilo koje ozakonjenje navedenih postupaka.⁴²

3.1. Pobačaj

Pobačaj je danas najrašireniji način ubijanja ljudi i to na dopušteni način po odredbi državnih zakona mnogih zemalja. U nabrojavanju vrsta pobačaja⁴³ danas se obično razlikuju namjerni ili hotimični pobačaj koji je ubojstvo „nerođena djeteta u njegovu nastajanju u majčinu krilu, u vremenu od začeća pa do porođaja“. Od njega se razlikuje spontani pobačaj, „do kojeg dolazi bez i protiv majčine volje, iz višestrukih zdravstvenih ili ne protumačenih uzroka“. Novija podjela razlikuje još i tzv. „terapijski pobačaj“ a kao razlog za takav pobačaj navodi se bolest djeteta pa i neželjena trudnoća. Sam naziv je u sebi kontradiktoran jer „medicinska indikacija može biti samo u prilog zdravlja i života, nika-

ko razlog za ubojstvo“. Puno se spominje danas i tzv. „Eugenički pobačaj“ kojemu je cilj „odstraniti dijete kojemu je oštećen ili poremećen genetski zapis, genom“. Radi se o „genetskom rasizmu“ koji želi stvoriti genetski čisto čovječanstvo a pokriva se pogrješnom tvrdnjom: „zdravi su dobri, bole-

sni su zli“. U raspravi o dopuštenosti pobačaja navode se i dva specifična slučaja. Prvi slučaj spominje „stanje trudnoće u kojem prijeti smrt majci, a time i djetetu“. Ukoliko bi liječenje majke izazvalo smrt djeteta to ne bi bio pobačaj, jer „nitko ne želi pobačaj kao pobačaj, već samo kao spas majke: spasava se jedini život koji se može spasiti, tj. majčin život“. U takvom slučaju „liječnik ima dužnost štiti život majke i djeteta jednako, raspoloživim sredstvima u koja nikako ne ulazi ubojstvo jednog života. Ne smije se činiti zlo da bi se postiglo dobro“. Drugi specifični slučaj je trudnoća nakon silovanja. Koliko god se radilo o teškom slučaju sa psihološkoga gledišta, mora se ustvrditi da u tom slučaju pobačaj nikako nije dopušten jer je „i to dijete – bez obzira na neprihvatljiv način njegova začeca, ljudsko biće, na sliku Božju, sa svim ljudskim dostojanstvom i pravima“. Svaki je, naime, „život tajna, i ne smijemo se postaviti sucem i gospodarom nijednoga ne-dužnog života“. Treba, ipak, imati razumijevanja prema ženi koja nosi i rodi takvo dijete. Ako ga ne bi mogla prihvatiti, onda „postoji mogućnost da neka ustanova, kao npr. Caritas, preuzme to dijete i pobrine se za njegov odgoj, ili dijete bude posvojeno“.

Danas se riječ pobačaj, abortus izbjegava i „stvara se namjerno individualna i kolektivna obmana. Uvode se nazivi: prekid trudnoće, čišćenje. Umjesto o djetetu govori se o pre-embriju, embriju, fetusu, plodu začeca, grumenu staničja“. ⁴⁴ U svoj toj obmani, dijete – a još manje njegova prava – gotovo se i ne spominju, kao da se i ne radi o njegovom životu odnosno smrti. Zastupnici pobačaja navode kao opravdanje da se zauzimaju za poštivanje ženinog samoopredjeljenja, jer samo žena ima pravo odlučiti o sebi i svojim interesima. Zatim, što je apsurdno, da se ozakonjenjem pobačaja želi spriječiti potajno izvođenje pobačaja. Kao treći razlog navode da se legalizacijom pobačaja želi spriječiti namjerni pobačaj u budućnosti, jer će se u klinikama za pobačaje pružati adekvatne informacije o kontracepciji. ⁴⁵ Svakom dobronamjernom ocjenitelju takvih stavova jasno je da su to obmane, kojima se prikriva ono što je, zahvaljujući i napretku medicinske tehnike, posve jasno: pobačaj je ubojstvo čovjeka, jer je čovjek, čovjek od začeca.

Od donošenja prvog Zakona o pobačaju u Sovjetskom savezu do danas, većina zemalja svijeta ozakonile su ga premda se u drugoj polovici dvadesetog stoljeća vodila žestoka rasprava za i protiv pobačaja, koju su pratili i podržavali mnogi pokreti. Crkva je međutim, od svog osnutka pa do danas bila uvijek na braniku borbe protiv strašne nasilne smrti nezaštićene i nevine nerođene djece. Stav Crkve o pobačaju je i potvrda drevne Hipokratove zakletve (IV. st. prije Krista) koja u sebi sadrži i sljedeću odluku: „Neću dati ženi sredstvo za pometnuće ploda“. Isto tako i podrška jasnog sadržaja Ženevske formulacije Hipokratove zakletve: „Apsolutno ću poštovati ljudski život od samog začetka“. Crkva u svom nauku polazi od biblijskih temelja. Bog je naime gospodar i stvoritelj života. U njegovu božanskom naumu svaki je čovjek bio i prije nego što je začet: „Prije nego

što te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh; prije nego što iz krila majčina izađe, ja te posvetih“ (Jr 1,5). Budući da je praksa pobačaja postojala i prije kršćanstva i u Pracrkvi, najstariji kršćanski spisi svjedoče o zabrani pobačaja: „Ne ubij dijete pobačajem niti ga pogubljuj nakon rođenja“.⁴⁶ Katekizam Katoličke Crkve posvetio je problemu pobačaja puno prostora navodeći sve značajnije Crkvene dokumente o njemu počevši od dokumenata II. vatikanskog sabora pa sve do naputka „Donum vitae“.⁴⁷ Svi dokumenti Crkve ističu da je temeljno čovjekovo pravo na život. To pravo pripada kako onom tek začetom djetetu kao i iznemoglom starcu. U tom smislu svaki je pobačaj ubojstvo čovjeka i krši petu Božju zapovijed koja glasi: „Ne ubij“ (Izl 20,13; 23,7; Pnz 5,17). Stalni i nepromijenjeni nauk Crkve o pobačaju potvrdio je i Ivan Pavao II. u svojoj enciklici: „Evangelium vitae“, pozivajući se na svoj apostolski autoritet: „Vlašću koju je Krist dao Petru i njegovim nasljednicima, u zajedništvu s biskupima Katoličke crkve potvrđujem da je izravno i hotimično ubojstvo nedužnog ljudskog bića uvijek teško nemoralno“.⁴⁸

Pobačaj, dakle, nema ničeg zajedničkog sa zaštitom ljudskog života, niti s poštivanjem ljudske osobe. Nikako se pobačaj ne može opravdati pozivanjem na ženino pravo i na zaštitu njezina dostojanstva. Pravo na život i na zaštitu života moraju vrijediti jednako za sve. U tom smislu nikakvi zakoni o dopuštenosti pobačaja ne mogu biti valjani niti oni bilo koga mogu obvezivati jer „neotuđivo pravo svakog pojedinog nedužnog čovjeka na život predstavlja konstitutivnu osnovu građanskog društva i njegova zakonodavstva“.⁴⁹

Na kraju ovog izlaganja o pobačaju možemo također istaknuti da smrt nerođene djece nakon pobačaja nema ničega zajedničkoga s kršćanskim

pogledom na smrt i umiranje, jer se ne radi o naravnoj smrti nego o strašnom zločinu ubojstva najnevinijih među nevinima.

Potrebno je postaviti se pozitivno prema problemu pobačaja i liječiti njegove korijene, tj. uzroke. U prevenciji pobačaja najprije je potrebna prava informacija o njemu. Svatko koga se to tiče mora znati prije nego se odluči za pobačaj da je on doista ubojstvo čovjeka.⁵⁰ Osim toga, potreban je cjelovit i pravodobni odgoj mladih za brak i odgovorno roditeljstvo. Oni moraju razumjeti kako je lijepa zaručnička i bračna ljubav i roditeljstvo kad ih se živi odgovorno i u skladu s Božjim naumom. Valja ponovno pozitivno osvijetliti značajnu ulogu žene i majke u obitelji i društvu. Potrebno je mladima dijeliti brošure protiv pobačaja ali i brošure o prirodnom planiranju obitelji, jer suvremeni način života i rada, stambeni, financijski i zdravstveni problemi ponekad zahtijevaju odgovorno ograničenje broja djece u obitelji. U tom smislu bi i mladima i bračnim parovima najviše pomogla kršćanska savjetovaništa za mlade i bračne parove u kojima bi mogli dobiti adekvatne upute, ohrabrenja kao i alternativu napasti i iskušenju pobačaja. No, najvažnije je dati pravi odgovor na pitanje: „Kakav je moj odnos spram života? Jesam li nositelj kulture života ili kulture smrti?“⁵¹

3.2. Eutanazija

Eutanazija, kao i pobačaj bila je poznata i u starom svijetu. Međutim, javna rasprava o eutanaziji započela je sedamdesetih godina devetnaestog stoljeća u Velikoj Britaniji i u SAD-u i od tada ne „silazi sa scene“. Sve je to rezultiralo donošenjem pozitivnih zakona o dopuštenosti eutanazije u nekim zemljama Europe a također i u jednoj državi Australije, gdje je međutim brzo dokinut.

U suvremenoj raspravi o eutanaziji vlada zbrka oko poimanja same eutanazije. Ta poimanja možemo sabrati u tri stupnja. Prvi stupanj predstavlja početno, etimološko tumačenje eutanazije prema kojem bi ona „značila blagu, dobru, brzu, bezbolnu smrt za kojom su ljudi čeznuli i za koju su molili, kad se već mora umrijeti“. Drugi stupanj eutanazije bila bi pozitivna briga i njega bolesnih i umirućih „kako bi mogli umrijeti blagom, i po mogućnosti, bezbolnom smrću“. Pri tom se i bolesnik i njegova okolina „bore protiv boli, ali poštuju život i naravni dolazak smrti“. Najnoviji pogled na eutanaziju, koji predstavlja treći stupanj, sažima u sebi prva dva te dodaje treći stav i tumači da je ona „ubojstvo čovjeka da bi ga se konačno oslobodilo od svake boli patnje i neizvjesnosti daljnjeg življenja“.⁵²

Želja i motiv svih onih koji odobravaju eutanaziju je „spasiti čovjekovo dostojanstvo“. Radi se o doista čudnom cilju. „U ime čovjeka ubija se čovjeka. Tako se stiže u tzv. kulturu smrti: rješavanje čovjekovih problema ubijanjem čovjeka“.⁵³

Još veću pomutnju stvara svojevrsna podjela eutanazije na aktivnu i pasivnu, direktnu i indirektnu, pozitivnu i negativnu.

Stav Crkve glede eutanazije je izričit i jasan kao i u pogledu pobačaja. I tu se poziva na Hipokratovu zakletvu u kojoj stoji: „Nikome neću, makar me za to i zamolio, dati smrtonosni otrov, niti ću mu za nj dati savjet“.⁵⁴ Katekizam jasno osuđuje praksu eutanazije: „Kakve god bile pobude i sredstva, izravna eutanazija znači dokrajčiti život osobama prikraćenima, bolesnim ili na samrti. Eutanazija je moralno neprihvatljiva“.⁵⁵ Radi se o ubilačkom činu, koji uvijek treba otkloniti i osuditi, ističe Katekizam. U obrazloženju zabrane eutanazije stoji da se radi o ubojstvu koje je teško protivno dostojanstvu ljudske osobe. Ono je usmjereno i protiv Boga koji je Stvoritelj te osobe. U nastavku Katekizam ističe da može biti zakonit „prekid medicinskih postupaka, tegobnih, pogibelnih, izvanrednih ili gledom na očekivani ishod nesrazmjernih“. Tada se ne radi o eutanaziji nego o odustajanju od „terapeutske upornosti“. No, ni u tom slučaju ne smije se postupiti svojevoljno. Odluku o tom mora donijeti „bolesnik, ako je kompetentan i sposoban ili, kad nije tako, oni koji na to imaju zakonsko pravo, uvijek poštujući razumnu volju i zakoniti bolesnikov probitak“. Međutim, odustajanje od terapeutske upornosti ne odnosi se na davanje redovite terapije a smiju se dati i analgetici i sredstva za smanjenje boli i patnji koji mogu „skratiti dane“ bolesniku budući da se tada „smrt ne želi ni kao cilj ni kao sredstvo, nego se samo predviđa i prihvaća kao neizbježna. Katekizam zaključuje govor o eutanaziji hvaleći ublaženje boli (palijativnu skrb), što treba poticati kao „povlašten oblik nesebične ljubavi“.⁵⁶

Ivan Pavao II. u svojoj enciklici „*Evangelium vitae*“ također je potvrdio drevni nauk Crkve o eutanaziji, navodeći Izjavu Kongregacije za nauk vjere o eutanaziji: „Ništa i nitko ne može odobriti ubojstvo nedužnog ljudskog

bića, zametka ili začetka što god bio, dijete ili odrastao, starac, neizlječivo bolestan ili umirući. Osim toga, nitko ne može zahtijevati taj čin ubojstva za sebe ili za nekog drugog povjerenog njegovoj odgovornosti, niti na nj može pristati izričito ili prešutno. Nikoja vlast ga ne može zakonito nametnuti niti dopustiti“.⁵⁷

Tom vrlo jasnom stavu još dodajemo činjenicu da ozakonjenje eutanazije nije donijelo nikakve pozitivne rezultate. Prije svega treba istaknuti da „smisao i cilj zakona jest jamčiti i promicati temeljne vrjednote, zajedničko dobro. Po naravi zakon je utjelovljenje moralnih vrijednosti. Zakon je ili moralan ili nije zakon. Najveće dobro svake zajednice jest život svih pojedinaca i život svakog pojedinca zajedno. Ako nisu zajamčeni svi životi, nije zajamčen ni jedan. U pitanju su temeljna jednakost i ravnopravnost svih ljudi“.⁵⁸ Ozakonjenje eutanazije po statističkim podacima urodilo je povećanim brojem tako pospješениh smrti. Od 454 slučaja registrirana 1990. godine stiglo se do 1424. godine 1994. a još je porazniji podatak da je taj zakon također urodio povećanim brojem pospješениh smrti eutanazijom iako to bolesnici nisu tražili. Takvih je slučajeva bilo čak oko tisuću na godinu. Dakle, može se zaključiti da ozakonjivanje pobačaja i eutanazije vodi k zakonskom reguliranju bezakonja odnosno da je čista nepravda prema ljudskom životu.⁵⁹

U borbi protiv ovakvih zločina protiv života Crkva nikada ne ističe samo njihovu zabranu Božjim i svojim zakonima nego upućuje na pozitivnu akciju koja može riješiti određene probleme. Tako ovdje možemo reći da je Crkva svjesna istinitosti Propovjednikove konstatacije: „Sve ima svoje doba, i svaki posao pod nebom svoje vrijeme. Vrijeme rađanja i vrijeme umiranja...“ (Prop 3,1-2). I zato njezino zauzimanje ne ide za produženjem života po svaku cijenu nego za čovjeka dostojno umiranje, koje se naziva i pratnja umirućih što znači da treba primijeniti „sva razumska i vjerski opravdana sredstva za održavanje života i ublaženje boli, uz solidarnu ljudsku nazočnost i solidarnost, poštujući jednako život i naravni neizbježivi dolazak smrti“.⁶⁰ Takvim postupkom se životu ne čini nasilje niti se nerazumno opire naravnom dolasku smrti.

O ovom je bilo više riječi u prethodnom poglavlju kad smo općenito govorili o pratnji umirućih. Stoga zaključujemo riječima predsjednika engleskog društva za eutanaziju koje je izrekao prigodom posjeta jednom hospiciju: „Kad bi svi bolesnici tako umirali, mogli bismo raspustiti Društvo“.⁶¹ Neprocjenjiv je u tom smislu i osobni primjer bl. Majke Terezije i njezinih sestara Misionarki ljubavi u brizi za umiruće i zalaganju da im omoguće umrijeti na čovjeka dostojan način.

3.3. Smrtna kazna

Obrana dostojanstva ljudskog bića i ljudskih prava kako pojedinaca tako i šire društvene zajednice pred onim tko ta prava gazi, nalazi se u korišćenju opravdanja zakona i prakse smrtne kazne. Sličan stav imale su glede smrtne kazne i civilne i građanske vlasti. U novije vrijeme etičko-moralne rasprave ističu protivljenje smrtnoj kazni, no ima još uvijek i onih koji ju brane i zagovaraju kao jedino moguće sredstvo u obrani čovjeka i društvene zajednice od nepravednih nasilnih napada pojedinaca ili skupina ljudi.

Katekizam Katoličke Crkve također je na strani onih koji odobravaju smrtnu kaznu. O smrtnoj kazni Katekizam govori u okviru tumačenja pete Božje zapovijedi, u podnaslovu „Zakonita obrana“, ističući da zakonita obrana može biti „ne samo pravo nego i teška obveza onomu tko je odgovoran za živote drugih, za opće dobro obitelji ili građanske zajednice“.⁶² Obrana općeg društvenog dobra, međutim, zahtijeva zaustavljanje i onеспособljavanje napadača i njegovih zločinačkih čina. Zatim se poziva na tradicionalni crkveni nauk koji je odobravao zakonitoj vlasti određivanje „kazne razmjernе težini prijestupa, ne isključujući u krajnje teškim slučajevima ni smrtnu kaznu“.⁶³ Međutim, obrazloženja koja Katekizam donosi u sljedećem stavku istoga broja nisu baš potpuno jasna i nije posve sigurno da mogu postići zamišljeni cilj. Naime, Katekizam navodi da je „prvi cilj kazne popraviti nered prouzročen zlodjelom“. Upitno je koliko se može nečijim smaknućem „popraviti nered“. Nije izvjestan ni drugi razlog koji ističe da kazna može biti zadovoljština ukoliko je krivac dragovoljno prihvati. Ne može se generalno očekivati da će osuđenik na smrtnu kaznu biti spreman na dragovoljnu zadovoljštinu. Pogotovo to neće biti spreman u kratkom vremenskom razdoblju od presude do izvršenja kazne. „Popravak krivca“ je najslabiji je razlog koji kao cilj ističe „ljejkovita vrijednost“ kazne. Ako se krivca osudi na smrt, sigurno mu neće biti prva reakcija kajanje nego bijes i odbojnost prema svemu i svima, ili eventualno teška depresija i apatija, kako smo to vidjeli i u slučaju osobe koje postanu svjesne blizine naravne smrti. No, po jednom istraživanju osuđenika na smrt utvrđeno je također da oni stvaraju posebne obrambene mehanizme i tako čekaju izvršenje presude a ne raskajanim srcem.⁶⁴ I ta psihološka istraživanja trebalo bi imati u vidu u raspravi o opravdanosti smrtne kazne.

Valja naglasiti: dok je čovjek živ, dok mu srce kuca ima šanse promijeniti se. Ta mogućnost, pak, sigurno prestaje kad čovjeka ubiju. Isto tako, nakon izvršene smrtne kazne ni sudovi ne mogu ispraviti svoju eventualnu pogrešku ukoliko bi se naknadno dokazala nevinost ili umanjena krivnja osuđenoga.

Kaznom zaštititi javni red i osobnu sigurnost ljudi može biti jedini razuman i opravdan razlog pri izricanju presude. Izricanje smrtne kazne,

ipak, ne mora značiti da je to najbolji način zaštite javnog reda i sigurnosti ljudi. Treba istaknuti da i Katekizam, ograničenju da je smrtna kazna dopuštena „u krajnje teškim slučajevima“, dodaje i sljedeće ograničenje: „Ako su nekrvna sredstva dovoljna da se ljudski život obrani od napadača te se javni red i osobna sigurnost zaštiti, vlast će se zadovoljiti tim sredstvima jer bolje odgovaraju stvarnim uvjetima općeg dobra i sukladniji su s dostojanstvom ljudske osobe“.⁶⁵

Ivan Pavao II. u „Evangelium vitae“ još je više ograničio mogućnost smrtno kazne. On je problem smrtno kazne dotaknuo u podnaslovu: „Tražit ću račun od čovjeka za život čovjeka“ (Post 9,5): ljudski je život svet i nepovrediv“. Papa najprije spominje „rastuću tendenciju“ u Crkvi i građanskom društvu koja zahtijeva „prilično ograničenu primjenu, pa čak potpuno ukinuće“ smrtno kazne. To nije protivno „kaznenoj pravednosti“ koja može biti „sukladna dostojanstvu čovjeka“ kao i „planu Božjem o čovjeku i o društvu“. U nastavku tumači da je dopušteno građanskoj vlasti biti „osvetnik“ u odnosu na krivca jer on mora okajati zločin, ali to smije biti samo put koji će dovesti da on „bude ponovno pripušten korištenju vlastite slobode“. Papa u svom tumačenju navodi Katekizam Katoličke Crkve (br. 2266-2267), ali uz vrlo značajan dodatak kojim obrazlaže koji uvjeti moraju biti ispunjeni da bi se postigli ciljevi koje navodi Katekizam: „Mjera i kakvoća kazni moraju biti pažljivo odvojene i donesene, i ne smiju dostići krajnju mjeru ubijanja krivca osim u slučaju apsolutne nužnosti“.⁶⁶ Apsolutna nužnost bi bila „kada zaštita društva drugačije ne bi bila moguća“. No, to je gotovo isključeno jer „danas, ipak, uslijed sve prilagodljivije organizacije kaznenih ustanova, takvi su slučajevi jako rijetki, ako ne naprosto praktički nepostojeći“, zaključuje Papa i podsjeća na stav Katekizma iznesen u broju 2267., da su u svakom slučaju bolja „nekrvna sredstva“ u primjeni kazne, ukoliko su ona moguća.⁶⁷

U raspravi o smrtnoj kazni svakako bi trebalo vidjeti i je li država „učinila sve za sprečavanje zločina, prije svega boljim odgojem i svakovrsnim nastojanjem za pravedne, zdrave životne uvjete“. Samo tako se može smisljeno pristupiti pitanju o smrtnoj kazni. „Inače bi ona mogla postati bijegom pred važnom odgovornošću“.⁶⁸

Svakako možemo zaključiti da se izvršenje smrtno kazne ne uklapa u kršćansku viziju smrti i umiranja. No, budući je ona još uvijek u praksi, valja zahtijevati da se osuđenima na smrt mora pravno omogućiti „pratnja umirućih“ bez obzira što moraju umrijeti kao zločinci ne isključujući ni mogućnost podjele sakramenata prije smrti, što se u katoličkim zemljama uglavnom i čini.

3.4. Samoubojstvo

U sučeljavanje „nenaravnih“ smrti s naravnom smrću svakako spada i problem samoubojstva. U ovom dijelu ne govorim o onima koji se opredjeljuju za smrt eutanazijom, jer je to obrađeno posebno, nego o osobama koje same sebi oduzimaju život. U razgovoru o samoubojstvu svakako su važni pravi motivi. U prave motive samoubojstva ubrajaju se: osjećaj izolacije i besmisla života, skepsa i monotonija profesionalnog zanimanja. Tim se načinom rađa mrzost života s uvjerenjem da život nema smisla. Pošto se stekne i ustali takav psihološki status, najčešće je dovoljna bilo kakva, makar i nevažna prilika da se izvede samoubojstvo. Prema istraživanjima, neki su dani osobito kritični: dani prije Božića, noći između Stare i Nove godine...

Prema psihijatrima čin samoubojstva je učinak psihičke bolesti, neke ozljede koju je čovjek pretrpio u mladosti i koja ga inhibitorno u podsvijesti vrebava. Tko je sklon samoubojstvu, često je podvrgnut unutarnjoj prisili. Takva prisila jako umanjuje njegovu slobodnu volju, štoviše gdjekad, kao da posve oduzima slobodu. O tom pogledu bit će lažna teorija mnogih starijih autora koji su samoubojstvo smatrali savršeno slobodnim činom.⁶⁹

Čovjeku kao stvorenu ne može pripadati vrhovno gospodstvo nad svojim životom. Naprotiv, on treba kao sluga i upravitelj potpuno razviti i osmisliti ovaj Božji dar služeći svome bližnjemu. Život je sam po sebi najveća vrijednost. Ukoliko bi samoubojstvo bilo čovjekov slobodan čin, bio bi on apsurdan izraz odbacivanja života kao nečega što nema vrijednosti.

Klasično je pitanje, kad se radi o samoubojstvu, je li ono hrabrost ili kukavičluk. Mogli bismo ljudski govoreći reći: i jedno i drugo. Doista je potrebna velika doza hrabrosti za „dići ruku na sebe“ bez obzira na koji način je samoubojstvo počinjeno. No, isto tako može se reći da je samoubojstvo veliki kukavičluk, jer počinitelj nema hrabrosti suočiti se sa životnim poteškoćama ili neuspjesima te je na taj način želi pobjeći od problema. Po nauku Crkve samoubojstvo je objektivno smrtni grijeh i veliko zlo, ali subjektivno se svaki slučaj mora promatrati zasebno.

Katekizam vrlo jasno iznosi stav Crkve o samoubojstvu. Svatko je za svoj život odgovoran pred Bogom koji mu ga je darovao. On ostaje vrhovni gospodar života. Mi smo dužni prihvaćati život sa zahvalnošću i čuvati ga njemu na čast a sebi na spasenje. Upravitelji smo a ne vlasnici života koji nam je Bog povjerio. Njime ne raspolazemo. U tom smislu samoubojstvo

protuslovi naravnom čovjekovu nagnuću da čuva i trajno održi svoj život. Samoubojstvo se teško protivi ispravnoj ljubavi prema sebi. Ono istodobno vrijeđa ljubav prema bližnjemu jer nepravedno kida veze uzajamnosti sa zajednicom obiteljskom, narodnom i ljudskom, prema kojima imamo obveza. Samoubojstvo se protivi ljubavi živoga Boga. Ako je počinjeno s namjerom da posluži za primjer, osobito mladima, samoubojstvo se također opterećuje težinom sablazni. Dragovoljna suradnja pri samoubojstvu protivni se moralnom zakonu. Ozbiljni psihički poremećaji, tjeskoba ili težak strah od iskušenja, trpljenja ili mučenja mogu ublažiti samoubojičinu odgovornost. Ne treba očajavati glede vječnoga spasa osoba koje su same sebe usmratile. Bog im može, putovima koji su samo njemu znani, pružiti priliku spasonosnog kajanja. Crkva moli za one koji su si oduzeli život.⁷⁰

Slične stavove iznosi, u već spomenutoj enciklici „*Evangelium vitae*“ i papa Ivan Pavao II.⁷¹ Po njemu je samoubojstvo „težak nemoralan čin“ i vrlo sebičan čin, kojim samoubojica zapravo vrijeđa ljubav u njezinim najvažnijim odnosima: prema Bogu, prema sebi i prema bližnjima, kako onim u obitelji tkao i onim u široj društvenoj zajednici. Papa je posebnu pozornost posvetio i tzv. „asistiranom samoubojstvu“. Onaj tko podijeli „nakanu samoubojstva“ s nekim drugim postaje „suradnikom i ponekad osobno počiniteljem nepravde, koja nikad ne može biti opravdana, ni onda kada bi bila zahtijevana“. Na istom mjestu podsjeća na riječi sv. Augustina: „Nikada nije dopušteno ubiti drugoga; i kad bi on to želio, čak i kad bi tražio, jer razapet između života i smrti, zaklinje da mu se pomogne osloboditi dušu koja se bori protiv ropstva tijela i želi se od njega odvojiti; nije dozvoljeno ni kad bolesnik ne bi bio u stanju da živi“.⁷²

Kao što vidimo, Crkva je zadržala čvrsti stav glede samoubojstva u objektivnom smislu. Ipak, taj stav je ublažen kada se čin promatra pojedinačno, kada se procjenjuje sama osoba koja je počinila samoubojstvo. Podsjećamo da je, na primjer, Crkva nekoć samoubojicama uskraćivala crkveni sprovod.⁷³ Na taj način je željela upozoriti da je samoubojstvo dosta teški grijeh. No, nova psihološka i psihijatrijska saznanja o „neuračunljivosti“ samoubojice u trenutku samog čina samoubojstva, ublažila je stav Crkve te ona sada uči da se Bog i samoubojicama može smilovati i „putovima koji su samo njemu znani, pružiti priliku spasonosnog kajanja“ te stoga i za njih moli te im ne uskraćuje crkveni sprovod.

U kategoriju „samoubojica“ koji šire „kulturu smrti“ svakako se ne mogu svrstati svijetli primjeri onih koji su izložili svoji život ubojstvu u raznim nenasilnim otporima protiv neljudskog tlačenja ljudi, koje se ponegdje provodilo a i sad se provodi. Premda se objektivno ne može opravdati samoubojstvo tijekom nenasilnog otpora ipak „takav čin, prema subjektivnoj nakani, može se osmisliti kao odlučno 'ne' nasilnoj vladavini“, otprilike kao objašnjenje: „Mi ne pripadamo onima što oduzimaju život drugima, nego smo radije spremni žrtvovati ga, kako bismo pozvali na više čovječ-

nosti. Čak i svoj život dajemo za slobodu“.⁷⁴ B. Häring spominje i takozvane „granične slučajeve“ u kojima se radi o nesebičnom predanju života, premda izvanjski izraz predstavlja oduzimanje vlastita života. Pomislimo, navodi on „na čovjeka od koga hoće okrutnim metodama iznuditi iskaze, koji bi mnoge druge stajali života“. U takvom bi se slučaju izvanjski radilo o „samoubojstvu“, ali bi se ipak radilo o posve različitim pojavama koje treba razlikovati u moralnom vrednovanju, zaključuje on.⁷⁵

U zaključku promatranja smrti samoubojice u svjetlu kršćanske vizije smrti i umiranja, jasno da ona nikada ne može biti prihvaćena kao nešto normalno i dobro. Svakako i samoubojica, ukoliko smrt nije nastupila neposredno, ima pravo na sva sredstva koja su predviđena za pratnju umirućih. Ljubav i pažnja njemu su još potrebnije ukoliko preživi pokušaj samoubojstva. Veliki je broj onih koji su počinili samoubojstvo kao i onih koji su ga pokušali učiniti. Samoubojice čine, doista, veliki postotak na crnoj listi onih koji su se svrstali na stranu „kulture smrti“ protiv „kulture života“. Stoga i društvo i Crkva trebaju takvim osobama posvetiti veću i stručniju brigu. Svatko treba učiniti svoj dio da bi se prestao činiti taj grijeh i da svi ljudi vole i poštuju svoj život i životom daju slavu Bogu Stvoritelju neba i zemlje, svega vidljivoga i nevidljivoga i svojim životom budu na korist i radost svojim bližnjima a to će onda i njima samima donijeti mir i radost u srcu.

4. Zaključak – bez čovječnosti čovjek je tragično biće

U proteklih dvadeset pet godina svog svećeničkog života i rada sreo sam se s mnogim bolesnicima i umirućima, ispratio mnoge pokojnike do njihovog groba. U zaključak ovoga rada želim staviti nekoliko osobnih doživljaja kao i neka svoja razmišljanja koja su plod moga studija i pastoralnog djelovanja.

Posjetio sam mnoge bolesnike. Bilo je puno onih koji su strpljivo i s ljubavlju prihvaćali i podnosili svoju bolest. Rado ističem primjer svoje bake koja je doživjela 96 godina života. Posljednje tri godine bila je slijepa i vezana uz krevet. Više puta sam, sjedeći u sobi u kojoj je bila, a da ona to nije znala, čuo kako s dubokim uzdahom kaže: „Ah, neka ide za pokoru“. Jednom sam je upitao što joj to znači. Rekla je da joj je teško ali želi to prikazivati svaki dan za pokoru svojih grijeha, za obraćenje grješnika i na mnoge druge nakane. Stalno je imala krunicu u ruci. Izmolila je svaki dan više krunica i točno mi je rekla koju krunicu je na koju nakanu prikazivala. Bila je to za mene zadivljujuća vjera jedne jednostavne žene. To sam ispričao puno puta u propovijedima kao i u susretima s nezadovoljnim bolesnicima. Obično sam takvima govorio da razumijem da im je teško, ali je još teže ako

su vječito nezadovoljni i mrmljaju. Prihvatiti bolest kao svoj životni križ je velika krjepost. Ne smijemo patiti bez veze. Čovjek se mora liječiti. Smije činiti sve da bi manje patio, ali dok pati ne smije dopustiti da to bude uzalud. Nijedna bol, nijedna suza ne smiju pasti na zemlju uzalud. Treba ih pretvoriti u ljubav i onda će sve biti lakše. Tako možemo, kako nas uči sv. Pavao dati svoj doprinos mukama Kristovim za Tijelo njegovo tj. za Crkvu (usp. Kol 1,24).

Teže bolesnike pokušavam ohrabriti da prime sakrament bolesničkog pomazanja. Usput im naglasim kako iz svoje svećeničke prakse mogu posvjedočiti da su mnogi bolesnici primivši taj sakrament ozdravili ili prizdravili, mnogi su mirnije i strpljivije podnosili svoju bolest, a mnogi su u miru otišli s ovoga svijeta pred Božje lice i položili račun o svom životu. Teško je ponekad objasniti ljudima da se ne radi o „posljednjoj pomasti“, iako je dugo tako nazivan sakrament bolesničkog pomazanja. Upravo zbog takvog krivog poimanja ali i iz ljudskog obzira, rodbina bolesnika dočeka da on padne u komu pa tek onda pozivaju svećenika da mu podijeli sakrament, što nije dobro. Bolje je kad se to čini pri punoj svijesti. Gospodin je sakrament bolesničkog pomazanja darovao kao okrjepu bolesnim i nemoćnim i umirućim osobama.

Umiranje i smrt su stalna pojava. Pripadaju ljudskoj svakidašnjici. Pa, ipak, ljudi ne vole razmišljati o smrti. Razgovor na temu smrti uglavnom izbjegavaju. I onda kada ih bolest pritisne i kad saznaju da je neizlječiva. Rijetki su koji su svjesno u takvom stanju zatražili bolesničko pomazanje i mirno se pripremali za smrt. O tom svjedoče i tužne statistike o broju onih koji su s ovoga svijeta otišli neproviđeni. Čini se da su, što se toga tiče, veći problem ukućani koji znaju reći: „Nismo pozvali svećenika, jer smo se bojali da će bolesnik pomisliti da želimo da umre“. Ispričavaju se i riječima: „Nismo htjeli da se uplaši smrti“. Na takve isprike znam reći: „I treba da se uplaše! I trebaju razmišljati o smrti“. Doista, tako mislim. Taj strah može biti spasonosan. Taj strah može ih potaknuti na razmišljanje i označiti početak ozbiljne pripreme za smrt. Potaknuti ih na pomirenje s Bogom i ljudima.

Smrt je najvažniji događaj u nizu događanja u našem ljudskom životu. Za njega se treba najbolje pripremati. O tom događaju može ovisiti naša vječnost. Tu istinu često ističem na misama za pokojne. Neki su, kad to čuju, šokirani, ali ako se na tu temu zapodjene razgovor uglavnom razumiju i odobravaju takvo razmišljanje. Razmišljanje o smrti kao najvažnijem događaju života lako prelazi u razmišljanje o smislu života, koji nužno upućuje na misao o prolaznosti ovoga života i usmjerava čovjekov pogled prema vječnosti.

Teški bolesnik, umirući i njegova rodbina, odnosno oni koji prate umiruće, međutim, znaju ponekad reći, osobito ako se radi o mlađoj osobi: „Što nam vrijedi misliti i tješiti se vječnim životom, kad njega ili nje neće biti“. Pokušavam im oprezno odgovoriti da takvo razmišljanje nije logično. Vječni

život je pravi život. To nije ni milijardu godina, ni milijardu milijardi godina. To je život koji nikada ne prestaje. Ovdje smo na zemlji samo u prolazu, ali, ovozemaljski život je presudan za naš vječni život. Životom na zemlji „osvajamo“ vječni život. Od našeg života na zemlji ovisi onaj vječni, koji može biti dvostruk – vječna sreća ili vječno prokletstvo. O nama ovisi. Isplati se stoga uložiti cijelo svoje biće u radu za vječnost. Treba iskoristiti sva darovana nam sredstva da bismo postigli vječno spasenje. U tom smislu je doista tužno kad se vjernici boje sakramenta bolesničkog pomazanja ili kad se rodbina plaši ponuditi teškim bolesnicima i umirućima tu mogućnost i pozvati im svećenika.

U svom pastoralnom radu s bolesnicima uočio sam i jednu, zanimljivu i utješnu činjenicu. Naime, oni koji su čitav svoj život bili pobožni i živjeli sakramentalnim životom, u velikom postotku su i u teškoj bolesti željeli primiti sakramente. „Oslobađanju“ od straha od bolesničkog pomazanja uvelike doprinosi slavlje „Dana bolesnika“ u župi. Tom prigodom, u okviru misnoga slavlja, svečano se podjeljuje sakrament bolesničkog pomazanja kako to predviđa Rimski obrednik: „Red bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesne“. Kolika je milost primiti sakrament u teškoj bolesti ili na umoru u pogledu vječnoga života nije potrebno ni komentirati. Dogodilo se više puta da su me ukućani, koji nisu bili pobožni, pozvali jer se umirući „muči“ (ne

može umrijeti). A nakon primanja sakramenta, posvjedočili su: „Nakon što ste vi otišli smirio se i mirno umro“. Nakon razgovora s ukučanima, redovito sam utvrdio da se radilo o duboko pobožnim osobama, nerijetko i o onima koji su u svom životu obavili pobožnost Prvih petaka. To samo potvrđuje kako je značajno iskoristiti darovana nam sredstva u slučaju bolesti i umiranja. Milosna su to sredstva koja mogu biti od velike pomoći samim bolesnicima i umirućima kao i onima koji ih u tim trenucima prate. Osim toga, svi koji imaju u obitelji bolesne, stare ili nemoćne osobe trebali bi iskoristiti sve svoje sile i sve raspoloživo vrijeme da bi bili uz njih. Takvim osobama blizina i toplina ljubavi više vrijedi od bilo koje druge terapije.

Imao sam i milost biti često kraj svojih roditelja u njihovoj bolesti i nemoći. A presretan sam što sam mogao i ja kao ostali članovi moje uže obitelji biti prisutan u času kad su izdahnuli, najprije tata 1990. godine a onda i mama nakon 17 godina. Osobito sam sretan što sam im u tim posljednjim trenucima života mogao podijeliti sakramente umirućih. Smrt roditelja bio je za mene, ljudski govoreći, vrlo bolan trenutak, ali vjernički neizmjereno utješan, koji mi i danas puno znači u osobnom životu kao i u pastoralnom djelovanju. S druge strane, slušao sam u duhovnim razgovorima mnoge koje je pekla savjest i koji godinama teško pate zbog propusta u trenucima bolesti i umiranja njihovih najmilijih.

Briga za bolesnike i umiruće je doista veliko djelo. Rekao bih čin ljubavi od posebnog značaja. Isus je tom djelu dao posebnu važnost i vrijednost kad je istaknuo da je njemu učinjeno ono što se učini njima: „Bio sam bolestan... pohodio si me“ (usp. Mt 25). Toga bi trebali biti svjesni svi – od članova obitelji, do liječnika i medicinskog osoblja i svih onih koji se bave karitativnim i humanim radom. Pomagati bolesnicima i pratiti umiruće je čin ljubavi koji pomaže njima a ljubitelju, prema Isusovim riječima, osigurava „bodove“ za nagradu vječnog života.

U zaključku ovoga zaključka želim usmjeriti pogled prema vječnosti. Naime, svako razmišljanje o smrti i umiranju kao pratnja umirućih, besmisleni su bez pogleda u vječnost. Čovjek je najtragičnije biće na zemlji ako njegov pogled seže samo do groba. Čovjek neprestano čezne za srećom, a ona mu uvijek na ovaj ili onaj način izmiče. Čovjek želi pravdu, a ona ovdje na zemlji nikada nije u potpunosti zadovoljena. Ova je zemlja prečesto nalik dolini suza. I zato kad ne bi bilo vječnoga života, čovjek bi bio najtragičnije biće na zemlji. Pravda će u potpunosti biti zadovoljena tek u vječnosti. U vječnosti čovjeka čeka konačno ispunjenje i istinska sreća. Za to je potrebna vjera. Bez vjere u vječni život i sama pomisao na smrt je apsurdna. Kako utješiti onoga koji vjeruje da je smrt kraj a grob vječno počivalište? Nijedna riječ, nijedan argument ne može ga utješiti, pa čak i onda ako iza sebe ostavlja potomstvo ili mnoga sjajna djela. Tko bi se pomorio s činjenicom da će živjeti u svojim djelima ili u svojim potomcima? Što će to pridodati njegovoj vlastitoj egzistenciji?!

Čovjek nije gospodar života. Proces umiranja i sama smrt u Božjoj su ruci. To su dragocjeni i milosni trenuci ljudskog života. Nitko, dakle, nema pravo ni sebi ni drugom oduzeti život iz bilo kojega razloga nego se odgovorno suočiti i s bolešću i s patnjom i s umiranjem i sa smrću. Kako su bijedni razlozi prikraćivanja „muka“ sebi ili drugima ovdje na zemlji što bi za posljedicu moglo imati „vječne muke“. U tom smislu se ne može opravdati samoubojstvo da bi se netko oslobodio bolesti i nevolje. Ne smije se odobriti eutanazija da bi se nekom „olakšao“ život. Ne smije se dopustiti pobacaj u strahu da roditelji neće imati iz čega izdržavati dijete koje se treba roditi ili zato što će se možda roditi bolesno. Ne smije se nekoga – po smrtnoj kazni - ubiti da bi drugi bili sigurniji, ako se opasnog ubojicu može izolirati doživotnom kaznom zatvora.

Bog nikada nikoga ne ostavlja samog, pa ni u času teške bolesti ili raznih životnih poteškoća, pa ni u času umiranja i smrti, ali želi i u tim trenucima čovjekovu suradnju. Važno je biti blizu i djelotvorno pomoći takvim osobama prema svojim mogućnostima, da bi se na pravi način doživjeli i lakše preživjeli i ti događaji ljudskoga života.

Jedino vizija novoga neba i nove zemlje može čovjeka potpuno smiriti u razmišljanju o smrti ili u susretu sa umiranjem i smrću. Prorok Izaija vidio je i zapisao u viziji „Mesijanske svečanosti“ na Gori, da će Bog svim narodima prirediti „gozbu od pretiline“, „uništiti smrt za svagda“ i „otrti suzu sa svakog lica“ (usp. Iz 25, 6-12). Ivan apostol je tu viziju ugradio u svoju viziju i proširio je u svom Otkrivenju, u opisu „nebeskog Jeruzalema“: „I vidjeh *novo nebo i novu zemlju* jer – prvo nebo i prva zemlja uminu; ni mora više nema. I *Sveti grad*, novi Jeruzalem, vidjeh: silazi s neba od Boga, opremljen kao zaručnica nakićena za svoga muža. I začujem jak glas s prijestolja: *Evo Šatora Božjeg s ljudima! On će prebivati s njima: oni će biti narod njegov, a on će biti Bog s njima. I otrt će im svaku suzu* s očiju te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli više neće biti jer – prijašnje uminu“ (Otk 21,1-4). Kako će to izgledati pokušao je izraziti sv. Pavao: „Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, to pripravi Bog onima koji ga ljube. A nama to Bog objavi po Duhu jer Duh sve proniče, i dubine Božje“ (1 Kor 2,9-10).

Takva vječnost je čovjekova budućnost. Ljubav je vječnost. Vječnost se, prema tome, mora početi živjeti u prolaznosti ovozemaljskog života, kroz usavršavanje ljubavi prema Bogu, prema bližnjemu, prema sebi i prema stvorenom svijetu i materijalnim dobrima. Kad bi to svi činili, smrt i umiranje više ne bi bili tabu tema.

1. Ovu temu sam obradio za ispit kod prof. dr. Stjepana Balobana na doktorskom studiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Objavljujem ga kao svoj doprinos i u *Subotičkoj Danici* zbog važnosti i aktualnosti teme. Ovaj članak sadrži i znanstveni aparat koji zadržavam i ovdje, jer je i on svojevrсни dokaz koliko je ova tema obrađivana i značajna.

2. Katekizam Katoličke Crkve, HBK, Zagreb, 1994., br. 1500. – U daljnjim navodima: KKC, uz naznaku broja.

3. Usp. B. Häring, *Kristov zakon III. - slobodni u Kristu*, KS, Zagreb, 1986., sr. 150.

4. Usp. V. Pozaić, *Život dostojan života*, FTI, Zagreb, 1985., str. 47.

5. *Isto*, str. 46.

6. B. Häring, *nav. dj.*, str. 150.

7. Usp. A. Mateljan, *Otajstvo supatnje. Sakrament bolesničkog pomazanja*, CUS, Split, 2002., str. 16-17.

8. KKC, 1501.

9. A. Mateljan, *nav. dj.*, str. 27.

10. V. Pozaić, *Život dostojan života*, str. 50.

11. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 53. O razmjernim i nerazmjernim sredstvima govori napose *Deklaracija o eutanaziji* Svetog zbora za nauk vjere, objavljena 1980. godine.

12. A. Mateljan, *nav. dj.*, str. 20.

13. Usp. Rimski misal, *Pokojničko predslavlje*, I.

14. A. Mateljan, *nav. dj.*, str. 21 - 22.

15. A. Mateljan, *nav. dj.*, str. 33.

16. Ivan Pavao II., *Spasonosno trpljenje*, KS, Zagreb 1984., br. 30.

17. V. Pozaić, *Život dostojan života*, str. 67.

18. II. vatikanski sabor, *Dokumenti*, KS, Zagreb, 1980., *Konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu – Gaudium et spes*, 18. (U daljnjim navodima: GS, uz naznaku broja).

19. Usp. V. Pozaić, *Život dostojan života*, str. 70-71.

20. I. Fuček, Čovjek pred licem smrti, u: V. Pozaić, *Pred licem smrti*. Zbornik radova, FTI, Zagreb, 1990., str. 32.

21. Usp. I. Fuček, *nav. dj.*, str. 35-36; usp. i M. Šef, *Liječnik i smrt*, u: V. Pozaić, *Pred licem smrti*, str. 172 - 175.

22. Posljednje stvari stoje pred svakim čovjekom kao konačna stvarnost, pred kojom stoji naš posljednji izbor: prihvatiti zauvijek Božju ljubav ili je zauvijek odbaciti. Uvijek sam o toj istini rado razmišljao; rado sam je propovijedao. U tome je sav smisao i bit našega postojanja. Zato je smrt sveti trenutak rađanja za vječnost. Kad budete čitali ovu oporuku, ja ću već proći kroz iskustvo toga otajstvenoga prijelaza i susreta s božanskim Suceom. Kakva spoznaja! Nova i vječna! Ljudima na Zemlji nepriopćiva! Istina je otkrivena! Prijatelji, samo to je važno. (Usp. Bogu u susret, u: *Veritas*, Zagreb, 4/2002).

23. KKC, 1007.

24. Usp. Tridentski sabor - DS, 1511; GS, 18.

25. KKC, 1010.

26. Usp. KKC, 1011.

27. Rimski misal, *Predslavlje pokojničko*, I.

28. V. Pozaić, *Život dostojan života*, str. 72.

29. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 73.

30. M. Šef, *Liječnik i smrt*. U: V. Pozaić, *Pred licem smrti*, str. 174-175.

31. V. Pozaić, Umrijeti u ljudskom dostojanstvu. U: V. Pozaić, *Pred licem smrti*. Zbornik radova, str. 209.

32. M. Šef, *Liječnik i smrt*, str. 170.

33. M. Šef, *nav. dj.*, str. 172.
34. M. Šef, *nav. dj.*, str. 176.
35. V. Pozaić, *Umrijeti u ljudskom dostojanstvu*, str. 211.
36. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 209.
37. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 210.
38. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 210.
39. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 212.
40. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 211-212.
41. Usp. Rimski obrednik: *Red bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesnike*, KS, Zagreb 1984., br. 138-151.
42. U neprirodne smrti, dakako, spadaju i razna ubojstva koja se događaju svaki dan, pojedinačno ili masovno, u osobnim obračunima ili ratovima i terorističkim napadima. To su ubojstva koja uglavnom su u biti osuđuju i zato se na njima posebno ne zadržavam. Međutim, navedena četiri načina ubijanja ljudi, mnogi danas opravdavaju i zato njih u ovom radu želim posebno obraditi u svjetlu teme koju sam odabrao za ovaj rad.
43. Usp. V. Pozaić, *Čuvari života*, str. 176-180. Dijelovi pod navodnicima su doslovni navodi s tih stranica.
44. V. Pozaić, *Čuvari života*, str. 174.
45. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 174-175.
46. KKC, 2271. Vidi bilješku 45.
47. Usp. KKC, 2270-2275; GS, 51.
48. Ivan Pavao II., *Evangeliium vitae - Evanđelje života*, KS, Zagreb 2003., br. 29. (U sljedećim navodima: EV, uz naznaku broja).
49. KKC, 2273.
50. Suвременa tehnika omogućila je praćenje života od njegovog prvog časa u majčinoj utrobi. Dokumentarni film „Blizanci“ u izdanju Nacionalne geografije kao i „Nijem krik“ o pobačaju praćenom ultrazvukom mogli bi spasiti mnoge nerođene bebe. Još je potresniji film u trajanju od nekoliko minuta koji je objavila „American portrait films, inc.“ pod naslovom „HARD TRUTH“. Može se lako pronaći uz pomoć Google tražilice uz naznaku pojma „Hardtruth“. Prikazao sam ga studentima na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije i u više navrata na zaručničkom tečaju. Nakon gledanja toga filma jedan zaručnik je ustvrdio: „Ovo bi trebala vidjeti svaka žena prije nego što ode na pobačaj i sigurno bi odustala“.
51. Usp. V. Pozaić, *Čuvari života*, str. 189.
52. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 191.
53. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 191.
54. Usp. V. Pozaić, *Život dostojan života*, str. 109.
55. KKC, 2276.
56. Usp. KKC, 2277-2279.
57. EV, 57.; usp. Kongregacija za nauk vjere, Izjava o eutanaziji *Jura et bona*, u: V. Pozaić, *Život dostojan života*, str. 103.
58. V. Pozaić, *Čuvari života*, str. 193.
59. Usp. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 194.
60. Usp. V. Pozaić, *nav. dj.*, str. 192.
61. V. Pozaić, *Umrijeti u ljudskom dostojanstvu*, u: V. Pozaić, *Pred licem smrti*, str. 212.
62. KKC, 2265.
63. KKC, 2266.
64. Usp. M. Szentmártoni, *Psihologija smrti*, u: V. Pozaić, *Pred licem smrti*, str. 151-1523. On navodi kako je u poznatom američkom zatvoru „Sing-Sing“ „devetnaest osuđenika na smrt bilo upitano kako doživljavaju blizinu vlastite sigurne smrti. Pronađeno je da čovjekova psiha razvija specijalne obrambene mehanizme u ovim ekstremnim situacija-

ma. Ti mehanizmi većinom su nijekanje, projekcija i prisilno razmišljanje... Ovdje valja spomenuti još jednu snagu koja stupa na scenu u odlučujućim situacijama: religiozno-duhovna snaga. Što je neki čovjek jednoznačniji vjernik, to se manje mora oslanjati na nesvjesne psihičke obrane. Njegova smirenost rezultat je duhovnog stava, pothranjen vjedom u Onoga koji je pobijedio smrt“. Ipak, u stvarnosti, ističe on, istraživanja pokazuju da nema bitnih razlika u funkcioniranju obrambenih mehanizama kod religioznih i nereligioznih. Strah od smrti umanjuje značajnije samo duboka prožetost kršćanskim istinama, dok strah od nepoznatoga ne rješava nikakva psihička obrana nego samo osobna vjera u Boga dobrote i ljubavi.

65. KKC, 2267.

66. EV, 56.

67. Usp. *nav. dj.*, 56.

68. B.Häring, *Kristov zakon III.*, str. 137.

69. V. Pozaić, *Pred licem smrti*, str. 29.

70. Usp. KKC, 2280-2283.

71. EV, 66: Samoubojstvo je trajno moralno neprihvatljivo kao i ubojstvo. Tradicija Crkve ga je uvijek odbacivala kao veliki zločin. Premda određeni psihološki, kulturni i društveni uvjeti mogu dovesti do izvršenja nekog djela koje protuslovi prirodnom nagnuću svakoga prema životu, smanjujući ili poništavajući subjektivnu odgovornost, samoubojstvo je, prema objektivnom sudu, težak nemoralni čin, jer prezire ljubav prema samom sebi i odriče se dužnosti pravde i ljubavi prema bližnjemu, prema različitim zajednicama čiji je on dio i prema društvu općenito. U svojoj najdubljoj jezgri, ono odbacuje apsolutnu vlast Boga nad životom i smrću, tako proglašenu u molitvi starog izraelskog mudraca: „Ti imaš vlast nad životom i smrću, ti dovodiš do vrata Podzemlja i opet izvodiš“ (Mudr 16,13; usp. Tob 13,2).

72. Usp. EV, 66.

73. Stari Zakonik kanonskog prava prema kanonu 1240,1 uskraćivao je crkveni sprovod promišljenim samoubojicama, ako pred smrt nisu očitovali kakve znakove pokajanja. U novom Zakoniku kanonskog prava u kanon koji govori o uskraćivanju crkvenog sprovoda više ne spominje samoubojice (usp. kanon 1184).

74. B. Häring, *Kristov zakon III.*, str. 135.

75. Usp. *nav. dj.*, str. 135. – Podsjetimo se ovdje samo primjera sv. Maksimilijana Kolbea ili, iz novije povijesti, primjera sv. Ivanke Berette Molla.

MISLI SV. ŽUPNIKA ARŠKOG O BOLESTI, UMIRANJU I SMRTI

Bolest je vrlo dragocjena milost Božja, ona nas zove natrag k Bogu i potiče nas da uđemo u sebe. Ona nas dijeli od života ovdje na zemlji – pokazuje nam kako su bezvrijedne sve stvorene stvari, dobra, užici, časti i.t.d. I nisu dostojne da se na njih toliko navezujemo.

Dragocjeni su dani i noći koje provodimo na bolesničkoj postelji! U takvim časovima dolazi nam pred oči cijeli naš život, mi se sjećamo svega dobra i zla, što smo ga počinili. Kako je korisna kršćaninu duga bolest, ako se znade njome okoristiti! Ona mu pruža uspješna i moćna sredstva da se Bogu vrati, da uđe u se i božanskoj Pravednosti dade zadovoljstva za svoje grijehе. Mnoge će duše kad umru shvatiti da su im bolesti prištedjele mnoge godine čistilišta!

EKUMENIZAM INTEGRALNI DIO PASTORALA

Vjera je dar. Bog daruje vjeru svakom pojedincu, napose po sakramentima inicijacije. Poklad vjere je darovan Crkvi kao zajednici sa zadatkom da tu vjeru tumači, svjedoči i navješćuje. Kako je Crkva zajednica vjernika, ali i ljudi, ona je djelo Božje povjereno ljudima. Ljudski, pa i teološki, moment u Crkvi je razlog da se pojedine vjerske istine tumače različito ali se ne suprotstavljaju. Povijesne, kulturološke, sociološke i druge razlike učinile su da je Crkva od početaka patila od podijeljenosti. To je ljudski čimbenik u hodu Crkve. Međutim, nikako ne možemo prihvatiti tu povijesnu podijeljenost kao stvarnost koja nas pušta biti indiferentnima. Krist ne može biti podijeljen. Najveća sablazan našega vremena u Europi, koja tone u indiferentizam i globalizaciju, jest upravo ova podijeljenost kršćana. Ona samo pogoduje da se izgubi identitet kršćanske Europe. Ako smijemo Europu nazvati kršćanskim kontinentom, onda je jedinstvo kršćana jedan od najhitnijih zadataka u pastoralu Crkve. Ekumenizam nije građen piramidalno. Istina je da su podjele nastale „na vrhu“, ali je proces jedinstva postavljen upravo obratno, tj. on mora poći od baze. Vjernici kršćani su pozvani živjeti svoje kršćanstvo autentično da bi u otkrivanju onoga što ih u kršćanstvu povezuje gradili zajedništvo prema jedinstvu. Jedinstvo nikada ne znači jednoobraznost. Jedinstvo je u duhu i istini, a bogatstvo u različitosti. Kada Crkva našega vremena progovara svojim autoritetom biskupima, onda progovara i nama. U ovom izlaganju navest ću samo neka načela koja su upućena našim biskupima a očituju zahtjev našega vremena za trajnim ekumenskim nastojanjima i djelovanjem.

Katolička crkva se na II. vatikanskom saboru nedvosmisleno opredijelila za put ekumenizma. Taj put je postulat vjere i stoga Crkva duboko vjeruje da slijedeći taj put slijedi i nadahnuće Duha Svetoga koji potiče Crkvu na ostvarenje Isusove molitve koja nikada ne može zastarjeti ali će sigurno biti uslišana: „Da svi budu jedno“ (a ne jednaki) u jedinstvu vjere i ljubavi. U svijesti da je ta odgovornost iz dana u dan sve veća, baš na našem kontinentu, pa i našim okolnostima u ovom izlaganju navodim samo dokumente Crkve koji traže razmišljanje i služe kao poticaj za konkretno djelovanje. U dokumentu *Pastores Gregis* stoji napisano: „Molitva Gospodina Isusa za jedinstvo među svim njegovim učenicima predstavlja za svakog biskupa žuran poziv na jasnu apostolsku dužnost. Nije moguće očekivati to jedinstvo kao plod naših napora; ono je prije svega dar Svetoga Trojstva Crkvi.

To, međutim, ne oslobađa kršćane od toga da ulože svaki napor, počevši od molitve, kako bi se požurio hod prema punom jedinstvu. Odgovarajući na Gospodinove molitve i nakane i na njegovu žrtvu na križu da skupi raspršene sinove, Katolička se crkva osjeća nepovratno angažiranom u ekumenskom dijalogu, o kojemu ovisi uspješnost njezina svjedočenja u svijetu. Potrebno je, stoga, ustrajati na putu dijaloga istine i ljubavi... Svaki biskup bi trebao u svojoj biskupiji promicati taj dijalog i razvijati ga u istini i ljubavi. Sablazan podjele među kršćanima svi su, naime, uočili kao znak oprečan kršćanskoj nadi. Konkretni oblici za to promicanje ekumenskog dijaloga naznačeni su u boljem uzajamnom poznavanju između Katoličke crkve i ostalih Crkava i crkvenih zajednica koje nisu u punom zajedništvu s njom; u susretima i prikladnim inicijativama te poglavito u svjedočenju ljubavi. Doista postoji ekumenizam svakodnevnog života, načinjen od uzajamnog prihvaćanja, slušanja i suradnje, koji je posebno učinkovit. Treba biti, međutim, oprezan na geste, tzv. *nestrpljivog ekumenizma*, koji mogu nanijeti štetu stvarnom hodu prema punom jedinstvu. Stoga je jako važno da svi prihvate i provode ispravna načela ekumenskog dijaloga, kao i da se na njima inzistira u sjemeništima s kandidatima za svetu službu, u župama i ostalim crkvenim strukturama. Sam unutarnji život Crkve mora potom pružiti svjedočanstvo jedinstva u poštivanju i u otvaranju sve širih prostora u koje neka budu prihvaćena i razvijana njihova velika bogatstva i razne teološke, duhovne, liturgijske i disciplinarne tradicije“.

Kao što je taj dokument jasno stavio duhovnim pastirima ekumenski hod kao neizostavni dio pastoralnog poslanja, treba upozoriti i na Ekumenski direktorij čija obvezatnost nije prestala, a u njemu su naznačeni jasni stavovi i načini kako je Katolička crkva pošla putem dijaloga – unatoč toga što druga strana često puta nije odgovarala sličnom mjerom a često i nikako. Nas to, međutim, ne smije obeshrabriti jer je na nama katolicima prijeći „svoj dio puta“ da bismo ostali i bili pastiri u duhu nauka II. vatikanskog sabora.

Sveta Stolica, dakle, i biskupi treba da, poštujući prava patrijarha i njihovih sinoda i vodeći računa o svim danim okolnostima, odlučuju o samom načinu rada u ekumenskim stvarima, kao što to na više mjesta izričito kaže Dekret o ekumenizmu (usp. br. 4, 8, 9). U ovim pitanjima treba postupiti s dužnom razboritošću, da se ne naškodi samom ekumenskom pokretu i da vjernici ne nastradaju zbog opasnosti od lažnog irenizma i indiferentizma. Ta će pastoralna razboritost biti to djelotvornija što vjernici budu potpunije i temeljitije poučeni u nauku i autentičnoj predaji i Katoličke crkve i Crkava – i zajednica koje su od Katoličke crkve rastavljene. Opasnosti i štete koje bi mogle nastati lakše će se izbjeći takvim točnim poznavanjem učenja i predaja nego stanovitim neznanjem, zasnovanim često na krivom strahu pred onim prilagođenima koja su, u duhu i po dekretima Drugog vatikanskog sabora, nužna za svaku istinsku obnovu Crkve. Ekumenski pokret, naime,

počinje od takve obnove kojom Crkva potpunije i savršenije očituje istinu i svetost, što joj ih je dao Krist Gospodin. Svaki vjernik, kao član Crkve, dužan je sudjelovati u toj obnovi „u istini i ljubavi“, tako da raste u vjeri, nadi i ljubavi te vlastitim kršćanskim životom u Crkvi svjedoči o Bogu i Spasitelju našem Isusu Kristu. A budući da je taj pokret niknuo na poticaj Duha Svetoga (usp. UR, 4), ove se smjernice predlažu sa svrhom da posluže biskupima kao pomoć u provedbi Dekreta o ekumenizmu, da se ne bi postavile kakve zapreke putovima Providnosti ili što učinilo što bi bilo na uštrb budućim poticajima Duha Svetoga (UR, 24).

Na kraju podsjećam da su se dogodili u novije vrijeme veliki koraci na putu ekumenizma. Spomenimo:

1. Susret Teološke komisije Katoličke i Pravoslavne crkve u čijem se radu opaža znatni napredak.

2. Ekumenska povelja na koju su se obvezali Katolička i ostale Crkve.

3. Ekumenski susreti koji su se na pr. dogodili u Grazu i Sibiu a koji su istaknuli da je sakrament krsta temelj jedinstva.

4. Mnogi susreti i u našoj sredini na Fruškoj Gori, u Kovilju, susret mladih teologa, itd. su pokazali mogućnost suradnje unatoč toga što su prostori oko nas opterećeni teškom poviješću za koje mi kao katolici imamo samo jedan odgovor: vjeru u Providnost.

5. Postoje izazovi i ponude pred kojima ne možemo ostati nezainteresirani, kao što su socijalni nauk i angažman, mediji, velike obljetnice – Jubileji i slično. Nedavno je održano u Veneciji savjetovanje s ekumenskim inicijativama povodom proslave 1700 godina Milanskog edikta (313.) cara Konstantina Velikog koji je rođen u Nišu. Činjenica da je taj car tolerantnost postavio kao načelo i slobodu kao vodilju, nudi prigodu da u našem vremenu preispitamo što u tom hodu prema jedinstvu učiniti upravo u duhu tolerancije glede jedinstva, istine i suživota.

Zaključak

Iz izloženoga je jasno da ekumenski hod mora biti naš put. On je naporan, trnovit i težak. No, postoji opasnost umora i nevjerice prema uspjehu. Unatoč svega toga nama ipak ostaje i Gospodnja zapovijed i želja Crkve te se nadamo da u ekumenskim nastojanjima neće izostati Božji blagoslov.

NAŠEM OCU GERARDU

Naš oče Gerarde, mi Te pozdravljamo
I sa Tobom vječnog Boga proslavljamo.
Oče Gerarde, Ti naša nado,
Vodi nas Kristu u jedno stado.

Hrvatskoga roda, bunjevački sine
Pomozi nam svima iz rajske visine.
Oče Gerarde, Ti naša nado,
Vodi nas Kristu u jedno stado.

Rođen na salašu maloga Đurđina
Služio si vjerno Krista Gospodina.
Oče Gerarde, Ti naša nado,
Vodi nas Kristu u jedno stado.

U Somboru dugo vodiš ljude Bogu
Sijao si njima mir, ljubav i slogu.
Oče Gerarde, Ti naša nado,
Vodi nas Kristu u jedno stado.

Voljeni naš Bože, od srca Ti hvala
Što nam je Gerarda Tvoja ruka dala.
Oče Gerarde, Ti naša nado,
Vodi nas Kristu u jedno stado.

Đula Milodanović

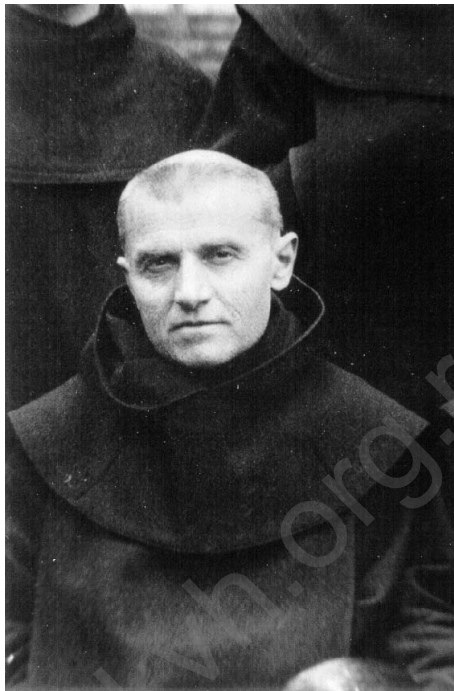
NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. TOMO GERARD STANTIĆ

Ante Stantić, OCD

Ostvareni stupanj na putu proglašenja svetim o. Gerarda Tome Stantića

Želja mi je u ovom prikazu, čitateljima, tragom zadnje upute Kongregacije za Svete, pod naslovom *Majka svetaca* (Mater Sanctorum), koja je ugledala svjetlo dana 17. svibnja 2007. u Rimu, priopćiti nešto iz njezina sadržaja. Uputa, uz naglašenu potrebu da se prije pokretanja postupka temeljito provjeri je li kandidat za oltar posjedovao herojski stupanj u krepostima, ima također za svrhu potaknuti vjernike da upoznaju konkretni kršćanski život jednog slugu Božjeg ili službenice Božje i pridonesu ne samo bržem okončanju jednog postupka, nego također prime poticaje za autentičniji kršćanski život.

Izostavljajući odredbe koje se odnose na dužnost biskupa u pokretanju jednog postupka za svete, moja je nakana, u ovom prikazu upute, potaknuti naše vjernike, da što bolje upoznaju lik oca Gerarda, i tako budu potaknuti na suradnju, a osobito da usvoje poticaje za kvalitetniji kršćanski život. Pozvani su također moliti da na zagovor slugu Božjega Bog učini čudesna djela što Crkva traži za provjeru svetosti jednog slugu Božjega, kako bi u dogledno vrijeme doživjeli radost da je jedan naš sunarodnjak, s bačkih ravnic,

podignut na čast oltara. Da tako ne samo njegov uzorni život nego i njegovi rukopisi o duhovnom životu dobiju potvrdu crkvenog autoriteta. Sve bi to pridonijelo plodnijem kršćanskom života među vjernicima posebno na našim geografskim prostorima.

Jedan od razloga spomenute upute je da, uz proučavanje jednog postupka za proglašenje svetim, vjernici čitaju i dokumente II. vatikanskog koncila, osobito onih dokumenata koji govore o pozivu kršćana na svetost i tako, uz lik jednog sluga Božjega kojeg štuju, prodube, osuvremene i unaprijede svoj osobni kršćanski život. „Da ostvare u što autentičnijem i bogatijem obliku kršćanski život u našem vremenu, postignu kraljevstvo nebesko, stignu do savršenog sjedinjenja s Kristom”¹. Da napreduju u kršćanskoj svetosti svaki prema daru milosti koju je primio već na krštenju i prema staležu kojem konkretno pripada.

Poslije ovog kratkog uvoda, izostavljajući upute o metodologiji rada i dužnosti onih koji pripremaju postupak za proglašenje svetim nekog kandidata, želim, obavijestiti štovatelje sluga Božjega oca Gerarda Stantića o onome što je dosad učinjeno po uputama Kongregacije za Svete i što još, na poseban način, treba poduzeti da se njegov postupak privede kraju. Ovo zato da vjernici uoče što i oni trebaju učiniti, osim napretka u svom osobnom kršćanskom životu, te da dođe do željenog cilja tj. proglašenja sluga Božjega blaženim i svetim.

Na planu subotičke biskupije, u čijoj je nadležnosti, prema spomenutoj uputi, prikupiti svu dokumentaciju: Gerardove rukopise, pisma itd., sve je to prikupljeno i obrađeno. Jednako tako ispitani su svjedoci pred posebnim biskupijskim sudištem, koji su pod prisegom dali svoje iskaze i odgovorili na pitanja sudišta što je ustanovio biskup msgr. Matiša Zvekanović a podupro njega nasljednik na stolici subotičkih biskupa msgr. Ivan Pénzes.

Na temelju cijele dokumentacije pristupilo se pisanju autentičnog životopisa oca Gerarda na jednom od jezika odobrenih od Kongregacije za Svete. Autentični životopis oca Gerarda je napisan na talijanskom jeziku na 348 stranica. Životopisu je trebalo dodati obradu njegovih rukopisa, koji su brojni, kako bi se doznalo kako je on, prema tim svojim rukopisima, koji su vrlo često autobiografskog obilježja, shvatio i živio svoj posvećeni život u karmelskome redu i u svojem svećeničkom djelovanju. Taj rad je također napisan talijanskim jezikom na 274 stranice.

K tome je trebalo pridodati iskaze svjedoka pred sudištem što je ustanovio nadležni biskup i koji su pod zakletvom dali svoja svjedočanstva. U tome dijelu, u prijevodu na talijanskom jeziku, napisano je preko 300 stranica i naznačene su kršćanske kreposti koje je sluga Božji prakticirao prema iskazu svjedoka...

Ovaj drugi stupanj rada je sada na doradi pod vodstvom takozvanog relatora koji je imenovan od Kongregacije za svete. Relator je kao neka vrst

mentora u pisanju doktorata na nekom fakultetu.

Kada bude dovršen ovaj rad, koji se zove „Pozicija”, nadam se da će biti brzo gotov, onda će se tiskati definitivni tekst te „Pozicije“ i dat će se izvjesnom broju stručnjaka teologa koji će proučavati lik sluge Božjega, kako je obrađen u Poziciji. Na temelju svojih saznanja oni daju svoje mišljenje koje posebno odgovara na pitanje je li određeni sluga Božji živio nadprosječnim, herojskim kršćanskim životom prema svojem staležu. Svaki od teologa radi neovisno i ne zna za onoga koji radi isti posao. Na kraju svoga istraživanja svaki daje napismeno svoje privremeno mišljenje. Istom iza toga dotični teolozi se sastaju, upoznaju, prodiskutiraju još jednom određeni slučaj i glasanjem daju svoje definitivno mišljenje o nekom sluzi Božjem. Iza toga, ako je mišljenje teologa pozitivno, Sv. Otac izdaje dekret o herojskim krepostima određenog sluge Božjega. Tada sluga Božji dobiva naziv: „Časni sluga Božji“ (Venerabilis, to jest dostojan štovanja). Praktički to znači da je već blaženik ali mu se ne može davati javno liturgijsko štovanje dok god se ne dogodi jedno čudesno uslišanje na njegov zagovor što opet mora proći proceduru kojom je prolazio prethodni rad, uz suglasnost stručne komisije liječnika. Sve je ovo detaljno obrađeno u spomenutoj uputi Kongregacije za Svete.

Iz svega što sam ukratko izložio, lako je razabrati da je ovo dugotrajni rad na pripremi jedne „Pozicije“, u čiji sastav ulazi životopis kandidata za oltar, njegov lik na temelju njegovih rukopisa i na temelju iskaza svjedoka što sam spomenuo, te se lako može uočiti da je to vrlo zahtjevan i dug posao, duga procedura, i da je važna suradnja vjernika, posebno molitvom sluzi Božjem kako bi se, na njegov zagovor, dogodio čudesni događaj, koji se ne može objasniti znanošću.

Ističem još jednom, jer je važno: **vjernici trebaju posebno surađivati molitvom za zagovor jednog sluge Božjega**, u našem slučaju moliti Boga da na zagovor sluge Božjega Gerarda Tome Stantića Bog učini čudesno djelo koje se ne može protumačiti znanošću. Ističem da se samo se njemu treba moliti za zagovor, jer ako bi se u molitvi zagovora dodalo još ime kojeg sveca ili sluge Božjega, uslišanje ne bi bilo priznato jer se, u tom slučaju, ne zna na čiji se zagovor čudesni događaj zbio.

Mogu reći da je naš sluga Božji, Gerard Tomo Stantić „živ“ među vjernicima, koji tvrde da su na njegov zagovor primili milosti. Rekao bih da je bilo i značajnih uslišanja o kojima vicepostulatura u Zagrebu posjeduje pismena izvješća. U ovom segmentu, naglašavam još jednom, vrlo je važna baš suradnja vjernika molitvom! Da mole, primjerice, u slučaju neizlječive bolesti, gdje medicina ne može pomoći, da Bog, po zagovoru oca Gerarda, učini čudesno ozdravljenje. No, to nije dosta. Ako se dogodi čudesno uslišanje, treba se staviti u direktni kontakt s vicepostulatorom u samostanima karmelićana u Somboru ili u Zagrebu (Remetama) i priložiti liječničku

dokumentaciju i poslati svoju adresu s imenom i prezimenom kako bi vicepostulator, zadužen za postupak oca Gerarda, mogao poduzeti eventualne korake prema odredbama iz spomenute upute Kongregacije za svete.

Mogli bismo o tome puno naučiti od vjernika Talijana. Oni se žarko, ustrajno i s puno vjere znaju moliti određenom sluzi Božjem iz svoga naroda i tako se događaju čudesna djela koja se ne mogu protumačiti znanošću i stoga postupak određenog sluge Božjega kojem su se molili za zagovor brže napreduje. Dajmo se izazvati njihovim primjerom u odnosu na našega slugu Božjega o. Gerarda Tomu Stantića, koji je jedinstveni slučaj u Bačkoj i u našem hrvatskom narodu!

Tvrdim da je jedinstveni slučaj, jer je o. Gerard i pisac o duhovnosti velikih učitelja Crkve, sv. Terezije Avilske, Ivana od Križa i Terezije od Djeteta Isusa, i u tome jedinstven pod našim podnebljem! Rukopisi su napisani ikavicom bačkih Hrvata Bunjevaca i na mađarskom jeziku. Neki pak na latinskom i njemačkom jeziku. O tome nešto znaju oni koji čitaju *Zvonik*, mjesečnik Subotičke biskupije!

U dosljednosti smjernica spomenute upute Kongregacije za svete držim da je važno naučiti od oca Gerarda na što treba na poseban način obratiti pažnju u kršćanskom življenju, a to je „Umanjiti utjecaj strasti, sebeljblja, nevaljalih nagnuća“, kako on piše, koji su ostali na čovjekovoj duši poslije krštenja kada nam je bio otpušten „istočni grijeh“. Kršćanin treba poraditi, uz milost Božju, da na mjestu „nevaljalih nagnuća“, egoizma, narastu vrline, kreposti. Gerard naglašava, oslanjajući se na učenje sv. Ivana od Križa, da svi grijesi protiv Boga i bližnjega, društva, imaju svoje korijene u sebeljublju, u strastima u „nevaljalim nagnućima“. „Nevaljala nagnuća“ su na duši kao posljedica istočnoga grijeha. Potiču čovjeka, kršćanina, na egoizam, koji ima za posljedicu sebičnost, kojom kršćanin ugrožava ne samo svoj kršćanski život nego i život drugih ljudi.

Gerard o tome, primjerice, zapisuje: „Iako ... nevaljala nagnuća ne možemo zadaviti možemo ih ipak na toliko *smlatiti* da zbog njih ne sagriješimo i slatko jelo za dušu ne izgubimo. Moramo stoga stajati na vratima sjetila.“²

Važno je zapaziti riječi u navodu da: „nagnuća ne možemo zadaviti“, ne možemo se osloboditi jer su nešto što nam je urođeno, ali možemo njihov utjecaj „smlatiti“, to jest umanjiti, „neutralizirati“ njihovo štetno djelovanje, i tako se čuvati kako ne bismo sagriješili, Boga ili bližnjega povrijedili... „Smanjivanje“ utjecaja strasti, „nagnuća“, otvara put vrlinama, kršćanskim krepostima.

Kako bi umjesto „nevaljalih nagnuća“ narasle vrline, dobre navike, kreposti, ističe o. Gerard, potrebno je putem motivacija koje crpimo iz Isusova života, vjerom, ufanjem i ljubavlju i primanjem sakramenata ispo vijedi i pričesti, „smanjivati“ utjecaj „nevaljalih nagnuća“.

Evo kako nas, u konkretnosti toga nastojanja, upućuje o. Gerard. Sluga Božji predlaže, među mnogim uzorcima, sljedeći naputak, smjernicu, kako pred „napadom nevaljalih nagnuća, ili strasti“, motivacijama iz vjere, ufanja i ljubavi, uspijevati smanjiti utjecaj strasti ili egoizma, njihovo navođenje na grijeh pobijediti, vježbati se u vrlinama, kršćanskim krepostima, pobjeđivati „nevaljala nagnuća“, egoizam.

„U svemu ću razmatrati (Isuse) o Tebi propetome i na slavu Božju i za spas duša. Moje su krivice krv u Tvojim očima. Krv iz Tvojih očiju vadim kad dušu čistim. Krv iz Tvojih ušiju vadim kad pobožno govorim. Sa jezika Ti žuč vadim kad postim. Iz ruku Ti čavle vadim kad ručno radim. Iz nogu Ti čavle vadim kad bolesniku idem.“³

„Isuse, rasipaj milosti a ja ću ih kupiti i u svako srce sipati neka tamo rastu lijepe ružice ljubavi prema Tebi i svakoj duši. Moja je najveća sreća: Tvoje darove sipati u svako srce.“⁴

„Moje srce je kao želudac moje duše. Gladuje samo za onim što je Tvoje.“⁵

„Moje je disanje Isuse, čežnja za Tobom... Da ovo postignem sve blato sebičnosti želim iz srca skinuti. Primi i ojačaj ovu želju da zavolim Tvoju volju. S cijelim ponašanjem želim pisati: volim Te... Pazim na Tvoje lice jer je mojih želja srce...“⁶

Gornji navodi iz Gerardove pismene ostavštine, samo su neki uzorci o motivacijama iz vjere ufanja i ljubavi, po kojima smanjujemo utjecaj egoizma i sebičnosti. S ljubavlju „motreći Isusa“, kršćanin uspijeva othrvati se napasti „nevaljalih nagnuća“, napastima sebeljublja. Kršćanin treba motivirati i usmjeravati svoj život ljubavlju prema Isusu Kristu i bližnjemu, nadahnjujući se na Isusovo Evanđelje i njegove primjere, vjerom ufanjem i ljubavlju, i tako „smanjiti utjecaj strasti“, „nevaljalih nagnuća“, zadobiti vrline i kreposti, i tako živjeti životom autentičnog kršćanina, a možemo reći i poštenog čovjeka! Takav kršćanski život ima utjecaj i na druge jer takav je život kršćansko svjedočenje o vječnim i neprolaznim dobrima a to svjedočenje ima pozitivan odjek i u drugim ljudima s kojima živimo.

Sami možemo zaključiti kako je „recept“ što je o. Gerard primjenjivao u svome životu i što nam savjetuje činiti još uvijek vrlo aktualan za sve kršćane kako bi se othrvali „mamcima“ današnjega svijeta, koji ne samo da ne umanjuju strasti, nagnuća i egoizma, nego ih upravo izazivaju, potpiruju! Sve to pak otvara putove sekulariziranoj kulturi, individualizmu i sebičnosti koje su kao „pošast“ posebno u današnjem svijetu. Zapravo, zbog neukroćenih strasti, „nevaljalih nagnuća“, stradava svaki čovjek osobno a jednako

tako stradavamo na planu suživota s drugim ljudima radi sebičnosti i egoizma. Ovakvih uputa, recepata, iz Gerardove pismene baštine, naveo sam samo nekoliko. Ima ih u velikom broju u njegovim rukopisima i odražavaju njegov život. On je živio po onome što je pisao! Ljudi, vjernici iz njegovog okruženja su to intuitivno otkrivali. Prvo svjedočanstvo o tome je u činjenici da je oko deset tisuća žitelja Sombora i okolice ispratilo njegove posmrtnе ostatke na somborsko groblje 25. lipnja 1956. godine.

Kako bi ove upute, putove motivacija iz vjere, ufanja i ljubavi, koji omogućuju motriti Isusa i othrvati se napastima sebeljublja vjernicima ponudio, sluga Božji je uvijek bio na raspolaganju dušama i pomoću sakramenta ispovijedi nastojao je pomiriti ih s Bogom, hraniti ih Isusovim Tijelom, čestim sv. Pričesti! Cilj mu je, jamačno da kršćani kojima je bio poslan žive u prijateljevanju s Bogom, motreći Isusa vjerom, ufanjem i ljubavlju i tim krepostima motivirali svoj kršćanski život, klonili se grijeha i klonili se napasti koje dolaze od „nevaljalih nagnuća“ i bili uzori pred drugim ljudima. On je pak sam u tome prednjačio...

Sve nam ovo jasno otkriva ne samo Gerardov duhovni lik, nego i značenje njega kao pisca o duhovnom životu na hrvatskom jeziku (ikavici), i na mađarskom jeziku. Njegovo zalaganje za često primanje sakramenata je baš u tome da ljudina pomogne kloniti se grijeha i „nevaljalih nagnuća“ – egoizma. Kako bismo bili istinitiji kršćani!

U svemu tome on se služio učenjem velikih učitelja Crkve: svetih Ivana od Križa, sv. Terezije Avilske i sv. Terezije od Djeteta Isusa. Poznato nam je da su ovi sveti likovi proglašeni učiteljima Crkve. Svojim riječima, kojima Gerard dok po malo otkriva samoga sebe, svoj duhovni život, pokušava i vjernicima prilagođeno govoriti i poučiti ih, i pomoći im kako bi živjeli što autentičnijim kršćanskim životom. Činio je to osobito svakog 25. u mjesecu kada je slavio sv. Misu i pod misom propovijedao, hrvatskim i mađarskim jezikom, o „Malom Isusu“. Zapravo o Utjelovljenom Božjem Sinu, koji po svojem „poniženju“ u Utjelovljenju, nas uči kako se boriti protiv vlastitog egoizma, svojih „nevaljalih nagnuća“, nadahnjujući se na Isusovu ljubav prema nama. Božji Sin, „Mali Isus“, postao je čovjekom da pokaže koliko nas Bog voli, te da se, potaknuti njegovom ljubavlju, oslobađajući se „nevaljalih nagnuća“ približimo njegovoj ljubavi kojom nas je uzljubio kad je Čovjekom postao.

Gerard je znao, rekli bismo, imao je „karizmu“ običnom puku prilagođeno govoriti o nauku spomenutih učitelja Crkve, Ivana od Križa, sv. Terezije Avilske i Male Terezije. Zato su ga vjernici rado slušali, osobito svakoga 25. u mjesecu kada je slavio sv. Misu u čast „Malog Isusa“ uz znatni broj prisutnih vjernika koji su pristupali u toj prigodi sakramentu pomirenja i sv. Pričesti. O tome su čitatelji *Zvonika* mogli više saznati u stalnoj rubrici posvećenoj o. Gerardu.

Držim da se o značenju njega, kao pisca o duhovnosti spomenutih učitelja Crkve, također može naći i u knjizi „Disanje duše“, u izdanju naklade karmelićana (KIZ, Zagreb 2006.). Naglašavam još jednom, da je znao prilagođeno govoriti običnom puku o značenju Utjelovljene Riječi u kršćanskom životu, nadahnjujući se na spomenu te učitelje Crkve, služeći se, primjerice, slikom pšenice, koja posijana, najprije trune, zazeleni se, sazrijeva pod suncem, podnosi i oluju. Kad pšenica postane zrela, imamo što jesti. U primjeni pak na kršćanski život, kad se borimo, snagom posvetne milosti, vjerom, ufanjem i ljubavlju, s „nevaljalim nagnućima“, Isus raste u nama, postaje nama kolač a mi njemu, dakle iskustvo Isusove blizine.

Navodim još jednu njegovu posebnost koja vrijedi posebno za višenacionalne zajednice u Bačkoj. On je naime zapisao: „Nacionalizam, (šovinizam), je trostruki grijeh: protiv istine, protiv pravednosti i protiv međusobnog poštovanja.“⁷

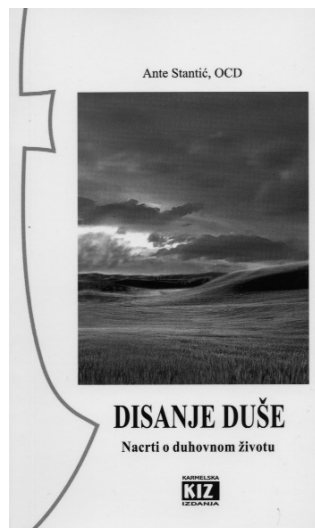
Zbog takvog stava i ponašanja on je uživao povjerenje sviju nacija u čijoj je sredini živio i djelovao.

Uživao je ugled i kod vjernika istočne Crkve. Znali su ga i oni pozvati svojim bolesnicima da ih utješi i za njih se pomoli i, u posebnim slučajevima, podijeli i njima odrješenje od grijeha poslije njihove ispovijedi i vjerovanja u sve ono što je Isus Krist objavio.

Sve što sam sazeo u ovo nekoliko natuknica dovodi do zaključka da bi njegovo proglašenje blaženim i svetim bilo od velikoga i posebnog značenja žiteljima, kršćanima, pod našim podnebljem.

Neka nam sve ovo dosad rečeno bude posebni poticaj za sve nas, kako bismo pridonijeli, osobito molitvom za njegov čudesni zagovor, da ga što prije uzmogremo častiti na našim oltarima. To će nam biti za unaprjeđenje vlastitog kršćanskog života važno se angažirati na promicanju i poticanju naših bližnjih da oca Gerarda poblize upoznaju, da mole za njegov zagovor. Dao Bog da tako pridonosimo sretnom okončanju njegovoga postupka na Kongregaciji za svete, te dočekamo radost da ga možemo častiti na našim oltarima.

1. Koncilska Konstitucija, Svjetlo naroda, br. 50.
2. Biser mišljenja, 006908.
3. Th. pastoralis, 003130.
4. Razmatranje, XXXV.
5. Th. pastoralis, 003327.
6. Razgovor s Isusom, 003935.
7. Pismo upućeno generalu karmelskoga reda 1907.

ŠOKAČKA VILA

U kiku moju uplela
Se jesen. Ona mi
Tiši, jer ostala je
Samo pisma što sića
Na mladost i ditinstvo
Što sića na radost.
Ja ću tijo, polagano
Selo moje milo.
Neću ti buditi ti
Šokačka vilo.
Kad bi znalo koliko
Ti toga imam kazat.
Nosim ti pola duše
Na dlanu, i suzu koja
Mi je otvorila ranu.
Šapćite mi vi zvezdice
Male. Imal prela, pisme
I veselja?
Imal prvoga i drugoga
Zvona, na oltaru bile
Ružice i drage mi
Zornice?
Pripovidaj misečino
Bečarino stara!
Sidu li bake na sokaku
Pune svakaka divana?

Ide li se na molitvu
Upodol kod Sv. Ivana?
Nosu li se ljope na
Šećere i pršnjaci
Na gledalca mala?
A čakšire od somota
Na vezene grane?
Pravu li se još vinčići
Od svakaka cvita
U žetvene dane?
Šokačka rumena zoro
Pošalji mi pismu što
Pivu slavuji, pošalji
mi kapljicu rose i
kapljicu znoja sa
njiva i ledina moji
prandidova.
Curo moja, nemoj
Tužit, nek ne dreči
Tvoje oko milo.
Sve što pitaš toga
Više nema, to je
Lane, jako davno
BILO!

Marica Mikrut

*/prvonagrađena pjesma na natječaju za najljepšu pjesmu
Šokačke večeri 2009. u Sonti/*

Narodno blago

Ivan Andrašić, Sonta

MOBA

Sonta, selo u srcu bačkoga Podunavlja, pretežitno je naseljena Hrvatima – Šokcima. Stari Sončani, slabo obrazovani, u većini su bili nadničarska sirotinja. Karakteristične su bile obitelji s puno djece i u pravilu, u kućama je živjelo nekoliko generacija. Zemlje u posjedu ovakovih obitelji baš i nije bilo puno, iz generacije u generaciju, nakon smrti oca, djeca su je dijelila *na paklije*, tako da su se ionako sitne čestice i dalje usitnjavale. Roditelji bi, radeći na toj zemlji i uz dodatno nadničenje, jedva prehranjivali obitelji. Kruha je bilo malo, kuće su bile male, s nedovoljno prostorija, ali tople, pune duše. Šokačka sirotinja zadovoljavala bi se kućama od nabijene zemlje. Materijala za takvu gradnju bilo je na svakom koraku, a što je najbitnije, bio je i besplatan. Majstori nisu bili skupi, trebalo je platiti samo jednoga koji je imao potrebitu opremu i vodio posao, ostali su dolazili raditi *na mobu*.

Na mobu bi se radili i svi ostali veći poslovi: kosilo bi se žito, brali kukuruzi, bralo bi se grožđe u tada brojnim vinogradima, o svinjokoljima da ne govorimo, a ženama bi dolazila pomoć i kad bi se čupale guske. Na mobu su dolazili kumovi, rodbina, prijatelji, susjedi, pravila nije bilo. Najčešće bi se odazivali svi pozvani, jer trebalo je razmišljati i o svojim poslovima koji će se isto tako obavljati uz pomoć mobe. A velika je sramota bila poziv na mobu odbiti, osobito ukoliko je onaj koji te poziva, već bio kod tebe na kakvoj mobu. Najveća moba čovjeku je bila potrebna ukoliko bi gradio kuću. Sirotinja se morala zadovoljiti gradnjom kuće od zemljanoga naboja. Materijala za takvu gradnju bilo je na svakom koraku, a što je najbitnije, bio je i besplatan. Majstori nisu bili skupi, trebalo je platiti samo jednoga koji je imao potrebitu opremu i vodio posao, ostalo su radili mobaši. Materijal za nabijanje zidova – zemlju, mobaši bi iskapali u zadnjem dijelu dvorišta. Majstor bi već spram dimenzija buduće kuće razmjerio i gabarite *jame* iz koje će se zemlja iskapati, pa ukoliko bi se kasnije pokazalo da je sloj uporabive zemlje pretanak, dalje bi se kopalo u širinu i duljinu. U pri-

premljene kalupe za buduće zidove s maljevima je ulazilo 5 – 6 mobaša, koje bi majstor odabrao. Dvojica prvih nabijali su *rmpošima* samo zemlju pored dasaka, jedan vanjske, drugi unutarne rubove budućega zida. Majstor bi morao najviše pozornosti posvetiti ljudima koji su radili s *rmpošima*, jer ukoliko se zemlja na rubovima ne bi dobro nabila, zidovi bi se brzo počeli osipati. Iza prve dvojice išla bi trojica ili četvorica jačih ljudi, koji bi običnim maljevima nabijali cijelu površinu zida. Kad bi se nabio sloj zemlje od 50 cm, majstor bi stavljao sloj *trske*, a nakon dva sloja, cjelovita konstrukcija fosni *na tamac* bi se podizala za jedan sloj i tako do potrebne visine, obično do 2 metra. Zemlju za naboj kopalo bi 5 – 6 ljudi, a od jame do mjesta nabijanja prenosile su je, obično, žene i starija djeca. Zemlja je prenošena u prikladnim posudama, najčešće *karlicama* i dodavana je ljudima koji su je istresali u kalupe, pred one koji su nabijali zidove.

Tako brojnu mobu trebalo je i nahraniti i napojiti. Onaj tko je planirao graditi kuću, unaprijed bi se dobro pripremio, kako mobašima ne bi bio loš domaćin. Za piće nije bilo problema, skoro svaka kuća u selu, bogatija ili manje bogata, imala je domaće rakije i vina. Hrana je bila veći problem. Za fruštuk se mobašima pripremala slanina, a našlo bi se i šunke i pokoja kobasica ili urka, zaostala od zime. Kruh je bio domaći. Svakako, bio je tu i neizbježni luk, crni i češnjak. Kako se radilo naporno i *fruštukovati* se moralo dobro. Ručalo bi se obično kasno poslijepodne, kad bi posao za taj dan bio gotov. Za ručak bi kućanica obično pripremila paprikaš, bilo s kruhom, bilo s rizancima. Završavalo bi se s *ukiselo gibanicom*. Poslije tako kasnoga

ručka malo bi se popilo, pa bi se znalo i zapjevati. U vrijeme između ruštuka i ručka obično bi bila napravljena jedna pauza, za koju bi kućanica ispekla i još vruće služila, ili *peretke* ili *kolačiće*.

Na mobu se bralo i vinograde. Berba bi znala biti i, kako to priliči poslu posvećenom bogu Bahusu, najveselija moba. Šala i pjesma započele bi već od ranoga jutra. Ranije konjske zaprege, a od šezdesetih godina prošloga stoljeća sve češće traktorske prikolice, bile su prijevozno sredstvo za čeljad i opremu koja se vozila u vinograd. Po dolasku u vinograd prvo bi se nazdravilo i fruštukovalo. Većina mobaša za fruštuk bi najradije *mađarila* a uz tako pečenu slaninu jela bi se rajčica, paprika, luk. Poslije fruštuka domaćin bi rasporedio čeljad u redove. Žene i djeca nosili bi ručne korpe ili kante u koje bi brali, odnosno odsijecali grozdove. Muškarci bi pune kante istresali u *košareve*, u kojima bi ih na ramenu prenosili do bačve smještene na kolima, ili na prikolici. Sadržina košara bila bi istresana u mlin smješten na bačvi, jedan od jačih muškaraca bi odmah i samljeo grozdove. Po završetku berbe čeljad bi išla na ručak u kuću domaćina. Po tradiciji, u imućnijim kućama za berbanski ručak se kuhao paprikaš od šilježeta, napeklo bi se nekoliko vrsta ukiselo gibanice (s orasima, makom, božjima koricama...), peretaka i slatkih pogačica. U srednje imućnim kućama obično bi se kuhao gušći paprikaš, a u onim siromašnijim pačji. No, bez obzira na razlike, u svim berbama bilo je odista veselo, pjevalo se, a ukoliko bi se još odnekud stvorio i gajdaš, znalo se zadržati i šokačko, *logovac*, *po dvoj*... Tradicija ovih moba skoro je zamrla. Kuće su nam velike, svijetle, komforne, pa stari ipak kažu kako su one njihove male, nabijače, imale dušu. I vinogradi su postali rijetkost. Ostaje nam samo sjećanje na pripovijedanja naših *dida* i baka o sirotinjskim vremenima. Nitko ta pripovijedanja nije zapisivao, prenosila su se s koljena na koljeno. Stari kažu kako su ta vremena, iako sirotinjska, bila puna duha, puna radovanja, puna zadovoljstva i vjere u Boga.

Pučka predaja o sv. Boni

Po pripovijedanju Mate Bošnjaka, nekadašnjeg obrtničkog učenika u Vukovaru, vukovarski gvardijan Josip Janković je tri večeri za redom sanjao o sv. Boni, da ga ovaj svetac zove u Rim, jer da se želi nastaniti u Vukovaru. Gvardijan Janković je to mnogima priopćio, te se odlučio poći u Zagreb, kako bi san saopćio zagrebačkom biskupu.

Biskup mu dopusti da ode u Rim, te da upita sv. Oca Benedikta XIV. nalazi li se zbilja kakav sv. Bono u Rimu. Kada je gvardijan prispio u Rim, upitao je sv. Oca: „Je li doista u Rimu tijelo sv. Bone, koje mi se tri puta u snu prikazalo?“

Papa će: „Nalazi se doista u Rimu sv. Bono, ali ako hoćeš sveca odnijeti u Vukovar, morat ćeš se ispovjediti te tri dana i tri noći pred njime klečati i vruće se moliti. Ako se nakon tri dana i tri noći sv. Bono okrene prema tebi, te ti nešto prozbori, možeš ga nositi u Vukovar, ali ako se prema tebi ne okrene, te ti baš ništa ne kaže, nećeš s njime u Vukovar.“

Gle čudo! Čim je naš gvardijan svršio svoju trodnevnu molitvu, odjedanput se okrene sv. Bono prema njemu i reče: „Čuješ Jozo Jankoviću, hej, vozi ti mene u varoš Vukovar, neka me tamo slavi malo i veliko!“ Kad je te riječi papa Benedikt XIV. razumio, s velikom ceremonijom skinu sveca s oltara te ga uruči vukovarskom gvardijanu. U velikoj procesiji isprate Rimljani sv. Bonu do lađe, koja je bila za njega na moru pripravljena, te postave sveca u tu galiju.

Ušavši u lađu, gvardijan s nekoliko mornara dobije blagoslov od sv. Oca. I tako naš gvardijan sretno doplovi do Osijeka, gdje dočekaše njegovu lađu građani i misnici, koji je htjedoše zaustaviti, te sv. Bonu dopremiti u Osijek, da bude tamo veliko proštenje, ali kasnije od toga odustaše i blagoslovivši sveto tijelo, puste gvardijana neka ga nosi u Vukovar, gdje će sv. Bonu navijeke slaviti.

Kada su stigli u Vukovar, dočekao ih je narod sa svih strana sa svojim svećenstvom. Gvardijan im je ispriopvijedao što je sve podnio dok je tijelo sv. Bone od sv. Oca ishodio, te što se u Osijeku dogodilo. Osam misnika su iznijeli svečevo tijelo iz lađe, te su ga nosili po cijelom Vukovaru. Unijevši ga u crkvu, blagosloviše ga i položiše na oltar, na ono mjesto gdje se i danas nalazi, a poslije službe Božje narod se razide kućama svojim. U Vukovar je prispjelo tijelo sv. Bone na dan sv. Ivana Krstitelja, 24. lipnja 1745. godine.

(Povijest samostana i župe vukovarske)

Vukovar, 1928.

Josip Dumendžić Meštar

ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA

Tomislav Žigmanov

Molitava rose u staroga Jose

„Gle, ovo je Spasitelj sveta. On je nada bogobojaznih, utišenje pobožnih, mir krotkih, blago sirotih, slava poniznih, jakost slabih, put zabludjenih, svitlost slipih, podbočac hromih, pomast suhих, olakšanje opterećenih, pomoć progonjenih, i svijuu dobrih jedino utočište.“

O Bože, kako je ovo lipo kazano! Kratko, a sve! I na jednom mistu. Mudrost je velika morala bit u svetog Augustina kad mu je ovako duša znala uzdisat prid Prisvetim. Kako mu je tako štogod samo palo na pamet? Avjak, al je dobro kazo za Boga! Tribalo je to znat izgustirat i baš tako sročit. Nije onda ni čudo što se to zdravo dugo sačuvalo i do mene salašara čak dospilo.

Uvik se tog dila Augustinovi uzdisaja prid Bogom u Prisvetom sitim na prvi dan u godini – prvog sičnja, kad onako, pomalo nakon slavja, skrušen mislim nanovo o životu. Mojem životu. Zima – mož podnet, u sobi vruće, svetac je crvenim slovima obiljužen u kalendaru, nema velikog posla oko kuće i josaga, u goste mi ode na kraj Mirgeša već poodavno nema ko doć, pa se, dospiven, ima kada gustirat. Ko i danas što je – zagrio sam dobro ogrizinama parasničku peć, bacio kuruza iz kanice piležu, keruši dao koščura što su ostale od pača što sam i' poio za ručak, namirio i napojio krmačicu, june i sebe, priprazio košarić čutaka za ujtru pod odžak, pa u zapećak. I gustiram...

A možem tako bit skrušen, kad sam, skoro ispoviden, nikako dobrano olakšan od grija. Bio mi svećenik baš u taj ponediljak posli otaca. Dobar je – zna slušat i ne graji, ko di koji, kad očitava bukvicu na kraju. Miran, razborit, ne žuri se – takog ritko možeš danas susrist. Fala Bogu, ima i' taki! Polagano i natenane se izdivanimo o dosta čemu.

Ispovidam se o Božiću još od svoje desete godine. Kako sam stariji bivo, sve sam se niki većma ispovidniku otvaro i priznavo mu grije. Nije to nimalo lako – gledaš čovika nasamo u oči, a ne divaniš lipo o sebi. A tribalo bi mu sve o sebi odat! Vadiš iz sebe samo ono prandavo, duboko skrito, sve pabirčiš i vučeš ko, ko, ko paštrenjak iz karmića. Tako je, ne smiš prid drugog, a kamoli prid svitom to iznet...

Vrimenom sam naučio da s grijima ne treba dugo bivati. Nemir oni donesu – ko kaki oštiji trun su u duši, pa je stalno, stalno da, pomalo mrskaju. Pokatkad ni spavati čoviku ne daju. A naučio sam da njim se ne treba ni pripuštati. Ajak! Al i vrag ritko spava – nisu njegove napasti ni proste i vrebaju odasvud, pa čoviku, ol je l' slab – kaki već zna bit, ne treba puno da prid njima poklekne. Ne bi on tjo da budne tako, al omakne mu se nikako!

Za te uzdisaje prid Isusovim tilom od tog Augustina, crnog sveca naše Crkve, kako sam posli čuo, znam priko Raičeve *Duhovne mane*. Nek je vična slava zato i prisvitlom našem Blašku što i' je metnio u svoj molitvenik! Majka Reba mi ga je kupila kad sam stajo prid oltar sa ženom mi Lorkom. Kazla je: *Joso, derane, od sad si čovik! A ova sveta knjiga nek ti ne budne jedina, al nek Ti je glavna okripa za dušu! Nje se samo drž, pa ti neće bit u životu rđavo. U njoj nađi jedinu popudbinu, jel je u njoj od života srž*. I poslušo sam je! I ne kajem se! Dici sam kazo da me s njom, kad već dođe do tog, i sarane, pa da tako stalno uza me budne.

Držo sam i do sad *Duhovnu manu* stalno uza se, povazdan čito, od naprid, od natrag, u raznim prigodama, na svakakim mistima, čak i u vinograd sam je nosio, velik imam i, fala Bogu, dobrog vina, pa sam dosta od ti molitava i naizust naučio – bez gledanja po di koju i' danas izmolim. Vidi se da je izhasniran i po njem već – podikoja je stranica iz molitvenika iskinuta... Žena mi Lorka, pokojna je već više od dvadeset godina, jeptika je doticala dosta dugo, znala je zbog tog tu i tamo malo rondzati.

Nema tu šta kasti, moja je, pokojna je, al mora se priznat – bila je pomalo zvocava, pa još uočna i prika i eto za čas nezvane nevolje. S Hrvatskog Majura se udala za me. Imali su salaš oma do onog Vranje, matorog momka, nikog čudaka, dolazi kod nas rad vina, uvik od kevedinke uzme, pa se onda izdivinimo malo. Stalno nike svoje bečarce spominje... Nije zdravo volila što se s večeri knjige lačam, pa je prigovarala, no ja sam i nju uračunavo u molenju. Žena mi, kažem, šta ću. Krunice se i ona, lago bi kad bi kazo drugačije, dovačala, al je knjigu, pa i svetu, teško bilo zateć u nje...

A najviše mi je srcu prirasla molitva na svr godine. Baš sam je juče opet izmolio, onako natenane kako Bog zapovida. I ispovidna je od grija i vapijuća je za milosti. Tako mi se ona omilila da bi volio s njom na ustima i umrit! Sićam se, dok sam još bio mali, dida Stipan, glava kuće, je isto napamet uvik nikako posebno molio. Navečerani čutimo, unučedu Sivi proslavili imendan, nastalu bili šlingovan čaršap, dabome, izroljan i uštirkan, svića gori u pozlaćenom čiraku, on u nju zagledan, ni ne trepće, izuven, kožu mu pribaćen priko ramena, počme naglas molit onako kako je u molitveniku zabilježena. Moli polagano takim teškim i odsičnim glasom da smo se mi koji smo bili manji skoro od tog bojali.

„Još nekoliko časova, pa će jednoj godini opet bit kraj. Prošla je ona, sa svim nezgodama svojim o kojima sam mislio, da ji neću moći podneti. Prošla je sa svim radostima njezinima, u kojima, ne znam, kakvu stalnu

sriću nisam slutio. Sada pak, milostivi Bože moj, Gospodine vrimena i viko-
vičnosti: račun moram položiti, na što sam ovu godinu upotriebio“.

I tu je dida obično zasto. Glas mu malo zadržo, izdrećio bi se većma, miran je, ne kažem, i dalje bio, samo je klimo lagano glavom. Čutio je i gledi u plam sviće. Dugo. Sva dica na rakašu, side na krevetu, ispod nji rusku-
lje, u budžaku u čudu i samo gledaju. Čute i oni. Tek kad sam naraso skroz, znao sam o čem je rič. Prisabiro se dida lagacko u sebi...

A počo je molit kad mu sestra od ujca, mislim da se zvala Krista, ode s Čikerije su oni bili, stali su blizu nas, četvoro dice odjedared izgubila, u par dana sva su poumirala. Bože, kaka nesrića! Ne daj, Bože, nikom! Pogodilo ga to baš zdravo, pa je u virskom životu bio redovnjiji i ustrajnjiji. I ja sam taki vrimenom posto. Dida je to prino i na mene. Eto, i tuđa smrt mož kome dobrog donet...

Posli sam je i ja naučio napamet, a jedared se samo u godini moli! Taka je! Volim molit – s pet godina sam već krunicu znao izmolit napamet. A ovu sam molio isto ko i dida – starovinski kako je zapisana, svečano prid svima u kući, u sviću zagledan, na miru, polagano, glas je i meni pokatkad zadržo, pa sve malo-malo zastajem rad gustiranja. Prisabiram i ja u sebi, nema mi druge. Kadgod za kratko, a kadgod, borame, znalo je bit i većma vrime-
na. I juče sam baš poduže zasto kad sam završio ono sa sedamnajstim redom u molitveniku: „Oj, al je malo dana ove godine, koji će moć u meni probuditi slatku i utišivu uspomenu na samrtnoj postelji; nu bezbrojni su dani, koji će me tužiti prid tobom, Sudče moj božanstveni, da sam ji u ispraznosti prohađajuć, izgubio i pokršenjem svetih zapovidi tvojih na uvridu iskrnjih mojih upotriebio...“.

Zasto sam ode fajnski i skoro mi došlo da zaplačem. Ne ostim se niko dobro. Obuzela me kaka krivnja. Iz rukivi pomalo znoj izbija. Počmem se ničim nepitan pitat. Šta sam sve radio, a šta propušto? Kako sam sve grišio? Šta će ostat od svega? Koliko puta sam zgrišio? U čega sam sve utuko vrime od godinu dana? Je l' sam bio vridan života?... Mislim se tako u sebi o tom, mislim sve pitajuć se, pa sve niki zebem, a u sobi vruće!

Ne budne mi nimalo lako, kažem, lako bi kad bi kazo drugačije, al se vrimenom saberem i krenem onda dalje s molitvom: „Ah, veliki Bože! ako ti ono zlo, koje sam učinio i ona dobra dila, koja sam zanemario, prispodobiš sa ono malo dobra, što sam, može bit laskajuć sam sebi, učinio: zasti-
djen moram pripoznati, da sam nezaslužnjiji bio iz tvojih rukuh ove godine primljenih darova, nego drugi bezbrojni, koje je ove godine grob progunio...“. I opet tu malčice zastanem. Sve što kazivam, sve u niku ruku i ostim. Ko da prolazi kroza me štogod. Ko da sam ja, Joso Prčić, Bože m' prosti, iz Mirgeša u tim ričima naslikan...

Sitim se tako, kad su već spomenuti, na kraju ti riči i pokojni. Nji je s godinama oko mene bilo sve više i više. Barem ode u Mirgešu kod nas. Nau-
miralo se svita baš dosta, a ove godine je bilo fajin više nego što je rođeno.

Budne i mladog svita med njima, pa i dice... Žao mi nji najvećma. Uvik se sitim dida Stipana i njegove sestre od ujca Kriste. Zbog njeg mi trgne podi-koji put suza iz oka. Kad sam dabome sâm. Ne bi tako štogod uradio prid svitom. Di bi mogo?! No, di čovik ne bi prid sobom kad je od taki smrtivi neutišen?

A ono prid kraj mi je iz ove molitve najbolje. Sinoć, kad sam do tog dila došo, posebno mi je nikako leglo – smiri oma u tren čovika. Kazo bi čovik: *izliči dušu*. „Ah, Gospodine moj, ne spuštaj se samnom na sud, jer ako mi opačine motrio budeš, Gospodine, Gospodine: ko će podneti? Izbriši bezbrojne grihe moje krvlju nevinog Jaganjca, koja je prolivena na oltaru križa za savkoliki narod čovičanski. Bože moj, smiluj mi se! Evo, svesrdno želim se pomiriti. Pripravan sam s tobom u nov savez stupiti i dojuće godine pobožan život živiti“.

Obično na ovom mistu dodam u sebi, a ne stoji u molitvi jel još nije kraj, i ono *amen*, pa se ponovo dadnem u gustiranje. Nema mi još puno godina na zemlji proboravit. Ne žalim se, ne daj Bože, ja na to, al, reko, šta je, tu je, triba se priznat da sam pri kraju... Dosta sam i' ostavio iza se, bilo je i ovakog i onakog za dosadašnjeg života, ne mož drugačije kad je čovik siroma, naradio se, pomagao kome sam mogo, dica odreda zdrava, dosta sam i' podomio, svi su u varoš očli, ja osto sam...

No, smilovanog mi Boga još uvik triba. I sad pod ovaku starost i nakon svega. Da mi je samo dat jakosti od grija se odgurnit i izbavit od svakojaki zala. Da ne grišim puno ni sad, kad sam zašo u godine, i sačuvat da mi se od svakaki zala! I to sve s Božjom pomoću. Ne samo ja, već i svim mojima nek Bog dâ da tako budne i da tog dotekne svima na volju. Ma i svakom čoviku na svitu, pa i ovom mojem komšiji Grgi...

E, za to Boga najviše molim, tražim da mi samo tog dadne, virujuć da do kraja utišen, kako je divanio i moj pokojni dida Stipan mi, mož čovik bit samo ako je od Boga zanavik uslišen. Amen...

Jezus Marija, Joso! Ej, Joso, moj Joso, pa počo si drimat. Manjivaj se, potrni sviću i lampaš, sunce je već odavno zacilo moralo zač, ne bi ti bilo zgoreg ic ligat. Vrime, ko što i sam znaš dobro, ni na kog ne čeka...

Žužu i pils

Dida i majka su bili prisritni, zdravo su se obradovali kad njim je prvo praunuče došlo na ovaj svijet, a to je dite od prvog unuka, Jose, koji nosi didino ime. Doduše, ni njim je pravo bilo što mu nisu dali ime opet od njegovog dide, koji se zove Grgo, već niko moderno ime, kojeg uvijek teško mogu da se site kad ga treba kazat. Zato su rešili da ga oni zovu Grgo, a znadu i to, da to neće biti po volji snaše i njenih. Al ne mare zato, nek je živ i zdrav, ma kako mu ime bilo.

Zvani su na krštenje i triba svi sa salaša da dođu te nedilje u varoš, u crkvu, a posli kod dice u stan di će se to malo svečanije obiluzit.

Na salašu su se opet drugačije dogovorili. Svi baš neće moć otić, jel triba kogod da čuva salaš. Čuli su da se svašta može desit kad nikog nema na salašu. Eto, baš nikoji dan u doli, jednom su čoviku ukrali devet prasića ispod krmače, i niko ne zna koje. A i junica „Milka“ triba da se teli ovi dana pa niko mora pazit na nju. Zato su rišili da dida ostane kući. Imo je skuvanog od juče, ima šta jist, i nek sidi kući, a ni oni neće ostat baš do mraka jel moraju doć kući do namirovine.

I bilo je tako. Krštenje u crkvi je svečano, i puno svita je bilo jel toga su se dana krstile tri curice i dva momčića, njev derančić i još jedan iz varoši, niki Luka. Posli krštenja su sa kumovima i drugom rodbinom očli u stan di je opet stiglo još gostija i u dvi sobe ih je bilo priko dvadeset, s dicom zajedno. Majka nike zna, a nike je prvi put vidla. Ona je svoje obavila što se tiče dara za praunuka, kupila je malo odilce, metla novaca derančiću u dunjicu i donila je kolač koji se nosi za tu priliku. Kako svi nisu mogli sist u jednu sobu, podilili su se tako što su mladi i dica bili u jednoj sobi a ovi stariji u drugoj. Majka i njeni su među prvima došli u stan i vidili su skoro sve koji su posli dolazili i šta su donosili. Kuma je ništa donila upakovano sa lipom plavom mašlijom, a kum je stavio novce pod dunjicu i tutu metio pod krevetić. Posli je niki čovik dono tortu, lipu iz cukrazde, koju je kum naručio i platio.

Majka je sidila, ćutila i gledala šta se sve dešava oko nje. Najveće njeno zanimanje izazvali su niki kolačići, pogačice, pužići, koje su donosile mlade žene na babinje. Skoro svaka je donila isto, pa se majka u sebi zapitala: „Bože, ove žene ko da su se dogovorile šta će peć, sve jednako u nikim papirnim tanjirima.“ Jedan takav su stavili na astal i prid nju. Gledala ih je i razmišljala. Kaki su za jist i kako se prave? Imadu cigurno take modle,

mislila je. Kad su je ponudili da jide, uzela je jedan i polako ga jila i razmišljala o njem. Posli je uzela još jedan, druge fele, i osmilila se da priupita jednu ženu koja je to donila, kako se zovu ti kolačići i ide li tušta masti u nji kad su tako lisnati i sipkavi. Ova joj je opet odgovorila da se zovu „žu-žu“ i da ne ide mast u nji već su oni lisnati od aditiva koji se stavljaju u tisto a kupuju se u dućanima, tako gotovi.

Dobila je odgovor o kojim je razmišljala i nikako nije mogla razabrat šta su aditivi, pa je opet tu ženu upitala šta to znači. Kad joj je ova odgovorila da su to niki praškovi, majki baš nije bilo svejedno al opet razmišlja kad svi jidu i ona će, i pojila je još jedan i to joj je bilo dosta.

Ovo krštenje praunuka pamtiće još po jednoj stvari koje je izazvalo isto tako njeno veliko interesovanje. Bilo je to piće iz niki konzervi, nikoliko fela. Stariji su pili pivo, a dica nike kabeze. Bilo je rakije i vina u bocama, nemož kazat da nije. Kad je ta svičanost prošla i kad se tribalo krećat kući, prija je majki spakovala peciva žu-žu, komadić torte i metla u kotaricu dva „Pilsa“ i da to ponese didi na salaš.

Kad su stigli na salaš, dida je već dao obrok josagu i sa nestrpljenjem čekao majku da mu ispriča kako je bilo u varoši. Rekla mu je da derančić zdravo liči na svog didu Grgu i da je isto tako kuštrav kogoder Grgo kad je bio mali. Ispričala je sve po redu od svećane mise u crkvi do užine u stanu i na kraju mu je na astal stavila ono što su mu poslali sa krštenja.

Didu se odma latio jila i sa ona dva zuba što ima u glavi po pio sve žu-žu kolačiće, koji su se već dobro izladili, i onaj komadić torte, a sa pivom u konzervi je imo problema. Kad je tjo da otvori konzervu, otkino se onaj komadić sa poklopca i osto mu u ruki, a konzervu nije otvorio.

Privrćo je i gledao kako da otvori i na kraju je uzo bricu i šnjom probio limenku na dva mista. Uzmućano pivo je počelo špricat iz konzerve svudan po sobi. Majki nije bilo po volji, ali se na brzinu snašla i dala mu onaj crveni lončić na bile oči ućeg je istreso ostatak piva. Popio ga je na brzinu, a nije mu baš prijalo jel je bilo mlako. Divanila je još majka jedno vrime o krštenju i gostima a onda su izmolili očenaš i očli leć.

U niko doba noći, didu je zabolio stomak i brzo je moro ići zarad sebe. Nužnik njim nije baš blizu pa je na brzinu stigo samo do košare, di se malo olakšo. I tako dvared do ujutru. Prid zoru se malo smirilo. Majki je samo kazo da je pokvario stomak a ona je razmutila kašiku sodebikarbone u čaši vode i dala mu da popije. Popuštalo ga je, a toga dana nije ništa tjo jist sem pećenog kruva na plotni.

Oboje su razmišljali od čega se didi pokvario stomak. Mož bit samo od tog što je jio to što je majka donila iz varoši sa krštenja. Ne znadu oni kaki su to praškovi što ih meću u te „žužike“, a ni pivu više ne viruje, ako nije iz boce.

Sa panja

– Ujo, šta ima novo „Sa panja“? Oće li dojt kasir iz Patina za vodarinu, ve nedilje? Bila sam na male mise pa ne znam šta ima novoga – pitala je snaš Eva uju što se vraćo iz crkve sa velike mise.

– O, ima dosta novoga. Ice kasir ve nedilje. A ima i to da su poljari našli u štete ničiju kravu. Pritvorili su je u opštincuku štalu. Čija je neg dojde. Globu mora platit za štetu a ako neće, kravu će opština ezekvirat.

Prija dok ni bilo struje u Sonte, sve novosti su se čule „Sa panja“. Jedan veliki panj je stojo iza crkve prama „Šumarove“ (Schumacher) kuće, posli pateke, a danas prama „Saldu“. Svake nedilje, posli velike mise, što se svršavala oko jedanaest sati, opštinski birov se penjo notaj panj. Da bude malo višlji od svita. Bubanji mu je visijo na vratu i sa dva štapa je u njega udaro:

– Pažnja! Pažnja!

Svaj svit iz crkve bi došo oko panja:

– Saće na panju javit šta ima novo.

Birov je udaro u bubanj: tandara-mandara!

– Slušajte, ljudi, daje se na znanje! Od sutra kreće čorda. Svi koji oće puščavat krave u čordu nek se danas javu kod našega pisara Ade!

Tandara-mandara! – lupi u bubanj.

– Prodavaće se sino na nasapi po'Dunovom. Licitacija će bit pod nasapom! Pošto je u sridu Blagi dan, Blagovist, obaviće se to notaj dan potlipo-dne! Ako spadne kiša neće bit!

Tandara-mandara! – ope u bubanj.

– Čujte i počujte narode, ako je kogod našo crni kožni punđelar nek se javi isto kod pisara jel fiškalja svaki dan prija podne, vode u opštine!

Tandara-mandara! – zadnji put zapraši u bubanj. Onda se narod razide. Svako svojemu domu na posvečani ručak.

U to vrime nije bilo ništa drugo šćim se moglo javit novo. Bilo je novina al u njima je pisalo novo iz biloga svita. A i narod nije imo baš ne znam koliko novaca na „bacanje“. Na panju se moglo čut sve od našega sela i iz komšincki sela.

Ka'će momci narukovat, oće li se it u rezervu i kad, ka' se moru izmirit frtalji. Porez. Ka'će se čistit pumpa u Šibovcu. Što je ispumpavala vodu u kubike. Ka'će se kopat kanalići za odvodnju. Na panju se prodavale kuće, zemlja, marva...

Ka' se crkvencki dvor ogradijo, panj su primistili prid opštinu (danas zadrugu). Posli jednoga dužjega vrimenta panj je bijo sklonit. Napravila se

kućica. Ko forme stražarnica za vojnike. Bila je natkrita da „bubanj“ ne pokisne. Stojala je tude di je sad spomenik palim borcima NOBE-a.

Vakima danima išo je bubanj po sokakeva kro'selo. Na svi veći krstopuća se zaustavljo. Ščim narod čuje da bubanj udara, svako se ostavi posla i trč na krstopuće da čuje novo.

– Pažnja, pažnja, daje se na znanje! Dolazi Sima iz Stapara! Kupuje matore konje. Ko ima take za prodat nek se do nedilje javi kod Eke-cenzara!

– Čujte i počujte ljudi, Iva Šodan će otkupljivat titricu! Ko oće brat nek se javi kod njega u Šodanovu kuću u Srcu Valpova. Isprid kuće je bunar na đermu!

– Andra Grca prodaje kuću. Početna cina dvadest iljada!

Dica su jedva čekala da naide dida-Firga. Ondak smo zagledali u njegove „spiskove“, pipali bubanj a kad počme čitat baš smo imali štogod reč druge jel pajtašu. Da ne zaboravimo. Onda su nas stariji potijano ućutkivali. Pritili se prstim, mrgodili se i metali prst na brunde: Pst, pssst... Kad pst nije pomogo, pomoglo je zavrtno uvo! Kad gužva projde, mi dica smo lupali u kake stare lonce ko Firga:

*Pažnja, pažnja,
Velika lažnja,
Izgubijo se Tuta iz
zološkoga vrta
ko ga uvatit može
dobiće šubaru
od zečje kože!*

Minjali su se i naši birovi. Banda, Kula, Kičer, Firga i Franciš. Birov je bijo „dobar“ kad je dobro novo javljo. Ako je komugod „ošla kuća nadoboš“, tomu oma ni valjo ni Firga!

Tako je to išlo dok nije došla monofazna elektrika uselo. Prvo je stigo agregat što je pravijo struju. U „Lokale“. Kod kuršmita. U današnju vetrenarcku stanicu. Četrdestosme su tamo bili oformiti lokali. Za sitne zanatlije. Za berbera, štrikera, mesara, opančara, ćurčiju, šnajdere i šustere. Tu je bila sprovedena struja i dalje je mreža išla u prva četiri sokaka. Prvi, drugi, treći i četvrti. Bandere su bile od bagrama a digoda i od neimregniroga čama. Samo ni bolji po imovnomu stanju su uvađali struju. I to jednu do dvi sijalice. Drugi nisu mogli pa ondak nisu imali ni volju zotim. Ako je kogod imo radijo utako se kabel u sijalični kabel i tako se slušo radijo. Oko pedestčetvrtse se mreža proširila. Elektro-Vojvodina je izgradila prvi transformator. Isprid škole „Ivan Goran Kovačić“. To je isto bila monofazna struja. Po sokakeva se vadile bandere od bagrama i neimregniranoga čama. Već su bile skoro trule. Ukapale se bandere od imregniranoga čama i širila se struja redom poselu. Oko pedestpetešeste, počelo je masovno uvađanje struje po kuća. Posli niku godinu opština je prodala opštincuku rastovu šumu, u Tatošu, i postavila razglasnu stanicu. Onda je bijo knez sela Mrčko. Marko

Topal. Kupili se mikrafoni. Oni su bili ko forme kablovi. Obisili ji gore na bandere u svaki sokak na veće krstopuće. Ti su zjakali od ujutru rano do uveče kasno. Oni su prinašali vesti sa radija. Pa smo i mi počeli saznavat malko više. Svako veče kogod je mogo, latijo je stolčić i ajdec „na mikrafon“. Poredu se ljudi, žene, bake, didaci, divojke, momci i dica pod banderu di je mikrafon. Čekamo čut dnevnik. Ope mi dica imamo štogod... Di koji čovek baci šepu z glave da nas utiša.

– Dvadesetpetog maja ove godine održaće se svečana parada u čast rođendana našeg voljenog...

E tu već kogod dobijemo i čušku od matere jel nisu mogli pravo čut. Mikrafon je dono mladima velike radosti. Sa njega smo naučili: „Kučicu u cvijeću“, „Pokraj Save bagrem drvo raste“ a „Marina“ nam je postala obavezan dil života. „Marina, Marina, Marina, učini da sunce mi sja...“ Stari su nam se prdačili kad smo počeli igrat rokenrol ispod mikrafona i okretat „Hula-Hop“. A svi zajedno smo uživali najviše u litnje večeri ka’ smo slušali „Veselo veče“. U osam sati nediljom uveče. „Veselo veče“ nas nije mašilo ni u ladne zimcke dane. I mlado i staro se skupljalo ispod bandera da čuje novo. Dobro se navučemo a ka’ se počme ispod nosa vatat strižak a mi ajd unutra. Bome je kadgoda bilo i vakoga:

– Lutriju, njevu lopovcku! Sve sam lopov do lopova! Ako latim sad kakugod motku pa raspalim po tomu kablu... – reko bi kaki didica.

– Ta šta si se ti uspalijo?! Oš da ti ujutru strpu u buvaru?! – umirivala ga njegova baka.

To je bilo samo onda ka’ su se satima divanili priko mikrafona političari.

Inače smo bili opciniti mikrafonom.

Onda je niko nikomu dono veliki radijo iz Nemačke. Taj je pripovido:

– U Nemačke ima taki radija, doneću vam ka’dojdem drugi put, kad ideš na njivu poneseš ga. Kopaš kukuruze i slušaš radijo.

– Ala taj zna „vunu farbat“! – dodo je čiča Mika. – Najila se buva kruva...

– Nek on poljubi mačku pod rep! Prija, neg što je tu došo nas zaludivat! T’ di mu je struja na po njive? – rekla je snaš Teza.

Ni ni sanjala da će nekoliko godina kasnije sidit na kraj njive podorom, ručat i gledit u malu televiziju.

Bliže sedamdesete već su sve drvene bandere bile zaminjite betonckima. Po selu se počela sprovađat trofazna struja. Kupovali se ladjaci, frizideri i televizije. Svit je jako brzo išo unaprid. Autor vi redi nije ubardo „Sa panja“ al je ubardo dida Firgu i potli čiča Franciša, mikrafon, prvi radijona i televizija u Sonte, a evo danas se služi kompjuterom. Brzo... brzo... brže!

Na Cvitnu Subotu

(Na Jelu)

Znalo se godinu dana unatrag da Tuna volji Maricu. Prvo malo ko forme prolazijo njezinim sokakom a potli ka' su se u selu snašli počo već dolaziti i kod njoje pod penđer. Na klupu ispod dude Morge. Baš onda kad Marica sidne u lad da malo odumeni. Jel kad je vezila skute „na krstak“ jel kad je merkovala ljope. Odvud, odnud evo ga! Stvori se niotkud.

– Eno, ope su na klupe! – često znale reč komšinice.

– Čičo, doneće ti štogod pod pregačom – kazivale Maricinomu ocu jel je i on voljijo nji čačkat.

– Ništa, onda ćemo se pokrit mokrim peračom jel turit nos u zemlju! – odgovaro bi Maricin otac.

A davo je puno na kćer. Imo je tri sina već oženita a ona jedina žencka. Najmlađa. Jedinica. Imali su njivu u Kalnije. Naka masna zemlja. Crnica. S tri strane kanal. Sve je tamo rodilo da ne mož bit bolje al paprika žaburača i žuta i crvena, dugačka do lakta! Ka'dojde vrime za brat začas se napunu kola pa onda ajd on i njegova u Sombor na pijac. Ta pričini jim se da su se sve gospoje Somborke sjatile kod nji. Friško poprodaju pa onda ajdec u dućan. Nakupuju otac i mater ruva... Crveni štopovani pliš sa ružama, kudravi štofova, plavi kašmarina od Monoštorki. Da imadu i snaje i kćer.

Marica se najviše radovala crnomu kašmarinu sa sitnima crvenima ružičicama. Tune je isto bilo najlipše ruvo otoga kašmarina. Ta ni zno šta bi je! Ka'se u to ruvo uredi. I nimalo mu ni bilo sramota dojt na njezinu klupu isprid penđera. Mogo je divanit štogod ko oće. Ako nije vidijo Maricu iza-jutra evo ti njega pridveče. Jel obratno. Ako je nije nigdi vidijo ni trefijo pridveče evo ti njega do klupe izajutra. Na kirbaju je kupijo veliko srce od kolača što je imalo i najveće gledalce. Jako se Marica oradovala i znala je da će i ona njemu morat darivat na Jelu vinčić od koka. Na Cvitnu subotu.

U Sontе se svaka kuća na Cvitnu subotu nastara da puca koka. Od vajkada se tako radi je'su notaj dan Isusu zamerisale koke. Tako narod pripovida. Pripodne isprid „Joze“ sladoledara, isprid njegove bude (a buda je bila isprid današnje škole a priko transformatora) bijo je dugački red. Red divojaka. Što su čekale da kupu svileni bombona i kvaka, dugački šećera makom i orasima, ribica od pečena šećera, konja i zecova od kolača. I srce-ta od šećera i kolača. Svaka koja je imala momka je pravila pridveče vinčić od koka. Ka'se ispucu koke. I šećera i kolača od „Joze“. Nanizalo se na jaki

konac deset, petnajst centi koka pa onda izmed toga šećeri, kolači i srceta. Vinac je bijo u dvi struke oko metera dužine. Divojke su se sve utecavale koja će lipši vinac nanizat.

I Marica je natrgovala kod „Joze“ pun sepet. Doma su je jako čekali. Nikoliko put je izlazila nas' kak najmlađa zaova Janja što je, je Marica zvala Ljubice da vidi oće li skoro Marica. Oće li dobit sve za vinčić.

Pridveče je najstarija Maricina zaova, što je Marica zvala Milice, okrunila kokičara i latila rešeto. Zoto vrime je najstariji Maricin baća naložijo vatru na po dvora. Milica je ispucala dva rešeta koka a onda su je ruke jako pekale pa je nastavila sridnja Maricina zaova što je, je Marica zvala Seko. Seka je ispucala još tri rešeta. Velika vangla u koje mišu meso za kobasice ka'se zakolje, bila je puna koka. U jednu sridnju zdilu su zaove oma odvojile za vinčić a onda dicama redom u torbičice pa na vrat. Nek idu na sokak pivat „Jele“. Majke i staromu, ocu i matere i svima njima u jednu vanglu za kvečeri za jist i nuzto pit crnoga vina.

A onda su sve tri Maricine zaove sa njom zajedno sile na stolčiče, raširile na senije krušni tarak i na njega raširile šećere, srceta, konje i zecove od kolača. Milica je udila u iglu konac i počela nizat koke od polak konca prama kraju a Seka je udila konac u iglu z druga kraja i do koka prvo nadila srce pa su onda redom nizale. Ljubica je dodavala koke a Marica kolače i šećere.

– Bože, fala ti! – rekla je Maricina mater. – Kako lipo zajedno sve tri jetrve, snaje i zaove sa našom curom na „Jelu“ kitu vinac. Fala ti, Bože, od neba do zemlje!

Ka'je vinac bijo gotov, već je i sunce počelo sidat. Na sokaku se sa svi strana čulo pivanje:

O, jelo!

Spale gaće sa krmače

O, Jelo!

Napolak su malo žute

O, Jelo!

Dica su na sokaku pivala i zvala „Jele“. Mlađa čeljad se uredi u bilo pa ondak saganjiva dicu i mladež. Puca bičim, zvoni zvoncima i lancima i koga dostigne „Jaoj njemu“!

Užurbali se u Maricine kuće. Ona se navukla u čisto, umila i začesljala u kukulj „od uva do uva“. Nako kako su se sve divojke česljale. Vinac je latila na livu ruku i svi su je ispratili do vraci na sokaku. Putim je trefila još divojaka, njezini parica, što su isto nosile vince momcima.

Na Tunini vraci su je čekali njegovi ukućani:

– Jel to ta?! Golubica?! – rekla je Tunina mater.

– Faljenisus! – rekla je Marica i poljubila u obraz Tuninu mater i u ruku oca.

Đerma je na bunaru bila spuščana do zemlje. Učvrstita. Marica je vinac obisila na vr đerme a Tuna je spuščo kabov vada do dna bunara. Đerma se digla visoko, visoko uvis. Izmeđ vinca je izvirijo misec.

O Jelo!

Do jeseni se za Maricu moralo kupit godina. Imala je istom šesnajt. U osamnajt je rodila prvo dite pa je Tuna narukovo na tri godine. Drugo dite je rodila u dvadeset a treće u dvadeset dvi. Zajedno su izdurali četrdeset godina. Tuna je umro u šezdeset.

– U vrime! – kaže baka Marica – dok je još za pameti. Da ni na teret dicama ni nikomu. Molim Boga da i ja tako projdem.

Divno čudo

(za unučicu Mariju Magdalenu)

Čuda se, pak, događaju,
tek samo po Božjoj volji.
Sada se je dogodilo
jer smo čudo izmolili;
djevojčicu smo dobili
i obitelj obnovili!

Raduju se tvom rođenju
tata, mama, braća tvoja,
i cijela familija,
radosni smo, unučice,
radosti toj nema kraja,
ona traje sve do raja!

Slatka mala čudotvorko,
o, Marijo Magdaleno,
tvojim sretnim je rođenjem
bogatija domovina;
kršćanska će tvoja mama
ohrabriti pokoljenja!

Zahvalni smo dragom Bogu,
što usliši nam molitve.
Moli sveta Božja Mati
našeg Oca Nebeskoga,
da ohrabri mlade majke
da rađaju „čudotvorke“.

Franjo Ivanković, stariji

Dar za sestru Anu (Ljubav)

Koračala je nježno, gazelasto i tanko. Svojim je sandalama ljubila svaki kamen makadama, pozdravljajući se. Zavirivala je u uske prolaze, nabijene gustim zlačastim svjetlom. Dodirivala iste one zidove istim onim razigranim prstima, pogleda uvijek podignutog k nebu. Smijala se, a nije znala zašto. I trčala, a uvijek besciljno; i plesala, a uvijek kao začarana.

Svaki put isto. Duša toga grada znala ju je tiho obuzeti i ušuljati svoje note u takt njezina srca. Bila je tu toliko puta, i toliko puta s tim gradom plesala valcere, ili skrivena u hladu s njime razgovarala. A on ju je, pohlepan kakav jest, uvijek vraćao sebi. Bilo da je stajala na nekom mostu, zadivljena planinama na horizontu ili hodočastila po najzabačenijoj šljunkovitoj cesti, ona je bila njegova i mogao ju je, kad god poželi, dozvati plaćem čeda ostavljenog bespomoćno u kolijevci. Ili izgubljenog mladića, koji ne zna iznaći put iz magle ovoga svijeta. I ona mu je uvijek hrlila, nikad ne pitajući zašto, ili kako, kuda. Trčala mu je u zagrljaj, znajući da on uvijek za nju ima dar iznenađenja.

Poslije dvosatne plovidbe ulicama, trgovima i mostovima, stvorila se ispred crkve, koja se svojom velebnom bjelinom uzdizala i dalje ponosito, prkoseći zubu vremena. Kao da se tek sad probudila; osvrnula se oko sebe, tek da utvrdi gdje se nalazi, zatim ubrala cvijet, popila malo vode i sjela da se moli. Prvi se put, otkad je došla, smirila. Na njoj se nije micalo ništa osim usana, koje od siline molitve, a i iz navike, nisu mogle ostati nepokretne. Prekrižila se i poljubila križ – to je bio još jedan od onih činova koje nije obavljala svjesno, nego vođena nekom energijom utkanom u njezino tiktak.

Pogledala je na kartu, pa onda opet na sat; kao rezultat ovih pogleda uslijedio je osmijeh. Uzela je bocu, već skoro praznu, pa se zaputila k obližnjoj konobi. Ljudi su je u nevjerici gledali, nešto im je na njoj bilo proturječno. Zamolila je da joj napune bocu, a potom djevojci koja joj je bocu pružila dala neku knjižicu, zahvalila se i otišla. Na klupici na trgu primijetila je bijelu žensku figuru i mahnula joj. Bila je to sestra Katarina, njezina suputnica, s kojom se razdvojila odmah po dolasku u grad, kako bi ga svaka istražila na svoj način.

Sjela je kraj nje i počela pričati kako je divan grad njezina djetinjstva! Katarina ju je s najvećim strpljenjem slušala, i slušanje pratila gestama osmijeha i blagog klimanja glavom, iako je tu priču čula već nebrojeno puta. Moć njezine sugovornice da svaku riječ izgovori na drugačiji način voljela je iznad svega, pa i iznad fabule, koja je svaki put bila ista.

Kratko su sjedile u sjeni robusnoga javorova drveta - imale su zadatak za ispuniti. Ispred njih je bio veliki trg, što ih je uvelike približilo cilju. Tamošnji ljudi imaju velika srca, i još veće osobnosti u svojoj vedrini, pa im nije bilo teško pristupiti. S radošću su primali knjižice iz mladahnh ruku i dragovoljno upijali svaku riječ iz usta dviju mladih misionarki.

Sestra Ana bila je sretna; ovaj grad još ju je jednom uvjerio da ju voli, a još ju je više radovalo što je s tom ljubavlju mogla upoznati i svoju prijateljicu. Oduvijek je voljela šarenilo, a toga je tu bilo i napretek. Šarenilo cvijeća, šarenilo lica, šarenilo srca – mislila je da je to taj obećani dar, s kojim je uvijek računala, na koji je isprva i zaboravljala, a onda mu se svaki put sve više radovala. Mislila je da ju je taj grad, bez kojega u mislima ona nije udahnu-la nijedan dah, načinila nijedan korak, darivao nečime što je ona oduvijek imala u sebi – ljubavlju prema ljudima.

Ali, onda je ugledala poznato lice koje ju je razuvjerilo. Tucet je plavih knjižica u njezinoj ruci zadržalo, a potom, poput rajskih ptica, sletjelo na pločnik. Nije mogla vjerovati svojim očima – taj se starac ispred nje spustio na koljena i stao kupiti stvari koje su joj ispale. Svaku je knjižicu uzimao pojedinačno i na svakoj zagledao malenu sliku Majke Terezije. Kad ih je pokupio sve, nagnuo se k Ani i poljubio skut njezine halje. Onda je s mukom ustao i pružio joj knjižice, očiju punih suza. Sestra Ana ga je snažno zagrlila i, s pogledom na bijelu crkvu pokraj trga, izustila: „Hvala!”

~*~

Svega se toga sjećala mnogo godina kasnije, zagledana u crkvicu u daljini. Suze su se ponovno slile niz njezine neravne obraze dok je, kao danas, gledala u oči svoga staroga oca, koji nikada nije prihvaćao njezin izbor, a onda pred njom kleknuo, onako malen i skrušen, i dižući joj plave knjižice, poljubio njezine skute. Imala je jedino njega, a jedino on nije mogao prihvatiti Krista kao njezina zaručnika i njezinu beskrajnu ljepotu u službi Njegovoj. Ali ona je uvijek vjerovala i u svakoj molitvi spomenula onoga koga je, poslije Njega, voljela najviše. To su bile one riječi koje je ona, drhtajem usana dok moli, upućivala k nebu.

Sad je znala. Dvojbi više nije bilo. Znala je da je grad njezina djetinjstva voli ljubavlju silnom i bezvremenskom i da je dobila najljepši dar, za najljepši valcer otplesan s njime dotad.

(Radionica kreativnog pisanja Zavoda za kulturu vođovđanskih Hrvata)

Mali dječak

Između šupe i ograde bilo je tek toliko mjesta da je troje djece moralo prolaziti jedno iza drugog. Sa sobom su nosili nekoliko dasaka, pilicu, čekić i šaku čavala. Sve te korisne stvari morali su prenijeti tako da odrasli ne primijete. Ovim alatom htjeli su u osamljenoj šumici napraviti savršeno mjesto za igru. U malim sanjarskim glavama nastajale su slike kućice na krošnji drveta, mosta preko kanala, ljuljačke, panjeva koji su služili kao stol i stolice...

Svi ovi prizori bili su tako stvarni da im se činilo da ih od njihovog sna dijeli samo tren. Ali baš ovi trenuci u kojima je sve moguće, kada mašti nema kraja, a nada doseže do svojih vrhunaca, to su trenuci koji su najljepši i najzanimljiviji. S prvim pokušajima ostvarenja svega onoga što su zamislili, dolazi svijest da to nije tako lako. Polako postaje jasnije da je maštati o drvenoj kućici mnogo lakše nego zabiti čavle, a ne udariti se po prstima. Ipak, početno oduševljenje teško jenjava čak i kada dođe do poteškoće. Tako su Matija, Petra i Ivan marljivo radili u svojoj šumici, kako su je nazivali.

Jednoga dana njihovu bezbrižnost prekinulo je šuškanje lišća i prodorni lavež. Stazom pokraj šumice prolazio je visoki čovjek. Na glavi je nosio crni šešir, čiji je rub bio navučen sve do očiju. Imao je gustu sijedu bradu, oslanjao se na štap i zviždao. Djeca su legla u visoku travu, nadajući se da ih ovaj neznamac neće primijetiti.

„Mislite li da nas je vidio?“ – uplašeno je upitala Petra.

„Mislim da on nije, ali pas možda jest!“ – odgovorio je Matija, pokušavajući sakriti svoj strah.

„Najbolje da pođemo kući!“

Od ovog susreta prošlo je nekoliko dana. Radovi su sporo napredovali, a djeca su se trudila biti što tiša i neprimjetnija.

Opet je prošao. Ovaj put je zastao pored nedovršenog mosta, pažljivo ga osmotrio i prešao. Djeca su nepomično stajala i ne trepćući gledala kako se približava. To je on. Nikad ga prije nisu vidjela, ali su o njemu čuli razne priče. Sam je živio na jednom salašu. Skoro nikad nije ni s kim govorio.

Pričalo se da je bio u zatvoru, ali niko nije znao zbog čega. Ljudi su izbjegavali njega, a on ljude.

Sada je stajao nasuprot djece. Bezizražajnim izrazom lica i sivim očima gledao je pravo u njih.

„Što radite ovdje?“ – pitao je hrapavim glasom.

Zavladala je tišina. Nakon nekoliko sekundi Matija je zamuckujući odgovorio:

„Pa, ovaj... igramo se.“

„Vidim da nešto pravite. Čini mi se da vam ta kućica neće dugo izdržati!“

Napravi nekoliko koraka da bi joj se približio, pogleda je sa svih strana i kimne glavom potvrđujući.

„Da puhne malo jači vjetar, srušila bi se u potpunosti.“

Djeca su ga, s nevjericom, nijemo gledala.

„Mislim da bi vam trebala mala pomoć“ – ozbiljno je zaključio. „Ali sutra. Vrijeme je da idete kući. Kasno je.“

Sutradan su djeca krenula ranije nego što su običavala. Na putu ih je pratio čudan osjećaj straha pomiješan sa znatiželjom. Na njihovo iznenađenje, čovjek je već bio tamo. Klečao je pored mosta. Iskusnim, starim rukama popravljao je greške nevještih dječjih ruku. Promatrali su ga s veće udaljenosti i nisu mu se usudili približiti. Sada im se činio sasvim bezopasnim. Iza dubokih bora, sakriven sijedom bradom, krio se mali dječak. Običan dječak koji treba prijatelje s kojima će moći sanjati i s beskrajnom, djetinjom vjerom, pokušavati ih ostvariti. Prvi put su na tom starom, umornom licu zamijetili miran osmijeh. Osmijeh čovjeka koji se odmara od svoje usamljenosti.

(Radionica kreativnog pisanja Zavoda za kulturu voždovanskih Hrvata)

U autobusu

Bilo je podne.

Dok sam teturala u autobusu, neka nevidljiva ruka kao da mi je sklupala oči. Vozač naglo skrenu, tako da se svi srušismo. Uхватih se jače za šipku. Odnekud je dolazio miris pokvarena jogurta. Očito je tu bio već dani-ma. Izmiješan sa znojem ljudi i dimom cigareta, tjerao je na povraćanje. Okrenuh se da kažem toj osobi koja je pušila da prestane. Bio je to neki darker. Oči su mu bile skoro bijele. Zurio je u mene. Ipak odlučih zašutjeti i okrenuti se ka prozoru, odakle je dolazilo bar malo svježeg zraka.

Kraj prozora je sjedio neki dečko, dok mu je djevojka bila oslonjena o rame. Namigivao mi je. Djevojka to primijeti i udari ga po glavi. On zadrži pogled na meni, očekujući odgovor. Prezrivo sam ga pogledala i okrenula se. Tada uđe kondukter. Svi nonšalantno pokazasmo karte. Jedino djevojka nije imala kartu. Kondukter ju izbacila iz autobusa, uzalud ga je molila da ju pusti da ostane. Bilo mi ju je žao. Imala je dvije različite cipele. Sljedećih pet minuta grizla me je savjest zbog te djevojke. Osjećala sam se kao da sam joj trebala pomoći.

U tom trenutku nekoliko ljudi iziđe iz autobusa, tako da sam mogla sjesti. Divno! Na sjedalu je bila žvaka. Potrajalo je dok je nisam skinula s traperica. Pored mene je sjedio debeli tip koji je samo jeo i jeo, uz stalno podrigivanje. Započeo je razgovor sa mnom. Onako punih usta, pričao mi je kako ga žena ostavlja. Nisam se začudila. Pokazao mi je i njezinu sliku. Bila je lijepa. Nastavio je govoriti. Pokušala sam ga ignorirati, ali bio je preglasan.

Sva sretna, shvativši da je ovo moja stanica, iziđoh – ostavljajući i autobus, i ljude, i iscrpljenost koju je izazivao.

(Radionica kreativnog pisanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata)

Bog odabire samo najbolje

Mladi se đakon Mato pripravljaao za svoje svećeničko ređenje. Cijela je obitelj bila uzbuđena zbog toga velikoga dana u njihovoj obitelji. Godinama unatrag nitko iz njihove uže ili šire obitelji nije otišao u svećenike ili časne sestre. U kraju iz kojega potječe smatrali su da je obitelj iz koje netko ode u svećenike posebno blagoslovljena, pa su se mnoge od njih utrkivale kako bi se o njima govorilo: „Znate, ta vam je obitelj dala svećenika“. Takvi su u selu imali posebni tretman. Ipak, većinom su to bili sinovi iz siromašnih obitelji pa su neki od njih vidjeli spas u svećeničkom pozivu. Matina je majka oduvijek molila da jednoga od njezinih sinova Bog pozove u svećenike. Kad je najstariji Marijan odlučio osnovati obitelj, ostalo je još tri sina pa nada nije umirala. Žarko je nastavila moliti za to da jedan od njih bude svećenik. No, kad su i Damjan i Nikola zasnovali svoje obitelji, unatoč radosti zbog devet unučadi, nikako nije mogla prihvatiti to da je malo vjerojatno da bi baš Mato mogao biti svećenik.

Odmalena, Mato je pokazivao sklonosti ka umjetnosti, filozofiji i književnosti. U trećem razredu osnovne škole izjavio je kako želi pohađati sate klavira. Roditelji su, iako pomalo u čudu, udovoljili njegovoj želji, pa se pokazalo kako je to bila dobra odluka. A onda je usporedno upisao srednju glazbenu školu i klasičnu gimnaziju te ih s uspjehom završio. Došlo je vrijeme odluke. Upisao je studij povijesti i filozofije i u roku ga završio. Iako sretna, Matina je majka shvatila da je njena molitva da joj jedan od sinova bude svećenik ostala neuslišana. Suprug ju je tješio da Božju volju jednostavno treba prihvatiti, a ne podložiti je osobnim željama. Unatoč tomu, nikako nije mogla prežaliti to da će joj se i najmlađi sin oženiti i krenuti svojim putom. Ubrzo nakon diplomiranja Mato se osamostalio, zaposlio i počeo nizati uspjehe. Upisao je čak i poslijediplomski studij pa je sa svojih dvadeset i sedam godina postao doktor znanosti. Imao je svoj stan, dobru plaću, mogao si je priuštiti godišnji odmor kakav želi. S curama pak nije imao previše sreće, iako se svim silama trudio pronaći onu „pravu“. A onda je jednoga dana posjetivši svoje roditelje bez ustezanja izjavio:

- Majko i oče, htio sam vam reći, odlazim u svećenike.
- Molim? – upitala je iznenađena čak i majka.
- Da, dobro ste me čuli. Odlazim u svećenike.
- To ne može biti istina – pokušavao ga je uvjeriti otac.
- Toliko si toga postigao, imaš dobar posao, što ti je sad to udarilo u glavu? Nemoj dopustiti da te neke sulude misli odvuču na drugu stranu kad si tako lijepo napredovao u svojoj struci – uvjeravao ga je i dalje šokirani otac.

– I, što imam od toga uspjeha? Nisam sretan! Kako ne razumiješ da se ne radi o odluci preko noći. O tomu razmišljam već deset godina. Ali, nika da nisam imao snage priznati si da to zapravo želim. Odlučio sam, odlazim u svećenike. Nadam se da ću jednog dana imati vaš blagoslov.

Matina je majka sjedeći pored crjepane peći skrivečki pustila jednu suzu. Uvjerila se da neke stvari trebaju dozreti. Da ih treba sačekati. Jer sve ima svoje vrijeme. Vrijeme suza i radosti, radosti i žalosti, rađanja i umiranja...

Šest godina kasnije, kad mu je bilo trideset i tri godine, za vrijeme njegova svećeničkoga ređenja u dupke punoj katedrali, većina ljudi bila je šokirana. O tomu se tjednima govorilo po cijelom gradu i okolnim selima. Mato, uspješni i lijepi Mato, postaje svećenik. Koliki su se samo zgražali nad njegovom odlukom. Neki mu čak zbog iznimne ljepote nisu prognozirali ni dva proslavljena Božića za oltarom. Neki su pak komentirali što mu je to trebalo kad je bio toliko uspješan u onomu što je radio, izgradio je karijeru, probijao se u znanstvenim krugovima i u njima bio cijenjen. Nije moguće da bi takva osoba mogla živjeti u celibatu i biti svećenik za sve ljude. Mnogi su smatrali da nije moguće da Bog odabire tako lijepe dečke jer je nemoguće da bi takav mogao izdržati u celibatu. Ma tko još danas vjeruje u celibat. Neki su pak smatrali da takav čovjek ne bi trebao služiti samo užem krugu ljudi i zatvoriti se u krug jedne župne zajednice. Takve su ga priče pratile većinom njegova svećeničkoga poziva, premda je i nakon ređenja bio omiljen u crkvenim krugovima baš zbog svoje posvećenosti crkvi i ljudima. Nikada o njemu nisu kružile zlobne glasine, osim onih kako je Bog nepravedan jer je uzeo k sebi takvoga čovjeka.

Puno godina kasnije, u župni ured župe u kojoj je službovao, ušao je mlađi čovjek. Učinilo mu se da ga odnekud poznaje, a onda je shvatio da je to suprug tridesetogodišnje žene koju je prije mjesec dana sahranio. Primio ga je u svoj ured vidno shrvanog. Želio je poslušati njegovu priču. Mati su običavale dolaziti „izgubljene ovce njegova stada“ jer je slovio za čovjeka koji zna slušati i utješiti čak i kada šuti.

Mlađi mu se čovjek počeo jadati:

– Prošlo je mjesec dana od kako ste mi sahranili suprugu. Još ni sada ne mogu povjerovati da je to istina. Ne mogu prihvatiti to da više nije među živima. Prestajem vjerovati da Bog uopće postoji.

– Nemojte dopustiti da vas malodušnost i malovjernost svlada – pokušavao ga je utješiti. Puno toga o životu ne možemo dokučiti čak ni u ovom životu. Ali, trebate se nadati i vjerovati.

– Kako bih se mogao nadati kad sam ostao bez jedine osobe u koju sam imao povjerenja. Ta bili smo samo pet godina u braku. Za njom je ostalo dijete od dvije godine – opravdavao se u suzama.

– Vidite, reći ću vam samo jedno. Prije trideset i pet godina, kada sam bio ređen za svećenika, nitko od nazočnih na ređenju, osim moje majke,

nije vjerovao da ću biti i dobar svećenik. Čak ni na ređenju, ponavljam. Godinama su me stigmatizirali. Nisam vam to kanio reći. Ali, postigao sam visoki akademski stupanj, bio sam uspješan u svojem poslu. I ni sam nisam razumio zašto me Bog nakon toliko godina poziva. Ali sam se ohrabrio i godinama nosio s biljegom kojega su mi zadali drugi ljudi. Još ni sad ne znam zašto je to tako, ali vjerujem.

– Sve ja to razumijem. Ali, zašto, zašto je baš nju Bog pozvao k sebi? Pogledajte koliko je samo u njoj bilo života. Ta cijeli je život bio pred njom, pred nama. Ne mogu prihvatiti vaš govor o Bogu koji je sama ljubav i milosrđe. Kakav je to nepravedni i sebični Bog kad uzima k sebi ovako dobre ljude. Na životu ostaju toliki nepravednici, grješnici, lažni moralisti.

Mato ga je blago pogledao, uzdahnuo i usudio se upitati ga:

– Nikada niste pomislili na to da Bog spašava i uzima k sebi samo najbolje?

Što ja činim, ti sada ne znaš, ali shvatit ćeš poslije. (Iv 13,8)

Provincija

Toga jutra, kao i svakog drugog, Zvezdana je ustala nešto prije šest sati kako bi prije odlaska na posao mogla otići do pekarnice kupiti svježi kruh. Prodavačica u pekarni nikada se nije usudila upitati zašto tako jako voli vrući kruh i zašto je baš svakoga jutra skoro u isto vrijeme u pekarnici. O njoj je mogla zaključivati jedino na temelju onoga što je vidjela. A vidjela tako malo... Zvezdana je bila djevojka od kojih dvadesetak godina, uvijek skromno ali uredno odjevena, kestenaste kose uredno počesljane u visoki rep na zatiljku, tamnih i prodornih očiju. Skoro uvijek se smiješila ali je rijetko pogledavala u oči prodavačici. Njihova se komunikacije uglavnom svodila na automatizirane Zvezdanine riječi: „Molit ću Vas jedan bijeli kruh“, i odgovora prodavačice: „Izvolite. Šest i pol kuna, molim“, nakon čega bi joj Zvezdana pružila uvijek uredno spremljen novac do u kunu, kako se ne bi nepotrebno zadržavala u pekarnici.

Prodavačica u pekarnici, nadaleko poznata po svojoj vedroj naravi, u odnosu prema Zvezdani uvijek je bila rezervirana, iako je od njihova prva susreta prošlo cijelih godinu dana. Nitko u tom kraju, osim toga da živi sama, nije o Zvezdani znao puno više od onoga što su mogli iščitati s njezina lica. A opet se, slušajući komentare drugih ljudi, moglo pomisliti da s njom ispijaju kave i provode po cijele dane.

Ušavši u pekarnicu netom poslije Zvezdane, starija susjeda, također redovita mušterija u pekarnici, i prije nego je zatražila kruh, prokomentirala je:

– Kakva lijepa djevojka. Šteta što je takva osobenjakinja – izgovorila je mirne glave, kao da ju poznaje godinama.

– O, pa vi ju poznajete? – upitala je vidno iznenađena prodavačica, podignuvši obje obrve prema gore.

– Ma ne. Ona živi u kući pored kuće moje rodice – odgovorila je starica.

– Lijepo mi je to čuti. Onda vi zasigurno znate više o toj djevojci. Zvezdani, ako dobro znam. Žao mi je da ju nisam uspjela bolje upoznati, a čini se tako draga. Moram priznati da ne znam puno o njoj, osim onoga što i sama vidim svakoga dana. Jedino u što sam sigurna jest da će svako jutro oko šest sati biti u pekarnici. Ponekad čak i prije – odgovorila je prodavačica, nadajući se ipak da će joj starija gospođa dati više podataka o toj zagonetnoj djevojci.

– A što bih Vam rekla. Rodica veli da se iz njene kuće u kojoj živi kao podstanarka rijetko kad čuju neki zvuci, rijetko joj tko i dolazi. To mi i jest čudno kad se zna da je mlada djevojka. Znaate kako je to s mladima danas. A čini se da ni ona nije imuna na takve stvari jer vrlo često dolazi doma kasno. Rodica joj čuje kapiju jer zna škripiti kad ju otvara i zatvara, a rodi-

čina soba je baš s te strane pa sve čuje – počela je pojašnjavati.

U tom je trenutku u pekarnicu ušla susjeda starije gospođe koja se čuvši njihov razgovor i želeći se uključiti u raspravu, nadovezala svojim saznanjima:

– Susjeda, sve što velite na mjestu je. Gotovo bih mogla ruku u vatru staviti da mlada djevojka živi nemoralnim životom. U to sam se uvjerila slušajući mnoge u našem kraju. Mladi njenih godina svjedoče isto. Rijetko se s kim od njih druži od kako je doselila u naš kraj. A to što dolazi noću kasno ne bi vas trebalo čuditi. Čula sam da se drogira, da se „bode“, kako to kažu današnji mladi. Pa što mislite, zašto dolazi tako kasno doma, ujutro je vidno ispijena i s tamnim podočnjacima? – upitala ih je obje, očekujući odgovor i prosudbu.

– Ma ne, to ne može biti tako – stala je u djevojčinu obranu prodavačica. Zvezdana mi se ne čini takvom. Sve bih drugo mogla pomisliti, ali da se drogira ne, to nikako – bila je odlučna u djevojčinoj obrani.

– O, itekako biste povjerovali da ste vidjeli ono što sam ja vidjela na svoje oči. Srela sam ju prije koji dan u ljekarni. Kupovala je neke lijekove za smirenje, gomilu nekih lijekova, što ja znam kakvih. Ma što mislite da radi s njima. Zasižno ne gleda u njih. Pretpostavljam da i danju i noću radi da bi platila podstanarstvo i mogla si kupiti drogu. Takvi samo za to žive.

– Dobro kažeš. I rodica mi je onomad rekla da takvo što govore o njoj. Ali, ni ja kad ju vidim uistinu nikada ne bih pomislila takvo što. Unatoč pričama, čini se tako draga. Ali, ako svijet kaže ... Onda mora da je tako! Što više, sigurno je tako – odgovorila je starija gospođa svojoj susjedi.

Ušavši u još uvijek hladnu kuću jer je vatra tijekom noći prestala gorjeti, Zvezdana je najprije založila vatru, a potom je otišla do kuhinje pripremiti doručak. Na tanjur je stavila svježe kriške kruha namazane maslacem uz koje je posložila nekoliko šnita sira i par komada salame. U šalicu je ulila malo jogurta, vodu je nalila u čašu i uputila se prema sobi. Prije nego je s tjeskobom krenula na posao, upitala je svoju bolesnu majku koja je nemoćna i u užasnim bolovima ležala na krevetu:

– Majko, hoćeš li imati danas snage vratiti poslužavnik na stolic ili da pričekam da pojedesh pa onda krenem na posao? Stavila sam ti ovdje i lijekove za smirenje i protiv bolova – rekla je nježnim glasom, ne želeći pokazati majci koliko joj teško pada svakodnevni odlazak na posao dok ona ostaje sama i u bolovima ležati u krevetu.

A sve to zbog materijalne nemogućnosti osigurati joj da netko bude kraj nje dok ona svakodnevno radeći na normu, prekovremeno a prečesto i noću, zarađuje za ranojutarnji topli kruh i lijekove.

Nije li svaka naša prosudba o drugima zapravo zrcalo u kojem se zrcali naša vlastita nutritina koja „više na sav glas“ više o nama samima nego o drugima?

MAŁA DANICA

Uredila: Katarina Čeliković

Djeca u životu Crkve i naroda

Pjesmom slavili Boga na *Zlatnoj harfi*

Susret dječjih župnih zborova pod nazivom „Zlatna harfa“ okupio je 23. svibnja u katedrali-bazilici Sv. Terezije Avilske u Subotici oko 400 djece iz 11 župa Subotičke biskupije. Zborovi su pjevali na temu psalama u liturgiji sv. Pavla, kojemu je posvećena ova godina.

Na „Zlatnoj harfi“ nastupili su zborovi iz župe Marija Majka Crkve – Subotica, Sonte, Žednika, župe Sv. Jurja – Subotica, Male Bosne, Svetozara Miletića, Đurđina, subotičke katedrale, Tavankuta, Bačkog Monoštora i iz župe Sv. Roka – Subotica.

Zahvalnica za završetak školske i vjeronaučne godine

Svečanom svetom misom zahvalnicom obilježen je u subotičkoj katedrali-bazilici Sv. Terezije Avilske, 11. lipnja završetak ovogodišnje školske i vjeronaučne godine. U slavlju je sudjelovalo oko sedam stotina djece iz Subotice i okolnih naselja. Bili su to osnovci i srednjoškolci koji pohađaju

katolički vjeronauk i nastavu na hrvatskom jeziku. Svetu misu je predslavio mons. Stjepan Beretić, katedralni župnik i biskupski vikar za pastoral u zajedništvu s desetak svećenika.

Nagrađeni uspješni učenici hrvatskih odjela

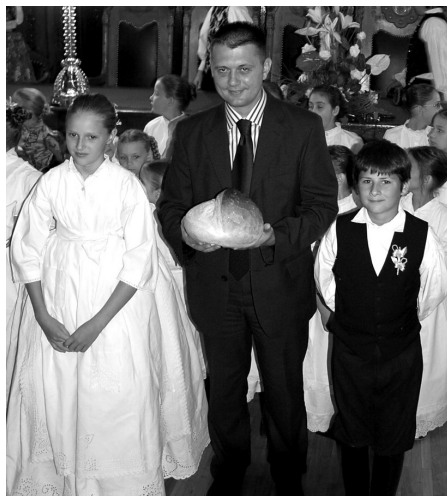
Trud i rad učenika hrvatskih odjela, koji sudjelovanjem na općinskim, okružnim i republičkim natjecanjima u zemlji i Republici Hrvatskoj, pridoneose promicanju hrvatskog jezika i kulture, prvi put je i javno nagrađen. U velikoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“, 26. svibnja, održan je svečani program posvećen najuspješnijim učenicima koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Organizator svečanosti bilo je Hrvatsko nacionalno vijeće, koje je u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, Generalnim konzulatom Republike Hrvatske u Subotici, NIU „Hrvatska riječ“ i HKC „Bunjevačko kolo“ čestitalo učenicima na uspjesima u obrazovanju.

Susret ministranata Subotičke biskupije

U Tavankutu je u subotu 30. svibnja u organizaciji svećenika Subotičke biskupije održan Susret ministranata, na kojem se okupilo blizu 150 ministranata iz gotovo svih subotičkih župa ali i iz mnogih krajeva naše biskupije. Svoje predstavnike iz Subotice imala je župa Marije Majke Crkve, Sv.

Jurja, Sv. Roka, Sv. Terezije i Isusova Uskrснуća. Bili su tu i ministranti iz Starog Žednika, Đurđina, Tavankuta, M. Bosne, Sonte, B. Monoštora i iz Sombora iz župe Presvetoga Trojstva. Susret je započeo svečanom svetom misom koju je predvodio preč. Željko Šipek.

Dječja dužijanca 2009.

Dječja dužijanca, organizirana je drugu godinu zaredom, a imala je različite događaje od 10. do 12. srpnja. Središnje slavlje Dužijance malenih bilo je u nedjelju 12. srpnja. Preko pet stotina djece ispunilo je i ukrasilo svojim živopisnim nošnjama prostranu subotičku katedralu-baziliku Sv. Terezije. Svečanu sv. misu zahvalnicu predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić u zajedništvu s mr.

Andrijom Anišićem, župnikom župe Sv. Roka. Glavne uloge Dužijance male-nih ove godine su imala djeca iz Tavankuta. Bandaš je bio Marko Stantić a bandašica Veronika Vojnić Mijatov, dok su ulogu starješina vršili Tomislav Vojnić Mijatov i Matija Merković.

Dječji etno kamp

Hrvatska čitaonica organizirala je petodnevni etno kamp uoči početka školske godine, koji je završio prired-bom 28. kolovoza, a u radu kampa sudjelova-lo je skoro pedeset uče-nika osnovnih škola koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Hrvatska bunjevačka nošnja bila je glavna tema ovogodišnjeg kampa.

Blagoslov na početku škole i Smotra dječjih pjevača

Blagoslov su učenici za početak školske i vjeronaučne godine primili 23. rujna na svečanoj svetoj misi u subotičkoj katedrali, koju djeca s radošću iščekuju. Toga su dana djeca mogla čuti i male pjevače u crkvi, a idućega dana, održana je tradicionalna, V. smotra dječjih pjevača i zborova u svečanoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“, u okviru IX. festivala bunjevačkih pisama.

Balint Vujkov među djecom

U okviru 8. dana Balinta Vujkova, dana hrvatske knjige i riječi, 23. listopada u Velikoj vijećnici Gradske kuće oko 400 djece iz vrtića i učenika koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku bili su nazočni na programu koji nosi naziv Narodna književnost u školi. Predškolci iz vrtića "Marija Petković – Sunčica" i učenici područne OŠ "Ivan Milutinović" iz Male

Bosne, izveli su nekoliko igrokaza po motivima narodnih pripovjedača koje je zapisao Balint Vujkov. Tom je prigodom predstavljena najnovija knjiga iz opusa Balinta Vujkova "Cviće i kamen" koja je potom darovana svim školskim knjižnicama i izvođačima programa.

Škola animatora 2008./9. u župi sv. Lovre - Sonta

U sklopu IV. Škole animatora (ŠA), na župi Sv. Lovre u Sonti održano je 5 vikend susreta i jedno hodočašće mladih. Organizatori vlč. Dominik Ralbovsky i njegova sestra bliznakinja, katehistica Kristina, formaciju animatora su osmislili tako da mladi pomalo sami preuzimaju neke odgovorne zadatke na susretu. Mladi su brinuli o hrani, vodili su računa i o juturnjim molitvama, vođenju večernjeg programa, animiranju pjevanja, radionicama.

Susreti imali sljedeće teme i predavače:

1. susret u listopadu – „Nemojte se suobličavati ovome svijetu!“ (Rim 12,2), predavač vlč. Goran Vilov, župnik iz Bačkog Monoštora;
2. susret u studenom – „Život i djelo svetog Pavla“, predavač vlč. Laszlo Posa, župnik iz Bečeja;
3. susret u ožujku – „Ljubav i zdrava spolnost“ o čemu je govorila Katarina Ralbovsky, djelatnica Centra za duhovnu pomoć iz Zagreba;
4. susret u travnju – „Oratorij don Bosco“ – susret djece;
- 5., završni susret u srpnju – „Naš Bog je silan Bog“. Zahvalnu sv. misu predvodio je subotički biskup msgr. Ivan Pénzes.
6. susret – Hodočašće u Međugorje.

Ova IV. godina Škole animatora je već pokazala kako mladi uistinu postaju animatori i animiraju druge. Razvija se suradnja s vjeronaučiteljima i s sestrama ko-

ji dovode svoje mlade na susrete i prate ih, sa svećenicima koji dolaze kao predavači i ispovjednici. Ostvarena je i suradnja s Centrom za duhovnu pomoć iz Zagreba. Rad škole podržavaju biskupi Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda. Razvila se lijepa suradnja ostalim biskupijama a posebice sa grkokatoličkim egzarhatom, čiji mladi dolaze na ŠA od samog početka. Dolaze nam razne grupe mladih, i mladi iz Hrvatske, koji bilo pjesmom ili osobnim svjedočenjem oduševljavaju sudionike ŠA za Krista. Naš rad prate molitve a isto tako darežljivo srce raznih donatora.

(Kristina Ralbovsky, katehistica)

MOJ MLAĐI BRAT

Zamislite nered u mojoj sobi koji nisam ja napravila. A sad zamislite jednu lopticu skočicu kako skače od zida do zida i prevrće moje stvari.

Ta loptica je moj mlađi brat. I tog nestaška ja nisam željela ni zamisliti. Kad sam imala sedam godina, moji roditelji su mi ushićeno saopćili da ću imati brata ili sestru. Ta vijest je za mene bila tužna. Uopće nisam željela imati brata ili sestru. Dobro mi je bilo i ovako samoj. Nisam se radovala sljedećih devet mjeseci. No, morao je doći i taj dan. Na dan kada su moja mama i brat Filip trebali izaći iz bolnice, svi su bili uzbuđeni i sretni. Bila sam toliko bijesna da Filipa nisam željela ni pogledati. Svi su me ispitivali kako mogu, a da ne volim tako malo, slatko stvorenje. Nije da ga nisam voljela, bojala sam se da više ništa neće biti kao prije. Naravno, i nije bilo. Mama i tata su morali više pažnje posvećivati Filipu. Dok je on spavao, u kući je morala biti tišina. Kasnije, dok je on odrastao, imao je razne faze. Prilično je živahan, pa me je često ometao u igri s prijateljicama. Bio mi je jako sladak kada je pjevao, dok se igrao ili dok je vozio bicikl. Svaki put kad sviram glasovir, mora i on svirati sa mnom. Voli me maziti i svaki put kad dođem iz škole želi me zagrliti.

Kako je rastao, sve više sam ga voljela, i dan danas ga volim, ali ipak, ne previše.

Sara Dulić

*

Molitve djece (istinite)

Dragi Bože!

U školi su nas učili što ti činiš. A tko to čini kad si ti na godišnjem?

Dragi Bože!

Jesi li ti stvarno nevidljiv ili je to samo trik?

Dragi Bože!

Jesi li ti stvarno htio da žirafa tako izgleda ili je takva ispala slučajno?

Dragi Bože!

Umjesto da puštaš da ljudi umiru i da ponovno stvaraš nove, zašto jednostavno ne zadržiš ove što ih sada imaš?

Dragi Bože!

Tko crta linije oko država?

Dragi Bože!

Išao sam na jedno vjenčanje i par se poljubio nasred crkve. Je li to OK?

Dragi Bože!

Što znači da si ti Ljubomorni Bog? Mislila sam da ti imaš sve.

Dragi Bože!

Možda se Kajin i Abel ne bi pobili da su imali svatko svoju sobu. To pali kod moga brata.

Dragi Bože!

Mora da ti je jako teško voljeti sve ljude na svijetu. Samo je 4 ljudi u mojoj obitelji, a ja ih nikako ne uspijevam voljeti.

Dragi Bože!

Čitali smo da je Tomas Edison izumio svjetlo ali su u školi rekli da si ga ti stvorio. Kladim se da ti je ukrao ideju.

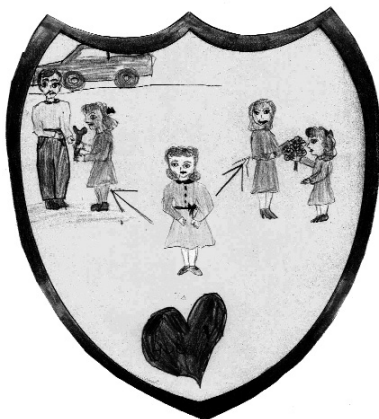

MOJ GRB

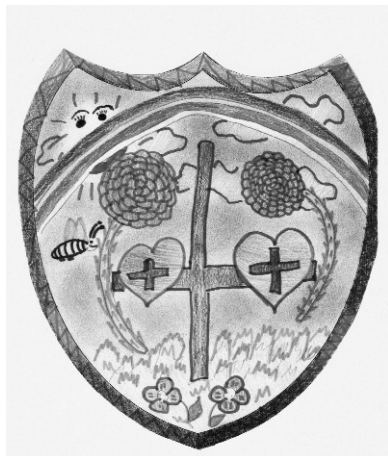
Ono što mi je najvažnije u životu i ono što predstavlja mene
i moje želje i planove za novu
(vjeronaučnu, školsku, kalendarsku...) godinu!

Marga Stantić 6. e

Martina Kulundžić 6. c

Martina Mešter 6. d

Sanja Palatinus 6. b

Siguran grad

Bio jednom kralj na čije su kraljevstvo sa svih strana navaljivali neprijatelji. U svoj su zemlji zavladao velik strah i nesigurnost. Stoga jednoga dana kralj dozove najboljega graditelja u svojem kraljevstvu i naredi mu: „Sagradi mi velik i siguran grad. Toliko velik da sav moj narod može stati u njega i toliko siguran i da ga najjači neprijatelj ne može razoriti“.

Kad su kralja izvijestili da je graditelj izvršio njegovu naredbu, on smjesta pođe razgledati njegovo djelo i uvjeriti se u njegovu vrijednost. Kad vidje grad, kralj bijaše veoma zadovoljan. Visoke i debele zidine opasavale su grad. Njih je okruživao dubok i širok jarak ispunjen vodom. Most koji je bio postavljen preko jarka mogao se podići pa je i on štitio i onako sigurna i čvrsta vrata. Naširoko uokolo grada graditelj je dao posjeći šumu da se neprijatelj ne bi mogao neopazice približiti gradskim zidinama. Kralj pohvali graditelja i reče mu: „Doista si najbolji graditelj u mojem kraljevstvu. Izvršio si moju naredbu u potpunosti.“ No graditelj mu reče: „Ne govorite tako, kralju, jer nisam zadovoljan svojim djelom.“

„Kako bi mogao biti nezadovoljan? Ta sagradio si najsigurniji grad na svijetu. Nijedan grad nije tako dobro utemeljen i zaštićen.“ „Da, kralju“, reče graditelj, „sve je to valjano uređeno. No, pogledajte: prema nebu, grad je potpuno otvoren.“ „Graditelju najizvrsniji“, reče mu kralj, „time što si grad prema nebu potpuno otvorio, upravo si ga time najbolje zaštitio.“

Stjepan Lice

♡ Legenda o Narcisu...

Bijaše legenda o Narcisu, lijepom mladiću koji je svakog dana promatrao svoju ljepotu u jezeru. Bio je toliko opčinjen samim sobom da je jednog dana upao u jezero i utopio se. Na mjestu gdje je pao, niknuo je cvijet, kojeg su prozvali narcisom.

No, Oscar Wilde nije tako završavao svoju pripovijest.

On je pripovijedao, kako su, kada je Narcis umro, došle oreade, gorske vile i vidjele da se jezero pretvorilo od slatkovodna jezera u vrč slanih suza.

– Zašto plačeš? – upitahu oreade.

– Oplakujem Narcisa – reče jezero.

– Ah, ne čudi nas što oplakuješ Narcisa – nastaviše one. – Konačno, unatoč tome što smo mi stalno trčale za njim po šumi, ti si jedino imao priliku da izbliza promatraš njegovu ljepotu.

– A Narcis je bio lijep? – upita jezero.

– Tko bi to bolje od tebe mogao znati?
– odgovoriše iznenađene oreade.

– Naposljetku, o tvoje se obale svakog dana naslanjao.

Na trenutak je jezero zašutjelo. Konačno reče:

– Oplakujem Narcisa jer sam mogao, svaki puta kada bi legao na moje obale, u dubini njegovih očiju vidjeti kako se oslikava moja vlastita ljepota.

Oscar Wilde

**Razgovor
koji ste možda pročitali
a koji ćete opet rado čitati**

Blizanci u maternici razgovaraju:

– Vjeruješ li u život poslije rođenja?

– Naravno, sigurno postoji nešto nakon rođenja.

Možda smo ovdje baš zato da se pripremimo na život poslije rođenja.

– To je glupost. Nema života poslije rođenja. Kako bi taj život uopće izgledao?

– Ne znam točno, ali uvjeren sam da će biti više svjetla i da ćemo moći hodati i jesti svojim ustima.

– To je potpuna glupost. Znaš da je nemoguće trčati. I jesti svojim ustima.

Pa zato imamo pupčanu vrpцу. Kažem ti: poslije rođenja nema života.

– Pupčana vrpca je prekratka. Uvjeren sam da postoji nešto poslije rođenja.

Nešto posve drugačije, nego ovo što živimo sada.

– Ali nitko se nije vratio od tamo. Život poslije rođenja završava.

Osim toga život nije ništa drugo, nego postojanje u uskoj i mračnoj okolini.

– Pa ne znam baš točno kako izgleda život poslije rođenja, ali ćemo u svakom slučaju sresti našu mamu.

Ona će zatim brinuti za nas.

– Mama?!? Ti vjeruješ u mamu?! Pa gdje bi po tvome ta mama bila?

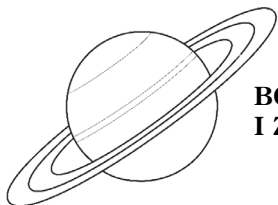
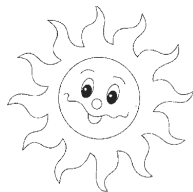
– Svuda oko nas, naravno. Zahvaljujući njoj smo živi, bez nje ne bismo uopće postojali.

– Ne vjerujem! Mamu nisam nikada vidio, zato je jasno da ne postoji.

– Da. Moguće. Ali ponekad, kada smo potpuno mirni, možemo je čuti kako pjeva i miluje naš svijet.

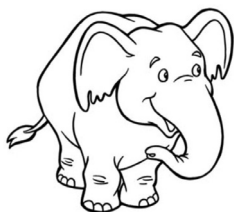
Znaš, uvjeren sam da život poslije rođenja zapravo tek započinje...!

BOG JE STVORIO PLANETE

**BOG JE STVORIO PLANETE
I ZVIJEZDE ŠTO NA NEBU SVIJETLE.**

**ON DAJE DA RASTE TRAVA
U KOJOJ MALI SKAKAVAC SPAVA.**

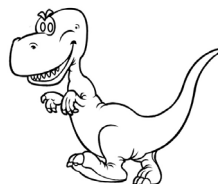
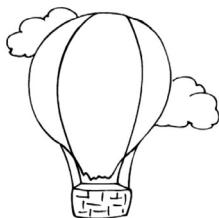

**DAO JE ŽIVOT SLONU I MRAVU,
SVE JE STVORIO NA SVOJU SLAVU.**

**DINOSAURE JE STVORIO BEZ PROBLEMA,
IAKO IH SADA VIŠE NIGDJE NEMA.**

**STVORIO JE BILJKE, I ŽIVOTINJE OD TONE,
ALI NIKAD NIJE STVARAO BOMBONE.**

**NITI BALONE,
IGRAČKE NI TV EKRANE,
NJIH NAČINI ČOVJEK
DA SI SKRATI DANE.**

VICKASTOI... istinito!

Svećenik je završio dugačku nedjeljnu misu riječima: „Sljedećeg tjedna, glavna tema moje propovjedi biti će grijeh laganja. Da biste lakše shvatili moju propovijed, želim da svi do narednog tjedna pročitate iz Novog zavjeta 17. glavu evanđelja po Mateju.“

Sljedećeg tjedna, na početku crkvene ceremonije: „Jeste li svi pročitali 17. glavu evanđelja po Mateju?“

„JESMO!“, svi će uglas.

„Odlično! Evanđelje po Mateju ima samo 16 glava. A sada, pomolimo se za naše grijehe.“

Krist Kralj u dječjim crtežima

Marija Kujundžić, 7. d

Tina Bičkei, 6. a

15 najpopularnijih biblijskih načina kako pronaći buduću suprugu

☞ Pronađi atraktivnu vojnu zarobljenicu, dovedi je kući, obrij joj glavu, obreži nokte i daj joj novu odjeću. Onda je tvoja. (Pnz 21,11-13)

☞ Nađi prostitutku i oženi je. (Hoš 1,1-3)

☞ Pronađi čovjeka sa sedam kćeri i impresioniraj ga napojivši njegovo stado. (Izl 2,16-21)

☞ Kupi posjed i dobij ženu kao dio ugovora (Rut 4,5-10)

☞ Idi na svetkovinu i sakrij se. Kada žene izađu na ples, uhvati jednu i odnesi je da ti bude supruga. (Suci 21,19-25)

☞ Neka ti Bog stvori ženu dok spavaš. Napomena: To će te koštati jednog rebra. (Post 2,19-24)

☞ Dogovori se raditi sedam godina u zamjenu za ženinu ruku. Oženi se krivom. Onda radi još sedam godina za onu koju si prvu želio oženiti. Tako ti je to. Četrnaest godina crnčenja za jednu ženu. (Post 29,15-30)

☞ Skini 200 obresaka sa neprijatelja tvog budućeg tasta i dobij njegovu kćerku za ženu. (1 Sam 18,27)

☞ Čak i kada nema nikoga uokolo samo prolunaj i sigurno ćeš nekoga naći. (Post 4,16-17)

☞ Postani vladar velike nacije i održi natjecanje za Miss. (Est 2,3-4)

☞ Kada vidiš neku koja ti se sviđa idi kući i reci roditeljima: „Vidio sam...ženu; dovedite mi je.“ Ako roditelji dovode u pitanje tvoju odluku, samo reci: „Dovedite mi je, ona je prava.“ (Suci 14,1-3)

☞ Ubij bilo kojeg muškarca i uzmi njegovu ženu. (Pripremi se u tom slučaju izgubiti četiri sina) (2 Sam 11)

☞ Pričekaj da ti umre brat. Uzmi njegovu udovicu. (to nije samo dobra ideja, nego zakon!) (Pnz ili Lev, primjer u Rut)

☞ Ne budi toliko izbirljiv. Nadoknadi kvalitetu brojnošću. (1 Kr 11,1-3)

☞ Žena?... NE!!! (1 Kor 7,32-35)

Mladi

Uredila: Nevena Mlinko

mladi
subotičke
biskupije

Rođena je nova nada!

Isus je čuo i uslišio naše molitve!

Aleluja!

Dragi moji, rado stan sam što Vas mogu obavijestiti da nije sve izgubljeno. Nije televizija jedina zanimacija mladih, nije odlazak u grad jedini cilj i poanta cijeloga dana, nije lijenost osnovna osobina današnjih mladih osoba. Nije! Mladi vole otići na sv. misu, bez da im treba prijetiti, mladi

se vole okupljati i aktivirati na svojim župama, mladi su spremni preuzeti odgovornosti i žrtvovati se radi formiranja zajednica, mladi vole doći na vjeronauk iako se na njima ne dobivaju plusevi za dolazak i minusi za nedolazanje. Istina je, dragi moji, Duh Sveti doista djeluje, to se može osjetiti! Kao što je za neke čaša polu-prazna, a za neke polu-puna, tako je i onaj broj mladih za neke mali, a za neke je on vrlo lijep, jer znamo da do skora taj broj nije ni postojao. Kakogod, trebali bismo biti optimisti, imamo pred sobom dokaz djelovanja Duha Svetoga. Kako onda biti skeptičan? Vjerujmo mu! Neće nas slast ove pobjede uspavati, ne, potaknut će nas na još veći trud i molitve. Kako sada stati kada se sve budi? Kako sada stati kad osjećamo da je Duh Sveti tu s nama, potiče nas, daje nam ideje, daje nam snagu.... Vodi nas!

Dragi moji, nemojmo ostati slijepi na sve ovo što se događa oko nas. Vi, dragi moji, koji ste malčice stariji od nas, podržite svoje mlade, imajte povjerenja u njih i molite se za njih. Jako je lako skrenuti s puta, jer je samo jedan pravi, dok su svi drugi pogrešni. Vi malo stariji to dobro znate, zato molite za mlade do otvore srca Gospodinu, da čuju njegov glas i da ga slijede. A vi, malo mlađi, vjerojatno znate o čemu govorim. Pokreću se vjeronauci na mnogim župama, formiraju se novi sastavi, sve je veći broj mladih koji dolaze u crkvu, koji traže Krista i koji sebe pronalaze u zajednicama mladih kršćana. Za one kojima ovo nije dosta, evo još malo – sve veći

broj mladih voli otići na klanjanje i pokloniti se Presvetom i izreći svoje probleme, križeve, muke, ali isto tako i radosti i zahvale, rado se mole kako za sebe, tako i za druge koji su u potrebi, spremni su više se uključiti i u život svoje župne zajednice. Meni je sve ovo i više no dovoljni pokazatelj da su se mladi kršćani, ako ne probudili, onda barem počeli buditi i smatram da je to izvrsno s obzirom na to da znamo da je najteže učiniti prvi korak. Stoga, dragi mladi, samo naprijed, iznosite svoje ideje, kažite što vam se sviđa, a što bi se moglo promijeniti, budite spremni sami preuzeti obveze i odgovornosti, jer sami gradimo svijet i okolinu onakvu kakvu želimo i ne zaboravimo moliti, jer molitva je ona koja sve pokreće. A vi, malo stariji, dragi naši roditelji, vjeroučitelji i svećenici, nemojte nam uskratiti podršku. Teško nam je boriti se sa svim zavodljivostima koje današnji svijet nosi sa sobom, a ako nema podrške od starijih onda je još teže. Gdje god se okrenemo, možemo vidjeti primjere da mladi skreću na neke pogrešne ceste, a znamo da je Krist jedini pravi put. Uspjeli smo to spoznati i voljeli bismo zauvijek ostati na tom putu. Pomozite nam u tomu. Mladi vam vjeruju, vjerujte i vi u njih....

David Anišić

Tko je Bog?

Prije nego bilo što napišem o ovome pitanju koje se danas nameće mnogim ljudima širom svijeta, ispričat ću vam jedan ulomak priče koju sam negdje pročitala. Ne sjećam je se od riječi do riječi, ali ide otprilike ovako:

Zamisli dijete u utrobi trudne žene. I zamisli da odeš kod te žene i upitaš dijete u njezinoj utrobi: „Dijete, znaš li ti da postoji tvoja mama?“ Što misliš da bi ti ono odgovorilo? „Ne, nikad nisam vidio mamu, mama ne postoji!“ Prva pomisao koja bi ti pala na um – „Sirotan mali, ne

zna kakav svijet postoji izvan utrobe njegove majke. Predivni svijet u kojem žive djeca i odrasli, prelijepi svijet u kojem se nalaze razne biljke i životinje, svijet u kojem imaš sve što poželiš i zamisliš. A taj mali anđeo ne zna za to, on ne može znati da postoji život izvan utrobe majke.“

A sad tebe pitam: „Dijete, znaš li ti da postoji Bog?“

Što ćeš mi reći?

„Ne znam, nisam ga nikad vidio ili vidjela. Bog ne postoji?!“

Isto kao i dijete, i ti živiš u utrobi koja se zove zemlja i ne možeš vidjeti Boga.

Ali, što se događa kada dijete nakon 9 mjeseci izađe iz utrobe svoje majke? Glasno viče: „MAMA“, grli je i neizmerno voli. To je za nas ljude smrt. Tako je samo zovemo, ali ona predstavlja naše rođenje. Kad nakon 90 i više godina izađeš iz zemaljske utrobe i ugledaš svog Oca, što ćeš učiniti? Zar ne isto što i ono malo dijete? Viknuti iz sveg glasa „ABBA, OČE, TATA!“ i zagrliti ga čvrsto.

Puno puta i mi, kršćani, dolazimo u iskušenja koja nas tjeraju zapitati se čemu sve ovo, kad ne postoji nijedan opipljivi dokaz o postojanju Boga i onog drugog svijeta o kojemu toliko slušamo i gdje svim silama pokušavamo doći. I onda tražimo dokaz! „Gdje je taj Bog sad kad mi je teško? Neka mi da neki znak! Kako da znam postoji li taj drugi svijet gdje će sve biti kao u bajci, čak i ljepše i bolje?“

Na ta pitanja nam odgovore ne može dati ni znanost, ni povijest niti bilo koje zemaljsko stvorenje. Jedini koji ima odgovore na sva ova naša pitanja jest jedini i Bog i Čovjek – Isus Krist. On je došao iz tog drugog svijeta i svojim životom dokazao da vlada prirodom, ljudima, grijesima, smrću i životom. On je ušao u „utrobu“ da bi nam pokazao da postoji drugi svijet izvan „utrobe“ koji je predivan i savršen u svakom smislu. Kao kada liječnik uđe u utrobu majke, kako bi pomogao pri rođenju i pokazao djetetu da postoji svijet izvan maternice, tako nam je Isus pokazao i dokazao svojim životom da postoji Bog, naš Otac. Zanimljivo, dijete u majci, a ne zna da postoji majka – mi u Bogu, a ne znamo da postoji Bog. Sv. Pavao kaže: „...da traže Boga, ne bi li ga kako napipali i našli. Ta nije daleko ni od koga od nas. U njemu doista živimo, mičemo se i jesmo, kao što i neki od vaših pjesnika rekoše: *Njegov smo čak i rod!*“ (Dj 17,27-28)

Stoga, čuvajmo našu dušu jer ona je kao dječje tijelo, karta za život u onom drugom svijetu. A to ćemo činiti tako što ćemo povjerovati da je Isus došao uzeti naše grijeha na sebe, da nam je došao reći: „OPROŠTENO TI JE“. A ono što mi trebamo činiti je naučiti reći: „OPROSTI MI“ i onda ćemo na našem kraju odnosno početku biti sigurni da smo određeni za život kao u bajci. I tada ćemo znati prepoznati prisustvo Boga kao Oca, tada ćemo znati tko i gdje je Bog u tvojemu i mojemu životu.

Marina Gabrić

Uzori u društvu

Važi li danas Protagorina misao da je *Čovjek mjera svih stvari*, tj. da si mi sami biramo uzore po mjeri našega karaktera ili je odveć naša persona i naš karakter oblikovan onim što nam društvo i mediji prikazuju kao modele, te se nekako samo pronalazimo u onom već ponuđenom? Gradi li čovjek društvo ili ono njega gradi? Teško je utvrditi bilo temporalni bilo vrijednosni odnos. Dvadeseto stoljeće nam je ponudilo mnoštvo primjera razrješenja pitanja kroz ideju *social engineering*-a. Činjenica da se i danas ta floskula spominje, potvrđuje aktualnost teme. Napose ni 90-te kao primjer urušavanja osnovnih društvenih vrednota i uspon onog vulgarnog, kičastog i dekadentnog kao socijalnog modela, nije suviše daleko. Stoga je sumnjičavost mladoga čovjeka, u bilo kakav hipostazirani posebni moral razumljiva, i priklanjanje „univerzalnom moralu tolerancije“ kao izrazu posvemašnje relativizacije, čini se prihvatljivim. Sigurno je da mladi vjernik društvo i svijet u cjelini danas mora promatrati kritički. On si mora pronaći čvrste temelje koji, najprije, omogućuju mirnu savjest, a napose skladni socijalni život. Današnje društvo idejom samoostvarenja mladom čovjeku preporuča materijalno, tehničko, tjelesno i duhovno samoostvarenje. Drugim riječima, društvo ostavlja čovjeka da se sam brine za sebe. Zgrtanje novca, materijalnog bogatstva, tjelesno uljepšavanje, pojedinačni prilagodljivi svjetonazori, najčešće ateistički ili teorelativistički, posljedica su svijeta gladnog sreće i mira. Tko nam u takvoj situaciji može biti idol? Ta oni koji imaju to za čim težimo, dakako. Slavni, bogati, priznati... Akademaska se karijera juri zbog časti, kulturno-umjetnička zbog slave, poduzetnička zbog novca. Postoji, naravno, i broj onih koji iz čiste ljubavi ostvaruju i žive svoj poziv. No, sve je to tako bedasto kad za njih čujemo kako su to veliki ljudi, dok uočavamo prvenstveno čuđenje njihovoj osebnosti i čestu karakterizaciju „da su oni pomalo čudni“, jer „tako je to najčešće s velikim ljudima“.

Mladi vjernik treba u dubini svog srca oslušivati najiskrenije želje svoga bića i u tananosti savjesti prepoznati napasti današnjice. Krist je nježni prijatelj i najveća želja našeg srca, On je gospodar i koritelj naše savjesti koji ne uskraćuje dar mudrosti onima koji se u njega uzdaju. Je li na koncu Krist „samoostvaren“? Je li se on ikad požalio da mu nešto manjka; da je nesretan? Nikada! Krist je svoje zemaljsko poslanje i samoostvarenje imao jedino u ljubavi za Čovjeka, za drugoga. Pouzdajmo se u Gospodina i povjerimo mu tananost svog bića da nas oblikuje na svoj lik, za našu sreću i radost drugih!

Goran Gregorčić

Meditacija

Mome kralju

Boja za bojom, paleta ravnine koja širi dušu,
koja proljeće mimo mene,
dojam – emocija, volim ju!
Moje rodno mjesto, dom, obitelj – volim!
Svim silama napnem ruke, ispružim prste,
stegnem šake ne bih li uhvatila i pohranila u sebe
to, sve to što volim.
Ali ništa, ništa. Samo slika
koju vrijeme i kretnja izbljede.
I nakon godina: što volim, koga volim,
volim li?
Ukrotiti širinu srca koje sve osjeti,
prokopati dubinu do koje ne dopiru
ti trenuci – blagoslovi i nauci, čime?
Kojom snagom zaustaviti Zemlju
i kupiti sebi vrijeme za razmisliti,
za snaći se i spasiti?

Udišem i koračam naprijed, osjećam da
volim: volim biti mlada, volim sve!

Iako je paučina stvarnosti ispletena oko moga srca,
iako se ne mogu za nju uhvatiti,
iako nemam odgovor na mnoga pitanja,
ja sam sigurna, ja sam smirena.
Iako često promišljam
komu se primičem, koga napuštam – koga volim,
ja sam sigurna, ja sam smirena.
Započeti mozaik moga života,
utopljen u šarenilo i različita oblička
krhak kao staklena figura,
sve i da se u ovaj mah sruši!,
otkrio bi prizor
zlatnog klasja koje jasno usmjerava na –
ono najdragocjenije što su mi moji darovali
koje me vječno veže za moje korijene,
ono najsvetije koje nisam morala
svojim silama uvlačiti u sebe,
ono najvoljenije koje nikada nije iznevjerilo
usprkos mojim krivim pogledima,
zlatno klasje na tron svih mojih dubina!

Udišem i koračam naprijed, osjećam –
volim! Volim biti mlada, volim sve
jer znam tko je moj početak, moj temelj
i tko će biti moj kraj!
Nema straha, nema patnje zbog neuhvatljivih impresija!
Osmijeh u pozdrav lijepomu,
treptaj srca u pozdrav nježnome,
radost prolazne malenosti i ograničenosti
koja najviše voli
Krista koji je moj početak, Krista koji je moj temelj,
Krista koji je moj Kralj! Moj spas!

Nevena Mlinko

Na tankom ledu...

Sigurno se svatko našao u prilici da se svjesno ili nesvjesno uspoređio s nekim od sebi bliskih ljudi. On je uspješan u školi, na fakultetu, ona lijepo svira i pjeva, on je uspješan u neobveznoj komunikaciji u društvu, ona ima veliko znanje, on lijepo crta, ona je uspješna u ovomu, on je uspješan u onomu... I na koncu, postajemo svjesni kvalitete ljudi oko nas. Kako divno spoznanje, koje se nažalost za tren iskrivi, deformira i izobličići, te ubrzo, umjesto da se divimo pojedinim karakteristikama i osobinama naših prijatelja, umjesto da se radujemo zbog njih, postajemo zavidni i ljubomorni.

Jasna je potreba svakog pojedinca biti prihvaćen i voljen. Također, u društvu uvijek postoje određene osobine koje su, recimo popularnije od drugih, a samim tim, pojedinci koji ih posjeduju popularniji su od drugih. Ovo svakako nije loše, ali se nažalost mi često uspoređujemo s tim „popularnijim“ ljudima u našoj okolini, jer želimo biti prihvaćeni i voljeni. Ovdje moramo razgraničiti što znači pojam popularnosti. Ponašanje ili osobine koje su prihvaćene u društvu se nazivaju „popularnim“, takvi ljudi su „važni“ i oni su prihvaćeni, njihovo mišljenje postaje mjerodavno, a ponašanje ideal.

Netko je jednom rekao: „Kada se uspoređujemo s drugima, dovodimo sebe na tanak led“. Doista, uspoređivanje vrlo lako, brzo i neočekivano može prerasti u za-

vist, a iz zavisti ulazimo u lepezu drugih grijeha koji su nam „na dohvat ruke“. Uspoređujemo se s „popularnim“ ljudima, a onda ih postavljamo sebi za uzore, jer se vodimo mišlju da je potrebno biti popularan, a oni svojim ponašanjem i svojim postupcima to postižu. Želimo imati njihove osobine, ponašati se i razmišljati poput njih, biti „kao oni“. Ali sjetimo se, zmija je u Edenskom vrtu dala isto obećanje Evi: „vi ćete biti kao bogovi...“ (usp. Post 3,5). Pad čovjeka se dogodio zbog uspoređivanja, jer je čovjek želio biti kao Bog, ne shvaćajući da Božjom milošću to i jest. Pad anđela Lucifera se dogodio jer se usporedio s čovjekom i odlučio da neće služiti tom „nesavršenom“ biću. Prvo bratoubojstvo se dogodilo jer se brat uspoređivao s bratom: „Stoga se Kajin veoma razljuti i lice mu se namrgodi“ (usp. Post 4,1-5).

Iz samo nekoliko biblijskih primjera uviđamo da zavist, koja je plod uspoređivanja, stvara zlo. Uspoređivanjem sebe dovodimo na tanak led, koji je granica grijeha. Jako malo nam fali da taj led pukne i da sagriješimo kada se uspoređujemo s drugima. Zašto?

Kada se mjeri dužina nekog predmeta, uspoređuje se sa tzv. etalonom, tj. mjerom za dužinu. Taj etalon je mjerodavan reći koliko je nešto dugačko. Ali, tko ili što je mjerodavno za naše uspoređivanje? Čovjek? Pojedinaac iz naše okoline? Društvo? Nikako! Naš etalon smije, može i mora biti jedino Bog! Toliko često sebi pravimo urezane likove, idole kojima se divimo i želimo biti poput njih, a trebamo težiti samo za jednim, biti kršćani, tj. biti poput Krista.

Valjano je uviđati kvalitete drugih, još valjanije njima se zbog toga diviti, čak neke kreposti i pokušati usvojiti, ali se ne smijemo uspoređivati, jer samim tim nijećemo sebe i svoje kvalitete, a čineći to, nijećemo Božju ljubav koja nam je ukazana kada nas je dragi Bog u utrobi majke stvarao. On je svakom dao mnoštvo kvaliteta, dobrih osobina i talenata, samo ih trebamo otkriti, koristiti i cijeniti, jer Bog je svakome dao dovoljno. Nemojmo vrednovati sebe na temelju ljudi, na temelju društva... Bog voli svakoga čovjeka! Društvo nešto cijeni manje, nešto više, ali društvo nije mjerilo naše vrijednosti. Stoga, radujmo se zbog kvaliteta naših prijatelja, a još se više radujmo zbog vlastitih kvaliteta koje nam je dragi Bog podario, koristimo ih na dobro brata čovjeka i slavu Božju i tako će naš rad, naše djelovanje i naši postupci poprimiti smisao koji ne traži popularnost i priznanje, već će svoj smisao naći u Gospodinu. Radujmo se jer smo stvoreni na sliku Božju i kao takvi smo savršeni. Radujmo se!

Vladimir Lišić

Radost koju ti nitko neće oduzeti

Mali anđeo upravo je sišao na zemlju. Došao je s posebnim zadatkom. Donosio je ljudima specijalnu Očevu ponudu. On, koji je sve stvorio, sve najbolje zna i sve brižljivo vodi, nije volio gledati nesretne ljude. Vidio je da ljudima nedostaje radosti. Zato je ovaj anđelčić sa sobom nosio vreću u kojoj se ona nalazila. Vreća je bila prilično velika, pa se anđelčić nadao da će je što prije podijeliti sirotim ljudima. Kako nije imao plan po kojem bi dijelio ovaj neprocjenjivi dar, ušao je na prva vrata koja su bila otvorena. Bio je to jedan ured. Čovjek je sjedio za računalom zatrpan hrpom papira. Bradom se oslonio na ruku, a lice mu je poprimilo ozbiljni i zabrinut izraz. Kako je bio udubljen u svoj posao i nije se obazirao ni na što oko sebe, anđelčić se malko zakašljao, pokušavajući skrenuti pozornost na sebe.

– Hvaljen Isus – pozdravio je zauzetog čovjeka.

– Dobar dan. Što trebate?

– Imate li malo vremena? Želio bih vam ponuditi nešto posebno. Ako biste me htjeli saslušati...

Ni ne mičući pogled s računala, čovjek je hladno odgovorio:

– Ne, nemam vremena. Molim vas izađite, moram raditi. Trebam mir!

– Mir? Onda sam na pravom mjestu – pomislio je anđelčić.

– Dajte mi samo par minuta. Mislim, odnosno uvjeren sam, da će vam se moja ponuda svidjeti.

Ne čekajući na pristanak, anđelčić je počeo svoju priču:

– Kao što sam već rekao, imam nešto za vas. Imate priliku nabaviti iz prve ruke istinsku sreću koju vam samo Bog može dati.

Čovjek ga pogleda sa sažaljevanjem i porugom. Ovo je opet neki čudak. Nema ni vremena, ni snage natezati se s njim. Odmjerio ga je pogledom i tek je sada opazio njegova snježno-bijela krila i srebrnu aureolu iznad njegove glave. Nije se suzdržavao od zloradog osmijeha. Nije mu bilo jasno kako netko ima vremena i ideja za ovakve gluposti. Sve ovo mu je izgledalo kao jeftina šala. No, može malo predahnuti i poslušati ga. Bar će se poslije imati čemu smijati i ubiti monotoniju ovog napornog dana.

– Bolje ćete razumjeti – nastavio je anđelčić uzbuđeno – ako vam pojasnim što bi to značilo u vašem životu. Ova istinska sreća koju vam nudim bila bi vam jako korisna. Ona bi vas rasteretila mnogih, a usuđujem se reći i svih briga. Kada biste posjedovali istinsku sreću, ne biste se više nervira-

li oko nebitnih stvari i mogli biste uživati u mnogim drugim radostima koje sada smatrate manje važnim. Uz to, moram vam reći da veliki broj onih koji posjeduju ovu vrst radosti, čine ono što je vašem svijetu najpotrebnije, usrećuju druge! Tako njihova radost još više raste, a da ne govorim o našem Ocu, koji se isto tako raduje njihovoj sreći. Da, On je najsretniji kad ljudi brišu suze jedni drugima i kad se na tužna lica ponovno vraćaju osmijesi! Oh, da znate samo koliko vas On voli...

Anđelčić je zastao, a na usnama mu je igrao blaženi osmijeh. O Božjoj ljubavi je najviše volio govoriti. Ali kada je primijetio kako ga čovjek zbu-njeno gleda, ponovno je zauzeo „poslovni stav“.

– I što mislite o ovome?

Čovjek nije znao što bi odgovorio. Nijemo je gledao čovjeka s krilima i aureolom. I sam sebe je iznenadio svojim postupanjem. Obično bi u ovakvim situacijama, kada netko troši njegovo dragocjeno vrijeme, pokazao svu jačinu glasa i svoj, ne baš primjeren rječnik za jednog obrazovanog čovjeka. Začudo, sada je samo šutio. Iako nije želio dopustiti sebi da povjeruje u takve stvari, pomišljao je da ovo možda nije nikakva šala i da čovjek nije kupio svoja krila u trgovini dječjih igračaka. I onda, kada mu se učinilo da tišina traje stoljećima, nesigurno je pitao:

– A cijena?

Anđelčić se sjetio:

– Ah da, to sam zaboravio. Cijena je prava sitnica. I vi ćete se sami uvje-

riti. Što više budete ulagali, više radosti ćete dobiti. Za početak, najvažnije je sudjelovanje na nedjeljnoj misi. Naravno, uz to ide i sveta ispovijed.

– Uh, to već godinama nisam činio – promrmlja stidljivo čovjek.

– Ali bez toga ne možete nikako biti istinski sretni. Ne zaboravite, govorimo o sreći koju vam samo Bog može dati i koju vam nitko neće moći oduzeti. Kad je iskusite, shvatit ćete da ju niste mogli ni kupiti, jer je ova cijena premala za ono što ćete dobiti. To je dar! A kad taj dar dobijete, nećete ga moći zadržati samo za sebe. Počet ćete ga dijeliti svima oko sebe i tada ćete biti još sretniji, a s vama i cijelo Nebo!

– Mislim da vrijedi pokušati! – uzviknuo je čovjek.

Na njegovom licu već se mogao primijetiti prvi znak njegove odluke, iskreni osmijeh.

Ana Ivković

Tvoji

Ceste razdvojismo,
sebe izgubismo.
Krvlju se branimo,
ratovima hranimo.

Od pogleda bježimo,
sve manje se tješimo,
usnama griješimo,
i lažno se smiješimo.

Nad drugima vladamo,
dok za laži stradamo.
Svoje pokopasmo,
jer se vlasti dokopasmo.

Osudom vičemo,
pobjedom kličemo,
ništa ne shvaćamo,
pa urlikom plaćamo.

Ljubav prezresmo,
žrtvu obezvrijedismo,
bijedu dokončasmo,
al' siromašni skončasmo.

A velimo da smo Tvoji!

Željka Zelić

Godišnji plan

Godina 2009. doista je bila plodonosna, stoga su mladi teško mogli reći: *Uh, kako mi je dosadno...* Uistinu, bilo je toliko događanja da srce samo može reći: *Bogu hvala!*

Prvi veći događaj koji je obilježio 2009. godinu svakako je bila **Korizmena duhovna obnova**, održana od 6. do 9. ožujka u samostanu sestara Kćeri Milosrđa u Subotici pod geslom *Novi čovjek u Kristu*. Obnova je okupila 40-ak mladih, koji su svoje iskustvo podijelili sa župnom zajednicom župe Sv. Roka, kao i s katekumenima.

Drugi događaj/i koji su značajno obilježili cijelu godinu, je **vjeronauk za mlade u Novom Sadu**. Naime, nakon nekoliko vjeronauka održanih po kućama, inicijativa je prerasla u nešto puno kvalitetnije i ozbiljnije, te je vjeronauk premješten u biskupijski Pastoralni centar u Petrovaradinu. Vjeronauk danas okuplja i broji 50-ak stalnih članova. Svakako da inicijativa ne bi uspjela da nije bilo zalaganja **vlač. Ivica Damjanovića** i novog novosadskog kapelana **vlač. Marijana Vukova**.

Bdjenje mladih je i ove godine bilo u subotu uoči Cvjetnice u Sjemeništu Paulinum. Mladi su tom prilikom čitali i meditirali na riječi Papine poruke za Svjetski dan mladih.

Susret Hrvatske Katoličke Mladeži (SHKM) bio je u Livnu u Bosni i Hercegovini 9. i 10. svibnja, pod geslom *Korake nam upravi putovima mira i dobra*. Na centralnom euharistijskom slavlju okupilo se oko 15000

mladih iz raznih biskupija Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije. Naime, iz Subotičke biskupije na susretu je sudjelovalo 80 mladih, od kojih bi trebalo istaknuti dio čuvara Božjega groba, kao i dio VIS-a „Proroci“. Od samog susreta je vrijedno izdvojiti Križni put za mlade, koji je na veoma dirljiv način okupio mlade oko Kristova križa, tako što su mladi bili ti koji su nosili križ. Mladi Subotičke biskupije su drugi dan proveli u Banjoj Luci, gdje su sudjelovali u sv. misi u katedrali.

Sljedeći događaj bio je **Susret mladih Subotičke biskupije**, održan 16. svibnja pod geslom Svjetskog dana mladih *Pouzdamo se u Boga živoga!* (1 Tim 4,10). Susret je okupio oko 400 mladih, koji su kroz predavanje, koje je održao **mr. Andrija Anišić**, potom u radu po skupinama i kulturnom dijelu, mogli graditi svoje pouzdanje u Gospodina. Kulturno zabavni dio je bio podijeljen u dva dijela: najprije je održan koncert **Ivana Šomođvarca** iz Sombora, a potom su dodijeljene nagrade za najbolje radove, koji su bili rađeni za sam susret. Nagradu za najbolju pjesmu (kompoziciju) je dobila **Marija Vidaković** „Krist Kralj vlada“. Najbolji tekst na temu susreta je napisala **Nevena Balážević**. Najbolju fotografiju je napravila **Danijela Nuspl**, a likovni rad **Ivo Šokčić**.

Kraj ljetnoga raspusta je obilježila i 10. jubilarna **Čikerijada**, održana 20. kolovoza. Misno slavlje predslavio je **vlač. Ákos Gutasi**, mladi župnik iz

Horgoša. Program je bio obogaćen mnogim igricama, kojima je bilo ojačano zajedništvo mladih.

Susret mladih MBK sv. Ćirila i Metoda je prvi susret mladih na razini Međunarodne biskupske konferencije. Jednodnevni susret je okupio oko 500 mladih u Mužlji kraj Zrenjanina. Geslo susreta je bilo: *Težite za ljubavlju, čeznite za darima Duha!* (1 Kor 14,1). Susret je započeo obilaskom Zrenjanina te posjetom katedrali. Potom su mladi imali priliku čuti svjedočanstvo **Marija i Đurđice Tikvicki**, kao i **Nikole Bašića** koji su mladima posvjedočili o bračnoj ljubavi i korištenju darova Duha Svetoga. Potom je srijemski biskup **mons. Đuro Gašparović** mladima držao predavanje na temu susreta. Euharistijsko slavlje je predvodio predsjednik MBK sv. Ćirila i Metoda, beogradski nadbiskup **mons. Stanislav Hočevar**.

Hosanafest je ove godine promijenio svoju lokaciju, te je uslijed malih nezgoda održan u športskoj dvorani Osnovne škole „Majšanski put“ u Subotici. Geslo festivala je bilo *Ne zaboravite talente Bogom dane*. Festival

je trajao dva dana. Prvi dan je bio samo za izvođače kada su sudionici imali prilike čuti predavanje **vlač. Mirka Štefkovića**, a uslijedio je potom rad po skupinama te sv. misa u Franjevačkoj crkvi. Na taj način, mladi su imali prilike bolje se upoznati te razmijeniti svoja glazbena iskustva. Drugi dan je započeo svetom misom u katedrali, a navečer je festival obogatio veliki broj izvođača iz zemlje i inozemstva, kao i igrokaz mladih iz svih župnih zajednica Subotice.

Jesenska duhovna obnova je održana po uzoru na korizmenu duhovnu obnovu. Obnova je održana od 6. do 8. studenoga u samostanu sestara Kćeri Milosrđa. Predavač i voditelj duhovne obnove bio je **p. Ivan Cvetković**, koji je mladima držao predavanja na temu *Ukorijenjeni i nazidani na Kristu* (Kol 2,7). Na ovoj obnovi okupilo se 60 mladih, koji su kroz predavanja, radionice, rad po skupinama i molitvu produbili svoje zajedništvo, te uvidjeli kako je potrebno još puno rada na izgradnji zdravoga zajedništva.

Svakako da je osim ovih susreta bilo i onih koji su se odigrali u župnim zajednicama. Kao i još mnoge druge duhovne obnove, škole i formacije animatora, ovi susreti su pridonijeli boljem upoznavanju mladih diljem biskupije, države, pa i dalje. Bogu hvala na svim ovim divnim susretima vjere!

Priredio: Petar Gaković

obitelj

Obiteljska fotografija

Crno-bijela, u starinskoj rami na zidu, već malo izbljednula ili digitalna, na desktopu računala...

Lijepo dotjerana i potpuno savršena – „svatovska“ ili „luckasta“, svatko na svoju stranu gleda i smije se...

Točno onakva kakvu ste oduvijek željeli, obasjana suncem i osmjesima ili prepuna nekih sjena i pomalo ukočena...

Napravljena u trku u nekom stranom gradu – „turistička“ ili tako detaljno isplanirana kao da će je ovjekovječiti slavni slikar portretist...

Obiteljska fotografija!

Blago...

Sačuvajte stare crno-bijele kompjutorskim skeniranjem i ponovnim razvijanjem! Fotografirajte se s cijelom vašom obitelji! Naručite portet ako imate novaca! Razvijte onu prelijepu sliku koju držite u folderu „Slike za razvijanje“ već godinama! Ako nemate novaca, dajte vašim bližnjima ideju što da daruju za Oce, Materice, Božić, rođendan... Napravite ram ili zamijenite onu reprodukciju pejzaža koja vam je dosadila...

Vaša obitelj vaše je blago... Lijepo je imati i na zidu izlagati diplome, pohvalnice i zahvalnice, ali – je li to zbilja bitnije nego svaki dan vidjeti svoju obitelj skupa? Vidjeti sve vaše najdraže lijepe, nasmijane, zagrljene, na okupu? Biti nasmijan, radostan, u zagrljaju s obitelji? I, naravno, ne samo na zidu! **(Ivh)**

Brak i obitelj otajstvo ili pomodarstvo?

Svaki momak, svaka djevojka nada se da će pronaći osobu koja će s njim/njom biti jedno tijelo, jedna duša. Čak i nekršćanske osobe nadaju se tomu. Neki od njih mole da se to doista dogodi, neki iskušavaju kakav je obiteljski život, jesu li jedno za drugo, a onda se razidu, neki od njih se ni ne usude ući u bračne vode, pa odugovlače, dok netko od njih ne izgubi strpljenje pa se razidu, ili ostanu skupa jer je u međuvremenu na putu ili je već stigao „treći član“. Onda možda odluče sklopiti građanski brak, da dijete ima prezime. Neki se poznaju duže ili kraće, imaju dijete na putu i odluče sklopiti crkve-ni brak! Sve su situacije različite, ali teže jednom – svi žele živjeti sretno i biti voljeni do kraja života, imati jedno dijete ili dvoje, ideal je dječaka i djevojčicu, da svatko bude zadovoljan, ili možda kao na zapadu – troje djece, velika kuća, automobili, bazen i čupavo štene u dvorištu.

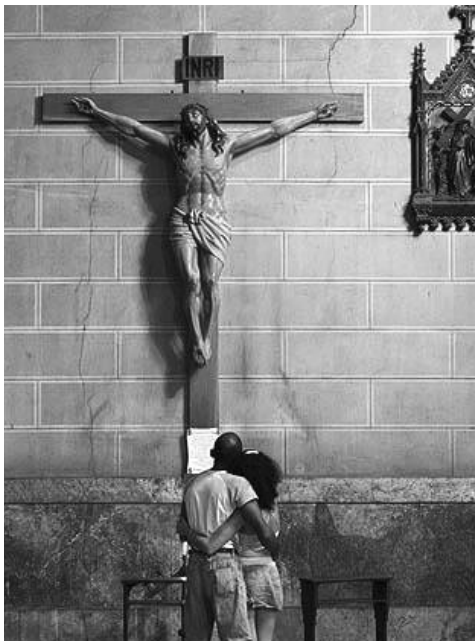

Kada već završe zajedno, ili mogu ili ne mogu imati djecu, žive sami ili s roditeljima. Obje situacije nekima zadaju probleme. Cijeli je život jedna velika drama: Otac te je postavio tu gdje jesi – na pozornici, ali uloge si biraš sam! Na pozornici svog života srećeš različite ljude, s nekima rado prijateljuješ, s nekima zato što moraš, ali ljubav biraš sam. Kako je steći, ako se ona uopće i može imati, to izabireš sam.

Neki mladići i djevojke mole dugo da razborito izaberu sebi životne suputnike među onima koje sreću svakoga dana. Da u očima prepoznaju tko je njihova „druga polovica“. Vjerujem da iskrena molitva brzo bude uslišana! To je pravi put. Ali nije dovoljno!

Mnogi mole, a grijeha u svojoj mladosti ne žele zamijetiti. Pravdaju se mladošću, ljubavlju, kao izgovorom za svoje postupke. Otac nas je stvorio slobodnima, i svaki smo trenutak pred izborom. Padneš li jednom, pa drugi put, pa treći, pa te sram, pa više i ne raz-

mišljaš o sramu, već kako da se opravdaš. Poslije se više i ne pravdaš, ni pred sobom ni pred Bogom, pa se udaljiš, pa srećeš nekog tko je na istom takvom putu. Sretan si. Dobiješ dijete i misliš – lije-po mi je. Onda do-

đu kušnje, a ti se nisi ni pridigao, i opet padaš... možda sve niže i niže. Možda ti u misli dođu grijesi koje si činio u mladosti, ali ti je prekasno da ih sada ispravljaš, ako se uopće i daju ispraviti. Možda se kasnije, dok gledaš dvoje svoje divne djece, pitaš kako bi izgledalo ono kome si uskratio život. Grijeh je uvijek prisutan, Sotona napada pod maskom, u svem svom sjaju, te ga od blještavila često ni ne prepoznaješ.

Neki, pak, dugo mole i izdrže kušnje. Susretnu osobu svog života. Za nju su se čuvali, nju izmolili, i njemu/njoj obećali vjernost do kraja života, a onda se darivali jedno drugomu. Što ćeš od toga ljepše, nježnije, čudsnije. U međusobnom darivanju i Bog, koji je Ljubav sama, ne može izdržati ne ljubiti čovjeka, to maleno biće na zrcnu prašine u kozmosu, njega malenog, kog je stvorio na svoju sliku, zato ih dariva skupa! Dariva ih na najljepši mogući način – da budu sudionici u stvaranju novog života!

U tom sićušnom biću koje se još ne osjeća, još ne vidi, za koje još nitko ni ne zna, Otac je već odavno upisao boju očiju, boju kose, način na koji će se smijati, sve ono kakvo će to biće biti! Maleni čovjek! Divan čovjek!

Kako je lijepo vidjeti takve Božje suradnike! Još ljepše, kako je čudesno i sam biti takav Božji suradnik! Par koji uživa iščekujući dan kada će prvi puta moći uzeti svoje dijete u naručje! Mama i tata! Kako je lijepo vidjeti majku koja se hvata za trbuh osjećajući kako se iznutra javlja novi život! Kako je lijepo kada majka ne

oduzima život onomu kom ga je darovala. Kako je lijepo kada se onaj, koji umije jedino voljeti, meškolji pod majčinim srcem, i bude dočekan u topli dom, dom ispunjen nježnošću, ljubavlju, iščekivanjem, dom ispunjen molitvom. Lijepo je znati, lijepo je osjetiti kako se novi život u tebi događa, i biti posve ispunjen nježnošću! Lijepo je biti čovjek!

Čudesno je biti otac, još čudasnije je biti majka! Jednoga dana kada otkriješ da novi život doista u tebi buja, počinješ se samo smiješiti, dok još nitko od ljudi koji te okružuju ne zna, ali ti sva blistaš. Budiš muža i ponosno pokazuješ dvije crtice! Prvi dokaz za „tata, mama – ja sam tu!“ Sada ste obitelj, prava pravcata obitelj. Odmah tražiš konkretne molitve kojima bi svoje dijete preporučao Ocu, svakoga dana, pa radiš križić na trbuhu koji izgleda kao da si previše jela, i uživaš. Onda shvatiš da se možeš nazivati mamom i tatom, i sve ti slatko zvuči.

Možda se uplašiš, začuđiš. Ja – tata? Stvarno! Pa, još nisam spreman, pa kako to? I onda: „Dovoljno smo o tome danas govorili“. A sutra opet tako, spartanski, pa se navikneš da vas više nije dvoje, maziš trbuh na kom se još ništa ne vidi, ali ne mari, malo čedo osjeća tvoju ljubav. Možda krenu i mučnine, više joj se ne jede ništa, ništa joj ne prija, tata se prilagođava, razmišlja ni sam ne shvaćajući što će se dogoditi. Ali ne mari, jer to kratko traje.

Poslije se pitaš – na koga će sličiti? Hoće li imati tvoje zelene oči, moje male prste, ili tvoje što su poput krumpira, na koga će imati uši, pa se smiješ – samo da nisu tvoje... Navikavaš se sve više da više nisi sam, da niste sami. Možda je žena sada promjenljiva raspoloženja, možda sutra hoće što danas nije htjela, uopće je odjednom ne razumiješ, ne prepoznaješ, ali se trudiš! Udovoljavaš, dovijaš se na razne načine, samo da njoj bude ugodno. Pokušavaš razumjeti što se njoj, što se u njoj događa, nekad ne uspijevaš, ali raduješ se! Vaše dijete! Vaša kći ili vaš sin, a možda i oboje... Onda ona zamjećuje da stvari koje je do sada nosila nekako više ne odgovaraju, pa kreće u potragu za novim, pa se skupa smijete, jer ona izgleda kao loptica, sve više i više. Shvatite da je došlo vrijeme da mu/joj date ime. Istražujete koje bi bilo upravo savršeno, ime kojim ćete ga /ju od sada zvati. Da li po baki, da li po djedu, da li možda neko drugo ime koje se vama prije dopadalo, ili možda zavirite u kalendar, pa otkrijete pravu lepezu divnih imena, sve s imenima svetaca oko

datuma kada očekujete bebin dolazak na svijet, pa ona pored anđela smjesta dobije i svoga zaštitnika.

Onda gledate skupa to malo stvorenje kao da provjeravate je li doista tu, u trbuhu, pa vam usput otkriju da čekate dječaka ili možda djevojčicu, pa vam kažu da sličići na tatu! A on sav ponosan – moja mala djevojčica! Možda u sebi razmišlja, i smiješi se – brzo će seka dobiti batu... ali ponosan jer je tata! Tata! I tako prođu tjedni, dan za danom iščekuješ, listaš knjige ne bi li otkrio što se u kom trenutku događa s vašom bebom.

Pa, Tebi, mama, odjednom postavljaju pitanja u množini – kako ste vas dvoje, dvije... a ti s osmijehom – nikad ljepše! Pa šaljete pozdrave – sve u troje, više doista niste sami! Svakoga dana promatrate kako trbuh postaje sve veći, mama se drži za trbuh i zavidi tati koji ga može poljubiti. Budiš se svakoga jutra sve sretniji! Planiraš gdje ćeš postaviti krevetić, uzimaš prve čarapice plave ili roze i u čuđenju iz zagledaš – zar sam i ja doista nekada bio ovako malen, nosio ovako male stvarčice. Oni koji te okružuju lagano ti u „nasljedstvo“ predaju svoje bogatstvo malih stvari, pa ih zagledate sve, i samo se smiješite.

Onda dođe veliki dan, u panici skupljaš što

ste pripravili i pravac – bolnica! Tata nervozan šeće, čeka. A mama, mama jedva čeka da može uzeti dijete u naručje. Za par dana idete kući, vas troje. Gledate bebicu kako se u krevetiću meškolji i grlita se. Doista ste obitelj, Otac vas blagoslovio najljepšim darom. Kakve li ljepote! Sve obitelji na zemlji, blagoslivljajte djecu i zahvaljujte Ocu, zahvaljujte Mu što baš vi možete biti sudionici najvećeg događaja u kozmosu!!! Blaženo bilo darivanje supružnika!

Molimo da svi mladi svijeta daruju sebe jedno drugom tek onda kada Bog blagoslovi njihovu zajednicu, molimo da sve obitelji svijeta u ljubavi i odgovornosti odgajaju svoju djecu! Molimo da sve obitelji zadrže u sebi dragog Boga jer bez njega, koji je Ljubav sama, ni zemaljska ljubav nema svoje utočište! Ljubite se, muževi i žene, ljubite svoju djecu i ljubite skupa Oca Nebeskoga!

Mirela Sakač

Jednom je nekog pjesnika posjetio ljubitelj njegovih pjesama. U razgovoru su se dotaknuli i djece.

„Mislim“, reče posjetitelj „da djeci moramo dati slobodu. Tako će se naučiti samostalno odlučivati. I jedino će tako razviti svoje sposobnosti.“

Pjesnik ga prekinu riječima: „Rado bih ti pokazao svoj cvjetnjak“ i povede ga u vrt.

Vidjevši vrt, gost uzviknu: „Pa u tom vrtu ne raste ništa osim drača!“

„Nekoć je to bio cvjetnjak“, odgovori mu pjesnik, „a ljetos sam pomislio da pustim sve u vrtu da raste kako hoće i nisam se brinuo za njega. Evo, to su plodovi.“

jedan pozdrav mladencima

Predraga Nina i Renato!

Koje li sreće danas u našim srcima! Pred Bogom našim mnogi su danas pustili koju suzu ganuća – jer je srce puno kad vas vidimo ovdje tako prekrasne, mlade, nasmijane, zaljubljene i odlučne da u međusobnoj ljubavi provedete vječnost...

Drago nam je sjetiti se vaših nožica koje su trčkarale po ovoj našoj crkvi obasjanoj uvijek tako posebnim svjetlom. Sjetite se toga kada vašu djecu budete dovodili na nedjeljnu svetu misu i – nasmiješite se!

Vaši glasovi su uljepšavali nedjeljne Euharistije, molitve, susrete mladih... Kako je lijepo bilo gledati kad ste išli skupa čitati misna čitanja – tako davno, kad niste ni pomišljali da bi ovaj čas mogao biti... Neki od nas maštovitih su možda i predviđali ovaj čas... Molili smo dosad, a molit ćemo i dalje. Ipak, znajte: sam Bog Višnji je smislio čudesni put do ovoga časa... On vas je vodio i s vama hodio. Hodit će i vodit će vas i dalje budete li ga imali, u vašoj nježnoj i jakoj međusobnoj ljubavi, uvijek na prvom mjestu...

Pratimo vas skupa s vašim dragim roditeljima, danas sigurno punih srca, iz ove neogotičke ljepotice, u vaš zajednički život. Vaš brak, koji je danas Bog blagoslovio i koji će On sam čuvati, ako mu dopustite, i blagoslivljati djecom, koja će imati zbilja divan primjer kakvi kršćani i ljudi trebaju biti... Ne zaboravite ni ovo – ova zajednica ne može bez vas i vaših, a također još nekih drugih, osmijeha! Znajte da će vas ovdje uvijek dočekati bar jedan osmijeh i ruka prijateljstva – zauvijek!

Bog vas blagoslivljao svaki čas do susreta s Njim licem u lice...

Vaša župa Sv. Jurja! (Subotica, 10. listopada 2009.)

Mala vila

Bio kralj i kraljica pa imali jedinca sina. Kad je kraljević već narastao, proslaviše njegovu punoljetnost i na čast pozvaše najviđenije ljude iz svog kraljevstva. Bijeli dvori zasjaše od zlata, srebra i dragoga kamenja te od tisuću svijeća. Kad uvečer u vrtu povedoše kolo, uhvatiše se djevojke sve jedna ljepša od druge, a sve gledaše u kraljevića milo i drago, da ga pojedu očima.

U ponoć se razidoše gosti, a kraljević ode u gaj od starih lipa, jer je bila mjesečina kao dan, a njemu se nije spavalo. Čarobno bijaše pogledati na tamne sjene debeloga drveća. Kroz granje se uvlačila mjesečina i padala po zemlji u čudnim šarama. Lipe su mirisale kao tamjan iz crkve. Kraljević je zamišljen šetao po mekanoj travici. Kad je izašao na proplanak, najednom ugleda pred sobom usred mjesečine na travi malu vilu odjevenu u krasne haljine od finog ćerećeta zlatom vezena. Kosa joj je bila duga i spuštена niz pleća, a na glavi blistaše joj se zlatna kruna ukrašena dragim kamenjem. Ali je bila posve, posve mala. Kao lučica! Kraljević u čudu zastane i zagleda se u nju, a ona progovori glasom, kao da srebrno zvonce zvoni.

– Moj lijepi kraljeviću! I ja sam bila pozvana na tvoje kumovanje, ali nisam smjela doći u kolo jer sam tako malena; nego ti se ovdje klanjam na ovoj sjajnoj mjesečini, koja je meni sunčev sjaj.

Kraljeviću se mala vila svidje. Nije se nimalo poplašio od te noćne pojava, nego joj pristupi i uze za ručicu. Ali mu se ona ote i nestade je. Ostade mu u ruci samo njezina rukavica, tako mala da ju je jedva navukao na svoj najmanji prst.

Tužan se vrati u dvore i nikome ne reče ni riječi s kim je bio.

Ali, drugu noć u vrt opet dođe. Hodaše po bijeloj mjesečini tražeći malu vilu. Ali, nje nigdje ne bješe. Od žalosti izvadi iz njedara malu rukavicu i poljubi je. U taj mah stvori se pred njim vila. Kraljević se toliko obradovao da se ne može iskazati koliko. Sve mu je srce u

grudima igralo od miline. Dugo su šetali po mjesecini i čavrljali. Kraljević se začudi kad opazi da mala vila sve jednako raste dok s njim priča. Kad su se rastali, bila je dvaput veća nego sinoć. Kad joj je vratio rukavicu, nije je mogla više navući.

– Uzmi je, pa je čuvaj kao amanet – reče mala vila i nestade je.

– Nosit ću je na srcu – reče kraljević.

Svaku noć su se otad sastajali njih dvoje u vrtu. Dok je sunce sijalo, kraljević je muku mučio. Cijeli je dan bio tužan. Jedva je čekao da izađe mjesec i samo je na nju mislio i pitao se:

– Hoće li noćas doći?

Kraljević je sve više ljubio malu vilu, a ona je svaku noć rasla i bila sve veća i veća. Kad je prošlo devet noći, bješe pun mjesec, a vila je narasla velika kao kraljević. Veselo ga dočeka i reče:

– Dokle god bude mjesecine, ja ću ti dolaziti.

– A ne, moja draga! Ja ne mogu živjeti bez tebe. Ti moraš biti sasvim moja. Ja ću te učiniti kraljicom.

– Dragi moj, reče vila, hoću biti tvoja, ali samo tada ako ćeš me uvijek i samo mene jedinu voljeti.

– Uvijek, uvijek! – povikao je kraljević bez razmišljanja – samo tebe, druge nikad ni pogledati neću.

– Dobro! Ali pamti što kažem: samo dokle budeš držao riječ bit ću tvoja.

Nakon tri dana proslaviše svadbu dvoje mladih. Ljepoti vilinoj se divio cijeli svijet. Sretno su živjeli sedam godina i onda umrije stari kralj. Na pogreb mu dođoše mnogi podanici. Pokraj odra čuvale su mrtvacu najljepše gospođe iz cijele zemlje. Bila je tu i jedna ljepotica crvene kose, a crna oka. Ta se nije Bogu molila, niti je mrtvog kralja gledala, nego je samo očima pratila mladoga kraljevića. Vidio je i on da ga lijepa gospođa gleda i bilo mu drago. Kad je velika pogrebna povorka krenula na groblje, pogle-

dao je kraljević tri puta privlačnu ljepoticu vodeći za ruku svoju ženu. Najednom mu se žena spotakne o svoju suknju i zamalo što ne pade.

– Ju! Gle, suknja mi je preduga! – uskliknu. Kraljević nije ni opazio da se ona smanjila. Kad su pokopali staroga kralja, poče ona ljepotica crvene kose odmah uz kraljevića putem kući, a on je ispod oka sve u nju pogledavao. Tako i nije vidio da mu je žena sve manja. Kad stigoše kući pod stare lipe – nestade je posve.

Sada kraljević uzme za ženu gospođu crvene kose, a crnih očiju. Ali, s njom nije ni tri dana sretno živio. Tražila je da joj kupi krevet od samog alem-kamena. Željela je sad ovo, sad ono, a sve same stvari kakvih i nema na svijetu. Kad joj on nije mogao ispuniti želje, ona je plakala. Svađala se s njim i grdila ga. Kad mu bješe već dozlogrdilo, on je otera.

Sad tek vidje što je učinio. Uzdisao je i jadikovao za malom vilom. Ponovno je odlazio pod stare lipe svake noći obasjane mjesecinom da dozove svoju lijepu i dobru vilu. Zvao je i zvao,

čekao i čekao, pa već postao i starac. Ali ona se više nikada nije vratila.

(Hrvatska narodna pripovijetka)

gaj – šuma; **ćerećet** (tur.) – platno protkano svilenim nitima; **lučica** – mali luk; **amanet** (arap.) – zavjet; **ostava, zalog; dobro koje se nekome daje na čuvanje; alem-kamen** (tur.) – dragi kamen, **dragulj, dijamant**

Kako da pokažete svojoj trudnoj supruzi da je volite?

Svaki tata zaslužuje podršku, razumijevanje, informacije i savjete koji će mu pomoći uključiti se u trudnoću i roditeljstvo na najbolji način.

♥ Grlite vašu ženu stalno! Istraživanja su pokazala da što je više grlite tijekom trudnoće, to će ona grliti više vašu bebu.

♥ Usisajte kuću, čak i iza ormara – bez da vas ona zamoli da to uradite.

♥ Ponudite joj masažu leđa ili stopala.

♥ Govorite joj da će biti divna majka.

♥ Napišite joj ljubavno pismo i pošaljite joj na njen e-mail.

♥ Kupite za bebu neku igračkicu, i s oduševljenjem joj pokažite.

♥ Započnite neku lijepu temu i uživajte u dugom razgovoru.

♥ Ukoliko ste pušač, prekinite odmah!

♥ Recite joj da je prelijepa. Za par sati to učinite ponovno!

♥ Organizirajte razgledanje po prodavnicama bebi opreme.

♥ Napišite vaš prijedlog imena za bebu i ponudite joj da i ona napravi njenu listu.

♥ Napravite, naslikajte ili napišite nešto vašoj budućoj bebi.

♥ Odlazite s njom na sve kontrole i preglede i u školu za trudnice.

♥ Blago se smiješite na komentar: „Nemaš pojma kako je to biti trudan”.

♥ Napravite plan bebine sobe ili dijela vaše sobe gdje će biti beba.

♥ Organizirajte bojenje ili čišćenje vaše kuće/stana na vrijeme.

♥ Pažljivo slušajte njene žalbe i nemojte joj reći kako se stalno žali.

♥ Razgovarajte o njenim strahovima i brigama. Slušajte je pažljivo, i ma koliko god da vam to izgledalo bezazleno ili smiješno, ne dozvolite da ona to primjeti.

♥ U posljednjim danima trudnoće, zovite je često – samo da biste joj rekli da je volite i da vam je stalo do nje.

♥ Napravite popis stvari koje VI trebate uraditi kada je odvedete u rodilište i dajte joj ga na provjeru.

♥ Budite s njom, sve dok je to moguće, u bolnici ili tijekom poroda.

♥ Darujte joj cvijeće pri izlasku iz rodilišta, a donesite i dar za bebu.

♥ Izrazite osjećaje prema bebi i ... oboje ih grlite, ljubite, čuvajte ... i jednostavno – volite!

malo šale ***malo šale*** malo šale *** malo šale

„Ekskluzivna“ putovanja za kršćane :)

MOJSIJE TOUR – Polazi iz Kaira svakih 40 godina. Kontaktiranje 600.000 suputnika zahtijeva prilično puno vremena i planiranja. Pogodnosti organizatora su ipak takoreći ekstravagantne. Specifična kuhinja: prepelice, čudna bijela tvar, voda iz našeg vlastitog Tajnog Pećinskog Izvora. Deserti: mlijeko i med na kraju putovanja.

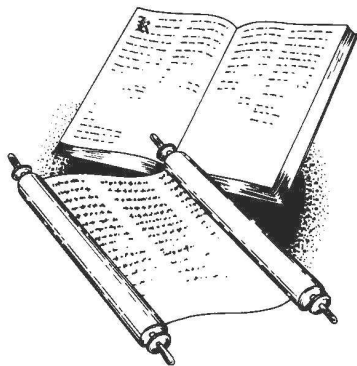
ILIJA TOUR – S vremena na vrijeme možete se osjetiti usamljeno na vrhu predivne gore Karmel, ali tu su posebne 3D naočale za uistinu anđeosko viđenje krajolika. Potrebna je, za vašu uštedu, samo jednosmjerna avionska karta. Povratak u ognjenim kolima. Potrebno: Jesti kao ptica.

SAVAO OD TARZA TOUR – Jahanje na magarcima od Jeruzalema do Damaska. Čudesna viđenja u magičnim satima tijekom puta. Blu-Blocker sunčane naočale priložene kao zaštita od naglih zasljepljujućih svjetlosnih udara tijekom puta. Boravak u tamnicama s tri zvijezdice, uživajte mogući brodolom na bonus putovanju do Rima. Posebna atrakcija: Malta. Ponesite dosta materijala za pisanje pisama.

NOA TOUR – Nije za klaustrofobičare; posebno krstarenje oko svijeta u 365 dana. Posjetite tvornicu arki od plisiranog drveta.

RUTA TOUR – Gdje god mi idemo i vi idete. Gdje god mi jedemo i vi jedete. Naše putovanje bit će i vaše putovanje. Pabirčite puno od Riječi. Priloženi kupon za popust mora biti otkupljen od strane bliže rodbine.

SARA TOUR – Puno smijeha. Ne idite ako imate 89 godina. Stariji ili mlađi poželjni, ali ne 89 godina. Moguć povratak s dodatnim članovima obitelji.

JONA TOUR – Polazi iz Zagreba u Kairo, zatim u Bejrut. Prisilno slijetanje u Izrael. Ovo putovanje je „planirano u hladu“. Upoznat ćete vođu puta na aerodromu. Držat će znak: „Ne daj se!“

ŠIMUN PETAR TOUR – Vožnja ribarskim brodicama Galilejskim jezerom s opcijom hodanja po vodi. Obidite znameniti spomenik „padajuće plahte“ na vrhu kuće u Jaffi, gledajte videokazetu originalne verzije „Istinitih ispovijedi“. Posjetite 2004. Jeruzalemsko natjecanje pijetlova u kukurikanju.

ISUS IZ NAZARETA TOUR – Tko zna gdje će završiti? Tko zna gdje će vas povesti? Njegove riječi su jednostavno: „Slijedi me“. Ovo je posebno misteriozno putovanje za znatiželjnike.

DVA PAUKA

Dva pauka razgovaraju:

– Ja sam proveo zimu u crkvenom tornju. Užasno.

Nemoguće je spavati uz zvonjavu.

– A ja sam blaženo prespavao cijelu zimu – odgovori drugi.

– Nitko te nije dirao? Je li moguće? A gdje si bio? – upita prvi.

– U škrablici u dnu crkve.

U NEBU

Mali Jurica dotrči kući i počne zadihano govoriti:

– Mama, mama, dragi Bog se razbolio!

– Ah, Jurice, što to govoriš. Bog se ne može razboljeti. Tko ti je to rekao?

– Župnik na kraju mise. Rekao je da je Bog k sebi pozvao našeg liječnika Tolića.

BICIKL

Mali Ivica svaku večer prije spavanja moli. Uoči svog rođendana na kraju molitve je nadodao što je glasnije mogao:

– Dragi Bože, molim te, daj da za rođendan dobijem bicikl.

– Što se tako dereš? Dragi Bog nije gluh – prekine ga mama.

– Nije Bog, ali tata je – odgovori Ivica.

KRŠTENJE

Dobri stari župnik na kraju obreda krštenja održi kratki nagovor:

– Eto, među nama je danas novi kršćanin. Što mu je Bog predvidio?

Da bude dobar otac obitelji? Ili možda svećenik? Ili veliki političar.

– Ali, velečasni, ovo je curica – tiho dovrši kuma.

BOG JE STVORIO DJECU (A I UNUKE!)

Za one koji imaju djecu oko sebe, bilo da su naša vlastita djeca, unuci, nećakinje, nećaci ili učenici... evo nešto što će vas nasmijati.

Uvijek kad su vam djeca izvan kontrole, može vas utješiti pomisao da se čak ni Božja svemoćnost ne odnosi na Njegovu vlastitu djecu. Nakon što je stvorio nebo i zemlju, Bog je stvorio Adama i Evu. I prva stvar koju im je rekao bila je „NEMOJTE!”

– Nemojte što? – upitao je Adam.

– Nemojte jesti zabranjeno voće – rekao je Bog.

– Zabranjeno voće? Imamo zabranjeno voće? Hej, Eva... imamo zabranjeno voće!

– Nema šanse!

– Ima šanse!

– NEMOJTE jesti voće! – rekao je Bog.

– Zašto?

– Zato jer sam ja vaš otac i jer ja tako kažem! odgovori Bog, pitajući se zašto nije završio Kreaciju nakon što je stvorio slonove.

Nakon nekoliko minuta, Bog je ugledao svoju djecu kako grickaju jabuku i iznervirao se!

– Nisam li vam rekao da ne jedete voće? – upita Bog.

– Uh, da – odgovori Adam.

– Zašto ste onda jeli? upita Otac.

– Ne znam – reče Eva.

– Ona je prva počela! – rekao je Adam.

– Nisam!

– Jesi!

– NISAM!

Bogu ih je bilo dosta, pa ih je kaznio tako da moraju imati vlastitu djecu. Tako je postavljen model i on se nikada nije promijenio...

Ako uporno i s ljubavlju nastojite pružiti djeci mudrost koju ne prihvaćaju, nemojte biti strogi prema sebi. Ako je Bog imao problema prilikom podizanja djece, zašto mislite da će za vas to biti dječja igra? (šala s Interneta)

*** malo šale *** malo šale *** malo šale ***

*Obitelji, postani – i ostani –
to što jesi!!!*

Mr. sc. dr. Ruža Sente, dermatovenerologinja

ACNE VULGARIS

Acne vulgaris (Acne, g.- točka, vulgaris, l.- običan) bubuljice, predstavljaju kronično upalno oboljenje kože lokalizirano na seboroičnim regijama, karakteristično za period adolescencije.

Epidemiologija

Pojavljuju se kod svih mladića i oko 90 % djevojaka i predstavljaju jednu od najčešćih kožnih bolesti. Prve promjene vezane za akne mogu se primijetiti već u dobi između sedme i desete godine. Najteža klinička slika bolesti kod djevojaka se javlja između šesnaeste i sedamnaeste, a kod mladića između sedamnaeste i devetnaeste godine života. Traju najčešće do dvadeset pete godine, nakon čega prestaju biti problem. Međutim, kod oko 8 % osoba u dobi između dvadeset pet i trideset četiri i 3 % kod osoba starosti trideset pet i četrdeset četiri godine prisutne su i dalje, ili mogu prijeći u težu kliničku formu. Kod 15-30 % oboljelih potrebno je liječenje, a kod oko 20 % osoba ostavljaju trajne fizičke i psihičke ožiljke.

Etiopatogeneza bolesti

Do nastanka akni dovodi veći broj faktora, to su:

1. Nasljedni faktori,
2. Lučenje androgena – muških spolnih hormona,
3. Povećana proizvodnja sebuma (loja),
4. Folikularna retenciona hiperkeratoza,
5. Bakterije roda *Propionibacterium acnes*,
6. Inflamacija, odnosno upalni proces.

Ključnu ulogu u nastanku bolesti imaju nasljedni faktori jer utječu na veličinu lojnih folikula i njihovu aktivnost. Ukoliko su oba roditelja imala akne, one će se javiti i kod njihovih potomaka, a ukoliko ih je imao jedan roditelj, javit će se kod jedne četvrtine. Međutim, kao i kod drugih nasljednih bolesti, i akne se ne moraju ispoljiti kod svake generacije, odnosno može doći do preskakanja generacija.

Lučenje spolnih hormona započinje u pubertetu. Za nastanak akni odgovorni su androgeni, odnosno muški spolni hormoni. Ovi hormoni se u koži pretvaraju u oblik koji stimulira lojne žlijezde. Važno je znati da kod većine bolesnika s aknama nema poremećaja u koncentraciji androgena i da lojne žlijezde oboljelih pojačano reagiraju na normalne vrijednosti ovih hormona.

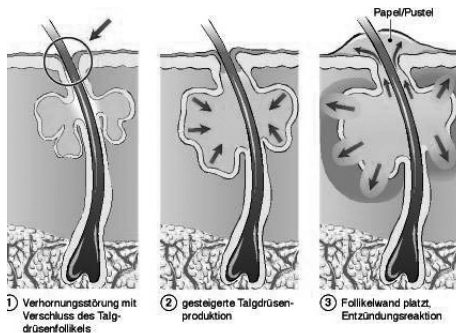
Lojne žlijezde su prisutne na svim dijelovima tijela osim na koži dlanova i tabana. Priključene su uz folikul dlake, preko kojega loj dopijeva na površinu kože. Zajedno s folikulom dlake grade pilosebacealnu jedinicu. Najbrojnije su i najveće na takozvanim seboreičnim regijama (čelo, obrazi, nos, kosmati dio glave, vanjski ušni kanal, dekolte, gornja polovica leđa, anogenitalna regija). Na ovim dijelovima kože ih ima od 400-900/cm², dok ih na ostalim mjestima ima manje od 200/cm². Pod utjecajem androgena lojne žlijezde na seboreičnim regijama se uvećavaju i pojačano luče sebum, te je masno lice jedan od prvih znakova puberteta.

Folikularna retenciona hiperkeratoza označava smanjenu deskvamaciju (ljušćenje) orožalih stanica u predjelu otvora folikula dlake, pri čemu dolazi do njegove djelomične ili potpune okluzije (zatvaranja) što za posljedicu ima stvaranje komedona – mitesera. Komedoni mogu biti otvoreni i tada su centrirani crnom točkom ili zatvoreni, koji izgledaju kao da je koža posuta grizom. Zatvoreni komedoni zbog anaerobnih uvjeta (bez prisustva kisika) predstavljaju pogodnu sredinu za razmnožavanje bakterije *Propionibacterium acnes*.

Akne nisu infektivno (zarazno) oboljenje, iako u pubertetu dolazi do povećanja broja bakterija na površini kože i folikulu dlake i to prije svega bakterija *Propionibacterium acnes*, *Propionibacterium granulosum* i *Staphylococcus epidermidis*. Broj i aktivnost bakterija *Propionibacterium acnes* zavisi od prisustva kisika, hranljivih tvari i kiselosti kože, te zatvoreni komedoni predstavljaju pogodnu sredinu za njihovo razmnožavanje. Bakterija producira enzime i medijatore upalnog procesa. Enzimi razgrađuju loj u slobodne masne kiseline, koje dovode do iritacije zida folikula dlake i izvodnog kanala lojne žlijezde, dok medijatori upalnog procesa prelaze u okolnu kožu i dovode do pojave upalnih promjena.

Pored faktora koji dovode do nastanka akni, postoje i oni koji ih pogoršavaju. To su prije svega povišene vrijednosti androgena koje se javljaju kod nekih bolesti (policistični ovarijalni sindrom, dobroćudni ili zloćudni tumori jajnika, oboljenja nadbubrežnih žlijezda, hipofize), zatim psihološki stres i depresija, vlažna sredina, znojenje, određeni kozmetički preparati kao i neki lijekovi.

Od sedamdesetih godina do danas, smatralo se da hrana ne utiče na tijek bolesti. Danas se ponovno provode ispitivanja o povezanosti između unošenja određenih namirnica i pogoršanja ili poboljšanja kliničke slike akni. Rezultati ovih istraživanja su različiti, te se pacijentima preporuča da

ukoliko primijete da im pojedine vrste hrane pogoršavaju kliničku sliku bolesti, tu hranu izbjegavaju. U istraživanju provedenom 2007. godine, utvrđeno je poboljšanje kliničke slike akni s ishranom koja je sadržavala manje ugljikohidrata.

Klinička slika bolesti

Akne se javljaju na koži čela, obrazima, nosu, bradi, na koži vrata, ramena leđa i dekoltea.

Bolest može imati različitu kliničku sliku. Javljaju se otvoreni, zatvoreni komedoni, papule (crveni čvorići), pustule (gnojni čvorići), nodusi (pokožni čvorići), ekzorijacije (sekundarne promjene uslijed doticanja), eritematozne i pigmentne makule (fleke u ravni kože crvene i smeđe boje), ožiljci i dr. Mogu biti zastupljene pojedine ili sve eflorescencije u različitom broju.

Prema vrsti promjena na koži koje dominiraju kliničkom slikom, postoji veći broj podjela akni, neke od njih su:

1. Neupalne akne (otvoreni, zatvoreni komedoni, ciste) i akne s upalnim promjenama (papule, pustule, nodusi).
2. Blage akne, umjereno teške akne i težak oblik bolesti.

Posebni oblici akni su:

Acne neonatorum – promjene koje se javljaju kod dojenčadi u obliku komedona, papula ili pustula. Nastaju pod utjecajem androgenih hormona majke koji prelaze preko posteljice na dijete.

Acne excoriee – uz minimalno izražene akne nalaze se brojne ogrebotine, kraste, smeđe pigmentacije. Nalaze se kod mlađih i nervoznih osoba koje pokušavaju odstraniti i najmanju promjenu na svojoj koži.

Acne menstruationis – javljaju se otprilike tjedan dana prije nastupanja menstruacije, a manifestiraju se kao papulopustule ili nodusi.

Acne inversa – radi se o promjenama smještenim u pazušnoj regiji, preponama, na stidnoj regiji, ili na koži glave – češće su kod muškaraca.

Acne fulminans – težak oblik bolesti koji ide i s općim simptomima – povišenom temperaturom, bolovima u zglobovima, javljaju se pretežito kod muškaraca.

Acne professionalis – javljaju se kod osoba koje rade s derivatima nafte.

Diferencijalna dijagnoza

Diferencijalna dijagnoza akni obično ne predstavlja problem. Ponekad je potrebno isključiti Rosaceu koja predstavlja – kroničnu upalnu bolest kože obilježenu promjenama na licu, najčešće oko usana, gram – negativni folikulitis i steroidne akne.

Posljedice akni na koži

Nakon smirivanja upalnih promjena kod akni, na koži mogu ostati crvene ili ljubičaste fleke – odnosno postinflamatorni eritem, zatim fleke smeđe boje – postinflamatorna hiperpigmentacija, koja se češće vidi kod osoba tamnijeg fototipa kože, ili mogu zaostati fleke svjetlije boje, odnosno postinflamatorna hipopigmentacija. Ove promjene se poboljšavaju spontano, ali nekada je za njihovo povlačenje potrebno više mjeseci.

Česta posljedica akni su ožiljci. Termin ožiljak podrazumijeva stvaranje vezivnog tkiva koje popunjava nastali defekt. Ožiljci se javljaju kod oko trećine oboljelih od umjereno teških i teških kliničkih formi bolesti. Postoji više tipova ožiljaka, a osnovna podjela je na ožiljke ispod ravnine i na ožiljke iznad ravnine kože. Ožiljci od akni obično s vremenom postaju blaži, ali se nikada ne povlače u potpunosti.

Liječenje akni

Ciljevi liječenja akni su redukcija ili eliminacija primarne kliničke promene – komedona, eliminacija postojećih promjena, prevencija recidiva i popravljanje kvalitete života bolesnika.

Opća pravila liječenja

Akne se mogu uspješno liječiti, mada je terapijski odgovor ponekad spor. Ukoliko je moguće, izbjegavati prostorije s visokom vlažnošću, izbjegavati abrazivne tretmane (kemijske pilinge i dermoabraziju – kojima se rastvorom određene kiseline ili mehanički uklanjaju određene promjene na koži) jer mogu pogoršati akne, ne istiskivati, pravilno se hraniti, koristiti

nemasne, nekomedone dermatokozmetike. Nije dokazano da dodatna primjena vitamina i minerala može poboljšati kliničku sliku bolesti.

Izbor terapije zavisi od većeg broja faktora kao što su: trajanje bolesti, težina kliničke slike, odgovor na prethodnu terapiju, postojanje tendencije k stvaranju ožiljaka i poslije upalne (postinflamatorne) pigmentacije. Terapijski protokol se uvijek individualno prilagođava svakom pacijentu.

Terapija može biti medikamentozna, fizikalna i kombinirana, a medikamentozna terapija lokalna, sistemska i kombinirana (lokalna i sistemska).

Liječenje blagih akni

Kod većine pacijenata s blagom kliničkom slikom akni primjenjuje se lokalna terapija.

Pacijentu se savjetuje umivanje preparatima namijenjenih aknoznoj koži i vodom, da se preparat za liječenje akni primjenjuje na cijelu površinu kože s aknama, a ne samo na pojedinačne promjene.

Treba znati da preparati za lokalno liječenje akni mogu dovesti do pojave suhoće kože, naročito u prva 2-4 tjedana terapije, kada se savjetuje i dodatna primjena hidratantnih krema. Da bi se dobilo početno poboljšanje primjenom određene terapije, potrebno je najmanje 6-8 tjedana.

Preparati koji se koriste za lokalnu terapiju akni sadrže salicilnu kiselinu, mliječnu kiselinu, azalaičnu kiselinu, benzoyl peroxyd, antibiotike za lokalnu primjenu, retinoide.

Liječenje umjereno teških i teških oblika akni

Umjereno teški i teški oblici akni liječe se kombiniranom lokalnom i sistemskom terapijom. U sistemskoj terapiji se primjenjuju sistemski anti-

biotici (tetraciklin, minociklin, doksiciklin i eritromicin), antiandrogeni, odnosno hormonska terapija, i sistemski retinoidi.

Za liječenje akni pored navedenih, primjenjuju se i fizikalne metode liječenja. One podrazumijevaju primjenu tekućeg dušika – krioterapiju, odnosno primjenu niske temperature u terapijske svrhe, fototerapiju – primjenu sunčeve svjetlosti u terapijske svrhe čime se poboljšavaju upalne forme akni, odstranjivanje komedona kozmetičkim tretmanom, primjenu lasera s plavim svjetlom i soft lasera koji također djeluju na upalni proces, kemijski piling i dermoabraziju kod blažih oblika bolesti i dr.

Liječenje ožiljaka

Liječenje ožiljaka zavisi od vrste ožiljka, a mogu se primjenjivati kemijski piling, dermoabrazija, laserski tretman, krioterapija, popunjavanje određenom kirurškom tehnikom, lokalna primjena kortikosteroida i dr.

Na kraju, potrebno je istaknuti važnost da se na vrijeme započne terapija akni, kako bi se spriječila teža klinička slika bolesti i pojava ožiljaka i da liječenje mora biti pod nadzorom dermatologa.

Zabilježio: Tomislav Žigmanov

**Knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata
između dvaju Dana Balinta Vujkova**

Izostanak kontinuiteta broja i kvalitete

I. Uvodne pripomene

Naklada knjiga i periodičnih publikacija između posljednjih dvaju Dana Balinta Vujkova (listopad 2008. – listopad 2009.) u hrvatskoj zajednici u Vojvodini, u gotovo svim svojim aspektima, uvelike prati od ranije uspostavljene tendencije i već postojeće značajke ovoga segmenta hrvatske kulture u Vojvodini. U tom smislu, naglašavam na početku kako je to područje u kojemu ima mnogo takmaca, ali ne i previše reda, organiziranosti i funkcionalnosti te postojanih pravilnosti.

Ukoliko, pak, aktualnu hrvatsku nakladničku scenu u Vojvodini promatramo u jednoj povijesno-komparativnoj perspektivi, onda se prvo zamjećuje da ne postoji dugotrajuća stabilnost kada je u pitanju broj objavljenih novih knjiga. Tako je u proteklom razdoblju, naime, među Hrvatima u Vojvodini objavljeno za 1/3 manje knjiga u odnosu na razdoblje listopad 2007. – listopad 2008.! Navedena nestalnost je posljedica, čini se, manje količine novca koja je stajala na raspolaganju hrvatskim nakladnicima u Vojvodini, prije svega onim profesionalnim (npr. NIU „Hrvatska riječ“), čiji uzrok trebamo tražiti, vjerojatno, u globalnoj ekonomskoj krizi. S druge strane, ne treba u ovome kontekstu zanemariti ni činjenicu da još uvijek nisu, osim u pojedinačnim slučajevima, učinjeni odlučniji iskoraci na planu, u financijskom smislu, samoodrživih programa izdanja knjiga, dok je istodobno broj prodanih primjeraka i dalje nedopustivo nizak.

Valja, također, istaknuti kako i dalje postoje određeni problemi kada je u pitanju bibliografsko bilježenje knjiga Hrvata u Vojvodini. Osim određenih prijedora načelne provenijencije (npr. nije do kraja riješeno pitanje što sve spada u hrvatsku bibliografiju u Vojvodini), to je posljedica i nepostojanja sukladnog institucionalnog praćenja objavljenih knjiga, zatim kaotičnog stanja među nakladnicima te što ni u jednoj periodici ne postoji kontinuirana i cjelovita praksa prikazivanja izdanja novih knjiga. Posljednje navedeno posljedica je, ukoliko se zanemari, gdječkada čak i, elementarna odsutnost senzibiliteta za takvu aktivnost unutar periodike profesionalnih nakladničkih kuća, krhke i još uvijek ne do kraja ustrojene cjelovite strukture hrvatske kulture u Vojvodini. Drugim riječima, prostor hrvatske kulture u Vojvodini, kada je u pitanju ne samo bibliografski rad, manjkav je u institucionalnom smislu, čega uzrok trebamo tražiti u još uvijek slabo razvijenoj i ne do kraja ustrojenoj hrvatskoj kulturi kao, prije svega, strukturiranom sustavu, koji bi onda, i sukladno institucionalno i sadržajno kroz vlastite poduzete aktivnosti, pokrivaio sva područja kulture.

Pa ipak, bez obzira na navedene slabosti, koristeći se različitim načinima i metodama traganja (napisi u periodici, dostupne on-line baze podataka, osobni kontakti...), između dvaju posljednjih Dana Balinta Vujkova zabilježili smo 23 objavljene knjige i, za razliku od prethodnog razdoblja, vidno je zamjetna njihova slabija kvaliteta. Od toga broja, 18 je novih naslova, dok su u 2 slučaja u pitanju prijevodi postojećih djela, a kod 3 knjige riječ je o ponovljenim izdanjima. Njih je objavilo čak 14 (su)nakladnika, što predstavlja, s obzirom na mali broj naslova, i nadalje jako velik broj, te snažno govori u prilog postojanja stanovitog kaosa u području naklade knjiga! S druge strane, za navedeno razdoblje i dalje vrijedi pravilnost da je jako malo uglednih profesionalnih nakladničkih kuća iz Hrvatske koje objavljuju knjige vojvođanskim Hrvatima (samo 2), zatim da se još uvijek javlja relativno veliki broj novih nakladnika (čak 3), te da još postoji institucija samizdata, kao način razrješenja slabosti postojećeg okvira.

Navedene 23 nove knjige potpisuje 19 autora, trojica potpisuju dva naslova, a jedna knjiga je kolektivno djelo. Velika većina autora je poznata ovdašnjoj javnosti, petorica nije među živima, a samo su tri nova autorska imena. Međutim, nijedan od posljednje navedenih nije više mlad – dvoje su prvu svoju knjigu objavili u zrelim godinama života (oko 50 godina), a treći je prešao 60-u! Istina, svo troje autora svojim su uradcima već dulje vrijeme prisutni na ovdašnjoj hrvatskoj kulturnoj sceni, tako da nisu nepoznati čitateljstvu. No, budući da ovakva praksa postoji unatrag već desetak godina, očito je da je u hrvatskoj kulturi u Vojvodini prisutan ozbiljni problem s mladim autorima te da književna i publicistička scena zna sličiti na gerontološki klub. Ovo treba biti ozbiljno upozorenje svima koji raspolažu s nekom moći u području naklade, napose u periodici, te snažno potaknuće svim takmacima u kulturi da se postojeće stanje promijeni hrabrijim otva-

ranjem većeg prostora mlađim ljudima te raditi na sustavnijem pristupu njihovoj socijalizaciji.

Kada je riječ o vrsti objavljenih knjiga, ponovno preovlađuje književnost – više od polovice su književna djela, od čega je čak 7 knjiga poezije. Vidljiv je, ovoga puta, izostanak djela iz područja znanosti. Sve to se, pak, može vjerojatno tumačiti temeljnom značajkom naravi hrvatske kulture u Vojvodini – u njoj su još uvijek snažno na djelu *romantičarske* vrednote: golemu privrženost tradicijskoj kulturi i prevaga književnog stvaralaštva. Ovu i ovakvu ocjenu osnažuje i sljedeći činitelj: i nadalje izostaje institucija kritičkoga prikazivanja objavljenih djela – tek nekoliko naslova, naime, imalo je primjeren i stručan kritički prikaz u ovdašnjim tiskovinama. Valja, također, pripomenuti da su objavljena djela iz književnosti slabo vidljiva u časopisima u Hrvatskoj, što je također pravilnost koja postoji ne od jučer u književnosti vojvođanskih Hrvata i govori prilog *isključenosti* regionalne hrvatske književnosti iz njezine cjeline u matici.

Na koncu, reći ćemo kako izdavanje periodičnih publikacija među Hrvatima u Vojvodini karakterizira *stalnost* objavljivanja postojećih. Naime, tek jedan na izlazi više – riječ je o *Šokadija*, ali se jedan novi pojavio – *Hrvatski majur*, povremeno glasilo Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Od 12 objavljenih publikacija, jedan je godišnjak, dva su povremenika, dva su tromjesečnika, šest su mjesečnika i jedan je tjednik. Svi imaju, s obzirom na broj Hrvata u Vojvodini, relativno malu tiražu, a kod jednog broja postoji zaprepašujuće niska profesionalna razina u uređivačkoj politici, koja se danas, osim u ovdašnjih Hrvata, nigdje više ne može vidjeti. Na žalost, to je vrijedilo i ranije tako da tu nema kvalitetnijih pomaka.

II. Knjiška produkcija

Prikaz knjiške produkcije vojvođanskih Hrvata između dvaju Dana Balinta Vujkova što slijedi pratit će sljedeću podjelu: isprva donosimo popis djela iz književnosti, unutar koje se knjige raščlanjuju na romane, kratku prozu, dramu i poeziju, zatim slijede objavljena djela koja pripadaju znanostima, a na koncu prinose kulturnoj povijesti te djela koja pripadaju području duhovnosti i religije. U peti, samostalni dio, donosimo popis periodike u vojvođanskih Hrvata.

1. Književnost

a) romani

1. Petko Vojnić Purčar, *Prstenovani pisac*, Simbol : Petko Studio, Petrovaradin : Novi Sad, 2008., str. 179;

b) kratka proza (novele, pripovijetke, prozne crtice, refleksivna proza)

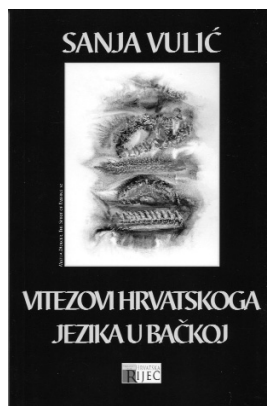
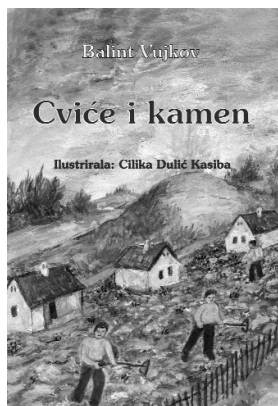
2. Dražen Prčić, *Lijepa stvari*, Rotografika, Subotica, 2008., str. 166;
3. Balint Vujkov, *Cviće i kamen*, Hrvatska čitaonica, Subotica, 2009., str. 77;
4. Neven Ušumović, *Makovo zrno*, Profil international, Zagreb, 2009., str. 118;

c) drame

5. Matija Poljaković, *Izabrane drame*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2008., str. 245;

d) poezija

6. Jasna Melvinger, *Vaga s anđelima*, VBZ, Zagreb, 2008., str. 196;
7. Ivan Pančić, *Natpivanja*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2008., str. 102;
8. Petko Vojnić Purčar, *Vrt lirika*, Simbol : Petko Studio, Petrovaradin : Novi Sad, 2008., str. 223;
9. Antun Kovač, *Na dvoru Pašinog Tune*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2009., str. 155;
10. *Lira naiva*, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ : Hrvatska čitaonica, Subotica, 2009., str. 155;
11. Tomislav Žigmanov, *Finsternis ohne hülle*, samizdat, Subotica, 2008., str. 92;
12. Mirko Kopunović, *Im Labor der Träume*, samizdat, Subotica, 2009., str. 45;

2. Znanost

a) povijest

13. Josip Temunović, *Bilježnica za povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata*, Hrvatsko akademsko društvo : NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2009., str. 143;

b) jezikoslovlje

14. Sanja Vulić, *Vitezovi hrvatskog jezika u Bačkoj*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2009., str. 333;

15. Ilija Žarković, *Zaboravljeni rječnik : govor golubinačkog kraja*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2009., str. 119;

3. Prinosi kulturnoj povijesti

16. Ilija Okrugić Srijemac, *Svjetovne popijevke*, Knjižnica i čitaonica „Ilija Okrugić“, Zemun, 2008., str. 40;

17. Ilija Okrugić Srijemac, *Crkvene popijevke*, Zajednica Hrvata Zemun : Knjižnica i čitaonica „Ilija Okrugić“, Zemun, 2009., str. 58;

18. Naco Zelić, *Hrvatsko proljeće i bački Hrvati*, Matica hrvatska, Ogranak Subotica, Subotica, 2009., str. 59;

4. Duhovnost i religija

19. Andrija Kopilović, *Okom svećenika 3.*, NIU „Hrvatska riječ“ : Matica hrvatska, Ogranak Subotica, Subotica, 2008., str. 300;

20. Andrija Kopilović, *Križni put u nauci apostola Pavla*, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica, 2009., str. 30;

21. Andrija Anišić, *Moliti i ljubiti*, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica, 2009., str. 271;

22. Stjepan Beretić, *Dužijanica u srcu : propovijedi*, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica, 2009., str. 151;

23. Rozmari Mik, *Pustite k meni malene : vježbanica iz vjeronauka za prvi razred osnovne škole*, Caritas Subotičke biskupije, Subotica, 2008., str. 46.

5. Periodika

Subotička Danica (nova) : Kalendar 2009., godišnjak, Župni ured Sv. Terezije, Subotica, 2008., str. 280;

Klasje naših ravni, mjesečnik, Matica hrvatska, Ogranak Subotica : NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 6 svezaka dvobroja, obim stotinjak stranica;

Hrcko, mjesečni podlistak za djecu, NIU „Hrvatska riječ“, redovito izlazio, str. 24;

Hrvatska riječ, tjednik, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 54;

Hrvatski majur, glasilo Mladeži Demokratskoga saveza Hrvata u Vojvodini, podlistak mjesečnoga glasila DSHV-a *Glas ravnice*, str. 16, izlazi povremeno;

Glas ravnice, mjesečnik, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, redovito izlazio, str. 16;

Glasnik pučke kasine, mjesečnik, glasilo Pučke kasine 1878., redovito izlazio, str. 32;

Gomolova, povremenik, interno glasilo Zavičajnog kluba „Gomolova“, Zagreb, str. 24;

Kužiš, mjesečni podlistak za mladež, glasilo UG „Krov“, NIU „Hrvatska riječ“, redovito izlazio, str. 16;

Miroljub, tromjesečnik, glasilo HKUD „Vladimir Nazor“ iz Sombora, NIU „Hrvatska riječ“, redovito izlazio, str. 16;

Zov Srijema, tromjesečnik, Udruga protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb, redovito izlazio, str. 44-52;

Zvonik, mjesečnik, Rimokatolički ured Sv. Roka, Subotica, redovito izlazio, str. 44.

KULTURNI DOGAĐAJI GODINE

Priredila: Katarina Čeliković

Otvoren Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata

U Subotici je 23. siječnja svečano otvoren Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, prva profesionalna ustanova u kulturi vojvođanskih Hrvata. Samom činu otvorenja prethodio je blagoslov Zavoda koji je predvodio mons. Đuro Gašparović, biskup srijemski u zajedništvu s nekoliko svećenika Subotičke biskupije.

O važnosti otvorenja ovakve institucije za hrvatsku zajednicu, ali i za sve druge s kojima živi, osvrnuo se u svom govoru prigodom svečanosti otvorenja, predsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine Bojan Pajtić. On je istaknuo kako će Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u budućnosti biti kolekcionar svih onih kulturnih dragocjenosti koje je hrvatska zajednica vjekovima posijala na području naše pokrajine kao i čuvar tih vrijednosti. *Teško je zamisliti hrvatsku kulturu bez mađarske i srpske, teško je zamisliti kulturu svih nacionalnih zajednica bez onih uz koje smo stoljećima živjeli i surađivali. Zbog toga otvorenje Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata jest značajno za hrvatsku zajednicu, ali je značajno i za sve druge zajednice kojima će hrvatska zajednica omogućiti uvid u svoju kulturu, u bogatstvo onoga što*

je stvarano stoljećima i omogućiti da se ta bogatstva objedine. Tako da možemo reći da je suradnja i prožimanje kultura i te kako brend Vojvodine, zaključio je Pajtić.

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata je prva profesionalna ustanova u kulturi vojvođanskih Hrvata osnovana Odlukom Skupštine AP Vojvodine od 10. ožujka 2008. godine i Odlukom Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine od 29. ožujka 2008. godine, radi očuvanja, unapređenja i razvitka kulture hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini.

Temeljna programska misija ZKVH određena osnivačkim aktom sadržana je u sljedećem: rad na znanstvenim, stručnim, razvojnim i primijenjenim istraživanjima u području kulture, umjetnosti i znanosti vojvođanskih Hrvata, zatim rad u području bibliografije i arhivistike, menadžmentu i edukaciji u kulturi i, na kraju, u poticanju, organiziranju i priređivanju kulturne produkcije hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini.

Djelatnost Zavoda uključuje:

nakladničku djelatnost;

istraživanje i eksperimentalni razvoj u društvenim i humanističkim znanostima;

istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mnijenja;

consulting /konsalting/ i menagement /menadžment/ poslovi;

djelatnost knjižnica;

djelatnost arhiva;

djelatnost muzeja, galerija i zbirki;

zaštita kulturnih dobara, prirodnih i drugih znamenitosti;

izgradnja baza podataka...

Zavod svoju djelatnost obavlja kroz

Znanstveno-istraživačku jedinicu,

Informacijsko-dokumentacijsku i komunikacijsku jedinicu (INDOK) i

Jedinicu za kulturno-umjetničke manifestacije, stručno usavršavanje

i obrazovanje u kulturi, znanosti i umjetnosti hrvatske nacionalne

zajednice u AP Vojvodini.

Zavod razvija **međunarodnu suradnju** u području znanosti, kulture i umjetnosti vojvođanskih Hrvata radi unapređivanja i razvijanja međunarodne kulturne suradnje hrvatske nacionalne zajednice.

U Zavodu od 1. siječnja 2009. godine rade tri djelatnika. Ravnatelj je **Tomislav Žigmanov**, menadžerica kulturnih aktivnosti je **Katarina Čeliković** a administrativno poslovna tajnica **Ljiljana Dulić Mesaroš**.

Ured: **Subotica, Harambašićeva 14**

Tel./fax: + 381 24 535 533

www.zkvh.org.rs

ured@zkvh.org.rs

Četvero hrvatskih književnika iz Vojvodine primilo odličja predsjednika R. Hrvatske

Predsjednik Republike Stjepan Mesić uručio je 6. listopada u povodu Dana neovisnosti više odlikovanja zaslužnima za svekoliki razvoj Hrvatske, među kojima su četvero kulturnih djelatnika iz Vojvodine, odlikovanih Redom Danice Hrvatske s likom Marka Marulića za očuvanje kulture hrvatskog naroda u Srbiji.

Odličja su, na inicijativu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a na prijedlog Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, primili književnik, prevoditelj i kroničar mjesne hrvatske povijesti u Subotici **Lazar Merковиć**, književnik i jedini vojvođanski Hrvat dobitnik NIN-ove nagrade za roman **Petko Vojnić Purčar**, te književnica, jezikoslovka i sveučilišna profesorica u mirovini **Jasna Melvinger**, i književnik i kulturni djelatnik **Vojislav Sekelj**.

Prigodom dodjele odličja predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić ja naglasio kako je zajedničko svima odlikovanima izvrsnost rezultata u područjima kojima se bave, te upozorio da je danas, nažalost, naš prostor naprosto okupiran isticanjem raznih loših primjera koji kao da prevladavaju nad primjerima uspjeha i izvrsnosti.

Poručio je kako je današnji dan prigoda da se podsjeti kako „napredak i razvoj nose ljudi koji su spremni hrabro se uhvatiti u koštac s negativnostima i problemima“. „Takve primjere potrebno je više isticati jer su oni poticaj širenju stvaralačke klime i potrebnog optimizma za suočavanje s izazovima sadašnjosti i budućnosti“, rekao je predsjednik Mesić.

Ovoj svečanosti prisustvovalo je i izaslanstvo Hrvata iz Vojvodine te generalna konzulica R. Hrvatske u Subotici **Ljerka Alajbeg**.

Za Hrvate u Vojvodini ovo je prvo odlikovanje i prvo priznanje iz Republike Hrvatske za doprinos cjelokupnoj hrvatskoj kulturi te samim tim otvara nove nade za sve koji žive i stvaraju izvan matične domovine.

Hrvatsko nacionalno vijeće u svom domu

Hrvatsko nacionalno vijeće upriličilo je 7. rujna svečano otvorenje svojih novih prostorija koje je, nakon sedam godina svoga postojanja i rada u iznajmljenim prostorijama, uspjelo kupiti vlastitim sredstvima. Otvorenju su prisustvovali vijećnici, predstavnici hrvatskih udruga i institucija te brojni gosti iz R. Hrvatske i državnih tijela R. Srbije.

O važnosti ovoga doma predsjednik HNV-a Branko Horvat je rekao:

– Držim da je ovaj novi dom, što se tiče prostora, i više nego dovoljan za potrebe HNV-a. U funkcionalnom su pak smislu, prostorije uređene na način da udovoljavaju svim našim svakodnevnim aktivnostima, koje podrazumijevaju rad Ureda HNV-a, prijem stranki, održavanje sjednica izvršnih tijela HNV-a, i slično. Vjerujemo da se svi skupa trebamo ponositi ovim novim prostorijama, čija su vrata od danas otvorena za sve hrvatske institucije, organizacije i pojedince.

Svečanosti otvorenja prisustvovali su u ime R. Hrvatske ministar regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva Petar Čobanković i saborski zastupnik, član Odbora za Hrvate izvan domovine, Petar Mlinarić. U ime Vlade R. Srbije, nove prostorije HNV-a je otvorila državna tajnica pri Ministarstvu za ljudska i manjinska pitanja R. Srbije Aniko Muškinja Heinrich.

Prije svečanog otvorenja nove prostorije je blagoslovio katedralni župnik mons. Stjepan Beretić uz asistenciju dr. Andrije Kopilovića i mr. Andrije Anišića. Blagoslovu su prisustvovali djelatnici i vijećnici HNV-a, predstavnici hrvatskih institucija i visoki predstavnici R. Hrvatske.

Blagoslovljena bogoslovija i Pastoralni centar „Augustinianum“

Najznačajniji događaj za Crkvu u Subotičkoj biskupiji je zasigurno blagoslov bogoslovije i pastoralnog centra „Augustinianum“. Dvodnevna proslava započela je svečanom akademijom 26. lipnja u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće, a sljedećega dana program je nastavljen prijepodnevnom duhovnom obnovom za svećenike, redovnike, redovnice i katehete, a popodne nakon svečane mise blagoslovljeno je novo zdanje.

Svečana akademija

Subotički biskup msgr. dr. Ivan Pénczes je na početku akademije izrazio radost zbog povijesnog i jedinstvenog događaja za Subotičku biskupiju. Ovaj događaj providonosno pada upravo u vrijeme završetka Godine sv. Pavla i na početku Godine svećenika, što nas čini još sretnijima, istaknuo je biskup. Među brojnim gostima bili su washingtonski kardinal Theodore McCarrick, beogradski nadbiskup i metropolit mons. Stanislav Hočevar, barski nadbiskup mons. Zef Gashi, zrenjaninski biskup mons. Ladislav Német, biskup srijemski mons. Đuro Gašparović, umirovljeni zrenjaninski biskup mons. László Huzsvár, novi otpravnik poslova Apostolske nuncijature u Beogradu mons. Giorgio Lingua, te ministar vjera Republike Srbije dr. Bogoljub Šijaković i gradonačelnik Subotice Saša Vučinić. Ovom nesvakidašnjem događaju nazočili su brojni svećenici, redovnici i redovnice, bogoslovi i sjemeništarci, profesori i studenti Teološko- katehetskog instituta Subotičke biskupije, izvođači radova i vjernici dobročinitelji. Biskup Pénczes je istaknuo kako je otvorenje bogoslovije i Pastoralnog centra ujedno i prvi korak prema otvaranju Teološkog fakulteta u Subotici. Prisutnima su se obratili mons. Stanislav Hočevar i mons. Ladislav Német. Govoreći na temu „Crkva odgojiteljica“ mons. Hočevar je ukazao na plodnu odgojnu ulogu Crkve u njezinoj dvije tisuće staroj povijesti, usprkos brojnim osporavanjima te njezine uloge, osobito u vrijeme bezbožnog komunizma. Mons. Német je govorio o teologiji koja je u službi čovjeku otkrivajući mu Boga stvoritelja te njegovu duhovnu i transcendentálnu dimenziju.

Svoje čestitke Subotičkoj biskupiji uputio je gradonačelnik Vučinić, koji je naglasio kako je velika sreća za jedan grad kad se u njemu otvara ustanova u kojoj će se ljudima buditi vjera i ljubav; u kojoj će ljudi susretati sebe da bi mogli susresti i druge. Ministar Šijaković je uz čestitke i radost zbog tog događaja koji će biti obogaćenje za cijelu državu, izrazio nadu da

će se u bogosloviji i na budućem teološkom fakultetu Katoličke crkve izgrađivati europski identitet, a to znači braniti i širiti kršćanske vrednote koje se u novije vrijeme toliko osporavaju upravo u Europi, koja je nekoć bila kršćanska. Na kraju akademije nazočnima se obratio i kardinal McCarrick, izražavajući radost što je upravo njemu pripala čast sudjelovati u tako velikom događaju za Subotičku biskupiju i cijelu Međunarodnu biskupsku konferenciju.

Rekolekcija svećenika

U katedrali-bazilici Sv. Terezije Avilske, okupili su se 27. lipnja na rekolekciji biskupi, svećenici, đakoni, bogoslovi i sjemeništarci, redovnice te profesori i studenti Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije. Rekolekcija je započela molitvom Srednjega časa a potom je predavanje o ulozi i poslanju „kraljevskog“ i „ministerijalnog“ svećeništva održao kardinal McCarrick. On je, među ostalim, podsjetio na pismo svećenicima Benedikta XVI. u povodu otvorenja Svećeničke godine. Istaknuo je kako se svećenici moraju iznutra obnavljati kako bi mogli djelovati na pravi način, biti autentični navjestitelji Evanđelja i svjedoci Božje ljubavi u svijetu. I svi ostali kršćani pozvani su navješćivati Isusovu Radosnu vijest i životom i riječima i zato moraju nastojati neprestano produbljivati svoju vjeru u čemu će svima ubuduće uvelike moći pomagati i novo teološko učilište koje će biti otvoreno u sklopu bogoslovije „Augustinianum“, zaključio je kardinal.

Kardinal McCarrick s mladima

Nakon konferencije za novinare u povodu otvorenja bogoslovije i pastoralnog centra, u popodnevним satima kardinal McCarrick susreo se s mladima u velikoj dvorani bogoslovije. Bio je to prvi susret održan u novoj zgradi. U razgovoru s mladima kardinal je govorio o svom bogatom pastoralnom iskustvu u radu s mladima i općenito u Crkvi i to ne samo u SAD-u nego i diljem svijeta gdje je putovao, a mladi su iskoristili priliku za razgovor i pitanja.

Veličanstveno Euharistijsko slavlje

Euharistijsko slavlje u 17 sati u katedrali-bazilici Sv. Terezije predvodio je kardinal McCarrick zajedno s nazočnim biskupima i brojnim svećenicima. U koncelebraciji je bio i predstavnik nuncijature u Beogradu, mons. Lingua, kao i p. Dietger Demuth iz njemačke dobrotvorne organizacije „Renovabis“, te predstavnici Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu. U ime SPC gost je bio bački episkop Irinej Bulović, a u ime Evangeličke crkve superintendent Árpád Dolinszky. Misi su nazočili i predstavnici republičkih, pokrajinskih i gradskih vlasti te predstavnici generalnih konzulata Republike Hrvatske i Mađarske u Subotici kao i predstavnici kulturnoga i društvenog života i mnoštvo vjernika.

Biskup domaćin, mons. Pénzes je još jednom izrazio veliku radost zbog toga važnog događaja ne samo za Subotičku biskupiju, nego i za čitavo područje biskupske konferencije. Propovijed kardinala McCarricka prevedena je na hrvatski i mađarski jezik. Ovo nije samo veliki dan za našega biskupa i njegove svećenike. Ovo je veliki dan za cijelu Crkvu i za sve one koji su privučeni otajstvom Božje prisutnosti među nama – te velike tajne ljubavi prema nama koja nema kraja –

istaknuo je kardinal. Podsjećajući na upravo započetu Svećeničku godinu kardinal je nastavio: Ovo je za nas divna slučajnost jer Bog koji sve vidi i sve zna, koji je svugdje prisutan, želi da se i kroz ovo bogoslovno sjemenište očituje njegova posebna ljubav prema Crkvi u ovom dijelu Srbije i stoga nam je dozvolio privesti kraju gradnju zgrade bogoslovije baš u godini posvećenoj svećenicima diljem svijeta.

Poslije mise veliko mnoštvo naroda, predvođeno biskupima i svećenicima okupilo se pred zgradom bogoslovije gdje je kardinal predvodio molitvu blagoslova, a sam blagoslov prostorija izvršili su biskup Pénzes, nadbiskup Hočevar i p. Demuth. Čestitke Subotičkoj biskupiji uputili su nadbiskup Hočevar, episkop Irinej, superintendant Dolinszky i gradonačelnik Vučinić, a na kraju slavija biskup Pénzes je još jednom zahvalio svim darovateljima, izvođačima radova, svojim suradnicima i sudionicima slavija.

Hvala dobročiniteljima koji su omogućili izgradnju:

„Renovabis“ – Njemačka, Ministarstvo vjera RS, Ministarstvo za Nacionalni investicijski plan, „Kirche in Not“ – Njemačka, Nadbiskupija Köln, Caritas Biskupske konferencije SAD-a, Grad Subotica, Missio pro Europa – Austrija, Vlada R. Mađarske, Izvršno vijeće Vojvodine, te mnogi vjernici Subotičke biskupije.

Povijesni kutak

Stjepan Beretić

Tko je zaslužan za slike u subotičkoj katedrali?

O dvojici umjetnika koji su radili na oslikavanju subotičke katedrale bilo je govora u našem kalendaru. U *Subotičkoj Danici* za 2005. godinu od 247. do 252. stranice nalazi se tekst o slikaru Kasparu Schleibneru, koji je oslikao nekoliko svodova subotičke katedrale, a njegovo je djelo i oltarna slika svete Obitelji. Od 225. do 230. stranice *Subotičke Danice* za 2006. godinu čitamo o Emanuelu Walchu, upoznajemo se s njegovim životom i djelom, kao i njegovim zaslugama za oslikavanje subotičke stolne bazilike.

Tko je radio zidne dekoracije?

Organizaciju obnove subotičke katedrale je vodio Johannes Clausen. To je umjetnik, koji je našao slikare, koji je naručio kipove, i koji je rukovodio svim radovima. Clausen se spominje i pod imenom Ivan, Jovan, János, a prezime mu se ponekad pisalo i kao Klausen ili Klauzen. Johannes Clausen je bio dekoratersko-bojadisarski obrtnik, koji je u subotičkoj katedrali izveo zidne i svodne dekoracije. Protekle, 2009. godine sam se upoznao s Johannesovim unukom Peterom, čijom zaslugom sam došao do puno važnih pojedinosti o životu i radu njegova djeda. Sama činjenica da je Johannes Clausen bio suradnik velikog obnovitelja zagrebačke prvostolnice, Hermanna Bolléa, ukazuje na njegov veliki ugled. Na prvom prozoru u sjevernoj lađi zagrebačke katedrale pored imena inženjera, umjetnika i maj-

Johannes Clausen

stora, nalazi se i ime Johannesesa Clausena. To je uočio njegov unuk Peter prilikom svoga boravka u Zagrebu 8. listopada 2009. godine. Ni najvrsniji poznavatelji povijesti zagrebačke katedrale nisu uočili da je i Clausenovo ime na tom svečanom popisu Bolléovih suradnika. Tako ni Olga Maruševski u 63. bilješci, na 162. stranici svoje knjige *Iso Kršnjavi kao graditelj, Zagreb, 1986.*, među onima koji su sudjelovali u obnovi zagrebačke katedrale ne spominje Clausenovo ime među Bolléovim suradnicima. Brojne zagrebačke edicije ipak znaju da je zidne dekoracije u zagrebačkoj katedrali radio Johannes Clausen.

Novi podaci o Clausenu

Elektroničkom poštom, 17. veljače 2009. godine, javio mi se gospodin Vladimir Nikolić iz Beča. U pismu je doslovno stajalo: „stjecajem okolnosti sam upoznao gospodina Petera Clausena, unuka gospodina Johannesesa Clausena, koji je radio na unutrašnjoj restauraciji subotičke Katedrale. Velika želja Petera Clausena je bila da na neki način (u ovom slučaju preko mene) stupi u kontakt s nadležnima u subotičkoj Katedrali, kako zbog informacija koje bi on kao unuk Johannesesa Clausena mogao pružiti Vama, tako i zbog želje da se još bliže upozna s radom svojih predaka...“. Gospodin Nikolić se već 24. veljače pojavio u župnom domu Sv. Terezije sa zbirkom fotografija, koju je našem župnom uredu poslao Peter Clausen. Od tada sam u stalnom kontaktu s Peterom Clausenom, koji mi je tijekom vremena poslao još puno dokumenata važnih za vrijeme kad je Johannes Clausen radio u Subotici (1893.–1894.).

Tko je Johannes Clausen

Na temelju podataka koje je Johannesov unuk Peter Clausen pronašao u svojoj obiteljskoj pismohrani, sigurno je da je Johannes Clausen – ili punim imenom: Johannes Matties Nicolaus Clausen, rođen 31. srpnja 1855. godine u gradiću Gardingu – u njemačkoj pokrajini Schleswig-Holstein. U tamošnjoj evangeličkoj crkvi je i kršten 12. kolovoza 1855. godine. Peter Clausen mi je poslao fotografiju jedne stranice iz obiteljske evangeličke pjesmarice na kojoj, među ostalim piše: „Den 31-ten Juli 1855 ist Johannes Matthies Nicolaus Clausen geboren“, tj. 31. srpnja 1855. je rođen Johannes Matthies Nicolaus Clausen.

Johannesova ženidba

Johannesov unuk Peter je sačinio rodoslovlje obitelji Clausen. Rodoslovlje svjedoči da je Johannes Clausen rođen kao peto dijete iz drugog braka Johannesesa Heinricha Clausena i Dorotheje Christine rođene

Niemann. Otac mu je bio skelar. Naš Johannes Clausen je, naime, imao brata Augustina i sestre Juliannu, Friederiku i Dorotheju. Johannes Clausen se kasnije vjenčao s Annom Berthom Clarom Kappler, koja mu je podarila kćer Doroteju, te sinove Hansa i Alfreda. Peter Clausen mi je 7. ožujka 2009. godine napisao pismo u kojem stoji da on o vremenu koje je Johannes Clausen proveo u Gardingu zna vrlo malo, ali mu je poznato da je umjetnik puno putovao po Europi. Na jednom takvom putovanju se Johannes u vlaku upoznao s izvjesnim Oscarom Kapplerom, koji je svome suputniku pokazao fotografiju svoje neudane sestre. Tako se Johannes upoznao s Annom Berthom Clarom Kappler, s kojom se 14. svibnja 1894. godine i vjenčao u Donjoj Šleziji, u mjestu Jordanów Ślaski (do 1945. godine se gradić zvao Jordansmühl). Prema vjenčanom listu Clausenovih, Johannesov otac je bio skelar, a njegov tast lađar unutrašnje plovidbe, dok u Johannesovom krsnom listu piše da mu je otac bio vozar. U vrijeme svoga vjenčanja Johannes je stanovao u Zagrebu, u Ilici 35. Iz Johannesovog braka se 25. svibnja 1895. godine rodila Dorothea Clausen, koja je umrla 19. prosinca 1980. godine. Johannes se rodio 24. svibnja 1908., a umro je 5. svibnja 1972. Sin Alfred je rođen 13. rujna 1900. Isti je Alfred 22. lipnja 1935. godine sklopio brak s Johannom Bauer, te se iz njihova braka 1941. godine rodio Gustav, 1943. Michael, a 29. prosinca 1947. sin Peter Felix Egon Clausen, čijom sam dobrotom došao do važnih podataka o njegovom djedu Johannesu.

Gdje je sve radio

Olga Maruševski piše na 693. stranici drugog sveska *Hrvatskog biografskog leksikona* (Zagreb, 1989.), pod natuknicom Clausen, da je Clausen 1881. godine dobio dozvolu za rad u Zagrebu, te da se 1895. godine odselio iz Zagreba. Dalje o djelatnosti Clausena piše ovako: „Izvodio je sobne i crkvene dekoracije, sudjelovao je u mnogim gradnjama Hermanna Bolléa i

obnovama crkava“. Njegove su dekoracije i ličilački radovi u „zlatnoj dvorani“ u nekadašnjoj palači Odjela za bogoštovlje i nastavu u Opatičkoj ulici 10 u Zagrebu. O tome Olga Maruševski piše u 59. bilješki, na 200. stranici svoje knjige, dok na 192. stranici te knjige stoji da je u „pompejanskoj sobi“ iste palače Clausen dio radova izveo uz pomoć đaka iz zagrebačke Obrtne škole. O Clausenovu radu u Opatičkoj ulici piše Olga Maruševski na 97. stranici knjige *Iso Kršnjavi, kultura i politika*: „Raspored različito obojenih ploha i ornamentacije zida načinio je Clausen prema pompejanskim predlošcima, ali u slobodnijoj razradbi“. Danas je u toj zgradi Hrvatski institut za povijest. Johannes Clausen je radio i na obnovi zagrebačke katedrale, ali i u zagrebačkoj pravoslavnoj crkvi, što na 87. stranici spomenute knjige piše Olga Maruševski (*Iso Kršnjavi kao graditelj*). Clausenovi su radovi i u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (nekad Jugoslavenska), u Učiteljskoj školi i u Pongratzovoj palači u Zagrebu. Izričito spominje Clausenovo djelovanje u crkvi svetoga Nikole u Jastrebarskom, u kapelici u Dubrancu, u Bjelovaru i Subotici, te pravoslavnoj crkvi u Rumi, a 1901. godine je u pravoslavnoj crkvi Svetoga Stjepana u Srijemskoj Mitrovici vodio obnovu ikonostasa Arse Teodorovića iz 1815. godine.

Je li Clausen radio u Jastrebarskom?

„Na internetu o crkvi Svetoga Nikole u Jastrebarskom čitamo pod naslovom: http://www.zupajastrebarsko.hr/uc/o_zupi_zupna_crkva.html

„Nedugo zatim (1805. g.) crkva je po prvi put oslikana, dok ju 1855. godine ponovno oslikava majstor Klausen iz Zagreba.“

Očito da se radi o nekom umjetniku istoga prezimena, ili je netočna godina oslikavanja.

Clausen i u Bačkoj

Svećenik Subotičke biskupije, dr. Zoltán Rokay me upozorio na činjenicu da je Johannes Clausen radio i u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Bečeju. Tamo na njegov rad podsjeća mramorna spomen-ploča. Isti dr. Rokay se sjeća da je u predvorju subotičke stolne bazilike bila spomen-ploča, koja je podsjećala na Clausenov rad. Toj se spomen-ploči izgubio svaki trag 1973. godine – prilikom velike obnove subotičke stolnice o 200. obljetnici polaganja kamena temeljca.

Clausen je napisao i knjigu

Olga Maruševski piše dalje za Clausena: „Bio je član Društva umjetnosti, a na Zemaljskoj izložbi u Budimpešti 1885. izložio je knjigu *Osnove za*

dekoracije unutarnjih prostora. O tome piše u Katalogu te izložbe. Clausen je bio i pedagog. Kod njega su pouke iz dekorativnog slikanja dobili Oton Iveković i Konrad Filip”.

Clausen je bio prisutan u kulturnom životu Zagreba

U knjizi *Iso Kršnjavi, Kultura i politika na zidovima palače u Opatičkoj 10*, izdanoj u Zagrebu 2002. godine, nalazimo još nekih podataka o Johannesu Clausenu. Tako u 2. bilješki na 63. stranici čitamo: „Kršnjavi piše 1905. godine da je dekoracije u Pompejanskoj sobi izveo neki Klausen po reprodukcijama pompejanskih slikarija”. Na istom mjestu je riječ i o Vladislavu Kušanu, koji Clausena spominje kao „malo poznatog njemačkog slikara”. U Opatičkoj ulici su Clausenu pomagali učenici iz Obrtne škole, što spominje O. Maruševski na 63. stranici. Je li Iso Kršnjavi znao za Clausena? Na to pitanje ona odgovara u istoj bilješki na 63 stranici: „Malo je vjerojatno da Kršnjavi nije o njemu ništa znao, jer je pratio Bolléove gradnje i obnove, a Clausen je, premda slobodni obrtnik, bio u njegovoj ekipi. Bio je član Društva umjetnosti od 1891. do 1895. godine. Imao je stalnu ulaznicu za društvene izložbe na ime Johannes Clausen“. List *Szabadka és Vidéke* od 24. IX. 1893. piše da je Clausen u Münchenu i Beču studirao slikarstvo, gdje je stekao i akademsku diplomu.

Gdje je stanovao?

Na temelju vjenčanog lista doznajemo da je Clausen u Zagrebu stanovao u Ilici broj 35. Olga Maruševski (str. 63) navodi podatak da je Clausen 1881. godine dobio dozvolu za rad u Zagrebu. „Radionicu je imao u Ilici 31, poslije u Radićevoj 3. Obrt je otkazao 1895. Clausenovu zagrebačku radionicu u Radićevoj ulici 3 je preuzeo I. Muravić“, (O. Maruševski, *Iso Kršnjavi kao graditelj*, Zagreb 1986., str. 137).

Johannes Clausen u Subotici

Prema članku Béle Orczyja, objavljenom 17. lipnja 1888. godine u listu *Szabadkai Hírlap*, gradsko je poglavarstvo još 28. prosinca 1887. godine odlučilo obnoviti crkvu Svete Terezije. Predviđeni troškovi bi dosegli iznos od 29.065 forinti, dok bi za obnovu župne kuće trebalo izdvojiti 20.634 forinta. Prema pisanju lista *Szabadkai Közlöny*, od 1. prosinca 1889. godine, župnik Mamužić je sazvao na vijećanje o obnovi crkve 30-40 vjernika. Na sjednici je župnik izjavio da on na sebe ne može preuzeti odgovornost za ruševno stanje u crkvi. Duž svodova su se pojavile pukotine, koje bi trebalo sanirati, a predviđeni troškovi bi mogli biti između 30 i 40 tisuća forinti.

Narod je bivao sve nestrpljiviji, jer „ako se od ovoga i u narednim mjesecima ništa ne dogodi, opet će proći i ljeto, a da se ništa ne učini“.

Zabrinuti župnik

Lako je zamisliti kakvu je crkvu Svete Terezije zatekao Johannes Clausen kad je došao u Suboticu. Divljenja je vrijedan župnik Matija Mamužić, kad je 1885. godine kao 38-godišnjak primio subotičku župu Svete Terezije. Matija Mamužić je rođen 1847. godine, a umro je 1900. Prema pisanju novina *Szabadkai Közlöny*, od 5. siječnja 1890. godine, pred mladim župnikom je bilo ne samo maljanje i uređenje unutrašnjosti crkve i oltara, već i sanacija pukotine na svodovima crkve. U međuvremenu je raslo nezadovoljstvo Subotičana. Vladalo je mišljenje da će proći još jedna godina bez radova na crkvi, ako se smjesta ne započne.

Unutrašnjost crkve prije obnove

Nevjerojatno zvuči opis crkve Svete Terezije iz novina *Szabadkai Hírlap*, od 5. lipnja 1892. godine. Pod naslovom „A mi Terézia templomunk“ (=Naša Terezijina crkva) iz pera dopisnika pod pseudonimom Testis, između ostalog doznajemo, kako je Subotica u to vrijeme bijedno izgledala. Gradska je kuća bila stara i oronula, gimnazija još više. Crkva Svetoga Roka i crkva Svetoga Jurja su u to vrijeme više ličile na kakvo skladište. Subotičani su se ponosili jedino franjevačkom crkvom. Crkva Svete Terezije je bila lijepa izvana. Nedavno je bila obijeljena, ali njezina unutrašnjost je bila gola žbuka (malter), mjestimice s velikim vlažnim mrljama od prokišnjavanja, Čak su i oltari bili neuredni. Prozorska su okna bila prljava. Svuda zadah plijesni i vlage. Za uređenje crkve je već bilo odobreno i 50.000 forinti, ali je

župnik još uvijek oklijevao zbog zloslutne pukotine na svodovima. Uzalud su ga stručnjaci uvjerali da se pukotina može sanirati. Zanemarenost crkve je zacijelo bila veliki teret na savjesti župnika Matije Mamužića. Prestrašio se veličine obveza.

Dugo planirana obnova

Prema subotičkim novinama *Szabadka és Vidéke*, od 26. II. 1893. godine, župni ured Svete Terezije je osnovao povjerenstvo od četiri stručnjaka i petorice gradskih vijećnika. U međuvremenu su tražene ponude. Prema pisanju *Bácskai Ellenőr*, od 10. lipnja 1894. godine, ponude su podastrijeli: 1. Mijo Blašković iz Subotice, 2. Wilhelm Eichorn iz Budimpešte, 3. trojac Altenbuchner, Greiner i Szirmai također iz Budimpešte, 4. zagrebački majstor Johannes Clausen, 5. Adolf Götz, kao i 6. Robert Scholtz iz Budimpešte. Povjerenstvo se sa 7 glasova odlučilo za Johanna Clausena, a samo dva glasa je dobio budimpeštanski trojac. Te su dvije ponude bile najprihvatljivije. Dijelu stručnjaka se najviše sviđala ponuda Altenbuchnera, Greinera i Szirmaija, zato što bi crkva bila oslikana „u perspektivi“. Manji dio stručnjaka je za sebe kod glasanja dobilo članove nestručnjaka, pa je tako Clausen dobio većinu glasova. Svima su se dopale Clausenove skice za freske. Premda su se nadbiskupovi stručnjaci opredijelili za ponudu Altenbuchnera, Greinera i Szirmaija iz Budimpešte, subotičko povjerenstvo se ipak odlučilo za Clausenovu ponudu.

Zašto ipak Clausen?

Domaći naš svećenik, dr. Zoltán Rokay se sjeća da je u župnoj pismo-hrani pronašao dokument koji svjedoči da je Johannes Clausen maljao i dekorirao zagrebačku gornjogradsku crkvu Svetoga Marka. U novinama *Szabadka és Vidéke*, od 26. II. 1893. godine, stoji da je na glasovanju povjerenstva Clausen dobio sedam, a Altenbuchner 2 glasa i zato što je povjerenstvo doznalo da je Altenbuchner radio u crkvama u Segedinu, Bajmoku, Stanišiću i u Kalači, te da u tim crkvama boja otpada sa zidova. List *Bácskai Szemle*, od 7. V. 1893., piše da je nabiskup György Császka odobrio Clausenovu ponudu, uz primjedbu da župnik za ugradnju novih prozora u koji zatraži ponudu od koje domaće tvrtke. Na to se župnik Mamužić obratio tvrtki Kratzmann Ligeti da dođu na potpis ugovora ako planiranu ugradnju mogu obaviti za 4.000 forinti. Novine *Szabadka és Vidéke*, od 7. V. 1893. godine, radosno konstatiraju da je povjerenstvo za obnovu crkve prihvatilo ponudu Johanna Clausena, pa je župnik Mamužić konačno mogao potpisati ugovor na 29.978 forinti. Nakon toga se predviđa nabava novih orgulja.

Početak radova i teškoće

Szabadka és Vidéke, od 11. VI. 1893., piše da su radovi na obnovi crkve započeli 10. lipnja iste godine, a prema ugovoru, 1. prosinca trebaju biti završeni. Stare orgulje će biti zamijenjene novima. Postavljanje orgulja će iziskivati nekoliko tjedana, pa se može pretpostaviti da će unutrašnjost crkve biti završena do 1. siječnja 1894. godine. Samo mjesec dana kasnije *Szabadka és Vidéke*, od 16. VII. 1893., tvrdi da radovi Johanna Clausena brzo napreduju. Skele su postavljene, a već je dijelom dovršeno oslikavanje svetišta kao i lađe crkve, pa je povjerenstvo već odobrilo da se poduzetniku isplati 2.000 forinti. Prema listu *Szabadka és Vidéke*, od 17. IX. 1893., radovi su gotovo posve dovršeni. U to se vrijeme boje stupovi i mramoriraju oltari. Povjerenstvo je zadovoljno izvedenim radovima. Nažalost, gradsko vijeće nije postavilo oluke, pa kiša i snijeg jako oštećuju 1888. godine popravljenu vanjštinu crkve. Na južnom tornju se vide gole cigle, te između cigala niču kisela drva. U opasnosti su i oslikani svodovi, budući da je krov na nekoliko mjesta oštećen, premda je gradsko vijeće 1890. godine odobrilo novac za popravak krova, kao i za popravak željeznih poveznica između zidova crkve.

Subotičke novine *Bácskai Ellenőr*, od 21. rujna 1893., spominju također kako je crkva Svete Terezije, počevši od svetišta i slike na glavnom oltaru, pa i cijela njezina unutrašnjost posve zanemarena. Crkvena je općina namaknula velika sredstva za obnovu. Te novine optužuju župnika Matiju Mamužića da je dao maljati crkvu u drečkovom slavenskom stilu, kako mu je to naredio đakovački biskup Strossmayer. Tvrdi da

Majstori u subotičkoj katedrali

lje, da je biskup Strossmayer u Suboticu poslao svoje „dvorske slikare“, te da su stručnjaci nezadovoljni, ali da za taj „atentat“ na lijepu crkvu ne mari ni Kalača. Novinar, koji sebe smatra stručnjakom, veli da tu crkvu „renesansne unutrašnjosti“ maljaju u orijentalnom to jest slavenskom stilu. „Jedan katolik“ je nezadovoljan zidnom ornamentikom koja je, navodno, „ruskog, slavenskog“, pa čak i „grčkog“ stila. On zna da je crkva izvana građena u „čistom renesansnom stilu“, a unutrašnjost u „romanskom“, pa da je prema tome trebalo i oslikati njezinu unutrašnjost. Kritizira i kakvoću radova, pa tvrdi da će boja otpadati za 3-4 godine.

Szabadka és Vidéke, od 14. prosinca 1893., piše kako su toga tjedna završeni radovi na obnovi unutrašnjosti, te da će ta najljepša crkva za Božić biti otvorena za vjernike.

Je li istina da je Mamužić bio pod Strossmayerovim utjecajem?

List *Szabadka és Vidéke*, od 24. IX. 1893., ustaje na obranu župnika te tvrdi da je poznato kako je za popravak crkve izvana i iznutra traženo više ponuda. Članak je potpisao netko s pseudonimom „X“. Na natječaj su se javili poznati i nepoznati majstori. Tako se pojavio Johannes Clausen sa svojom povoljnom ponudom i lijepom skicom, te je odmah osvojio naklonost povjerenstva. Povjerenstvo koje je imalo donijeti odluku činili su: inženjer za željeznicu Miklós Stoczek, Tit Mačković i Aleksandar Marković – kao neovisni stručnjaci; iz gradskog povjerenstva: Matija Antunović, Mijo Prčić, Ago Kovačić, Ago Mamužić i Antal Váli. U povjerenstvu su bili još i István Frankl i Gyula Váli, kao gradski inženjeri. Dvije trećine povjerenstva je glasovalo za Clausenovu ponudu, dok su Antal i Gyula Váli s Istvánom Franklom glasovali za ponudu Altenbuchera i Greinera. Oni su zagovarali i domaćeg sina Szirmaija (Schnier). Clausen je u Münchenu i Beču studirao slikarstvo, gdje je stekao i akademsku diplomu. Njega su preporučivali mnogi pozivajući se na uspješno obavljene obnove u crkvama. Radio je u zagrebačkoj prvostolnici, vrijedni radovi su mu i u Srijemskoj Mitrovici. Njegova je ponuda bila najpovoljnija od sviju pristiglih. Takav je i stil koji je pokazao na skicama. Jedino je Schnier tražio 30.000 forinti, dok su drugi ponudaci tražili 10 do 15 tisuća više. Clausenova je ponuda obuhvaćala 11 novih zidnih slika, čišćenje 9 oltarnih slika i obnovu odnosnih oltara, nabavu i postavljanje 20 drvenih kipova, pozlatu, popločavanje cijele crkve kamenim pločicama iz Kehlheima, 10 novih hrastovih vrata, kao i ostale potrebne radove. Posprдно ruganje lista *Bácskai Ellenőr* na račun toga da župnik Mamužić osjeća mađarski (magyar érzelmű), novinar „X“ odgovara da je župnik Mamužić nesebični svećenik, pa da nije spao na to da ga se brani kao dobrog rodoljuba.

List *Neven*, od 1. listopada 1893., na stranicama 153-155, hvali Johanesa Clausena (Ivan Klauzen) kao odličnog slikara, koji će crkvu Svete Terezije očistiti, obnoviti, ukrasiti i naslikati. Prvih šest slika: Presveto Trojstvo, četiri evanđelista, Melkisedekova žrtva, Posljednja večera, slika lurdskih ukazanja u južnoj križnoj lađi i ukazanja Presvetog Srca Isusova u sjevernoj križnoj lađi i sliku Krista Kralja na svečanom luku naslikao je Emanuel Walch iz Tirola. Do 1. listopada je akademski slikar Kaspar Schleibner završio još tri slike na svodovima: poklon mudraca i pastira, govor na Gori i predaju ključeva. Isusovo uzašašće i sliku svete Cecilije je trebao naslikati neki treći slikar. U istom članku nalazimo obećanje Johanesa Clausena da će radovi biti dovršeni do Božića.

Novine *Bácskai Ellenőr* 1893. godine spominju da je slikanje crkve dovršeno, te da se postavljaju elegantni prozori u boji. Skele su već uklonjene iz svetišta crkve, dovršeno je i mramoriranje oltara. Samo još treba postaviti oltarne slike, novi pod, pozlate, dok se za orgulje treba čekati do svibnja 1894. godine.

Bácskai Ellenőr, broj 46, godine 1894., ističe dvije slike na bočnim zidovima svetišta: Posljednju večeru i Melkisedekovu žrtvu, kao najuspješnije izvedene slike, dok je slika Presvetog Trojstva u svodu svetišta siromašnije izvedbe, pa stoga ne dominira prostorom. Nadalje, u istom broju čitamo da je slikanje crkve zajedno s prozorima u boji koštalo 30.000 forinti, te da je nove dvojne orgulje sagradio pečuški graditelj orgulja Josef Angster za 8.000 forinti. Još novinar dodaje da su te dvojne orgulje „crescendo“ (crescendo organa) prve takve vrsti.

Zašto je izbor pao na Clausena?

Szabadka és Vidéke od 6. V. 1894. piše da su vjernici bili jako zadovoljni poslom Johanesa Clausena. Njegovi radovi na maljanju i slikanju crkve Svete Terezije su dovršeni, a tih su dana u Suboticu stigli i već su i postavljeni novi kipovi. Svih 18 kipova su iz radionice Ferdinanda Stuflessera iz Tirola.

Blagoslov obnovljene crkve

Novinar *Bácskai Ellenőre*, koji se potpisao s „I –n.“, je mišljenja da Clausenovi okviri slika ne odgovaraju ljepoti samih slika, dok svečani luk ocjenjuje najvišom ocjenom. Obnovljenu crkvu je 10. lipnja 1894. godine blagoslovio kalačko-bački nadbiskup György Császka. O svemu tome piše *Bácskai Ellenőr* od 10. lipnja 1894.

Obitelj Clausen u Grazu

Od 1897. godine obitelj Clausen je živjela u Grazu, u ulici Jakomini broj 6. Johannes Clausen je umro 10. prosinca 1927. Sahranjen je na gradskom evangeličkom groblju svetoga Petra u grobnicu CXI 128-129, a grobnica postoji i danas.

*Clausenova skica za slikarske radove u katedrali,
pogled prema sakristiji*

Pogovor

Zahvaljujući dobroti Johannesovog unuka, Petera Clausena, koji mi je ustupio fotografije iz albuma obitelji Clausen, te izvornu skicu, ovaj svoj članak sam mogao obogatiti i fotografijama. Za sliku izvorne Johannesove skice posebna hvala i drugom umjetnikovu unuku, generalu Christianu Clausenu iz mjesta Baden kraj Beča, koji mi je preko Petera Clausena poslao sliku spomenute skice. Peteru Clausenu zahvaljujem i što me je upoznao s djelatnicima Hrvatskog povijesnog muzeja, kao i s djelatnicima Hrvatskog instituta za povijest. Zahvaljujem i gospođi Marini Bregovac Pisk iz Hrvatskog povijesnog muzeja, koja mi je dala nešto fotokopirane građe, i uputila me na časnu sestru Lenu, koja dobro poznaje arhivsku građu zagrebačke prvostolnice. Dugujem zahvalnost i gospodinu Vladimiru Nikoliću iz Beča, preko koga sam i upoznao Johannesovog unuka. Hvala i bečejskom župniku Lászlu Fudereru, koji mi je posredovanjem dr. Zoltána Rokayja poslao slike o Clausenovu djelovanju u Bečeju.

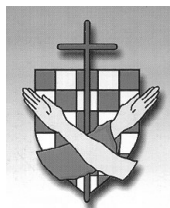
Literatura o Clausenu

Literatura koju navodi Olga Maruševski u drugom svesku Hrvatskog biografskog leksikona: Obrtovno kazalo II za slobodne obrte i trgovinu grada Zagreba 1881 (Historijski arhiv, Zagreb, knj. 64). – Protokoli Odjela za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade 1892 (Arhiv Hrvatske, Zagreb). – Restauracija pravoslavne crkve. Pozor. 1884, 10. IV, str. 3. – Nova kuća viteza Pongratza. Obrtnik. 3(1886) 32, str. 258. – (Vijest o restauriranju crkve u Bjelovaru). Glasnik Društva za umjetnost i ljetni obrt, 3(1888) str. 69. – Konrad Filip. Prosvjeta, 13(1905) 16, str. 518. – I. Kršnjavi, Pogled na razvoj hrvatske umjetnosti u moje doba. Hrvatsko kolo, 1(1905), str. 264. – Autrica priloga Olga Maruševski, umrla 29. XI. 2008.

„Szabadka és Vidéke” od 24. IX. 1893. Prema članku Béle Orczyja „Szabadkai Hírlap” 17. lipnja 1888.

„Szabadkai Közlöny” od 1. prosinca 1889. – „Szabadkai Közlöny” od 5. siječnja 1890. – „Szabadkai Hírlap” od 5. lipnja 1892. – „Szabadka és Vidéke” od 26. II. 1893. – „Bácskai Ellenőr” od 10. lipnja 1894.

„Szabadka és Vidéke” od 26. II. 1893. – „Bácskai Szemle” od 7. V. 1893. – „Szabadka és Vidéke” od 7. V. 1893. – „Szabadka és Vidéke” od 11. VI. 1893. – „Szabadka és Vidéke” od 16. VII. 1893. – „Szabadka és Vidéke” od 17. IX. 1893. – „Bácskai Ellenőr” od 21. rujna 1893. – Szabadka és Vidéke od 14. prosinca 1893. – „Szabadka és Vidéke” od 24. IX. 1893. – „Neven” od 1. listopada 1893. – „Bácskai Ellenőr” 1893. – „Bácskai Ellenőr” broj 46. 1894. – „Szabadka és Vidéke” od 6. V. 1894. – „Bácskai Ellenőr” od 10. lipnja 1894.

800. obljetnica Franjevačkog reda *

Osnivanje Franjevačkog reda

Poštovane dame i gospodo,
dragi oci franjevci!

Ove godine slavimo osam stoljeća postojanja i djelovanja franjevačkog reda. Osnivač franjevačkog reda bio je sv. Franjo, sin bogate građanske obitelji iz Asiza (*Assisi*) u Italiji. Franjo je kao mladić sanjao o viteškoj, ratničkoj karijeri, ali se ubrzo u njemu probudila sasvim drugačija ideja života posvećenog vjeri. Godine 1205. odlučio je obnoviti malu trošnu crkvu Sv. Damjana nedaleko njegova rodnog grada. Priloge za obnovu crkve skupljao je prošnjom od vrata do vrata, a uskoro je i sam u potpunosti počeo živjeti od milodara. To iskustvo siromaštva i života od milostinje u njemu je osnažilo vjeru i otvorilo viziju koja je ostala u srži franjevaštva sve do danas. Ta je vizija sadržana i u imenu franjevačkog reda *Ordo fratrum minorum* (Red manje braće). U Asizu je, naime, postojala društvena podjela na plemstvo i građanstvo. Plemstvo je bilo jednostavno nazivano „maiores“ („veći“), dok je građanstvo bilo nazivano „minores“ („manji“). Franjo je u svojoj odluci da živi u siromaštvu našao veliku snagu za svoja djela i za autentično svjedočenje vjere. Shvatio je da naziv

* Predavanje je održano u povodu proslave 800. obljetnice Franjevačkog reda u Subotici, 26. XI. 2009. godine u Velikoj vijećnici Gradske kuće

„minores“ ne označava nužno niži društveni status, nego da naprotiv može predstavljati viziju pravog životnog opredjeljenja za Boga iskazanog u poniznosti, pa je zato upravo tako nazvao i svoj red. Poniznošću, siromaštvom i duhovnom čistoćom franjevci su dali primjer vjernicima oko sebe kojim putem trebaju krenuti oni koji traže duhovnu obnovu.

Vrijeme sv. Franje možemo usporediti s današnjim vremenom. I tada je u društvu prevladavala sebičnost, pohlepa za materijalnim, duhovna ispraznost i licemjerje. I tada su ljudi osjećali besperspektivnost i dezorijentiranost. U takvim prilikama sv. Franjo se pojavio kao osoba koja je svoju vjeru svjedočila svojim životom i djelima, koja je iskreno isijavala optimizmom kakvim bi trebao svijetliti svaki vjernik, onim snažnim optimizmom koji proizlazi iz radosne vijesti Kristova uskrsnuća i spasenja svijeta.

Uskoro su se sv. Franji počeli pridruživati brojni sljedbenici koji su željeli prihvatiti njegovu ideju života u siromaštvu i posvećenosti Bogu. Stoga je on daleke 1209. godine napisao kratka Pravila reda i zajedno sa svojom braćom redovnicima otišao u Rim kako bi od tadašnjeg pape Inocenta III. dobio blagoslov. Papa je primio sv. Franju i njegove sljedbenike, ali je bio sumnjičav prema njihovim namjerama jer su se u to vrijeme Europom širila razna heretička učenja. Ipak, Inocent III. je odobrio Pravila i time omogućio početak franjevačkog djelovanja kome svjedočimo sve do današnjih dana.

Dolazak franjevaca u Podunavlje

Franjevaštvo se Europom proširilo iznimno brzo. Još za života sv. Franje franjevci su stigli i u naše krajeve. U Slavoniji i Ugarskoj osnovana je u 13. stoljeću Ugarska provincija, a u Hrvatskoj južno od rijeke Save *Provincia Sclavoniae* tj. Slavenska provincija, kasnije nazvana Dalmatinskom provincijom. Godine 1340. osnovana je i Bosanska vikarija koja je djelovala na prostoru Bosne, ali su njeni članovi zalazili i u Srbiju, istočnu Ugarsku, pa čak i u Rumunjsku kako bi djelovali među hereticima i pravoslavicima.

Za prostor Bačke važno je reći da su franjevci iz Bosne i Dalmacije već u 13. stoljeću bili dušobrižnici u Baji, te da su 1301. godine članovi Ugarske provincije preuzeli templarski samostan u Baču. Tadašnje stanovništvo prostora između Dunava i Tise bilo je etnički izmiješano. Uz Mađare u podunavsko-potisanskom prostoru živjeli su i brojni Slaveni. To je razlog zbog kojeg je i nadbiskup Ugrin (1219.–1242.) morao tražiti sa strane svećenike koji razumiju jezik slavenskog pučanstva. Ovdje treba naglasiti i da su od početka 12. stoljeća Hrvatska i Ugarska bile ujedinjene pod zajedničkom dinastijom Arpadovića, a hrvatsko je plemstvo igralo važnu ulogu u političkom životu na kraljevskom dvoru, u brojnim ugarskim županijama i biskupijama.¹ Pored toga, razdoblje kasnog srednjeg vijeka obilježavala su nasto-

Subotička Franjevačka crkva u 18. stoljeću

janja Katoličke crkve da iskorijeni razne heretičke pokrete čije je najjače uporište na našim prostorima bilo u Bosni i Hercegovini. Odatle su se širili u susjedne krajeve, na jug u Dalmaciju, ali i na sjever u slavonsko-podunavski prostor. Povijesni izvori spominju heretičke zajednice i u Podunavlju, pogotovo u Srijemu. Franjevci su kao propovjednici, ali i kao inkvizitori pozivani da u krajevima zahvaćenim herezom dođu i svojim djelovanjem vrata otpale vjernike u krilo Katoličke crkve. Tako je u razdoblju kasnog srednjeg vijeka franjevačka djelatnost u ovome prostoru već bila snažno prisutna.

U petnaestom stoljeću dolazi među franjevcima do unutarnjih sukoba oko ideje redovničkog života. Ti su sukobi rezultirali podjelom na dvije struje: opservante (lat. *observantia*: obdržavanje) i konventualce (lat. *conventus*: samostan). Širenju franjevačkog opservantizma u krajevima između Dunava i Tise znatno je pridonio sv. Ivan Kapistranski, franjevac koji je još za života bio štovan kao veliki propovjednik i čudotvorac. Godine 1456. sv. Ivan Kapistranski se našao u Beogradu u kojem se tada čuveni Janos Hunyadi s malom vojnom posadom suprotstavio naletu Mehmeda II. Osvajača. Turska je vojska tada doživjela velik poraz pod zidinama grada, a pobjeda Janosa Hunyadija je odjeknula u čitavoj kršćanskoj Europi. Uspješna obrana Beograda velikim se dijelom pripisuje upravo sv. Ivanu Kapistranskome koji je tijekom opsade davao snagu vojnicima svojim bodrenjem i molitvama. Sv. Ivan Kapistranski je umro u Iloku 23. listopada iste 1456. godine, pa je i pokopan u tamošnjoj franjevačkoj crkvi. Njegov uzoran život,

uloga u obrani Beograda i činjenica da je umro i bio pokopan baš u Iloku dali su velik doprinos ugledu franjevaca u podunavsko-potisanskom prostoru u sljedećim stoljećima.²

Doba osmanlijske vladavine

Godine 1526. na Mohačkom polju mladi ugarski kralj Ludovik II. doživljava od Sulejmana Veličanstvenog težak poraz u kome i sam pogiba. U sljedećim godinama padali su jedan za drugim hrvatski i ugarski gradovi, a osmanlijska su osvajanja zaustavljena na svega nekoliko desetaka kilometara od Beča i Zagreba. Tijekom osmanlijskih osvajanja crkvena je hijerarhija u slavonsko-podunavskom prostoru bila u potpunosti uništena. Crkve su bile većinom razrušene, a mnoge su pretvorene u džamije. Svećenici su poubijani ili su izbjegli zajedno sa svojim stanovništvom. Preostali katolici bili su izloženi nasilju i progonima, pa se udjel katoličkog stanovništva naglo smanjivao. Ratne prilike nisu privlačile ni pripadnike drugih konfesija. Biskup Antun Vrančić prolazi u to vrijeme Bačkom i Baranjom i zapišuje da je sve пусто.

Malobrojno katoličko stanovništvo patilo je od nedostatka svećenstva. Mnogim vjernicima svećenici nisu dolazili desetljećima. Nije bilo nikoga tko bi krstio djecu, vjenčao mladence i pokopao umrle. To je dovelo do pojave vjerskog sinkretizma i drugih oblika odstupanja od katoličke vjere.

Odrekuće sv. Franje od zemaljskih dobara

Među vjernicima su se pojavljivali raznorazni samozvani proroci i svećenici. Bilo je i vraćanja na pretkršćanske kultove obožavanja lipe i drugih pojava. Opću pojavu vjerskog sinkretizma, odnosno odbacivanja kanona i autoriteta Crkve najbolje je 1626. godine prikazao smederevski biskup Albert Renđić naglasivši „da se u ovim krajevima mogu naći različite šizme: one Ariana, Kalvina, Luterana, šizmatika (pravoslavaca, op. R. S.) i katolika koji se drže starog kalendara“ te dodavši da prijeti mogućnost još

jedne šizme među župnicima i vjernicima, a to je šizma nepriznavanja pravog biskupa.³

Opustošeni krajevi nisu odgovarali ni osmanlijskim vladarima. Godine 1622. mohački župnik don Šimun Matković moli Kongregaciju za propagandu vjere da mu prepusti župu „Bunjevci“ („Bunieuzi“) u Kaločkoj nadbiskupiji jer u njoj nema svećenika. Taj je dokument prvi dokaz dolaska bunjevačkog stanovništva, koje se u povijesnim izvorima često naziva i Dalmatincima/Dalmatama. Matkovićevo izvješće potvrđuje problem nedostatka svećenika i ukazuje da su vjerojatno prva doseljenja Bunjevaca iz Dalmacije i Hercegovine početkom 17. stoljeća bila organizirana od strane osmanlijskih vlasti. Istodobno, u slavonsko-podunavski prostor počeli su svoje djelovanje širiti franjevci provincije Bosne Srebrene, nasljednice Bosanske vikarije. Oni su čuvenom *Ahdnamom* iz 1463. godine uspjeli od sultana dobiti pravo pastoralnog djelovanja među katoličkim vjernicima u Bosanskom pašaluku. Vidjevši da su i katolici u slavonsko-podunavskom prostoru ostali bez pastoralne skrbi, bosanski su franjevci tijekom 16. i 17. stoljeća počeli i u tome prostoru obnavljati župe i ponovno graditi porušene crkve. Tako su bosanski franjevci slijedili osmanlijska osvajanja i na osvojenim prostorima obnavljali pastoralni život preostalih katoličkih vjernika, zbog čega je ostala uzrečica „Kud Turčin s čordom, tud' fratar s torbom“, a Osmanlije su franjevcima dozvoljavale djelovanje iz sasvim razumljivog interesa, jer je njima katoličko stanovništvo trebalo kao raja koja je radila na njihovim posjedima i od koje su mogli ubirati razna podavanja.

Franjevci Bosne Srebrene imali su odlučujuću ulogu i u pastoralnoj obnovi prostora između Dunava i Tise. Premda je još 1622. godine don Šimon Matković pisao Rimu kako župa Bunjevci (radilo se zapravo o širem području zapadne Bačke) nema svećenika, već polovicom istog stoljeća povijesni dokumenti pokazuju da su u tome dijelu Bačke franjevci Bosne Srebrene uspjeli organizirati pastoralnu aktivnost. To je vidljivo i iz vizitacija koje su u Bačkoj provedene tijekom prve polovice 17. st. Još 1632. godine vizitator Petar Mazareki opisuje Bačku kao kraj u kome u 30 sela živi svega 4000 vjernika. Pored toga, Mazareki je zapisao da ima vjernika i na istoku prema Segedinu, ali da nije zalazio u taj kraj jer je u njemu prijetila opasnost od ubojica.⁴ Već dva desetljeća kasnije vidljive su bitne promjene jer je tadašnji beogradski biskup Matej Benlić 1653. godine u svojem izvješću o pohodu u Bačku izvijestio da na tome prostoru djeluju dvije župe. Župa Bač bila je prema njegovom izvješću pod samostanom u Gradovrhu, a imala je 400 kuća, 3300 vjernika i tri crkve: Sv. Ivana Krstitelja u Bukinu, Uznesenja Blažene Djevice Marije u Baču i treću za koju Benlić piše da samo zna da se zove Sv. Franje. Drugu župu biskup Benlić jednostavno naziva župa Bačka i za nju piše da je vode četiri franjevca, i to u Somboru gdje imaju samo jednu kuću u kojoj drže mise, zatim u Kolutu u kome se nalazi crkva Sv. Ivana Krstitelja, u Santovu gdje je crkva Uznesenja Blažene Djevi-

Pogled na Franjevačku crkvu u Subotici

ce Marije (*della Madonna Sanctissima di Assumpta*), zatim u crkvi Sv. Elizabete u Bukinu (nije jasno na koje se mjesto odnosi, op. R. S.), crkvi Sv. Jurja (San Giorgio) u Jankovcu (Jánoshalma) i crkvi Sv. Franje u Bajmoku.⁵ Za tu je župu Benlić zapisao da ima oko 1000 kuća i 6000 vjernika, što znači da je na prostoru tih dviju župa ukupno bilo oko 1400 kuća i 9300 vjernika, odnosno dva puta više nego što je Mazareki zapisao dva desetljeća prije. Istočni dio Bačke, uključujući i Suboticu, vodili su u to doba franjevci iz segedinskog samostana koji je pripadao mađarskoj provinciji Presvetog Spasitelja. Nažalost, o katoličkim vjernicima u subotičkom kraju iz toga vremena imamo mnogo manje spoznaja, ali se zna da je segedinski samostan u 17. stoljeću imao dalmatinske propovjednike, što znači da je pod jurisdikcijom toga samostana bilo dalmatinsko (hrvatsko) stanovništvo.

Položaj katoličkog stanovništva pod osmanlijskom vlašću bio je iznimno težak, a najviše su bili ugroženi upravo svećenici koji su najčešće bili žrtve turskog nasilja. Izgradnja svake crkve bila je mukotrpna jer su osmanlijske vlasti nerado davale dozvolu za njihovu gradnju. Osim toga, Osmanlije su bile potkupljive i često su bez razloga zatvarali franjevce tražeći za njihovu slobodu velike otkupnine. Franjevci su zato najčešće putovali odjeveni u civilno odijelo, nosili su često brkove i bradu, a narod ih je zbog toga da ne otkrije njihov identitet, ali i zbog bliskosti i privrženosti, zvao ujaci-ma. Zajedništvo franjevaca i vjernika stvoreno u vrijeme osmanlijske vlasti ostalo je u svijesti naroda sve do današnjih dana. Franjevce se i danas doživljava prije svega kao redovnike koji su proizašli iz naroda i koji s narodom dijele i dobro i zlo.

Godine 1683. osmanlijskom opsadom Beča započeo je dugogodišnji rat poznat i kao Veliki bečki rat. Tijekom toga rata carska je habsburška vojska uspjela osloboditi velike dijelove Ugarske i Slavoniju gotovo do samog Zemuna. Taj je rat izazvao i veliko premještanje stanovništva. Muslimansko je stanovništvo iz Ugarske i Slavonije prebjeglo u Bosnu i Hercegovinu, a katoličko i pravoslavno je istovremeno u masama iz Bosne, Hercegovine i Srbije prešlo Savu i naselilo Slavoniju i ugarsko Podunavlje. Na prostoru Bačke tada se u velikom broju naselio i zadnji val katoličkih doseljenika iz Bosne i Dalmacije. Migracije iz Bosne i Dalmacije u Podunavlje predvodili su franjevci koji su u vrijeme rata bili prisiljeni napustiti brojne samostane. Tako znamo da je brojno stanovništvo Gradovrha (Tuzla) predvođeno franjevcima tamošnjeg samostana doselilo u Bač i okolicu. Također znamo da su franjevci samostana u Srebrenici izbjegli u Mohač u Banatu, a kronika samostana u Gyöngyösu sadrži zapis da su brojni Bunjevci 1686. godine iz Bosne i Dalmacije doselili u Suboticu i da ih je predvodilo osamnaest franjevacu. Veliki bečki rat završio je Mirom u Srijemskim Karlovcima 1699. godine. Od tada slavonsko-podunavski prostor ponovno postaje dijelom srednje Europe, a franjevci susreću nove izazove.

Osamnaesto stoljeća – zlatno doba franjevačke djelatnosti u Podunavlju

Valja istaknuti da je osamnaesto stoljeće u mnogočemu za franjevce bilo zlatno doba. Pod vlašću katoličke habsburške dinastije franjevci su se u Podunavlju mogli posvetiti i višim ciljevima od pukog preživljavanja. Još u vrijeme osmanlijske vlasti franjevci su, uz pojedine trgovce, jedini školovani ljudi među katoličkim vjernicima. Oni su bili i advokati pred osmanjskim vlastima i poznati liječnici koji su liječili najuglednije Osmanlije, a pored toga vodili su i škole u kojima su katoličkoj djeci davali temeljno znanje čitanja i pisanja. Dok je vrijeme osmanlijske vlasti zahtijevalo velika odricanja, često i fizičke patnje, pa i žrtvovanje vlastitog života za vjeru, novo je doba omogućilo franjevcima razvijanje njihovih intelektualnih potencijala, što se ubrzo doista i pokazalo na području književnosti, umjetnosti, znanosti i prosvjete. Prije svega, franjevci su tijekom prve polovice 18. stoljeća uspjeli izgraditi brojne samostane i crkve, a osnovali su i mnoge župe. Ovdje ću naglasiti samo najvažnije samostane u Bačkoj: Bač, Sombor, Baju i Suboticu, s time da za Suboticu treba naglasiti kako je ona još u osmanlijsko doba bila pod mađarskom provincijom Presvetog Spasitelja, ali su u vrijeme Velikog bečkog rata (zasigurno zbog zadnjeg velikog vala doseljavanja Bunjevaca) vrhovne franjevačke vlasti u Rimu dozvolile franjevcima Bosne Srebrene da mogu boraviti i u ovome gradu. To je dovelo do prijepora između dvije provincije oko nadležnosti nad Suboticom, što je 1700. godine riješeno ipak u korist provincije Presvetog Spasitelja. Izvan

Bačke, ali ipak unutar današnje Provincije sv. Ćirila i Metoda u isto je vrijeme osnovan i samostan u Zemunu. Godine 1739. franjevci su nakon predaje Beograda Turcima prešli u Zemun i u tome gradu utemeljili novi samostan.

Među samostanima koji su početkom 18. stoljeća jedan za drugim nicali u slavonsko-podunavskom prostoru posebice je važnu ulogu igrao samostan Rana (stigma) sv. Franje u Budimu, u kojem je od 1722. godine djelovalo i franjevačko generalno učilište. U tome su samostanu djelovali brojni ugledni franjevci poput fra Stjepana Vilova i fra Emerika Pavića, pa je naš poznati crkveni povjesnik fra Franjo Emanuel Hoško sve redovnike koji su sudjelovali u tamošnjoj bogatoj znanstvenoj, prosvjetnoj i kulturnoj djelatnosti nazvao Budimskim kulturnim krugom.

Za podunavske Hrvate franjevačko je djelovanje u to doba imalo presudnu ulogu u oblikovanju njihova nacionalnog i kulturnog identiteta. Prije svega, tadašnja je provincija Bosna Srebrena objedinjavala ogroman prostor od Budima na sjeveru, zatim Arada, Radne i Temišvara na istoku pa sve do jadranske obale na jugu, te je time obuhvaćala sve hrvatsko stanovništvo u tome prostoru. U povijesnim neprilikama podijeljenosti hrvatskog naroda između Habsburške Monarhije, Osmanlijskog Carstva i Mletačke Republike franjevci Bosne Srebrene odigrali su izuzetno važnu ulogu kulturne integracije koja je kasnije imala i važnu ulogu u nacionalno-integracijskim procesima. Tako je i dolazak svakog franjevca iz Slavonije, Bosne, Hercegovine i Dalmacije u Bačku predstavljao živu vezu bačkih Hrvata s Hrvatima u ostalim hrvatskim krajevima. Najbolji primjer te kulturne integracije vidi se u velikoj popularnosti *Razgovora ugodnog naroda Slovinskoga* našeg dalmatinskog franjevca fra Andrije Kačića Miošića među podunavskim Hrvatima koja je bila tolika da se budimski franjevac fra Emerik Pavić odlučio napisati *Nadodanje glavnih događaja Razgovoru ugodnom naroda slovinskoga nedavno na svitlost danomu* (Pešta, 1768.).

Treba istaknuti da je 18. stoljeće bilo i vrijeme velike međunacionalne tolerancije. Gotovo svi ugarski gradovi bili su u to vrijeme nacionalno miješani, a i hrvatski su vjernici bili uglavnom u nacionalno mješovitim župama. Međutim, vjerski je život u crkvama u potpunosti poštivao jezičnu posebnost svake etničke zajednice, pa su franjevci za svaku od njih imali posebne propovjednike, izdavali su na njihovim jezicima i brojne vjerske priručnike, katekizme i pjesmarice, a ta se jezično-etnička tolerancija odražavala i u školskoj nastavi koju su često također vodili redovnici. Stoga su u Podunavlju i franjevci tijekom 18. stoljeća tiskali mnogo vjerskih naslova na hrvatskom jeziku čime su dali važan prinos oblikovanju i standardizaciji hrvatskog književnog jezika. Kao zanimljivost vezano uz to treba naglasiti da je fra Stjepan Vilov još 1736. predložio dvoslovno grafijsko rješenje glasa *lj* i *nj*, upravo onako kako ih danas pišemo.

Proslava Gospe Lurdske u Franjevačkoj crkvi u Subotici

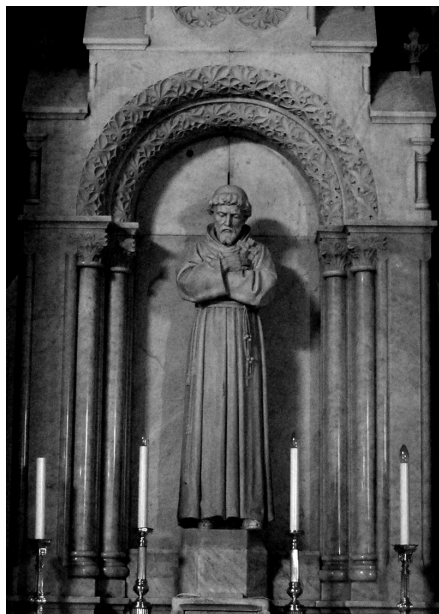
Polovicom 18. stoljeća u novoosvojenim područjima Slavonije i Podunavlja nastupilo je razdoblje učvršćivanja crkvene hijerarhije. Biskupi su u sklopu te obnove željeli u župama svoje dijeceze postaviti svjetovne svećenike, što je dovelo do razumljivog otpora franjevaca. Franjevcima su podršku pružali i brojni civilni i vojni uglednici, a i sami vjernici jer je njihovo međusobno zajedništvo bilo stvarano u najtežim vremenima života pod Osmanlijama i dugogodišnjeg rata. Ipak, radilo se o procesu koji je bio nezaustavljiv, a franjevce je 1760-ih godina zatekao još veći problem. Stupanjem mladog cara Josipa II. na carsko prijestolje 1765. godine u Habsburškoj je Monarhiji nastupilo vrijeme jozefinizma, državne politike koja je nastojala brojnim reformama izmijeniti cjelokupne društvene odnose. Najveća je meta jozefinizma bila Katolička crkva, a u sklopu crkvenih reformi Josip II. se posebice snažno okomio na katoličke redove. Carskim su naredbama ukinuti brojni samostani, redovima su oduzeti mnogi posjedi, a ukinute su i njihove visokoškolske ustanove. Žrtvom jozefinističkih reformi postao je i franjevački samostan u Somboru koji je ukinut 1785. godine. Međutim, jozefinizam nije na franjevački red utjecao samo oduzimanjem imovine. Mnogo su se teže posljedice osjetile u ugrozi samog redovničkog života, pa je redovnička obnova posljedice jozefinizma otklanjala sve do početka 20. stoljeća.

Tijekom 18. stoljeća došlo je i do odjeljivanja dalmatinskih i slavonskopodunavskih franjevaca od provincije Bosne Srebrene. Prvo su se 1735.

godine odijelili dalmatinski franjevci koji su osnovali zasebnu provinciju sv. Kaja, a zatim su se od Bosne Srebrene 1757. godine odijelili i slavonsko-podunavski samostani u novoosnovanoj provinciji sv. Ivana Kapistranskog. Razdjeljivanje Bosne Srebrene na tri dijela bilo je dijelom i normalna posljedica teškoća koje je stvaralo djelovanje na području triju država. Svakako, time je završilo zlatno doba velike provincije koja je dala velik doprinos pastoralnom i kulturnom životu hrvatskih katoličkih vjernika od Budima do Jadranskog mora.

Pred izazovima modernizacije i nacionalnih integracija

Devetnaesto je stoljeće bilo stoljeće modernizacije i sekularizacije, ali i stoljeće u kojem su se pojavili nacionalni pokreti. Hrvatski su se franjevci provincije sv. Ivana Kapistranskog također pridružili kulturnoj borbi za stvaranje hrvatskog književnog jezika i oblikovanje modernog nacionalnog identiteta. Povijesni izvori nam pružaju saznanje da je tako posredstvom slavonskih franjevacu ilirski pokret 1830-ih godina stigao i do samostana u Baji koji je fra Kajo Agjić 1836. godine pretplatio na *Ilirske novine*. Za Hrvate u cjelini važan je kulturni događaj toga doba bio i prvi cjeloviti prijevod Svetog pisma fra Matije Petra Katančića, koji je nakon njegove smrti

*Kip sv. Franje u subotičkoj
Franjevačkoj crkvi*

1831. godine u Budimu dao tiskati fra Grgur Čevapović. Veliku podršku hrvatski su franjevci provincije sv. Ivana Kapistranskog dali i pokretu biskupa Ivana Antunovića. U tome se posebice istaknuo fra Euzebije Fermenđin koji mu je kao iskusni i priznati povjesničar pomogao u pisanju njegove čuvene *Razprave o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih* (Beč, 1882.). Brojni su se franjevci angažirali i oko prvih bunjevačkih novina.⁶ U tome se najviše u početku iskazao Berežanin Fra Stipan Vujević koji je bio aktivni suradnik *Bunjevačko-šokačkih novina* 1870-ih godina, a kasnije je često pisao i u *Nevenu*. Vujević je bio poznat i po tome što se u svojim člancima zalagao za prihvaćanje hrvatskog književnog jezika kao književnog

standarda koji proizlazi i iz bunjevačko-šokačke književne tradicije u Podunavlju. Kajo Agjić, Stipan Vujević i Euzebije Fermendžin najbolji su primjeri koji pokazuju da su franjevci bili posrednici kulturne suradnje podunavskih Hrvata ne samo sa Slavonijom nego i sa samim Zagrebom kao središtem hrvatskih kulturnih i nacionalnih događanja. Tako su hrvatski franjevci provincije sv. Ivana Kapistranskog imali važnu ulogu u formiranju kulturnog i nacionalnog identiteta podunavskih Hrvata tijekom 1870-ih i 1880-ih godina. Njihove su ideje nastavili i franjevci mlađe generacije koji su tijekom 1890-ih studirali i predavali na franjevačkom visokoškolskom studiju u bajskom samostanu. Tu su se 1893. godine našli poznati pjesnik Ante Evetović Miroljub, zatim Slavonac Ivan Rafael Rodić koji je 1924. godine postao prvim beogradskim nadbiskupom, te Mladen Barbarić, po rođenju Iločanin, ali bunjevačkog podrijetla zbog čega je bio čvrsto vezan uz Bačku. U Subotici je istovremeno svojim vjerskim i društvenim djelovanjem velik ugled stekao fra Ivo Jesse Kujundžić, koji je u dva navrata bio i gvardijanom subotičkog samostana. Društvena angažiranost hrvatskih franjevaca u Bačkoj bila je iznimno snažna i zbog toga što među bačkim Hrvatima u to vrijeme nije bilo mnogo školovanih intelektualaca. Ipak, valja naglasiti da su u tome angažmanu nastupali prvenstveno s namjerom očuvanja kulture i identiteta svoga naroda, s jasnom zadržskom prema miješanju u politiku i uvijek svjesni svoga redovničkog i svećeničkog poziva koji je određivao potrebu ostvarenja bliskosti ne samo sa svojom subračom redovnicima drugih nacionalnosti i svim katolicima bez obzira na njihovu etničku pripadnost, nego i sa pripadnicima drugih konfesija.

Pod vlašću totalitarnih sustava

Raspad Austro-Ugarske Monarhije 1918. godine doveo je i do promjene crkvenih administrativnih granica, pa se to odrazilo i na promjene granica franjevačkih provincija. Godine 1923. samostani u Baču i Subotici pridruženi su Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda kojoj i danas pripadaju. Razdoblje 20. stoljeća najviše su obilježili totalitarni režimi: nacizam i komunizam. Naci-fašistička vlast učinila je i nad stanovnicima Bačke brojne zločine, a Crkva je u takvim prilikama također bila pod čvrstim državnim nadzorom. U vrijeme Drugog svjetskog rata jedan je od rijetkih lijepih događaja bilo utemeljenje franjevačke zajednice u Novome Sadu koja je kasnije izrasla u današnji samostan sv. Ivana Kapistranskog. Dolazak Crvene armije i Jugoslavenske armije 1944. označio je kraj jednog totalitarnog sustava i početak drugoga. Od tada je ateizam bio službena politika, a vjerske zajednice su bile trpljene kao ostatak poraženog građanskog sustava. U takvim su vremenima subotički samostan vodili neki od najuglednijih domaćih franjevaca, kao što su bili fra Radoslav Kujundžić i fra Venedelin Vujković, a svoj su trag ostavili i fra Miljenko Holzleitner, fra Dionizije

Andrašec, fra Domagoj Šimunović i mnogi drugi. Njihovim mudrim upravljanjem franjevci su u Bačkoj zadržali svoje dostojanstvo i ugled, a vjernici su se oko njih i dalje okupljali nadajući se ponovnoj uspostavi demokracije. Zadnje veliko iskušenje franjevci su u Bačkoj proživljavali za vrijeme režima Slobodana Miloševića. Nakon njegova odlaska s vlasti i u Srbiji su započele demokratske promjene koje pokazuju opravdanu nadu u svjetliju budućnost.

Osam stoljeća postojanja i djelovanja franjevačkog reda doista predstavlja impresivnu obljetnicu kojoj se svatko mora diviti. Tajna dugovječnosti vizije sv. Franje i vitalnosti franjevačkog reda očigledno leži u čvrstoj utemeljenosti u vjeri, ali i u sposobnosti prepoznavanja izazova vremena. Jer franjevci su uvijek bili svjesni činjenice da svako vrijeme donosi svoje izazove i traži na njih prave odgovore. Pojave jozefinizma, ateizma, sekularizacije društva, kao i totalitarni sustavi 20. stoljeća ozbiljno su ugrožavali opstojnost ne samo franjevačkog reda nego i katoličke vjere uopće. Franjevci su u tim povijesnim krizama uvijek nalazili odgovor na izazove koji su pred njima stajali. Oni su i u tim krizama kao i u svojim počecima znali usmjeriti vjernike oduševljavajući ih svojim optimizmom, poniznošću i vjerom.

Zato im na kraju ovoga izlaganja čestitam osam stoljeća njihova djelovanja i želim da uz Božju pomoć i dalje budu naši ujaci, vjeroučitelji i duhovnici koji će nas u duhu vjere i u budućnosti ohrabrivati na našem životnom putu.

1. Primjerice, vesprimski biskup Petar Berislavić (1512.-) koji je od 1504. bio tajnik kralja Vladislava II. Jagelovića, zatim pečuški biskup Antun Vrančić (1554.–1557.), kaločko-bački nadbiskupi Grgur Frankopan i Franjo Frankopan, te brojni drugi.

2. Tijelo sv. Ivana Kapistranskog nestalo je tijekom osmanlijske vladavine.

3. Albert Renčić se zapravo žalio na problem biskupijske vlasti, jer su se tijekom osmanlijske vladavine oko granica jurisdikcije u Podunavlju međusobno prepirali zagrebački, bosanski i beogradski biskupi. Njegovo pismo ukazuje da se pojam „šizme“ ne može doslovno uvijek prevoditi kao pripadnost Pravoslavnoj crkvi, jer su u uvjetima vjerskog sinkretizma koji su tijekom 17. stoljeća vladali u podunavskopotisanskom prostoru crkveni izvjestitelji time označavali svaki oblik odstupanja od kanona i autoriteta Crkve.

4. *Fontes – izvori za hrvatsku povijest 10*, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2004., 274.

5. Isto, 177.

6. Ovdje svakako treba navesti imena Vukovarca fra Roberta Kauka, fra Lovre Lipovčevića, fra Silverija Lipošinića, fra Mladena Barbarića i fra Ivu Jesse Kujundžića.

Franjevački svjetovni red (FSR)

(Predavanje na svečanoj akademiji u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće povodom 800. obljetnice Franjevačkog reda, 26. studenog 2009.)

Svjetovni redovi

Kod franjevaca, karmelićana, dominikanaca, servita i kod još nekih drugih redovničkih zajednica postoje po tri načina redovničkog života: **muške, ženske i svjetovne zajednice**. U prvi red zajednice spada muška grana reda, u drugi red spadaju redovnice, a u njihov treći red spadaju oni koji ne žive u samostanu već žive u svijetu obavljajući svoje građanske, obiteljske i staleške dužnosti uz nastojanje da, živeći u svijetu, ostvare ideale određenog reda.

Što je Franjevački svjetovni red?

U trećem izdanju molitvenika *Serafsko cvijeće*, koje je priredio o. Dionizije Andrašec, a objavili su ga zagrebački franjevci 1959. godine u nakladi od 20.000 primjeraka, čitamo: "Treći svjetovni red svetoga Franje je udruženje vjernika, koji u svijetu pod vodstvom Franjevačkog reda i po njegovu duhu nastoje težiti za kršćanskom savršenošću na način, koji je primjeren svjetovnjačkom životu, prema Pravilu koje je Serafski Otac Franjo za njih predložio, a Apostolska stolica ga je odobrila i protumačila" (str. 44). Članovi Franjevačkog svjetovnog reda su franjevci i franjevke u svijetu. Oni su svjetovni franjevci i franjevke. U Franjevački svjetovni red mogu stupiti ljudi svakog zanimanja. Među njima ima i đakona, svećenika i biskupa. Brojni su naši svećenici članovi franjevačkog svjetovnog reda i danas. U Franjevački svjetovni red vjernici stupaju i danas zato što je lakše živjeti u zajednici, jer „kada zajedno tražimo rješenje problema, skoro ga uvijek možemo naći“. Članovi Franjevačkog svjetovnog reda se obvezuju da će svojim radom propovijedati.

Nisu svi trećoreci samo svjetovnjaci

Opći religijski leksikon zagrebačkog Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža iz 2002. godine veli: "Treći red je udruga katoličkih svjetovnjaka, koji u duhu nekoga crkvenog reda teže za duhovnim savršenstvom. Treći red nastaje u 13. stoljeću uključivanjem u prosjačke redove, a ima muške i ženske ogranke. Razlikuje se svjetovni i samostanski treći red. Od svih svje-

Članovi FSR 2001.

tovnih redova najpoznatiji je treći red franjevaca i dominikanca. Postoje i premonstratenski, servitski i drugi treći redovi.”

Trećoreci (tertiarii)

Dok jedni trećoreci u Katoličkoj crkvi kao članovi prosjačkih redova žive izvan samostana uobičajenim svjetovnim životom, ali su povezani u bratstva dotičnog reda, dogodilo se da je jedno od takvih bratstava svjetovnih klerika preraslo u novu granu franjevačkog reda pod nazivom Treći regularni red svetoga Franje (Tertius Ordo Regularis S. Francisci, TOR). Takve franjevce zovemo franjevci trećoreci. Postoje i ženski redovi trećoretkinja. To su trećoretkinje koje žive u samostanu. U Subotici djeluju dva samostana Družbe Kćeri Milosrđa Trećeg samostanskog reda svetoga Franje: u župi Svetoga Roka i u župi BDM Majke Crkve. Njihova utemeljiteljica, blažena Majka Marija od Propetog Petković je osobno boravila u Subotici i okolici.

Neke subotičke bratovštine

Subotičku župu su do 1773. godine vodili franjevci. U toj su župi postojale bratovštine, kao udruge vjernika. Te su bratovštine okupljale svoje članove na zajedničku molitvu i na pojačani duhovni život. Osim bratovština u župi je djelovalo i nekoliko pobožnih društava.

Bratovština svetoga Franje

Ta je bratovština imala svoga ravnatelja, koji je svakog novog člana opasao franjevačkim pojasom. Članovi te bratovštine su se obvezivali na nošenje posvećenog franjevačkog pojasa, da će dnevno moliti pet Očenaša, pet Zdravo Marija i pet Slava Ocu na spomen Isusovih rana i stigmi svetoga Franje. Još su bili dužni dnevno izmoliti i Očenaš i Zdravo Marijo za Papu. Osim uobičajenih postova, koji su obvezivali sve vjernike, oni su postili dan prije blagdana svetoga Franje. Te obveze nisu obvezivale pod grijeh. Bratovština se starala o Gospinom kipu i ruhu. Poznata su imena nekih djelatnika te bratovštine: ravnatelj te bratovštine je 1767. godine bio Franjo Ružička, pa Grgo Križanović, dok su blagajnici bili Ivan Sučić i Marko Vukelić.

Bratovština svetoga Mihovila arkandela

Kao što su članovi bratovštine svetoga Franje stalno nosili franjevački pojas, tako su bratimi svetoga Mihovila nosili medaljicu s likom svetog Mihovila. Članovi te bratovštine su bili uglavnom stočari i čuvari stoke, dok im se nisu pridružili i ratari. Ta je bratovština osnovana 1742. godine. Njezini su članovi dnevno molili bar Očenaš, Zdravo Marijio, Slava Ocu i vjerovanje u čast svetome Mihovilu. Svaki član je prema svojim mogućnostima bio dužan prikazati po jednu svetu misu za žive i jednu za umrle. Bratovština je svakog mjeseca dala služiti jednu zajedničku svetu misu za žive i jednu za pokojne. I Bratovština svetoga Franje i Bratovština svetoga Mihovila su imale svoju blagajnu. I jedna i druga bratovština je novcem koji su uplaćivali bratimi kupila vinograd. Često su se u veselju sastajali dok ih nadbiskup Patačić nije zabranio. Od onih najvjernijih članova Bratovštine svetoga Mihovila održalo se ipak članstvo, koje je nastavilo djelovanje bratovštine po pravilu koja je 1759. godine odobrio papa Benedikt XIV. Blagajnik te ponovno oživljene bratovštine je bio Jere Vuković.

Bratovština kršćanskog nauka

Ta katehetska bratovština je bila treća bratovština u vrijeme dok su franjevci vodili subotičku župu. Bratovštinu je zdušno promicao i podupirao i sam nadbiskup, budući da je vjersko znanje bilo na vrlo tankim granama. Tu su bratovštinu, za vrijeme pučkih misija 1761. godine, osnovali isusovci Petar Lipovčević i István Mihálcz. Najprije je o. Lipovčević 3. lipnja te godine započeo osmodnevne pučke misije za subotičke Dalmatince. Na kraju pučkih misija razvrstao je vjernike u skupine. Svaka je ta skupina imala ravnatelja i učitelja, koji su poučavali članove u kršćanskom nauku.

Na sličan način je i o. Mihálcz 25. rujna započeo pučke misije na mađarskom jeziku, te je i brojne mađarske vjernike organizirao u bratovštinu. Kad su 1773. godine subotičku župu od franjevacu preuzeli svjetovni svećenici, zamrle su spomenute bratovštine. (O Bratovštini svetoga Franje, svetoga Mihovila kao i o onoj kršćanskog nauka je pisao Gábor Tormásy u svojoj knjizi *A Szabadkai Római Kath. Főplébánia Története*, 1883., str. 77-82).

Molitveno društvo Presvetog Srca Isusova

To je društvo osnovano u franjevačkoj crkvi dok su franjevci bili gradski župnici. Društvo je snažno živnulo 1863. godine. Porastao mu je i broj članova. Svrha toga društva je bila davati zadovoljštinu za uvrede koje nemarni kršćani nanose Gospodinu Isusu.

Molitveno društvo Prečistog Srca Marijina

To je molitveno društvo osnovano u župi Svete Terezije za župnika Béle Czorde 1851. godine kao društvo koje će moliti za obraćenje grješnika. Premda to društvo više ne djeluje, zavjetna pobožnost u čast Prečistom Srcu Marijinu se održala do danas kao devetnica na mađarskom jeziku uoči spomendana lurdskih ukazanja (11. veljače) i na hrvatskom jeziku uoči svetkovine Bezgrješnog začeca BDM (8. prosinca).

Kruničarsko društvo

Molitveno društvo svete krunice – Rožarsko društvo, osnovano je 1858. godine, a okupilo je više članova od bilo kojeg molitvenog društva. To je društvo ostalo živo do danas i djeluje u gotovo svakoj župi. U nekim je župama djelovanje društva potpuno zamrlo. Pri subotičkoj katedralnoj župi je u Kruničarskom društvu još devedesetih godina prošlog stoljeća bilo ubilježeno 178 rožarskih vijenaca s po 15 članova. U tom je društvu bilo 2670 članova.

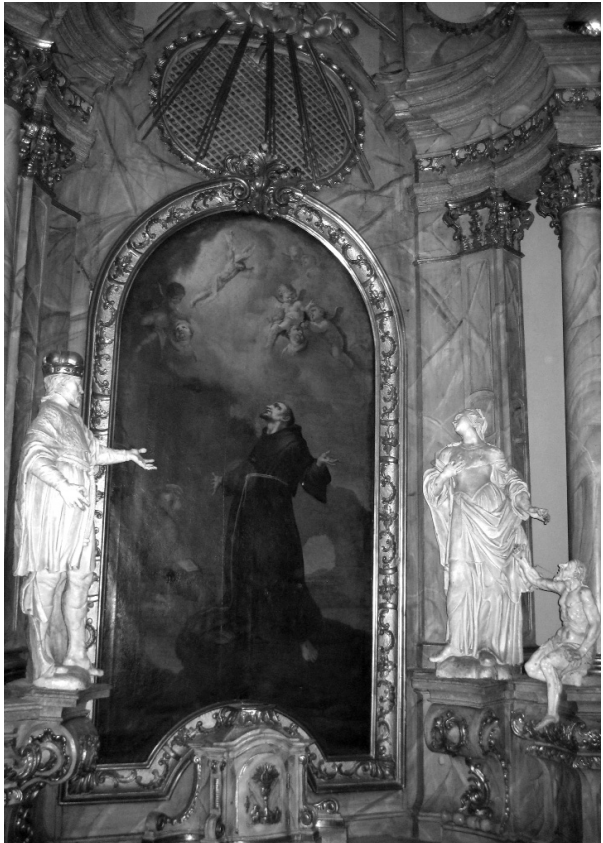
Škapularsko društvo

U danas manje poznata društva spadalo je Škapularsko društvo, Društvo Presvetoga Trojstva i druga, koja su također okupljala vjernike. (O pobožnim društvima je pisao već spomenuti Tormásy, nav. dj. str. 217-219.)

Franjevački svjetovni red ima svoje pravilo

Premda je sveti Franjo govorio o siromaštvu i premda je siromašno živio, bio je neobično privlačan. Sve je više ljudi željelo živjeti na Franjin način. I ženski svijet je bio zanesen Franjinim primjerom, pa su se oko svete

Klare okupile *siromašne gospođe* iz Asiza. Franjini i Klarini sljedbenici su živjeli u siromašnim samostanima. Njima su se pridružili i vjernici koji nisu htjeli živjeti u samostanu, već su u svijetu nastojali ostvariti ideale svetoga Franje. István Diós piše u *Mađarskom katoličkom leksikonu* na 630. stranici, da je u proljeće 1209. godine papa Inocent III. usmeno odobrio franjevačko pravilo, koje je sveti Franjo napisao još 1208. godine. Naslov tog pravila je *Formula vitae*. Kako je broj Franjine braće naglo rastao, 1221. godine je na Kapitulu nastalo novo pravilo poznato pod imenom *Regula non bullata*. Konačno je Honorije III. 29. studenog 1223. godine odobrio još novije pravilo koje zovemo *Regula bullata*.

Oltar sv. Franje u somborskoj crkvi Presv. Trojstva s kipovima sv. Ljudevita i sv. Elizabete

Za trećorece je sveti Franjo napisao prosebno pravilo još 1209. godine. Pravilo je službeno potvrđeno 1221. godine. To Pravilo preradio je 1228. godine veliki prijatelj svetoga Franje, papa Grgur IX. Drugo je Pravilo, prema kojem su trećoreci živjeli, ostalo na snazi 600 godina, a izradio ga je 1289. papa franjevac, Nikola IV. Treće Pravilo napisao je 1883. godine papa Leon XIII., kao član Franjevačkog svjetovnog reda. Posljednje, i danas važeće Pravilo, potvrdio je 24. lipnja 1978. papa Pavao VI.

Ustrojstvo Franjevačkog svjetovnog reda

Franjevački svjetovni red je organizirano zajedništvo koje se živi, kako na razini mjesne tako i na razini sveopće Crkve. Danas u svijetu ima oko dva milijuna članova i kandidata koji žive franjevačko poslanje. Vodstvo Reda čini Internacionalno vijeće koje ima svoje sjedište u Rimu. Zakonito izabrani ministar (služitelj) Internacionalnog vijeća predstavlja Franjevački svjetovni red pred Crkvom i društvom. Svaki narod ima svoje Nacionalno

vijeće s ministrom na čelu. Prema novim Konstitucijama organizacijska podjela Franjevačkog svjetovnog reda je sljedeća: mjesna, regionalna, nacionalna i internacionalna. Braća i sestre – tako se članovi Franjevačkog svjetovnog reda međusobno nazivaju, svoje zajedništvo najkonkretnije proživljavaju u malim bratstvima vezanim uz samostane i župe. Svako bratstvo ima svog duhovnog asistenta koji je najčešće redovnik – svećenik.

Subotički Franjevački svjetovni red

Koliko je star subotički Treći red? Subotičani su sa svojim franjevcima 19. prosinca 1999. godine proslavili 270. obljetnicu Franjevačkog trećeg reda u Subotici, ali nisu se zaboravili spomenuti da je to ujedno i 778. obljetnica Trećeg reda u svijetu. Početak subotičkog Franjevačkog svjetovnog reda sigurno ne pada u 1729. godinu, kad je u subotičkoj župi osnovana Bratovština svetoga Franje. Ta bratovština je imala drugačija pravila od Franjevačkog svjetovnog reda. Subotički su trećoreci ipak tu godinu uzeli kao početak svoga postojanja u Subotici.

Koliko Subotičani drže do Franjevačkog svjetovnog reda

U prvom dijelu Imenika subotičkog Trećega reda je upisano 550 trećoredaca. Kao prvi zavjetovani trećoredac upisan je 5. prosinca 1886. zemljoradnik Roko Suturović rođen 1854. godine. Kao posljednji upisan je Lenart Evetović rođen 1906. godine, a zavjet je položio 13. srpnja 1952. godine. U istoj knjizi, pod naslovom Novi imenik članova Trećega reda u Subotici, upisano je 719 trećoredaca. U taj je imenik 24. svibnja 2009. godine upisana kao posljednja članica udovica rođena 1944. godine. U tom dijelu imenika je kao prva članica upisana udovica Liza Milašin, rođena 1873. godine, a zavjet je položila 9. kolovoza 1890. godine. Prema pisanju Marijana Kovačevića, 1999. godine bilo je u Subotici oko 300 članova Franjevačkog svjetovnog reda, od kojih je stotinjak bilo aktivno.

Dvije grane Franjevačkog svjetovnog reda u Subotici

Od starina žive i djeluju u subotičkom franjevačkom samostanu dvije grane svjetovnog reda: hrvatska i mađarska. Svaka ta zajednica ima svoje knjige, svoje sastanke i djeluje samostalno. Imao sam u ruci svjedodžbu o zavjetima položenim 8. prosinca 1919. godine. Tada je hrvatska grana Franjevačkog svjetovnog reda dobila 32 nova člana odnosno članice, a zavjet su položili u ruke o. Radoslava Kujundžića. Ove godine su zavjete položila četiri nova člana. Imenik svjedoči i o 24 zavjeta položena 2002. godine u Novom Sadu.

Tko su članovi Franjevačkog svjetovnog reda?

U 2001. godini bila su u subotičkoj hrvatskoj grani svjetovnog reda 153 člana. Na poleđini toga popisa možemo doznati starosnu dob tadašnjih trećoredaca. Mlađih od 35 godina bilo je tada 6 %. Članova starih od 35-50 godina bilo je 5 %. Od 51 do 65 godina bilo ih je 17 %. Od 65 godina naviše bilo ih je 72 %. Lako je zaključiti, da se za svjetovni red opredjeljuju mahom stariji vjernici. Oženjenih odnosno udatih trećoredaca je bilo 64 %, udovica i udovica je bilo 9 %, rastavljenih 3 %, neoženjenih i neudatih 24 %. Što se naobrazbe tiče, najviše trećoredaca je bilo sa završenom srednjom školom: njih 75 %. S osnovnom školom bilo ih je 20 %, a sa završenim fakultetom 5 % članova. Na popisu hrvatskih trećoredaca 2001. godine nalazimo i vjernike Mađare koji su tada činili 20 % članstva.

800. obljetnica Franjevačkog reda

Dobrotom naših franjevaca dobio sam fotokopiju plakata koji je izdan u Subotici 1921. godine. Tada su Subotičani sa svojim franjevcima proslavili 700. obljetnicu Trećeg reda. Velika svečanost je bila u gradskom kazalištu. Slavlje je bilo baš na spomendan svete Elizabete, 19. studenog. (Do Drugog vatikanskog sabora spomendan svete Elizabete Ugarske slavio 19. studenog. Tako je ostalo na mađarskom i njemačkom području do danas.) Sveta Elizabeta je uz svetoga Ljudevita kralja zaštitnica Franjevačkog svjetovnog reda. Na toj je svečanosti godine sudjelovao provincijal hrvatskih franjevaca, o. Mihael Troha. Na mađarskom jeziku je govorio bački župnik,

zastupnik tadašnjeg jugoslavenskog parlamenta, prepozit Ivan Evetović. Predavanje na hrvatskom jeziku je održao predsjednik svetojeronimskog društva iz Zagreba, Bukinac rodom, dr. Josip Andrić, koji je i sam bio trećoredac. Tako piše o. Marijan Kovačević u svome tekstu od 19. prosinca 1999. godine. Župnik iz Vajske, dr. Stipan Tumbas je održao predavanje na mađarskom jeziku. Svečanost te proslave je bila na velikoj umjetničkoj razini. Pjevao je Zbor zagrebačkih akademičara, muški zbor, pjevao je i za glasovinom je nastupio franjevac iz ljubljaskog konzervatorija, o. Kamilo Kolb. Dok se u Subotici 1921. godine slavila 700. godišnjica Trećeg reda, ove godine slavimo 800. obljetnicu čitavog Franjevačkog reda, budući da je od usmenog odobrenja Inocenta III. prošlo 800 godina. Ovo nije radost samo zbog Franjevačkog svjetovnog reda, već je ovo svečanost u povodu 800. obljetnice Franjevačkog reda, reda koji nas je zadužio za sva vremena. (Karl Suso Frank, Franziskaner, *Lexikon für Theologie und Kirche*, 1995, sv. 4, str. 30)

Zaključak

Tkoga poznava katoličku Bačku, zna da su za vrijeme turskoga ropstva, i nakon oslobođenja od Turaka franjevci bili jedini pastoralni djelatnici u plodnom međuriječju. U 17. i 18. stoljeću su franjevci bili vjerni pastiri Isusovoga malog stada. Satima su putovali po zimi i suncu, po snijegu i po kiši da obiđu sve. Crkava nije bilo, već su to bile kolibe ispletene od pruča. Nije bilo orgulja, lijepog liturgijskog ruha. I narod je bio siromašan. Živjelo se u zemunicama. Tako siromašnom puku su služili franjevci. Siromašni vjernici su srasli sa siromašnim franjevcima. Bila su vremena velikog bježanja. Bježali su franjevci s narodom u Segedin, bježali u Petrovaradin, u Baju. Muški svijet je bio po ratovima. Turske provale nisu dale predahnuti. Tada su franjevci osvojili srce bačkog čovjeka. U 17. stoljeću je bilo neusporedivo manje vjernika. Ako je u Subotici 1731. godine bilo oko 2000 vjernika, u Somboru oko 1000, po selima je bilo tek po par stotina vjernika, ili još manje. U takvim prilikama su franjevci zaslužili onu veliku ljubav koju i danas uživaju u Bačkoj.

U Bačkoj su podjednako djelovali hrvatski i mađarski franjevci. U Potisju i u Subotici su djelovali franjevci mađarske franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, a u cijelom Podunavlju od Petrovaradina do Budima djelovali su hrvatski franjevci provincije Bosne Srebrene. Zato je do danas u svijesti bačkih katolika duboko usađena ljubav ne samo prema franjevcima već i prema franjevačkim svecima i prema franjevačkoj duhovnosti. Somborsko proštenje je na blagdan Presvetoga Trojstva, pa ipak „malo proštenje“ o blagdanu svetoga Franje je svečanije, radosnije i ima duboku tradiciju. Prve škole u Baču, u Somboru, u Baji i u Subotici osnovali su franjevci. Somborsku i subotičku gimnaziju su osnovali franjevci i vodili je desetljećima.

Danas franjevci više nemaju župe ni u Baču, ni u Subotici, ni u Baji, ni u Somboru, gdje su ostali i bez svoga samostana. U mome djetinjstvu je u Somboru bio vrlo živ i Franjevački svjetovni red. Stoljetna nazočnost i djelovanje bosonogih karmelićana u Somboru i njihov svjetovni red nije ugasio Franjevački svjetovni red. Od župnih zajednica svjetovnih franjevac najglasovitiji je onaj u Sonti. Sončanski su se župnici oslanjali na Franjevački svjetovni red u svim svojim pastoralnim zahvatima. Cijela naša Subotička biskupija duguje veliku zahvalnost Franjevačkom redu. Tu zahvalnost i privrženost franjevačkoj duhovnosti i franjevcima nitko ne zna izraziti bolje od puka. „Za puk su franjevci kao najmiliji rođaci. Dok ih mađarski narod zove prijateljima „barátok“, Hrvati su ih zvali, a i danas ih od milja zovu ujacima“. (Stjepan Beretić, Osnivanje i preuzimanje župa od biskupijskog klera, *Zbornik predavanja sa znanstvenog skupa u Subotici 12-14. 1986*, Subotica, 1987., str. 95)

DOK SAM KADAR

U mom šoru nema više ljudi
Koje pamtim iz djetinjstva svoga,
Pomrli su oni već odavno
I isčezli iz života moga.

Još ko deran upijo sam riči
Sve bardajuć te mudre biside
Kako triba život da se živi,
Da se stari rad dice ne stide.

Našeg svita svitovanja nidrim
Furtom pazeć di mi kroči noga,
Da mi čeljad štogod ne zamiri
I da viru sačuvam u Boga.

Nimi teško procinjivat vrime
A ostajat na utrtoj stazi,
Dok se niki busaju u prsa
Sve rugajuć zelenoj oazi.

Dok sam kadar uspomene čuvat
Moj šokački divanit će tijo,
Bar šapatom vraćat me u doba
Kad sam vitru snove poklonijo.

Josip Dumendžić Meštar

Fratar

Zvono otkucava
na Katedrali
dok prolazim trgom
Svetog Marka.
šešir me u ovoj
lipanjskoj noći
skriva od letnjih kiša.

Vadim iz džepa habita
rožarin od nježnog drveta
poklon stare majke
pred moje ređenje.
Uzdahnem i krstim se,
započinjem molitvu
hodočasnika.

Prolazim zemljom
od istoka do zapada
u meni dišu jutra
ko` rosa s trava
koju gazim i
svojim mirisom
sjećaju na Krista.

Pod tvojim križom stajem
tebi se Isuse dugo molim
tebi moj kao sjena patioče.
A pogled tvoj milostiv
želim naučit,
moj dubok razlog
postadeš mi Ti.

Ostavljam iza sebe
mnoge nesporazume
koji me pritišću,
i opet iznova tražim
neku novu snagu.
Plodno tlo za riječ Božju
O Bože, ne daj da te izgubim.

Stojim nanovo
pred mojim brdom
s kojeg križ u kiši
obasja sunca zrak,
i s mojih usana
poslednji put čuje se
pjesan Psalma.
Amen.

Silvester Bašić

Svemir govori o Bogu

*Možeš li dubine Božje proniknuti,
dokučiti savršenstvo Svesilnoga? (Job 11,7)*

Kroz ovaj članak nastojat ćemo otkriti Božje tragove, štoviše Božju prisutnost u prirodi. Priroda nije samo ovo oko nas na zemaljskoj kugli nego i sve ono iznad nas: planeti, zvijezde, galaksije odnosno čitav svemir. U našem promišljanju ispitujemo sadržaj naše vjere u Boga svemogućega i Stvoritelja i pretpostavljamo činjenicu da su svi zakoni u čitavom svemiru isti. Čvrsto vjerujemo u Stvoritelja i razumom ispitujemo tragove koje Stvoritelj ostavlja u svojim stvorenjima.

Sv. Pismo – Božji trag u stvorenjima

Ima na nebu Bog koji objavljuje tajne (Danijel 2,28)

Citirat ćemo odlomak iz knjige Mudrosti (13. poglavlje). Autor ove knjige jest mudrac tj. filozof koji ispituje stvari oko sebe, koji im se divi i prepoznaje inteligentnog tvorca svega.

Po naravi su glupi svi ljudi koji ne upознаše Boga, oni koji iz vidljivih ljepota ne mogu spoznati onoga koji jest – nisu kadri prepoznati umjetnika po djelima njegovim; nego smatraju bogovima koji svijetom vladaju oganj ili vjetar ili hitri zrak, zvjezdan krug ili silnu vodu ili svjetlila nebeska. Jer ako su ih, opčinjeni njihovom ljepotom, uzeli smatrati bogovima, morali su spoznati koliko ih tek nadmašuje njihov gospodar jer ih je stvorio sam Tvorac ljepote. Ako ih je i zadivila njihova sila i snaga, morali su iz toga zaključiti koliko je tek silniji njihov stvoritelj. Jer prema veličini i ljepoti stvorova možemo, po sličnosti, razmišljati o njihovu Tvorcu. Ali ovi ipak zaslužuju malen prijekor, jer možda samo lutaju tražeći Boga i želeći ga naći; živeći među djelima njegovim, nastoje ih shvatiti, a zavodi ih samo naličje stvari jer vide toliko ljepote. Pa ipak, oprostiti im ne treba: jer ako su bili kadri steći toliko spoznaje da mogu svemir istraživati, koliko su lakše mogli otkriti Gospodara svega toga!

Vrlo lijepi stihovi o Bogu stvoritelju uzvišenih stvari govore stihovi 8. i 19. psalma:

Gledam ti nebesa, djelo prstiju tvojih, mjesec i zvijezde što ih učvrsti – pa što je čovjek da ga se spominješ, sin čovječji te ga pohodiš?

Nebesa slavu Božju kazuju, naviješta svod nebeski djelo ruku njegovih...

U filmu „Brat Sunce i sestra Mjesec“ Franca Zeffirellija, papa Inocent III., prije nego će odobriti franjevački red, upućuje ove riječi sv. Franji: „Bog ti je dao najdragocjeniji dar: milost da mu priđeš kroz njegova voljena stvorenja.“

Sve ovo gore navedeno potiče nas da u sebi i mi prepoznamo sposobnost, koju svi posjedujemo, doći do Stvoritelja preko njegovih stvorenja. Polazišna točka našega razmišljanja jest da svemir doista govori o Bogu. Kako govori? Govori svojom veličanstvenošću, govori dok promatramo njegove zakone po kojima je sve vrlo precizno utvrđeno a u najnovije vrijeme, zahvaljujući novim znanstvenim spoznajama, svemir nam govori da je imao početak u jednoj točki.

Što to znanost kaže o svemiru?

Glavni cilj istraživanja vanjskog svijeta treba biti otkrivanje od Boga danog racionalnog reda i sklada, a što nam je On otkrio jezikom matematike. (Johannes Kepler)

Teorija „Velikog praska“ (Big Bang)

Ova teorija je podržana od puno znanstvenika a jedan od naj-snažnijih njezinih temelja jesu ispitivanja fizičara Arnoa Penzaisa i Roberta Wilsona. Oni su, naime, otkrili zahvaljujući pozadinskom zračenju da se svemir hladi. Isusovac Georges Lemaitre je pak smatrao da se svemir širi što pretpostavlja jednu točku iz koje je sve krenulo. On je to na-

zvaao „velikom bukom“ a ta je teorija danas poznata kao „Veliki prasak“.

On nam govori da je svemir imao početak. Taj je početak bio u jednoj točki neizmjerne gustoće, beskonačno visoke temperature. Nakon početne eksplozije kojoj nitko ne zna uzrok, svemir se počeo širiti odnosno tada nastaju prostor i vrijeme. Besmisleno je pitati što je bilo prije „velikoga praska“ jer tek s njim nastaje vrijeme pa tek od tog trenutka imamo pravo pitati za bilo kakvo vrijeme. Isto je s pitanjem: „Tko je Boga stvorio?“ Odgovor je naravno – On je vječan jer kad ne bio vječan zahtijevao bi svoga stvoritelja pa sukladno tome i taj svoga i onda se stvara „circulus vitiosus“ (krug bez kraja) a naša logika se s tim ne da pomiriti.

Ova teorija o „Velikom prasku“ je potvrđena činjenicama koje je dao svemirski teleskop „Hubble“ koji je dokazao da se određen broj galaksija udaljava u svim smjerovima što pretpostavlja polazak iz jedne točke.

Što nam vjera govori o svemiru?

Samo je On, koji je stvorio svijet, imao pred očima cjelinu.
(Ruđer Bošković, isusovac)

Nakon enciklike „Humani generis“ jasno je da se sa stajališta kršćanske vjere može prihvatiti evolucionizam koji govori o nastajanju bića u prirodoslovnom smislu. Znanost nema odgovor zašto je došlo do „Velikoga praska“ jer takvo istraživanje ne spada na nju. Ona opisuje procese koji se zbivaju u iskustvu (empiriji) i služi se eksperimentom. Zato ona može doći do točke „Veliki prasak“ ali ne i iza nje.

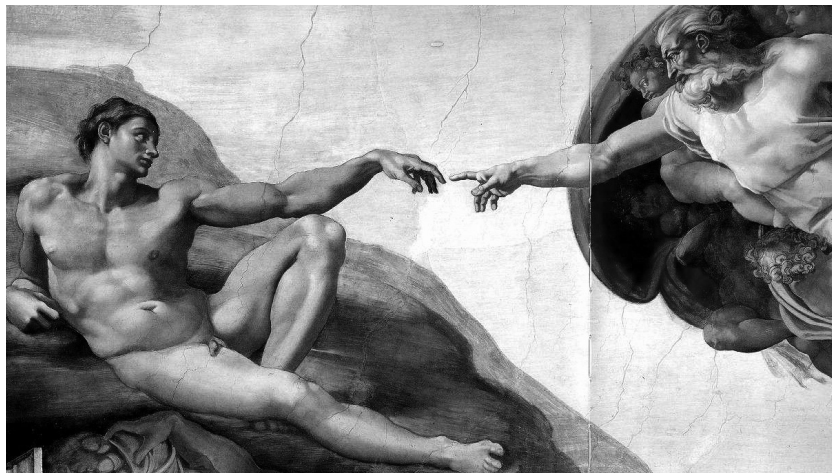
Prve stranice Biblije imaju svrhu pokazati daje Bog Stvoritelj vidljivog i nevidljivog svijeta. Nije cilj opisa stvaranja svijeta u knjizi Postanka predočiti nam kako je to bilo budući da biblijski pisac nije znanstvenik. U tom smislu je rekao Galileo Galilej: „Biblija nam govori kako doći u Nebo, a ne kako se nebesa kreću“.

Biblijski pisac je vjernik i služi se razumom – gleda slike u prirodi i razumom dohvaća kako su složenije stvari nastale od jednostavnijih a iza njih nalazi se, kratko i jasno, Bog kao Stvoritelj. Dakle, prije svega bijaše Bog koji sve stvara iz ničega („ex nihilo“) i to svojom riječju: „Neka bude“. Što je ta njegova „Riječ“?

Sv. Ivan započinje svoje evanđelje: *U početku bijaše Riječ*. „Riječ“ dolazi od grčke riječi „logos“ koja se još prevodi i s „mudrost“.

*Jahvinom su riječju nebesa sazdana i dahom usta njegovih
sua vojska njihova. (Ps 33,6)*

U knjizi Mudrih izreka Božja mudrost je prikazana kao osoba (personificirano), kao ona koja je prva stvorena, a onda je bila nazočna kod stvaranja svega drugoga, u nekom smislu kao Božja pomoćnica (Izr 8,22-39). Ona ne samo što je sudjelovala u stvaranju, već se prva divila ljepoti stvorenog, igrajući od radosti (8,30).

Uredenost svemira upućuje na Boga

*Bog je stvorio cijele (prirodne) brojeve, ostalo je čovjekovo djelo.
(Leopold Kronecker)*

Krešimir Cerovac u knjizi „Sklad vjere i znanosti“ piše:

„Priroda je ostvarenje najjednostavnijih razumljivih matematičkih ideja, smatrao je Albert Einstein... Sve se (nakon „Velikog praska“) zatim počelo razvijati u skladu s određenim začuđujuće preciznim matematičkim planom i znanstvenici su došli do objašnjenja o razvitku svemira.“

Zanimljiva je naša riječ – svemir (sve je mir, mir je svugdje). Ona riječ želi istaknuti prisutnost harmonije u svemiru, tom golemom prostoru. Harmonija je važna da bi djelo bilo lijepo i funkcionalno. Svemir u kojem živimo je baš tako uređen. Pogledajmo malo činjenice koje daje znanost.

Univerzalne konstante svemira su takve kakve jesu. Međutim, kad bi došlo do male promjene, ono što sada definiramo kao „život“ ne bi bio moguće. Na taj način dolazimo do zaključka da je svemir tako projektiran da u njemu nastane život („antropijsko“ načelo) a život nastaje tamo gdje ima uvjeta za to. Koliko nam je za sada poznato, život postoji jedino na Zemlji. Na konkretnom primjeru pogledajmo što bi bilo da su univerzalne konstatne svemira malo drukčije.

– Takozvana „jaka sila“, koja drži na okupu čestice jezgre atoma, kad bi bila malo slabija (5%), stabilni element bi bio samo vodik i periodična karta svemira imala bi samo jedan kemijski element. Da je ta sila malo jača (2%), postojale bi samo teške jezgre nepogodne za postanak života, a bez vodika ne bi bilo ni dugovječnih zvijezda koje su nužne za postanak života.

– Što se tiče gravitacije, kad bi ona bila malo jača nego što jest, stvarale bi se zvijezde masivnije od našeg sunca, no takve bi zvijezde sagorjele prije nego bi nastali uvjeti za život. Ako bi gravitacija bila samo malo slabija, nastale bi zvijezde povoljne za stvaranje životnih uvjeta ali ne bi postojali u svemiru teški elementi bitni za gradnju planeta na kojima je za sada uočen život i to samo na našoj.

– Udaljenost Sunca od Zemlje, veličina Sunca i jačina Sunčevih reakcija, vrlo su precizno proračunati. I naš život dio je tih proračuna. I najmanja izmjena u ovim vrijednostima dovela bi do uništenja života na Zemlji. Stvaranje ovih optimalnih vrijednosti i njihovo održavanje je uvjet bez kojeg život ne može postojati. Sunce se obrće oko svoje osi, i istovremeno putuje prema konačnom odredištu; Zemlja se također obrće oko vlastite zamišljene ose i okreće oko Sunca, a i pod utjecajem je Sunca i Mjeseca. U svim ovim veoma brzim kretanjima, Zemlja sa Sunčevim sustavom, sa svojom galaksijom, nalazi se uvijek u položaju koji je drukčiji od prethodnog. Ali, nijedno od ovih veoma brzih, veoma preciznih kretanja ne remeti naš položaj u odnosu na Sunce i ne uništava život na Zemlji.

Za nastanak života neizostavno moraju postojati molekule na bazi ugljika, koje se mogu formirati samo na temperaturi između -20°C i $+120^{\circ}\text{C}$. Inače, u svemiru je prisutna velika temperaturna razlika, od temperaturnih vrijednosti nekoliko milijuna stupnjeva na zvijezdama do -273.15°C , što predstavlja apsolutnu nultu točku. Raspon temperatura potreban za formiranje molekula na bazi ugljika ne predstavlja ni sto tisućiti dio postojećeg raspona temperaturnih razlika u svemiru. Kada Zemlja ne bi očuvala postojeću temperaturu i kada bi se ona samo nakratko promijenila, nestalo bi života na njenoj površini. Međutim, naš Stvoritelj je svjestan naših potreba i sve je i u svakom trenutku pod Njegovom kontrolom.

Mali osvrt na kraju

Poznavajući sadašnji doprinos znanosti, i na temelju nekoliko primjera koje smo naveli u ovom članku, uviđamo da je ovakav svemir trebao inteligentnog Stvoritelja kako bi ga tako divnim uredio. Svoju egzistenciju ne doživljavamo kao puki slučaj nego kao nešto što je bilo željeno i pozvano iz

Božjeg uma u ovaj prostor i vrijeme koje nazivamo svemir. I čovjek ne postoji bilo gdje nego „u vrtu koji je specijalno uređen za njega“. Taj vrt je plavi planet Zemlja, treći „kamen“ od Sunca. Bog se u prirodi prepoznava ne samo kao Stvoritelj koji je u ono vrijeme svoje učinio, nego je i dan danas „stvara“ tako da uzdržava svojom providnošću sve što postoji da bi to održalo svoju egzistenciju. Ništa nije vječno, tako ni naš planet i Sunce kojih jednog dana neće biti. Međutim, to ne govori da Stvoritelj prestaje brinuti za ljudski rod. Slobodno je razmišljati da smo Stvoritelj divni svemir, koji nam je darovan, pozvani da uredimo (ne uneredimo) i pozvani istraživati ga pa i na način da se otisnemo „među zvijezde“ tražeći nove uvjete za život kojih sigurno ima budući da, ponavljamo, život se stvara tamo gdje ima uvjete. Budući da je svemir ogroman, vjerojatno je da još negdje postoje uvjeti za život ili će ih čovjek stvoriti – teraformiranje planeta tj. učiniti ih prikladnima za život.

Svemir govori o Bogu, svojim harmonijama, zakonima, uopće svojom veličanstvenošću; svemir govori o Bogu kao inteligentnom Tvorcu i uzdržavatelju i *nije to riječ, a ni govor nije, nije ni glas što se može čuti, ali po svojoj zemlji razliježe se jeka, riječi sve do na kraj sežu.* (Ps 19,2-5)

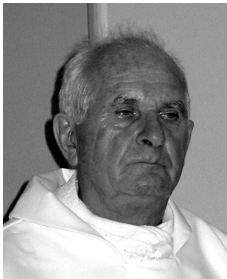
*Hvala ti što sam stvoren tako čudesno,
što su djela tvoja predivna.* (Ps 139,14)

Obljetnice

ZLATOMISNIK

Mons. JÓZSEF REHAK

Zlatomisnik, mons. József Rehak rodio se u Adi 7. travnja 1933. godine. Studij teologije završio je u Zagrebu. Za svećenika je zaređen u Senti, u crkvi Srca Isusova, 28. lipnja 1959. godine. Kapelansku službu vršio je u Bačkoj Topoli, Somboru i Bajmoku a župničku u Bajši, Gunarošu te u subotičkoj župi Isusa Radnika od 1970. godine do odlaska u mirovinu, 2008. godine. U biskupiji je vršio mnoge odgovorne službe kao što su generalni vikar, ravnatelj Računarskog ureda, arhiprezbiter, biskupski vikar za pastoral. Bio je član više biskupijskih vijeća. Zbog svog uzornog svećeničkog života i neumornoga pastoralnoga rada, odlikovan je i najvišim papinskim odlikovanjem dobivši tako titulu papinskog protonotara.

Mons. Rehak je sada u zasluženjnoj mirovini. Živi u Senti gdje rado pomaže braći svećenicima a i dalje vrši službu biskupijskoga savjetnika a aktivan je i u drugim biskupijskim vijećima.

SREBROMISNICI

FRANJO LULIĆ

Vlač. Franjo Lulić rođen je 8. kolovoza 1956. godine u Sivcu. Njegovi roditelji su se 1946. godine doselili onamo iz Bosne. Nakon završene osnovne škole u rodnome mjestu, pitomac je u malom sjemeništu „Paulinum“, gdje 1976. završava istoimenu klasičnu gimnaziju. Nakon odsluženog vojnog roka odlazi na bogosloviju u Zagreb kod Isusovaca na

Jordanovac, gdje 1984. završava studij, te je 18. travnja iste godine zaređen za svećenika u subotičkoj katedrali-bazilici Sv. Terezije Avilske. Kapelansku službu vršio je u župi Sv. Jurja u Subotici, te u Molu, a potom je bio upraviteljem župe u Maloj Bosni, odakle je 4. listopada 1986. došao u Titel. Osim u Titelu, župničku službu vrši i u Loku, Mošorinu i Žablju, s pripadajućim filijalama Vilovo, Gardinovci, Sv. Ivan Šajkaški, a već više godina skrbi i za vjernike u Perlezu, župi koja pripada Zrenjaninskoj biskupiji.

FERENC FAZEKAS

Rodio se u Bečeju 29. rujna 1958. godine. Osnovu školu je završio u rodnom gradu, srednju školu u Subotici, u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji „Paulinum“ a studij teologije u Zagrebu, na Katoličkom bogoslovnom fakultetu. Za svećenika je zaređen u subotičkoj katedrali-bazilici, 29. lipnja 1984. godine. Kapelansku službu vršio je u somborskoj župi Presvetoga Trojstva i u Bačkoj Topoli, odakle je upravljao i župom u Bajši. Župničku službu vršio je u Bogojevu i Srpskom Miletiću, zatim u senčanskoj župi Sv. Franje a od 1998. godine župnik je u Bačkoj Topoli i biskupijski je savjetnik.

ANDRIJA ANIŠIĆ

Rodio se 24. rujna 1957. na Hrvatskom Mjuru gdje je proživio svoje djetinjstvo i završio četiri razreda osnovne škole. U osnovnoj školi „Ivan Milutinović“ u Subotici završio je ostale razrede osnovne škole. U Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji „Paulinum“ maturirao je 1976. godine. Teološki fakultet završio je u Zagrebu kod otaca Isusovaca 1984. godine. Za svećenika ga je zaređio biskup mons. Matija Zvekanović, 18. ožujka 1984. godine u subotičkoj katedrali-bazilici Sv. Terezije Avilske. Nakon svećeničkog ređenja par mjeseci vršio je službu privremenog upravitelja župe Presvetog Trojstva u Maloj Bosni, a potom službu pomoćnog arhivara Subotičke biskupije. Prefekt sjemeništa „Paulinum“ bio je od 1984. do 1989. godine, vršeći ujedno i službu pomoćnika u biskupskoj kancelariji u Subotici. Od 1989. do 1994. godine bio je tajnik Subotičke biskupije. Župnikom župe Sv. Roka imenovan je 1. kolovoza 1994. godine. Uz to vrši službu biskupijskog savjetnika i član je više biskupijskih vijeća. Na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije pre-

daje moralno bogoslovlje na odjelima u Subotici i Novom Sadu.

Na svoj 50. rođendan, 24. rujna 2007. godine magistrirao je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, obranivši magistarski rad pod naslovom „Bračni i obiteljski moral u nekim djelima Ivana Antunovića – *Bog s čovikom na zemlji i Čovik s Bogom*“.

Još u gimnazijskim danima počeo je pisati kraće vijesti za sjemenišni list „Lux“ i za dječji list „MAK“ (Mali Koncil). Prvi članak objavio je u časopisu studenata teologije „Spektrum“, koji je izlazio u Zagrebu. Kad je postao svećenik, aktivno se uključio u uređivanje vjersko-informativnog lista „Bačko klasje“. Od 1984. godine aktivni je član uredništva „Subotičke Danice“ u kojoj je dosada objavio dvadesetak članaka teološkog sadržaja a pisao je i članke drugog sadržaja i bilježio kroniku događanja. Kad je 1994. godine osnovan katolički list „Zvonik“, osnivači lista, svećenici Hrvati Subotičke biskupije izabrali su ga i imenovali glavnim i odgovornim urednikom Lista. Za vrijeme njegova uređivanja Katolički list „Zvonik“ dobio je značajno priznanje – godišnju nagradu Hrvatskog društva katoličkih novinara te priznanje „Pro urbe“ Grada Subotice. Pročelnik je Izdavačkog odjela Katoličkog instituta za kulturu povijest i duhovnost, koji je dosada objavio četrdesetak knjiga. U godini srebromisništva, objavljena mu je knjiga *Moliti i ljubiti* (2009).

SESTRE JUBILARKE

S. M. BOŽENA MILODANOVIĆ

S. M. Božena Milodanović je rođena u Subotici 31. kolovoza 1934. godine u obitelji Ivana i Jelisavete Milodanović. Imala je 9-tero braće i sestra. Njena četiri brata nisu doživjela ni prvu godinu života. Odrastala je sa svojih pet sestara. Rođena je u gradu, u kući na Beogradskom putu, ali se njena obitelj selila pa je većinu djetinjstva provela u Đurđinu. Kao djevojka je pomagala u uređenju đurđinske crkve i svemu što je bilo povezano s crkvom. Osjetila je poziv za redovništvom, ali mu se nije mogla odmah odazvati. U to vrijeme je za odlazak u samostan bio potreban određen „miraz“ (posteljina, odjeća, obuća i sl.) koju njena obitelj nije mogla priskrbiti jer nije bila osobito materijalno dobrostojeća. Zato je morala raditi i zaraditi za miraz.

Otišla je u samostan sa svoje 22 godine, 18. listopada 1956., u Blato na Korčuli. S blagoslovom su je ispratili njeni roditelji i župnik vlč. Jakov Grunčić. U novicijat je ušla u Blatu na Ime Marijino 1957. godine. Prve zavjete je položila također na Ime Marijino 1959., a vječne 1964. U svom je redovničkom životu služila većinom kao kuharica, ali i kao poglavarica u nekim filijalama Družbe Kćeri Milosrđa. U mnogim manjim filijalama je obavljala i sve druge poslove koje jedna kuća zahtijeva. Službovala je u Blatu, Cavtatu, Lopudu, Vajskoj, Đurđinu, Čakovcu, Aleksandrovu i Keru gdje je bila više puta. Često je službovala u svom rodnom mjestu i okolici i tako radila za svoj narod. I sad živi i djeluje kao kuharica u zajednici sestara u Subotici, u Keru.

S. M. MILENA LISJAK

S. M. Milena Lisjak je rođena u selu Domašincu u Međimurju (HR) 6. srpnja 1940. godine u obitelji Andrije i Marije Lisjak. Sa svojom je sestrom tamo provela i djetinjstvo. Roditelji su je željeli školovati, ali pošto je njen otac bio domobran, komunističke vlasti su je smatrale nepoželjnom. Tako je, milošću Božjom, i zaslugom sestara Kćeri Milosrđa iz njenog mjesta, 1951. dospjela u Suboticu i tu u današnjoj školi „Ivan Milutinović“, kao djevojka, nastavila školovanje. Nakon osnovne škole odlučila se za samostan te za Blato pošla 1956. godine. Roditelji su smatrali da ona ne može biti

časna jer voli glazbu i djecu, što se pokazalo upravo protivnim. U novicijat je ušla na Ime Marijino 1957., prve zavjete je položila 1959., a vječne 1964. godine. U Družbi Kćeri Milosrđa je obavljala službe orguljašice, katehiste, kuharice, kućne poglavarice i sve ostalo što je u kući potrebno. Službovala je širom Hrvatske u mjestima kao što su Ivanić-grad, Novska, Zemun, Smokvica, Zadar, Bibinje, Brežice u Sloveniji, te u Subotici u Keru na početku svoga redovničkog života kao i nekoliko godina prije slavlja svojih 50 godina zavjeta. Trenutačno živi i djeluje kao kućna glavarica u samostanu u Zadru.

Redenja u Subotičkoj biskupiji

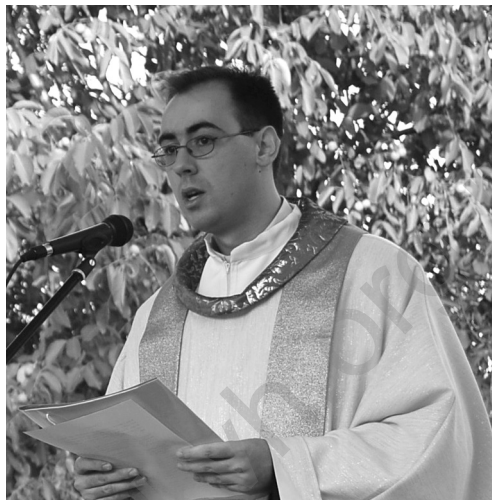
Na blagdan sv. Ladislava, 28. lipnja, mons. dr. Ivan Péntzes za svećenike je zaređio četvoricu đakona, a dvojicu bogoslova za đakone. Sljedećega dana, na blagdan apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla, također u katedrali, za svećenika je zaređen još jedan đakon, vlč. Dragan Muharem. Još jedno ređenje slavljeno je u župnoj crkvi Srca Isusova u Bačkim Vinogradima, gdje je 5. srpnja za đakona zaređen bogoslov Szilárd Balcsák.

Prezbiteri:

Zoltán Kormányos je rođen 16. 08. 1984. u Senti, od oca Lászlóa i majke Ágnes Rehák. Srednju školu završio je u Čoki. Teološki studij završio je u Segedinu. Pripada župi Sv. Male Terezije u Senti. Sveti red prezbiterata primio je u subotičkoj stolnoj bazilici 28. 06. 2009. Od 1. kolovoza obnaša službu župnog vikara u župi Presv. Trojstva u Adi.

Dániel Mester je rođen 12. 06. 1977. u Bečeju, od oca Imrea i majke Márie Major. U Segedinu je završio gimnaziju, a potom ondje i teološki studij. Pripada župi Sv. Mirka u Bačkom Petrovom Selu. Sveti red prezbiterata primio je u subotičkoj stolnoj bazilici 28. 06. 2009. Od 1. kolovoza obnaša službu župnog vikara u katedralnoj župi u Subotici.

Dragan Muharem je rođen 29. 11. 1984. u Sisku, od oca Dragoljuba i majke Jelene Vučinac. Srednju školu završio je u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji "Paulinum" u Subotici. Teološki studij završio je u Đakovu. Pripada župi Sv. Jurja u Vajskoj. Sveti red prezbiterata primio je u subotičkoj stolnoj bazilici 29. 06. 2009. I kao prezbiter nastavlja obnašati službu prefekta u malom sjemeništu "Paulinum".

Róbert Pástyik je rođen 12. 06. 1978. u Vrbasu, od oca Mihálya i majke Anke Zaković. Srednju tehničku školu je završio u Kuli. Teološki studij završio je u Rimu. Pripada župi Sv. Jurja u Kuli. Sveti red prezbiterata primio je u subotičkoj stolnoj bazilici 28. 06. 2009. Od 1. kolovoza obnaša službu župnog vikara u župi Sv. Antuna u Bečeju.

Ferenc Zorád je rođen 12. 03. 1973. u Novom Sadu, od oca Mihálya i majke Magdolne Sztraka. Srednju stručnu školu završio je u Novom Sadu. Teološki studij završio je u Segedinu. Pripada župi Imena Marijina u Novom Sadu. Sveti red prezbiterata primio je u subotičkoj stolnoj bazilici 28. 06. 2009. Od 1. kolovoza obnaša službu župnog vikara u župi Marije Majke Crkve u Subotici.

Đakoni:

László Baranyi je rođen 18. 08. 1982. u Bačkoj Topoli, od oca Lászlóa i majke Erzsébet Farkas. Srednju školu je završio u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji "Paulinum" u Subotici. Teološki studij završava u Budimpešti. Pripada župi Presvetog Otkupitelja u Novom Orahovu. Sveti red đakonata primio je u subotičkoj stolnoj bazilici 28. 06. 2009.

Tibor Szöllösi je rođen 22. 03. 1984. u Novom Sadu, od oca Árpáda i majke Edite Milinszki. Srednju elektrotehničku školu je završio u Novom Sadu. Teološki studij završava u Budimpešti. Pripada župi Imena Marijina u Novom Sadu. Sveti red đakonata primio je u subotičkoj stolnoj bazilici 28. 06. 2009.

Szilárd Balcsák je rođen 22. 06. 1985. u Subotici, od oca Szilárda i majke Zsuzsanne Tóth. Srednju školu završio je u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji "Paulinum" u Subotici. Teološki studij završava u Egeru. Pripada župi Srca Isusova u Bačkim Vinogradima. Sveti red đakonata primio je u crkvi u Bačkim Vinogradima 5. 07. 2009.

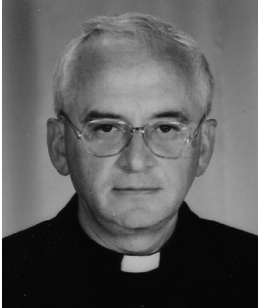
*Foto:
s lijeva
na desno:*

*Tibor Szöllösi,
Róbert Pástyik,
Dániel Mester,
Ferenc Zorád,
Zoltán
Kormányos,
László Baranyi.*

Naši pokojnici

Ivan Sabatkai, svećenik

(1947. – 2009.)

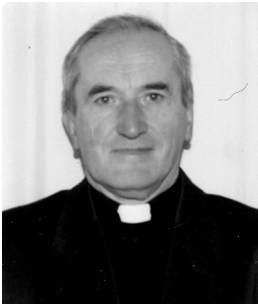

Nakon duže bolesti, 22. ožujka 2009. godine, preminuo je u svećeničkom domu „Josephinum“ u Subotici svećenik Ivan Sabatka. Sprovodnu misu 24. ožujka, služio je subotički biskup mons. Ivan Péntzes, a obrede ukopa u obiteljsku grobnicu na mjesnom groblju u Vajskoj predvodio je mjesni župnik vlč. Josip Kujundžić. Od pokojnog vlč. Ivana oprostili su se brojni svećenici, rodbina, prijatelji, župljani župa u kojima je pokojnik vršio svoju svećeničku službu, te mještani Vajske.

Ivan Sabatkai je rođen u Vajskoj 17. listopada 1947. godine. Teološki studij završio je u Zagrebu i za svećenika je zaređen u Vajskoj 2. srpnja 1972. godine. Službu župnog vikara obavljao je u Bajmoku (1972. – 1973.), u Bačkom Monoštoru (1973. – 1974.), u Bačkom Bregu (1974.). Bio je članom liturgijskog vijeća, odbora za crkvenu umjetnost, te povjerenik za pastoral obitelji. Od 1986. godine župnik je u Bačkom Monoštoru sve do 2004. godine kada odlazi u mirovinu. Od 2005. do 2008. godine upravitelj je župe u Maloj Bosni.

Mons. Michal Zolarek, svećenik

(1927. – 2009.)

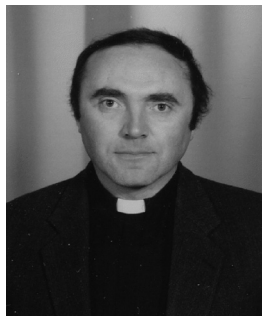

Umiroljeni župnik mons. Michal Zolarek preminuo je 18. svibnja 2009. godine. Misu zadušnicu u župnoj crkvi u Selenči te sprovodne obrede na mjesnome groblju 20. svibnja predvodio je generalni vikar Subotičke biskupije mons. Slavko Večerín, u koncelecijaciji umirovljenog zrenjaninskog biskupa mons. László Huzsvára, te više svećenika i redovnika. Na posljednji opro-

štaj od pokojnika okupila se njegova rodbina i veliki broj vjernika koji su došli ispratiti svoga „starog župnika“. Salezijanac Štefan Turansky, pokojnikov zemljak, prigodnom propovijedu oprostio se od mons. Zolareka.

Svoj teološki studij mons. Zolarek pohađao je u Zagrebu od 1947. do 1958., a za svećenika je zaređen na Petrovo 1957. u Subotici. Kapelansku službu vršio je u Subotici i Novom Sadu. Upravitelj je župe u Bačkom Monoštoru od 1962. do 1969., kada postaje župnikom u Selenči i tu službu vrši do 2003. godine, kada je umirovljen. U svom rodnom mjestu proveo je posljednje godine života.

JÓZSEF LAJKÓ, svećenik (1954. – 2009.)

Nakon kratke i teške bolesti, 12. srpnja 2009. godine, svoj zemaljski život završio je József Lajkó u Adi, gdje je sutradan i pokopan.

Vlč. József Lajkó rodio se u 25. siječnja 1954. godine u Adi. U rodnom mjestu završio je osnovnu školu, te je kao pitomac malog sjemeništa „Paulinum“ pohađao istoimenu Biskupijsku klasičnu gimnaziju u kojoj je i maturirao. Studij teologije je pohađao i završio na Višoj bogoslovnoj školi u Đakovu. Za svećenika je zaređen u rodnom mjestu 4. svibnja 1980. godine. Kapelansku službu je vršio u župi Presvetoga Trojstva u Somboru od 1980. do 1983., a potom u Kuli, te je istovremeno bio upraviteljem župe u Kruščiću i Crvenki do 1986. Župnikom je bio u župama u Sivcu, Kruščiću i Crvenki od 1986. do 1992., te u župi Anđela Čuvara u Kanjiži od 1992. do 2008. Potom je bio župnim vikarom u župi Imena Marijina do studenoga 2008., kada se povlači u rodno mjesto radi liječenja.

S. Cecilija Dulić, redovnica (1927. – 2009.)

S. Cecilija Dulić, sestra reda Pohoda Marijina, umrla je 30. rujna 2009., u 82. godini života i 45. godini redovničkih zavjeta. Obnašala je 15 godina službu časne majke u samostanu sestara Pohoda Marijina u Zagrebu.

Pokopana je 2. listopada na Mirogoju. Sprovod je predvodio mons. Vlado Košić, pomoćni biskup zagrebački.

S. Cecilija Dulić rodila se kao treće od četrnaestero djece u obitelji Stipana i Elizabete r. Gabrić, u Bajmoku kod Subotice, 1. prosinca 1927. godine. Još kao mala djevojčica Magdalena je u svojoj devetoj godini donijela prvu odluku da želi biti redovnica, ali to je bila samo želja koja je u njoj sazrijevala dugo godina. Nekoliko godina je radila kao krojačica, a do-laskom u Zagreb 1963. godine radi zaposlenja, ozbiljno je razmišljala o svom redovničkom pozivu. Uz duhovno vodstvo isusovca o. Josipa Čurića odlučila se u zreloj dobi od 37 godina ući u klauzurni samostan sestara Pohoda Marijana, gdje je dobila ime Marija Cecilija. Prve redovničke zavje-te položila je 1966., a doživotne na svetkovinu Srca Isusova 13. lipnja 1969. godine. Sestra Cecilija je u samostanu uz redovite obveze, svojim susestrama šivala redovnička ruha. Susestre su je 1979. izabrale za časnu majku u samostanu. U toj službi se posebno isticala u majčinskoj brizi za sve sestre, napose za mlađe koje su se spremale za redovnički život. (*S. Cecilija na fotografiji treća slijeva*)/P. C./

VRIME

Ne ostavljaj vrime u kojem živiš,
Koje se prostrlo ko ponjava šarena pod tvojim nogama.
Ne gazi ga, ne cuj ga, ne pljuj ga,
Ne privrći očima svako jutro.
Ko grlica, ugnjizdio si se u tom vrimenu,
Il ko plašljiva kukavica, što od sjene svoje biži,
Od lepeta svoji krila i granja koje s liščem spada.
Vrime bez okova, vrime tvoj prostor,
Vrime tvoja nada.
Danas je juče, a sutra - danas, ne ostavljaj vrime stvorito za nas,
Za snivat, za pismu kazivat, za smijati se i plakati,
Za bol bolovati, za odat, kruva podati,
Al dušu ne prodati.
Ne daj se slugama sumraka
U kojem se ni lica istinski ne viđu,
U janječim runima zagrnuti,
Ni smijati se neznu, nameću svađu,
Srdžbu raširu ko njive u parlogu,
Dok pivu Bogu, klanju se vragu.
Vrime je tvoje za tebe stvorito,
U njem odaj al ga ne gazi,
Ponesi svoje ko zdilu grozdova,
Ko šaku zemlje i žita zlatnog,
Ponesi svoje što tvoji su čuvali
Dok gladni su grcali suze.
Pa oš sad sve zgazit?
Vikovma se nosilo svoje,
Vikovima ista miso, plemenita rič,
Lipa rič iz vrtloga drugog vrimena
Prineta do danas, usadita u tebe.
Oće li iskljijati, ili ćeš to sime zasuti ričju tuđom,
Da preci se tvoji u grobovima privrću.
Ne daj se dušo Šokačka,
Ne daj se ponosu otaca,
Ne daj se svitu plemeniti,
Već privati vrime, ovo novo vrime,
Moderno, europsko, tranzicijsko,
Privrtljivo, planinsko, nizijsko...
Uzmi vrime, raspoložiti njime,
Uzmi vrime koje se prostrlo ko ponjava šarena pod tvojim nogama,
Kako je da je, tvoje je.
Al ga ne gazi.

Zlatko Gorjanac

Kronika

Zabilježila: Katarina Čeliković

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događaja u Subotičkoj biskupiji/

* * * 2008. * * *

Susret zborova u župi Marija Majka Crkve

Na blagdan sv. Cecilije 22. studenog, u subotičkoj župi Marija Majka Crkve održan je 3. po redu susret zborova župa Marija Majke Crkve i Sv. Roka. Novina je da su se ove godine ovom susretu priključili članovi zbora župe Sv. Marka iz Staroga Žednika, koji će se od sada redovito uključivati u ovakve susrete.

Krizmanje u župi Sv. Križa u Subotici

Tradicionalno jesenje krizmanje na svetkovinu Krista Kralja 23. studenoga bilo u Subotici u župnoj crkvi Sv. Križa. Večernju misu, pod kojom je podijelio sakrament sv. Potvrde, predvodio je subotički biskup mons. Ivan Pénzes u koncelebraciji šestorice svećenika.

Koncert VIS-a „Proroci“

U Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće, 23. studenog, VIS „Proroci“ održao je prvi samostalni koncert zahvale svim svojim dobročiniteljima koji su tijekom dvije godine njihova rada podržavali njihovo „propovijedanje“ pjesmom.

Znanstveni skup o bačkim Hrvatima u Zagrebu

U Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu održan je 27. i 28. studenoga znanstveni skup „Identitet bačkih Hrvata“. Na skupu je sudjelovalo 18 znanstvenika iz Hrvatske, Mađarske i Srbije, među njima i četvero Subotičana: dr. Andrija Kopilović, mr. Andrija Anišić, prof. Stevan Mačković i prof. Tomislav Žigmanov.

Pobožnost Prečistom Srcu Marijinu

U subotičkoj katedrali-bazilici Sv. Terezije Avilske od 29. studenog do 8. prosinca održana je 157. zavjetna pobožnost Prečistom Srcu Marijinu. Po dugogodišnjem rasporedu, vjernici su u 17 sati molili kronicu a u 17,30 sati slavljena je sv. misa, te su se molile Gospine litanije.

Duhovna obnova FSR-a Novog Sada

Duhovna obnova za članove FSR iz Novog Sada održana je 6. prosinca u ugostiteljskom objektu „Zmajevac“ u istoimenom izletištu na Fruškoj gori. Predvoditelj obnove bio je fra Ivan Bošnjak, gvardijan Franjevačkog samostana iz Subotice na temu „Došašće – Advent“.

Božićna izložba

U svečanoj dvorani Hrvatskoga kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ 15. prosinca otvorena je šesnaesta Božićna izložba. Izložbu je otvorio Ladislav Suknović, predsjednik HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta.

Božićni prijam u hrvatskom Konzulatu

Generalna konzulica Ljerka Alajbeg sa suradnicima priredila je 18. prosinca božićno-novogodišnji prijam za predstavnike hrvatskih kulturnih i političkih udruga u Vojvodini na kojem je čestitala predstojeće blagdane.

Osigurana sredstva za obnovu Biskupske klasične gimnazije i internata „Paulinum“

Za obnovu Biskupske klasične gimnazije i sjemeništa „Paulinum“ iz pokrajinskog Fonda za kapitalna ulaganja izdvojeno je 12 milijuna 700 tisuća dinara za zamjenu prozora i vrata, te vanjsku izolaciju objekta. Taj dar su tijekom posjeta sjemeništu 19. prosinca 2008. uručili predsjednik Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine Sándor Egeresi i zamjenik direktora pokrajinskog Fonda za kapitalna ulaganja Imre Kern.

Božićni koncert katedralnog zbora „Albe Vidaković“

U Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, 22. prosinca 2008. godine katedralni zbor „Albe Vidaković“ priredio je svoj tradicionalni Božićni koncert uz pratnju Subotičkog tamburaškog orkestra. Zborom je ravnala s. Mirjam Pandžić a umjetnički voditelj orkestra je Stipan Jaramazović.

Prijam za predstavnike vjerskih zajednica

Subotički gradonačelnik Saša Vučinić i dogradonačelnik Pero Horvacki priredili su tradicionalni prijam pred Novu godinu, 30. prosinca, za predstavnike Crkava kojima su se odazvali svećenici Katoličke crkve u Subotici na čelu s biskupom Ivanom Pénzesom, Srpske Pravoslavne, Evangeličke i Reformatorske crkve.

* * * 2009. * * *

Humanitarni koncert za Zajednicu „Hosana“

Humanitarno-duhovni koncert za potrebe Zajednice za pomoć ovisnicima „Hosana“, koja se nalazi u Starom Žedniku a utemeljio ju je i vodi dr. Marinko Stantić, održan je 4. siječnja u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće. Na koncertu su nastupili Antonija Piuković, Marija Jaramazović i Filip Čeliković, Lidija Ivković, Snježana Kujundžić, Vokalno instrumentalni sastavi „Proroci“ i „Antunići“, kao i ovogodišnji pobjednici „HosanaFesta“ – VIS „Mateus“ iz Bizovca kraj Osijeka. Nazočni su također mogli čuti svjedočnje jednog od momaka koji se nalazi u Zajednici te njegove majke.

Misa o 121. obljetnici smrti biskupa Ivana Antunovića

Obilježavanje „Dana biskupa Ivana Antunovića“ započelo je u nedjelju 11. siječnja u subotičkoj katedrali-bazilici Sv. Terezije, svečanom svetom misom o 121. obljetnici smrti biskupa Ivana Antunovića, preporoditelja bačkih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca, koju je predslavio mr. Mirko Štefković, tajnik biskupije.

Održan XVII. „Razgovor“ Instituta „Ivan Antunović“

U okviru Dana biskupa Ivana Antunovića, u Subotici je 16. siječnja u HKC „Bunjevačko kolo“ održan 17. „Razgovor“ Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“. Okvirna tema „Razgovora“ bila je „Crkva i globalna financijska kriza“. Gost ovogodišnjeg „Razgovora“ bio je dr. Vladimir Dugačić, profesor moralne teologije na KBF-u u Đakovu.

Otvoren Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata

U Subotici je 23. siječnja svečano otvoren Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, prva profesionalna ustanova Hrvata u kulturi. Samom činom otvorenja prethodio je blagoslov Zavoda koji je predvodio mons. Đuro Gašparović, biskup srijemski u zajedništvu s nekoliko svećenika Subotičke biskupije.

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana u Subotici

Kršćani grada Subotice i ove godine su se okupljali na molitvu za jedinstvo u svojim crkvama. Uz nakanu „Da svi budu jedno“ zajedno su od 18. do 25. siječnja molili u katoličkim crkvama: Sv. Roka, Sv. Jurja i Marije Majke Crkve, u Franjevačkoj crkvi, kao i u pravoslavnoj crkvi „Vaznesenja Gospodnjeg“ te u evangeličkoj i reformatskoj crkvi.

Proslavljena svetkovina zaštitnika Subotičke biskupije

Euharistijskim slavljem u subotičkoj katedrali bazilici Sv. Terezije, proslavljena je 25. siječnja svetkovina obraćenja sv. Pavla, zaštitnika Subotičke biskupije. Slavlje je u zajedništvu s dvadesetak svećenika predvodio subotički biskup Ivan Pénzes.

Dan posvećenoga života u Subotici

Na Svijećnicu, 2. veljače, u Franjevačkoj crkvi u Subotici, uz sudjelovanje redovnica i redovnika, večernjom svetom misom proslavljen je Dan posvećenoga života. Misu je predvodio subotički biskup mons. Ivan Pénzes, a propovijedao je fra Ivan Cvetković.

Proslavljeno Stepinčevo u Subotici

Vjernici grada Subotice već desetak godina zajednički slave blagdan bl. Alojzija Stepinca u Franjevačkoj crkvi u kojoj se od 2. do 11. veljače održava tradicionalna devetnica u čast Gospi Lurdskoj. Euharistijsko slavlje kao i svih prethodnih godina na sam blagdan 11. veljače, predslavio je biskup Ivan Pénzes s kojim je suslavilo trinaest svećenika.

Održano treće “Književno prelo” Hrvatske čitaonice

Treće po redu “Književno prelo”, održano 20. veljače u HKC “Bunjevačko kolo”, u organizaciji “Hrvatske čitaonice”, okupilo je tradicionalno veliki broj posjetitelja. Predstavljene su tri knjige: *Prid svitom – saga o svitu koji nestaje* Tomislava Žigmanova kroz filmski uradak Rajka Ljubića, knjiga poezije *Voljena ravnica* Đule Milodanović, te knjiga dramskih tekstova *Mali diplomati* kroz predstavu u izvođenju glumaca Male scene Hrvatske čitaonice.

Restauracija Križnoga puta u crkvi Sv. Marka u Starom Žedniku

U nedjelju 22. veljače, u župnoj crkvi Sv. Marka u Starom Žedniku nakon sv. mise u 10 sati, preč. Željko Šipek blagoslovio je obnovljene slike Križnoga puta. Ove je slike i okvire obnovio Saša Bukvić.

Predkorizmena duhovna obnova svećenika u Somboru

U somborskom Karmelu, 24. veljače na tradicionalnoj duhovnoj obnovi svećenika Subotičke biskupije, pod okriljem Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, okupilo se pedesetak svećenika i tri đakona na čelu s biskupom dr. Ivanom Pénzesom.

Korizmene duhovne tribine u Somboru

Četvrta je godina kako Duhovni centar o. Gerarda u suradnji sa HKUD „Vladimir Nazor“ organizira korizmene duhovne tribine u Hrvatskom domu u Somboru. Na temu Molitva Gospodnja – Očenaš, na tribinama su govorili o. Petar Janjić, o. Antonio Mario Čirko, o. Vjenceslav Mihetec i o. Jure Zečević.

Roman u književnosti Hrvata u Vojvodini

U Čitaonici subotičke Gradske knjižnice prikazan je 6. ožujka dvobroj časopisa Književna revija (3-4, 2008.), koji je gotovo u cijelosti posvećen temi: Roman u književnosti vojvođanskih Hrvata. U Književnoj reviji, glasilu Matice hrvatske ogranak Osijek, ovu temu priredio je subotički književnik i urednik nakladničke djelatnosti NIU Hrvatska riječ, Milovan Miković.

Palijativna njega

Djelatnici Caritas Subotičke biskupije, koji se bave brigom i njegom starih, sudjelovali su na trodnevnom seminaru od 10. do 12. ožujka na temu Palijativna njega. Predavačice su bile dvije mlade stručnjakinje iz Erdelja, Gabriella Moni i Gabriella Gál.

Devetnica sv. Josipu u znaku duhovnih zvanja

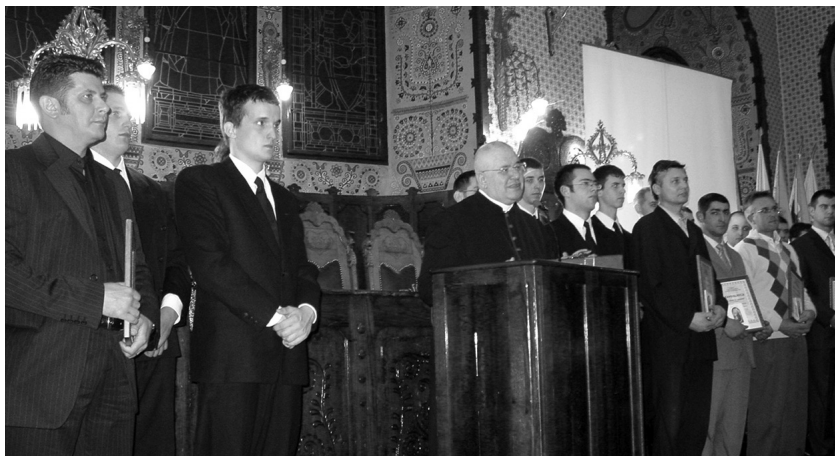
Svetkovina sv. Josipa i ove godine svečano je proslavljena u crkvi Sv. Roka u Subotici, kojoj je tradicionalno prethodila devetnica. Po zamisli župnika mr. Andrije Anišića, srebromisnika, okvirna tema propovijedi bila je „Sv. Josip i duhovna zvanja“. Sv. misu 19. ožujka predvodio je biskup dr. Ivan Pénzes u zajedništvu s dvanaest svećenika i jednim đakonom. Na prijedlog Hrvatskog nacionalnog vijeća, sv. Josipa, kao zaštitnika hrvatskog naroda, slavi i hrvatska zajednica u R. Srbiji. U okviru devetnice, 15. ožujka proslavljen je Dan trudnica, kada je 16. ožujka primilo blagoslov. Dan biskupa Lajče Budanovića o 51. obljetnici obilježen je 16. ožujka. Slavljениk mr. Andrija Anišić je 18. ožujka zahvalio Bogu za 25 godina svoga svećeništva, a na misi je pjevao VIS Proroci.

Hodočasnički križni put

Tradicionalni Hodočasnički križni put mladih održan je 28. ožujka. Nakon sv. Mise i prve postaje u crkvi Sv. Jurja, skupina od oko 150 hodočasnika uputila se prema Bunariću, te nastavila svoj put prema Bikovu. S obzirom na to da je Godina sv. Pavla, ove godine je čitan „Križni put u nauku apostola Pavla“ kojega je napisao mons. dr. Andrija Kopilović. Križni put je završen u župi Sv. Roka nakon 28 prijeđenih kilometara. Sudionici ovog križnog puta bili su predvođeni svećenicima vlč. Franjom Ivankovićem i vlč. Markom Forgićem.

Film i večer posvećena Čuvarima Božjeg groba

Večer posvećena čuvarima Božjeg groba – ovom svojevrsnom vjerskom fenomenu održana je 30. ožujka u Velikoj vijećnici Gradske kuće u organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ u Subotici. Običaj čuvanja Božjeg groba u subotičkim crkvama, napose u katedrali-bazilici Sv. Terezije Avilske, dobio je i novu medijsku dimenziju – zabilježen je na dokumentarnom filmu u režiji Rajka Ljubiča a po ideji Ivana Ivkovića Ivandekića, Zvonimira Sudarevića i Marinka Piukovića.

Biskupi naše BK zasjedali u Beogradu

Članovi Međunarodne Biskupske Konferencije sv. Ćirila i Metoda, zajedno s apostolskim nuncijem u R. Srbiji mons. Eugeniem Sbarbarom, okupili su se na XXII. redovito plenarno zasjedanje u Beogradu od 30. ožujka do 1. travnja. Upoznavši se s događajima i izazovima od posljednjega zasjedanja (Ohrid, 11.–13. studeni 2008.) suočili su se s mnogim pitanjima u Crkvi, na ekumenskom i međureligijskom području, te u društvu.

Bdijenje mladih u Paulinumu

Tradicionalno bdijenje mladih uoči Cvjetnice održano je 4. travnja u sjemeništu „Paulinum“ u Subotici. U organizaciji nekolicine mladih, predstavljena je i obrađena poruka pape Benedikta XVI. za 24. Svjetski dan mladih s naslovom *Pouzdamo se u Boga živoga*. Skupini od oko 50 mladih obratili su se ravnatelj sjemeništa mons. József Miocs, potom mons. dr. Andrija Kopilović, a na kraju je svoj pozdrav i blagoslov mladima uputio i subotički biskup, mons. dr. Ivan Péntes.

Slavlje srebrnog jubileja svećeništva preč. Andrije Anišića

Srebromisnik preč. Andrija Anišić raznovrsnim je programima zahvalio Bogu za dar svećeničkog zvanja. Uvod u svećeničko slavlje bilo je predstavljanje knjiškoga prvijenca „Moliti i ljubiti“ 16. travnja, a završetak je bio na svečanoj svetoj misi u crkvi Sv. Roka 18. travnja. Zahvala Bogu upućena je i u Devetnici sv. Josipu gdje su sve teme, po želji srebromisnika, bile posvećene duhovnim zvanjima.

Predstavljanje knjige *Moliti i ljubiti*

U Hrvatskom kulturnom centru „Bunjevačko kolo“ u Subotici, predstavljena je 16. travnja knjiga teoloških eseja *Moliti i ljubiti* mr. Andrije Anišića u nakladi Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“. O knjizi su govorili predsjedavajući Instituta mons. dr. Andrija Kopilović, urednica knjige prof. Katarina Čeliković, recenzent mons. Stjepan Beretić te autor mr. Andrija Anišić.

Misa za biskupa Matiju Zvekanovića

Na osamnaestu obljetnicu smrti prvog subotičkog biskupa Matije Zvekanovića, 24. travnja u subotičkoj katedrali biskup mons. Ivan Péntes, u koncelecijaciji desetak svećenika, predslavio je misu za svoga predšasnika.

Blagoslovom žita započela Dužijanca 2009.

Blagoslovom mladog žita, na njivi Josipa Mačkovića u Ljutovu, započela je na blagdan sv. Marka Dužijanca 2009. Kod križa u središtu Ljutova, svetu misu je predvodio katedralni župnik mons. Stjepan Beretić, a s njim su suslavili preč. Franjo Ivanković, Jozef Vogrinc i Željko Augustinov.

Okrugli stol u Somboru o Šokcima i Bunjevcima

Udruga „Šokačka grana“ iz Osijeka i somborska udruga „Urbani Šokci“ suorganizatori su četvrtog Međunarodnog okruglog stola s temom „Zemlja, šuma, Šokci i Bunjevci“, održanog 24.–25. travnja u Osijeku i Somboru, na kojem se govorilo o tome koliki je udio današnjih Šokaca i Bunjevaca s obiju strana Dunava, u obradi zemlje i očuvanju i eksploataciji šume, kao gospodarskim resursima.

Dani A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića u Plavni

U Plavni su 25. i 26. travnja u holu OŠ „Ivo Lola Ribar“ održani prvi „Dani A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića“. HKUPD „Matoš“ je osnovan prije nešto više od godinu dana, s ciljem da predstavlja kulturnu baštinu javnosti, a ova dva velikana tijesno su povezana s Plavnom. Ideju o manifestaciji u samom početku podupro je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, a svesrdnu pomoć pružio je stručni savjetnik Zavoda za glazbu prof. Vojislav Temunović.

Uskrсни koncert katedralnog zbora „Albe Vidaković“

Tradicionalni, 19. po redu, Uskrсни koncert, održao je 26. travnja katedralni zbor „Albe Vidaković“ u subotičkoj katedrali bazilici Sv. Terezije Avilske u Subotici.

Zagrebački franjevci posjetili Bačku

U posjet Subotici, Somboru i Baču doputovali su 2. svibnja franjevci Provincije sv. Ćirila i Medota čije je sjedište u Zagrebu, a predvodili su ih gvardijan Matija Koren, vicemagister dr. Darko Tepert, prefekt sjemeništaraca p. Venancije Mihaljević i sigetski gvardijan fra Bernard Barbarić. Franjevcima, bogoslovima i franjevačkim sjemeništarcima o povijesti Subotice govorio je književnik i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata Tomislav Žigmanov, a u katedrali bazilici Sv. Terezije Avilske dočekaio ih je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić.

Hodočašće vjernika Subotičke biskupije u Bač

Zaštitnik Subotičke biskupije je apostol Pavao, stoga je Prezbiterijalno vijeće biskupije odlučilo 2000. obljetnicu rođenja svoga zaštitnika obilježiti različitim manifestacijama. Odlučeno je da vjernici po dekanatima hodočaste u drevni Bač, nekadašnje sjedište Bačke nadbiskupije, gdje se nalazi župna crkva Sv. Pavla apostola. U nedjelju 3. svibnja, u Bač je hodočastilo oko 250 vjernika iz subotičkih župa Sv. Terezije, Sv. Roka i Marije Majke Crkve kao i iz Starog Žednika, Đurđina i Tavankuta.

Treći Festival ogranaka Matice Hrvatske

Nakon Osijeka i Tuzle, Subotica je 14. i 15. svibnja bila domaćin trećeg po redu Festivala ogranaka Matice Hrvatske iz Osijeka, Tuzle, Pečuha i Subotice na temu „Uloga panorama hrvatske književnosti – u matičnoj književnosti i hrvatskom kulturnom rubu“.

„Zlatna harfa“ u Subotici

„Zlatna harfa“ – susret dječjih župnih zborova, okupila je u subotu, 23. svibnja u subotičkoj katedrali oko 400 djece iz 11 župa, koji su pjevali na temu psalama u liturgiji sv. Pavla, kojemu je posvećena ova godina.

Bračni parovi zahvalili Bogu za ljubav i vjernost

Pod geslom „Prava ljubav nikad ne prestaje! Obitelj – za budućnost Crkve i naroda“, u nedjelju, 24. svibnja u subotičkoj crkvi Sv. Roka održan je tradicionalni susret bračnih parova jubilaraca i onih koji slave tzv. okruge obljetnice braka. Na susretu su se okupila trideset dva bračna para.

Srebrna misa u Titelu

Srebrnu misu proslavio je vlč. Franjo Lulić 24. svibnja u crkvi Uznesenja BDM u Titelu uz brojne kolege svećenike, rodbinu i vjernike. Na misi je propovijedao vlč. Ede Mikty, župnik iz senčanske župe Sv. Franje.

Koncert subotičkih zborova

U subotičkoj katedrali Sv. Terezije Avilske, 28. svibnja održan je trinaesti Susret subotičkih zborova, na kojemu je nastupilo deset zborova.

Proslavljen blagdan Marije Majke Crkve

Euharistijsko slavlje, 1. lipnja, kada župa „Marija Majka Crkve“ u Subotici, slavi proštenje, predvodio je skopski biskup mons. Kiro Stojanov u zajedništvu s domaćim župnikom mons. dr. Andrijom Kopilovićem i još dvadesetak svećenika i dva đakona.

Predškolci vrtića „Marija Petković“ hodočastili u Blato

Predškolci vrtića Marija Petković su sa svojim obiteljima, odgojiteljicama i vjeroučiteljicom s. Jasnom Crnković, njih 65-ero, od 1. do 7. lipnja hodočastili u Blato, rodno mjesto naše Blaženice.

Zahvalnica za završetak školske i vjeronaučne godine

U subotičkoj katedrali-bazilici Sv. Terezije Avilske, 11. lipnja, oko sedam stotina djece iz Subotice i okolnih naselja zahvalili su sv. misom zahvalnicom Bogu za školsku i vjeronaučnu godinu. Svetu misu je predslavio mons. Stjepan Beretić, katedralni župnik u zajedništvu s desetak svećenika.

Tijelovo u katedrali

Subotički biskup dr. Ivan Pénzes predslavio je na blagdan Tijelova 12. lipnja svetu misu u subotičkoj katedrali zajedno sa svećenicima grada i okolice. U svečanoj tijelovskoj procesiji nakon mise oko katedrale sudjelovala su djeca, prvopričesnici, mladi u narodnoj nošnji, predvođeni ovogodišnjom bandašicom Marijanom Kujundžić i bandašem Nebojšom Stipićem.

15. obljetnica zbora „Collegium musicum catholicum“

Svečanim koncertom koji je u nedjelju 14. lipnja održan u subotičkoj katedrali Sv. Terezije Avilske, Komorni ansambl „Collegium musicum catholicum“ proslavio je 15. obljetnicu svojega djelovanja.

Krizmanje u katedrali

Na svetkovinu Duhova u subotičkoj katedrali bazilici Sv. Terezije Avilske pečatom dara Duha Svetoga subotički biskup mons. Ivan Pénzes obilježio je dvjesto pedeset i dvoje krizmanika, što je za trideset troje više nego prošle godine.

Proslavljen Dan biskupa Ivana Antunovića

U subotičkoj crkvi Sv. Roka obilježen je svečanom sv. misom 19. lipnja Dan rođenja biskupa Ivana Antunovića koji hrvatska manjina u Srbiji obilježava kao jedan od četiri svoja nacionalna blagdana. Obilježavanje rođendana biskupa Ivana Antunovića organizirali su Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ i Hrvatsko nacionalno vijeće.

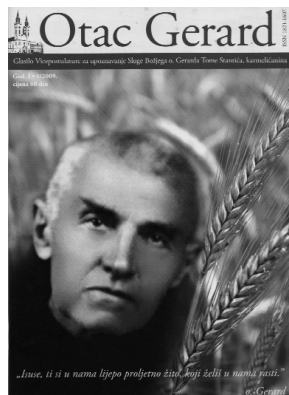
„Lira naiva 2009.“ u Plavni

U organizaciji Hrvatske čitaonice i Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, 20. lipnja je u Plavni održan sedmi susret pjesnika „Lira naiva 2009.“. Na susretu se okupilo pedesetak pjesnika, a u istoimenoj knjizi izabranih stihova *Lira naiva* zastupljene su pjesme 56 autora. Knjigu su predstavili i podijelili pjesnicima prof. Katarina Čeliković i mons. dr. Andrija Kopilović koji su ujedno donirali veću količinu knjiga novoootvorenoj knjižnici mjesne udruge.

Dan o. Gerarda u Somboru

U somborskom je karmelu 24. lipnja na proslavi 23. obljetnice smrti SB o. Gerarda Tome Stantića okupili su se vjernici Sombora i okolice te

hodočasnici iz Subotice, iz Đurđina, rodnog mjesta o. Gerarda, kao i iz drugih župa iz okolice Subotice te iz Bačkog Monoštoru i Sonte. Sve hodočasnike i okupljene vjernike pozdravio je o. Mato Miloš, vicepostulator u kauzi o. Gerarda, koji je ovom prigodom predstavio 1. broj *Glasila o. Gerarda*. Svetu misu je predvodio subotički biskup Ivan Péntzes zajedno s provincijalom hrvatskih karmelićana o. Vinkom Mamićem te s petnaestak svećenika. Na misi je propovijedao mr. Andrija Anišić.

Blagoslov bogoslovije i Pastoralnog centra „Augustinianum“

Dvodnevna proslava blagoslova bogoslovije i pastoralnog centra „Augustinianum“ počela je svečanom akademijom 26. lipnja u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće. Sljedećeg dana program je nastavljen prijepodnevnom duhovnom obnovom za svećenike, redovnike, redovnice i katehete, a popodne nakon svečane mise blagoslovljeno je to novo zdanje.

Festival marijanskog pučkog pivanja

Četvrti po redu Festival marijanskog pučkog pivanja, održan je 4. srpnja u crkvi Sv. apostola Petra i Pavla u Bačkom Monoštoru, na kojem je nastupilo osam pjevačkih skupina i crkvenih zborova (iz Bačke i Hrvatske).

Nekadašnji gimnazijalci sa Šalate slavili u Subotici

Nesvakidašnji jubilej, 50. godišnjica prvog susreta u Zagrebu u Sjemeništu na Šalati, kada je upisano 146 mladića, okupio je 7. i 8. srpnja u Subotici 50 bivših gimnazijalaca u Subotici, od kojih je 7 iz Bačke.

Devetnica i blagdan bl. Marije Petković u Subotici

U subotičkoj župi Sv. Roka 9. srpnja svečano je proslavljen blagdan bl. Marije Petković, utemeljiteljice sestara Kćeri Milosrđa koje u toj župi djeluju od 1930. godine. Bl. Marija Petković je i zaštitnica vrtića koji nosi njezino ime te je od proglašenja blaženom župljani župe Sv. Roka slave i kao svoju suzaštitnicu, a mnogi vjernici grada Subotice kao svoju dragu zaštitnicu i zagovornicu u mnogim potrebama.

Proslavljena Gospa Karmelska

U karmelićanskoj crkvi u Somboru proslavljen je 16. srpnja blagdan Gospe Karmelske. U svečanoj procesiji, kip Gospe Karmelske nosile su djevojke u bunjevačkoj narodnoj nošnji. Svetu misu na hrvatskom jeziku je predvodio zrenjaninski biskup dr. László Német, uz koncelebraciju subotičkog biskupa dr. Ivana Péntzesa i svećenika Subotičke biskupije.

Mlada misa u Vajskoj

Vjernici župe Sv. Jurja u Vajskoj radosno su 25. srpnja, sa svojim mladomisnikom vlč. Draganom Muharemom, zahvalili Bogu za svećeničko zvanje, na njegovoj Mladoj misi. Za slavlje ove Mlade mise, pripreve u župi trajale su više godina. Župnik, vlč. Josip Kujundžić proveo je u djelo veliku želju i u potpunosti obnovio župnu crkvu za taj svečani događaj. Napravljeni su i novi prozori s vitrajima. Vajštanci su se trodnevnicom pripravili za slavlje Mlade mise vlč. Dragana, kroz koju su svetu misu slavili i propovijedali sadašnji župnik vlč. Josip, dekan, preč. Marijan Dej, te bivši vajštanski župnik, preč. Andrija Đaković.

Imenovan novi nuncij u Srbiji

Papa Benedikt XVI. imenovao mons. Orlanda Antoninija za apostolskog nuncija u Srbiji, objavila je 8. kolovoza Informativna služba Svete Stolice.

Dužijanca 2009.

Dječja dužijanca 2009.

Drugu godinu zaredom i djeca su različitim programima proslavila završetak žetve, od 10. do 12. srpnja. Središnje slavlje Dužijance malenih bilo je u nedjelju 12. srpnja u subotičkoj katedrali bazilici Sv. Terezije. Svečanu sv. misu zahvalnicu predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić u zajedništvu s mr. Andrijom Anišićem, župnikom župe Sv. Roka. Glavne uloge Dužijance malenih ove godine su imala djeca iz Tavankuta. Bandaš je bio Marko Stantić a bandašica Veronika Vojnić Mijatov, dok su ulogu starješina vršili Tomislav Vojnić Mijatov i Matija Merковиć.

Natjecanje risara

Tradicionalna manifestacija Dužijance – Natjecanje risarskih parova, održano je 11. srpnja, na njivi Josipa Mačkovića u Ljutovu. Pobjedničkim risarskim parom proglašeni su Marinko Kujundžić i Ruža Juhas iz Ljutova. Drugu nagradu su primili Perica Tikvicki i Emera Poljaković iz Žednika, dok su treći bili Saša Savić i Goran Slavković iz Kragujevca. U kategoriji mladih risara natjecalo se 15 parova, a prvo mjesto pripalo je Željku Ivkoviću i Snežani Orčić, drugi su Perica Moravčić i Ivana Stantić, a treći Branislav Kujundžić i Sandra Dulić.

Na književnoj večeri predstavljena knjiga „Dužijanca u srcu“

Književna večer koju tradicionalno u okviru Dužijance priređuje Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ održana je 5. kolovoza u HKC „Bunjevačko kolo“ u Subotici, u okviru koje je predstavljena knjiga mons. Stjepana Beretića *Dužijanca u srcu*.

Nagrade Instituta „Ivan Antunović“

U okviru ove večeri Institut je i ove godine dodijelio godišnje nagrade koje je uručio dr. Andrija Kopilović. Ovogodišnji dobitnici nagrada su: treće-nagrađena je obitelj Neste i Anice Gabrić iz Subotice koji imaju petero djece,

drugu nagradu je dobilo HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta za dugogodišnju organizaciju regionalne Smotre dječjeg folklora pod nazivom „Djeca su ukras svijeta“, a prvu nagradu je primio dr. Marinko Stantić za pokretanje i organiziranje „Hosanafesta“ – večeri hrvatskih duhovnih pjesama kao i za osnivanje i brigu za tri doma za pomoć ovisnicima pod nazivom „Hosana“.

Kolonija naive u tehnicu slame u Tavankutu i Subotici

Otvorenje XXIV. saziva Prve kolonije naive u tehnicu slame, upriličeno je 10. srpnja, u Domu kulture u Tavankutu. Koloniju je otvorio predsjednik HKPD „Matija Gubec“, Ladislav Suknović. U sklopu Kolonije prethodnoga dana je održan i Okrugli stol, na kojem je na temu „Naiva u narodnom stvaralaštvu“, Grgur Marko Ivanković, istaknuo da nestajanjem seoskog stanovništva izumire i narodno stvaralaštvo.

Izložba radova XXIV. saziva Prve kolonije naive u tehnicu slame

Nakon Tavankuta, radovi nastali u okviru XXIV. saziva Prve kolonije naive u tehnicu slame izloženi su vestibulu Gradske kuće a izložbu je 8. kolovoza otvorila konzulica R. Hrvatske u Subotici Vesna Njikoš-Pečkaj.

Izbor najljepših pratitelja i nagrade aranžerima izloga

Ovogodišnjeg bandaša Nebojšu Stipića i bandašicu Marijanu Kujundžić, predstavio je na subotičkom gradskom trgu 6. kolovoza mons. dr. Andrija Kopilović. Iste je večeri, stručno povjerenstvo izabralo i najljepše pratitelje bandaša i bandašice, najljepši par su Julijana Francisković i Miroslav Vojnić Zelić, drugi su Slađana Tikvicki i Filip Mesaroš, a treći pratitelji su Josipa Sadojević i Mario Borić.

Prvu nagradu za najljepše aranžirani izlog u gradu dobio je Nikola Čakić sa Palića, drugu dijele Kata Kuntić i Ivanka Jaramazović, a treću nagradu dijele Mira Dobrilović te Sekcija „Vridne ruke“ iz Male Bosne.

Okolne dužijance

Dužijanca u Starom Žedniku održana je 12. srpnja u crkvi Sv. Marka, a nositelji ovogodišnje Dužijance bili su bandaš Igor Dulić i bandašica Jelica Čipak te mali bandaš Davor Pandžić i mala bandašica Magdalena Dulić. Misno slavlje predslavio je župnik iz Brodske Varoši vlč. Ivan Čurić, zajedno s biskupijskim knjižničarom vlč. Miroslavom Orčićem te domaćim župnikom vlč. Željkom Šipekom.

Dužijanca u Bajmoku proslavljena je na Misi zahvalnici u crkvi Sv. Petra i Pavla 12. srpnja. Misu zahvalnicu predslavio je mons. dr. Andrija Kopilović zajedno s domaćim župnikom Zsoltom Bendeom. Bajmočki bandaš je Andrej Kopilović a bandašica Danijela Vidaković.

Dužijanca u Tavankutu proslavljena je 19. srpnja misnim slavljem koje je u crkvi Srca Isusova predslavio preč. Josip Koprek iz Varaždina, uz koncelebraciju tavankutskog župnika Franje Ivankovića te župnika iz Male Bosne i Željka Augustinova. Nositelji ovogodišnje Dužijance u Tavankutu bili su bandašica Lidija Sarić i bandaš Mladen Petreš. Krunu od slame i ove godine izradila je Jozefina Skenderović.

U **Svetozaru Miletiću** je HBKUD „Lemeš“ organiziralo desetu Dužijancu. Centralna proslava Dužijance je bila u nedjelju 19. srpnja. Bandašica je bila Eva Tošaki a bandaš Danijel Kanjo, dok su mala bandašica i bandaš bili Marija Kovač i Stefan Gnjidić. Misno slavlje predvodio je vlč. Davor Kovačević, župnik iz Bačkog Brega, uz koncelebraciju vlč. Árpáda Pásztora iz Telečke i župnika domaćina Antala Egedija.

Dužijanca u Maloj Bosni proslavljena je 26. srpnja u crkvi Presvetoga Trojstva. Bandaš u Maloj Bosni bio je Siniša Kopunović a bandašica Ana Ivković, mali bandaš Antun Vuković i mala bandašica Mila Francisković. Misno slavlje je predvodio mr. Mirko Štefković u zajedništvu s domaćim župnikom Željkom Augustinovicim.

Dužijanca u Đurđinu proslavljena je 2. kolovoza, svetom misom koju je u đurđinskoj crkvi Sv. Josipa Radnika predslavio vlč. Paviša Norac, na službi u Vancouveru (Canada), zajedno sa žedničkim župnikom Željkom Šipekom, biskupijskim knjižničarom vlč. Miroslavom Orčićem i domaćim župnikom Lazarom Novakovićem. Bandaš Marko Vukov i bandašica Maja Kovač, te mali bandaš i bandašica, Marko Vojnić Purčar i Nevena Orčić bili su ove godine nositelji proslave Dužijance u Đurđinu.

Najljepši pratitelji bandaša i bandašice na Dužijanci 2009.

Domaćini ovogodišnje Dužijance u Ljutovu, koja je proslavljena 2. kolovoza, i ove godine su bili Antun i Ruža Juhas. U njihovom dvorištu okupili su se sudionici svečane procesije prije svete mise koju je predslavio vč. Željko Šipek, a suslavio tavankutski župnik vč. Franjo Ivanković. Ove godine bandaš je bio Davor Šimić a bandašica Dijana Remaš, mali bandaš Danijel Sarić a mala bandašica Mirjana Prčić.

Sedamdeset i peta u nizu Dužionica u Somboru, proslavljena je 2. kolovoza, misom zahvalnicom u crkvi Presvetoga Trojstva. Misno slavlje predslavio je preč. Josip Pekanović uz koncelebraciju župnika župe Sv. Križa dr. Marinka Stantića, karmelićanina o. Zlatka Pletikosića i novog kapelana crkve Presvetoga Trojstva, vč. Predraga Alilovića. Nositelji žetvenih svečanosti u Somboru bili su bandašica Valentina Gromilović i bandaš Josip Pekanović. Poslije sv. mise, kruh od novoga brašna na prijamu je somborskom gradonačelniku Dušanu Joviću predala bandašica Valentina.

Proslava Dužionice u Somboru započela je već 1. kolovoza u Hrvatskom domu kulturnim programom tijekom kojeg su nastupili gosti iz Viškovaca s folklornim i pjevačkim točkama, a od domaćina su se predstavili veterani folklora te pjevačka skupina Društva, a novi broj lista *Miroljub* predstavio je urednik Matija Đanić.

Centralna proslava Dužijance 2009.

Svečana Večernja

Na molitvi Večernje s narodom i katedralnim župnikom mons. Stjepanom Beretićem i domaćim biskupom Ivanom bio je gost ovogodišnje Dužijance, vrhbosanski pomoćni biskup mons. Petar Sudar. Bandaš

Nebojša Stipić i bandašica Marijana Kujundžić prinijeli su pred oltar ovogodišnju krunu Dužijance, rad Jozefine Skenderović, koja simbolizira Svećeničku godinu koju je papa Benedikt XVI. svečano otvorio 19. lipnja ove godine.

Poslije Večernje, na putu prema glavnom gradskom trgu gdje je održana Risarska večer, risari i risaruše su se zaustavili kod biste Blaška Rajića, koja se nalazi u parku kod Gradske kuće.

Zahvalno euharistijsko slavlje

Na svečanu svetu misu u povorci su do katedrale bazilike Sv. Terezije Avilske krenuli bandaši i bandašice iz „kolijevke“ dužijance, iz crkve Sv. Roka. Svečanu misu zahvalnicu na platou pokraj katedrale predslavio je pomoćni vrhbosanski biskup Pero Sudar u koncelebraciji s domaćim biskupom Ivanom Péntzesom, katedralnim župnikom Stjepanom Beretićem te desetak svećenika Subotičke biskupije.

U prinosu darova, osim vina, vode i kruha od ovogodišnjega roda pšenice kojega su prinijeli mladi u narodnim nošnjama, svi prigradski bandaši i bandašice prikazali su biskupu Sudaru simbole svojih dužijanci. Bandašica Marijana i bandaš Nebojša na oltar su prinijeli hostije za misu zahvalnicu odnosno krunu ovogodišnje Dužijance. Misa zahvalnica završena je svečanom pohvalnicom „Tebe Boga hvalimo“ te euharistijskim blagoslovom. Pjevanje je i ove godine predvodio katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

Povorka kroz grad i predaja kruha gradonačelniku

Nakon euharistijskoga slavlja, u povorci su najprije ulicama grada od katedrale do središnjeg gradskog krenuli ugledni gosti na čelu s biskupom Sudarom. Nakon što su na trg i pozornicu čiji su domaćini bili Dajana i Davor Šimić, pristignuli bandaši i bandašice iz Bajmoka, Tavankuta, Male Bosne, Žednika, Đurđina, Ljutova, Svetozara Miletića te Sombora, kao i pratilje bandaša i bandašice, bandašicu Marijanu i bandaša Nebojšu te malu bandašicu Mirjanu i maloga bandaša Marka dočekali su subotički gradonačelnik Saša Vučinić i predsjednik Organizacijskoga odbora „Dužijance 2009.“ Davor Dulić. Gradonačelniku Saši Vučiniću bandašica i bandaš predali su kruh od novoga brašna.

„Bandašicino kolo“ na gradskom trgu

Bandašica Marijana i bandaš Nebojša zajedno sa župnikom župe Sv. Roka, mr. Andrijom Anišićem i predsjednikom Organizacijskoga odbora Dužijance Davorom Dulićem, položili su cvijeće i vijenac od žita na grob mons. Blaška Rajića. Nakon toga, uputili su se na glavni gradski trg na kojemu je održano „Bandašicino kolo“. Ovom prigodom sa pozornice se dojmivim riječima od Subotičana oprostio biskup Sudar.

Bunarić 2009.

Mnoštvo vjernika i hodočasnika iz Subotice i okolice te Sombora, Iriga, Vajske i Apatina ali i iz Slavenskoga Broda iz R. Hrvatske, okupilo se u nedjelju 30. kolovoza na misnom slavlju proštenja kojega je u marijanskom svetištu „Bunarić“ kraj Subotice predslavio đakovačko-osječki pomoćni biskup mons. Đuro Hranić zajedno sa subotičkim biskupom Ivanom, rektorom svetišta mons. dr. Andrijom Kopilovićem te svećenicima Subotičke biskupije. Svečano slavlje započelo je prijenosom Gospina lika iz kapelice na središnji oltar, kojega su nosili bandašica i bandaš Dužijance 2009., Marijana Kujundžić i Nebojša Stipić u pratnji mladih odjevenih u bunjevačku narodnu nošnju.

Svečana akademija u čast počasnog građanina Subotice, akademika dr. Ante Sekulića

Hrvatska je zajednica u Subotici, svečanom akademijom 1. rujna u Velikoj vijećnici Gradske kuće, čestitala na najvišem gradskom zvanju, dodijeljenom u povodu Dana grada, akademiku dr. Anti Sekuliću.

Obrazloženje gradskog Povjerenstva za dodjelu zvanja i priznanja pročitao je, pred prepunom vijećnicom, predsjednik Hrvatskog akademskog društva dr. sc. Slaven Bačić, a laureatu su čestitali predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Petar Kuntić i predsjedavajući Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ dr. sc. Andrija Kopilović. Tijekom svečane večeri nastupili su članovi Subotičkog tamburaškog orkestra pod ravnanjem Stipana Jaramazovića, odabrane stihove Ante Sekulića govorili su Nevena Mlinko i Filip Čeliković, a drugom dijelu programa prikazan je dokumentarni film Rajka Ljubića o dr. Anti Sekuliću, snimljen prije dvije godine.

HosanaFest 2009.

Četvrti po redu festival hrvatskih duhovnih pjesama „HosanaFest 2009.“, održan je 6. rujna u Sportskoj dvorani osnovne škole „Majšanski put“, a pobjednici su Ana Ostojić i Antonio Mock iz Zagreba. Ova je pjesma osvojila je nagradu izvođača i nagradu Stručnog povjerenstva.

Nagradu za najbolji tekst dobila je Snježana Kujundžić za pjesmu *Naša mala molitva*. Najviše simpatija publike, koja je glasovala putem SMS poruka, dobila je pjesma *Kajem se, Isuse* Nikole Jaramazovića koju je otpjevala Marija Jaramazović.

Na festivalu je nastupilo petnaest izvođača iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Vojvodine. U okviru festivali mladi Subotičani su izveli scensku igru pod nazivom „Božje dlijeto“ i oduševili brojnu publiku.

Seminar o tehnikama rada u skupinama za mlade katolike

U vjeronaučnoj dvorani župe Sv. Roka u Subotici, 12. rujna održan je jednodnevni seminar o tehnikama rada u skupinama za desetak mladih aktivnih katolika iz skupine Pastoralna mladih Subotičke biskupije i Odbora Tribine mladih. Ovaj neformalni vid edukacije vodio je diplomirani politolog Igor Čeliković.

U crkvi Sv. Križa u Somboru proslavljeno proštenje

U župi Sv. Križa u Somboru je na blagdan Uzvišenja svetoga Križa, 14. rujna, proslavljeno proštenje. Svečanu svetu misu je predvodio misionar Krvi Kristove pater Ilija Grgić iz Zagreba, uz koncelebraciju preč. Josipa Pekanovića, Josipa Kujundžića, Gorana Vilova, o. Zlatka Žuvele, Predraga Alilovića i župnika domaćina, dr. Marinka Stantića.

Zaziv Duha Svetoga u subotičkoj katedrali

U subotičkoj katedrali-bazilici Sv. Terezije, 23. rujna, zazivom Duha Svetoga svečano je započela školska i vjeronaučna godina za djecu iz osnovnih škola iz Subotice i okolice te djecu iz dječjeg vrtića „Marija Petković“. Na misi se okupilo više do tisuću djece koji su došli sa svojim učiteljima i nastavnicima. Euharistijsko slavlje predvodio je mons. Stjepan Beretić, katedralni župnik zajedno s desetak svećenika.

Smotra dječjih pjevača

Tradicionalna, V. smotra dječjih pjevača i zborova održana je 24. rujna u svečanoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“, u okviru IX. festivala bunjevačkih pisama. Na programu ovogodišnje Smotre bilo je 16 pjesama i, već tradicionalno, završila je pjesmom „Subotica“ Đule Milodanović koju su otpjevali svi izvođači u pratnji Dječjeg festivalskog orkestra subotičke Muzičke škole, pod ravnanjem profesorice Mire Temunović.

IX. Festival bunjevački pisama

IX. Festival bunjevački pisama održan je 25. rujna u subotičkoj Dvorani sportova. Po ocjeni stručnog žirija, pobjednik je skladatelj pjesme „Sječaš li se“, Filip Čeliković, koji je s Nelom Skenderović dobio i nagradu za najbolji aranžman. Publika je najboljom proglasila pjesmu „Subotici“ autora teksta i glazbe Marjana Kiša, koji je ujedno nagrađen za najbolji neobjavljeni tekst. Nagradu stručnog žirija za najbolju interpretaciju dobila je Antonija Piuković, a titulu najboljeg debitanta osvojila je Anita Daraboš. Na Festivalu je izvedeno 17 novih kompozicija. Pjevače je pratio Festivalski tamburaški orkestar pod ravnanjem profesorice Mire Temunović. U revijalnom dijelu festivala goste je zabavila zagrebačka skupina „Paganini bend“ s frontmenom violinistom i pjevačem Emilom Gabrićem, podrijetlom Subotičaninom.

Hodočašće u Mariju Bistricu

Tradicionalno hodočašće bačkih Hrvata u Nacionalno svetište Majke Božje Bistričke bilo je od 26. do 27. rujna. Na hodočašću je bilo oko 250 hodočasnika iz raznih župa naše biskupije.

Proslava „Radosne Gospe“ u franjevačkom samostanu u Baču

Slavlje Radosne Gospe u franjevačkom samostanu u Baču, 10. listopada, predvodio je beogradski nadbiskup i metropolit Stanislav Hočevar u zajedništvu s još osmero svećenika. Osim poglavara bačkog samostana fra Josipa Špehara i domaćih svećenika, u euharistijskom slavlju su sudjelovali gvardijan franjevačkog samostana iz Subotice, grkokatolički svećenik iz Slovačke, te franjevački svećenici iz Tuzle, prapostojbine čudotvorne slike Gospe Radosne gradovrške i većine ovdašnjih Hrvata.

Zlatni jubilej zavjeta sestara Kćeri Milosrđa

Svečanom svetom misom 11. listopada u crkvi Sv. Roka proslavljena je 50. godišnjica zavjeta s. M. Božene Milodanović i s. M. Milene Lisjak, a predvodio ju je župnik preč. Andrija Anišić. Slavlju je nazočila i provincijalna glavarica sestara Kćeri Milosrđa, s. M. Domagoja Marić, s još nekoliko sestara iz Zagreba i Osijeka, uz s. M. Mojmiru Mašina, kućnu poglavaricu samostana u Keru i sestre iz Kera i Aleksandrova.

Zavitni dan u Bačkom Monoštoru

Monoštorci su dostojanstveno proslavili Zavitni dan svojega sela – 13. listopada, misnim slavljem u crkvi Sv. Petra i Pavla koje je predvodio vlč. Željko Šipek, a suslavili su arhiepiskop podunavskog arhiepiskopata preč. Jakob Pfeifer, vlč. Goran Vilov, vlč. Davor Kovačević, vlč. Dominik Ralbovsky i đakon Stipan Periškić.

8. dani Balinta Vujkova u znaku časopisa

Trodnevna, najveća književna manifestacija Hrvata u Vojvodini i Republici Srbiji održana je od 22. do 24. listopada, a započela je svečanim otvorenjem u Velikoj vijećnici Gradske kuće. Uslijedio je dvodnevni stručni skup na temu književnih časopisa Hrvata u Podunavlju, potom program namijenjen djeci po nazivom „Narodna književnost u školi“, predstavljen je uglednik zagrebački nakladnik AGM, a sve je pratila izložba književnih časopisa. Za ovogodišnje, 8. dane Balinta Vujkova tiskana je njegova prva knjiga „Cviće i kamen“ koja je po tradiciji darovana školskim knjižnicama tijekom programa za djecu. Nagradu za životno djelo dobio je Petko Vojnić Purčar.

Hrvatska zajednica na beogradskom sajmu knjiga

Na 54., međunarodnom Sajmu knjiga u Beogradu predstavili su se ove godine i nakladnici hrvatske zajednice u Vojvodini. U sajamskoj dvorani „Borislav Pekić“, 30. listopada svoja izdanja predstavili su NIU „Hrvatska riječ“, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Hrvatsko akademsko društvo i Hrvatska čitaonica.

Duhovna obnova mladih

Šezdesetak mladih Subotičke biskupije koji žele produbiti i obnoviti svoju vjeru kako bi postali slični prvoj kršćanskoj zajednici, okupilo se od 6. do 8. studenoga u samostanu Kćeri Milosrđa u župi Sv. Roka, na pred-adventskoj duhovnoj obnovi.

Proslavljena 800. obljetnica Franjevačkog reda

Misnim slavljem, koje je 26. studenoga, u subotičkoj franjevačkoj crkvi Sv. Mihaela arkanđela predvodio o. Petar Cvekan, tajnik Franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, kao osobni izaslanik provincijala o. Željka Železnjaka, zajedno s o. Ivanom Bošnjakom, gvardijanom subotičkim, o. Filipom Karadžom, gvardijanom franjevačkog samostana Sv. Ante u Beogradu u ime Franjevačke provincije Bosne Srebrne te dvadesetak svećenika i redovnika Subotičke biskupije, proslavljena je 800. obljetnica Franjevačkog reda.

Nakon sv. mise, u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće održana je svečana akademija u čast 800. obljetnice Franjevačkoga reda. U programu su nastupila djeca nekoliko subotičkih župa uz pratnju tamburaškog orkestra subotičke Muzičke škole, pod ravnanjem prof. Mire Temunović, recitatori Hrvatske čitaonice te zbor Sv. Ivana Krstitelja iz Zemuna.

Predavanje na temu „800 godina Franjevačkoga reda“ održao je dr. Robert Skenderović iz Zagreba, a o Franjevačkom svjetovnom redu govorio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić.

SADRŽAJ

Kalendar	4
Astronomski i vremenski podaci za 2010. godinu	28
Pomrčine Sunca i Mjeseca tijekom 2010. godine	28
Kakvo će biti vrijeme u 2010. godini	28
Vrijeme po mjesecima	29
Zapovjedni blagdani	30
Obvezatni post i nemrs	30
Katolička Crkva u svijetu	31
Katolička Crkva u Hrvatskoj	32
Crkva u Bosni i Hercegovini i Makedoniji	33
Crkva u Crnoj Gori	33
Crkva u Srbiji	33
Katoličke novine i časopisi	35
RIJEČ UREDNIKA	37
Stjepan Beretić: Dragi Štioče	37
PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU	39
CARITAS IN VERITATE – Ljubav u istini – odlomak iz enciklike pape Benedikta XVI.	39
* Luka Štilinović: Dragom ocu Anti Stantiću	42
DUHOVNOST	43
Dr. Andrija Kopilović (priredio): Jedan poticaj Crkve u Godini svećenika	43
* Molitva Majci Božjoj za svećenike	45
* Župnikova molitva Presvetoj Djevici Mariji	46
* Čin ljubavi svetoga župnika arškoga sv. Ivana Marije Vianneya	48
* Ruža Silađev: Tijelovo	48
Dr. Andrija Kopilović: Liturgija – mjesto susreta	49
Mr. Mato Miloš: Svećenička duhovnost	51
Lazar Novaković: Prvih 25 godina svećeništva	62
* Mirjana Jaramazović: Korak po korak	66
Tomislav Žigmanov: Jaspersovo razumijevanje krivice i odgovornosti	67
Dr. Andrija Kopilović: Radio Marija – dar našoj Crkvi	73
* Josipa Dević: Da mi je čuti	75
* Snježana Kujundžić: Bože, spasi me	76

Mr. Andrija Anišić: Pobačaj, eutanazija, smrtna kazna i samoubojstvo u svjetlu kršćanske vizije smrti i umiranja	77
Dr. Andrija Kopilović: Ekumenizam – integralni dio pastorala	107
* Đula Milodanović: Našem ocu Gerardu	110
Naš kandidat za sveca o. Gerard Tomo Stantić	111
O. Ante Stantić: Ostvareni stupanj na putu proglašenja svetim o. Gerarda Tome Stantića	111
* Marica Mikrut: Šokačka vila	118
NARODNO BLAGO	119
Ivan Andrašić: Moba	119
Josip Dumendžić Meštar: Pučka predaja o sv. Boni	122
Štivo za trenutke odmora	123
Tomislav Žigmanov: Molitava rose u staroga Jose	123
Vinko Janković: Divani iz našeg šora – Žužu i pils	127
Ruža Silađev: Sa panja	129
Ruža Silađev: Na Cvitnu Subotu (Na Jelu)	132
* Franjo Ivanković: Divno čudo	134
Vanja Petrak: Dar za sestru Anu (Ljubav)	135
Ana Ivković: Mali dječak	137
Vedrana Cvijin: U autobusu	139
Željka Zelić: Bog odabire samo najbolje	140
Željka Zelić: Provincija	143
MALA DANICA (Uredila Katarina Čeliković)	145
Djeca u životu Crkve	146
Sara Dulić: Moj mlađi brat	152
Molitve djece (istinite)	153
Stjepan Lice: Siguran grad	155
Oscar Wilde: Legenda o narcisu	156
Blizanci u maternici razgovaraju	157
Bog je stvorio planete	158
Vickasto i istinito	159
15 najpopularnijih biblijskih načina kako pronaći buduću suprugu	160
MLADI (Uredila Nevena Mlinko)	161
David Anišić: Rođena je nova nada	162
Marina Gabrić: Tko je Bog?	163
Goran Gregorčić: Uzori u društvu	165
Nevena Mlinko: Mome kralju	166
Vladimir Lišić: Na tankom ledu... ..	168
Ana Ivković: Radost koju ti nitko neće oduzeti	170
* Željka Zelić: Tvoji	172
Petar Gaković (priredio): Godišnji plan	173
OBITELJ (Uredila: Vesna Huska)	177

Mirela Sakač: Brak i obitelj otajstvo ili pomodarstvo?	178
Jedan pozdrav mladencima	185
Mala vila (bajka za djecu i roditelje)	186
Kako da pokažete svojoj trudnoj supruzi da je volite?	189
Malo šale: Ekskluzivna putovanja za kršćane	190
MEDICINA	193
Mr. sc. dr. Ruža Sente: Acne vulgaris	193
KULTURA	199
Tomislav Žigmanov:	
Knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata u 2009.	199
Katarina Čeliković (priređila):	
Kulturni događaji godine za Hrvate u Vojvodini	205
POVIJESNI KUTAK	213
Stjepan Beretić: Tko je zaslužan za slike	
u subotičkoj katedrali?	213
Dr. sc. Robert Skenderović: 800. obljetnica Franjevačkog reda ..	225
Stjepan Beretić: Franjevački svjetovni red (FSR)	237
* Josip Dumendžić Meštar: Dok sam kadar	245
* Silvester Bašić: Fratar	246
Goran Vilov: Svemir govori o Bogu (Uz Godinu astronomije)	247
OBLJETNICE	253
Srebromisnici	253
Sestre jubilarke	255
Ređenja u Subotičkoj biskupiji	257
NAŠI POKOJNICI	259
* Zlatko Gorjanac: Vrime	262
KRONIKA	263
Katarina Čeliković: Od Danice do Danice	263
Sadržaj	284

Znak * označava pjesme ili molitve

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. JERONIMA

Tomo Vereš: Razmišljanja jednog kršćanina

Dr. Tomo Vereš (1930. – 2002.), OP, među našim je teolozima jedan od najboljih poznavatelja djela Tome Akvinskoga i Alberta Velikoga, ali i Karla Marxa. Kao redovitom suradniku u svojim publikacijama, HKD sv. Jeronima objavilo mu je povodom njegova 70. rođendana (2000. god.) ovu knjigu kršćanskih razmišljanja, sastavljenu od tekstova prethodno objavljenih mahom u jeronimskoj "Danici" ili "Maruliću". Pisani jasno i jednostavno (ne i simplicistički), zahvalno su štivo za svakog duhovno radoznalog čitatelja, a u knjizi se posebno izdvaja vrlo akribičan prikaz odjekâ enciklike "Rerum novarum" kod naših marksista i teologa u vrijeme komunizma, odnosno tzv. samoupravljanja.

Radovan Grgec: Odsjevi kršćanske kulture – II.

Ovaj II. dio "Odsjeva kršćanske kulture" nastavak je izbora kronikâ koje su izlazile kao urednički uvodnici u "Maruliću", svojevrsnom glasilu HKD-a sv. Jeronima, naše najstarije kulturne ustanove vjerskog nadahnuća, koju je 1868. osnovao prvi nadbiskup zagrebački, kardinal *Haulik*. U skladu s načelima II. vatikanskoga koncila kršćanski laici ne razlikuju se od klerika dostojanstvom nego funkcijom, djelujući kao samostalne ličnosti na svojim specifičnim područjima, npr. u obiteljskom, društvenom, političkom i profesionalnom životu. Tim načelima ravnalo se i prije koncila Jeronimsko društvo, pa tako i njegova glasila. Karakterizirala ga je vjernost Crkvi i domovini, a ideal je bila slobodna Crkva u slobodnoj državi.

Gracijan Biršić: Marija – početak boljega svijeta (izd. 2005.)

Ovo mariološko djelo sastoji se od razmatranja prigodom marijanskih blagdana te od tumačenja sastavnih dijelova najpoznatije marijanske molitve – krunice. Posebna su odlika knjige pjesnički Očenaši i Zdrvomarije velikih hrvatskih i svjetskih književnika (T. P. Marović, Izidor Poljak, Ujević, Nazor, Dizdar, T. Merton, Villon, Petrarca, Dante...), vrlo prikladno uklopljeni u razmatranja i znalački prokomentirani.

Georges Huber: Moj će anđeo ići pred tobom

Mogli bismo reći da su anđeli "zvijezde koje ne gasnu", zvijezde o čijem sjaju svjedoče mnoga mjesta u Bibliji, kao i štovanje anđela kod nekih Božjih ugodnika, npr. sv. *Terezije od Maloga Isusa* ili biskupa *Langa*. Pobožnost prema anđelima, napose prema anđelima čuvarima i prema arkandelima *Mihaelu*, *Gabrijelu* i *Rafaelu*, stoga je itekako još živa među katoličkim vjernicima, pa nije čudno što je ubrzo bilo rasprodano prvo i

drugo izdanje ove popularno pisane knjige *Georgesa Hubera*, švicarskog katoličkog laika i novinara, koju je *Radovan Grgec* preveo na poticaj kard. *Kuharića*.

Gracijan Biršić: O sv. Antunu Padovanskom – drukčije

I *Antun Padovanski* po svojim je propovijedima postao legendaran, tako da njegov povijesni lik danas valja oslobađati nevjerodostojnih sastojaka kojima ga je opteretilo i nekadašnje i suvremeno praznovjerje. Upravo u tom smislu pristupa p. Gracijan Biršić u ovoj zbirci svojih propovijedi liku popularnog sveca "drukčije", otisnuvši se od osnovnih, općepoznatih podataka o njemu u potragu za njegovom kompleksnom osobnošću te upućujući čitatelja i u bit svetosti uopće i u osobitost svetosti velikoga Padovanca.

Ivon Ćuk: Zvijezde koje ne zalaze

Ovo je drugo izdanje vrlo popularnog, 1976. godine prvi put objavljenog i ubrzo rasprodanog djela p. Ivona Ćuka, iliti "Yvesa Ivonidesa", kako je prvo izdanje svoje knjige potpisao taj pionir našega vjerskog tiska.

"Zvijezde koje ne zalaze" crkveni su velikani prvih pet stoljeća kršćanstva (Ignacije Antiohijski, Ciprijan, Hilarije, Bazilije, Ivan Zlatousti, Ambrozije, Augustin, Leon Veliki itd.), o čijim životima p. Ivon Ćuk piše uzbudljivo i zanosno, oduševljavajući čitatelja za svetost tih neugaslih zvijezda kršćanstva koje svojim primjerom nadahnjuju i današnje vjernike.

Narudžbe:

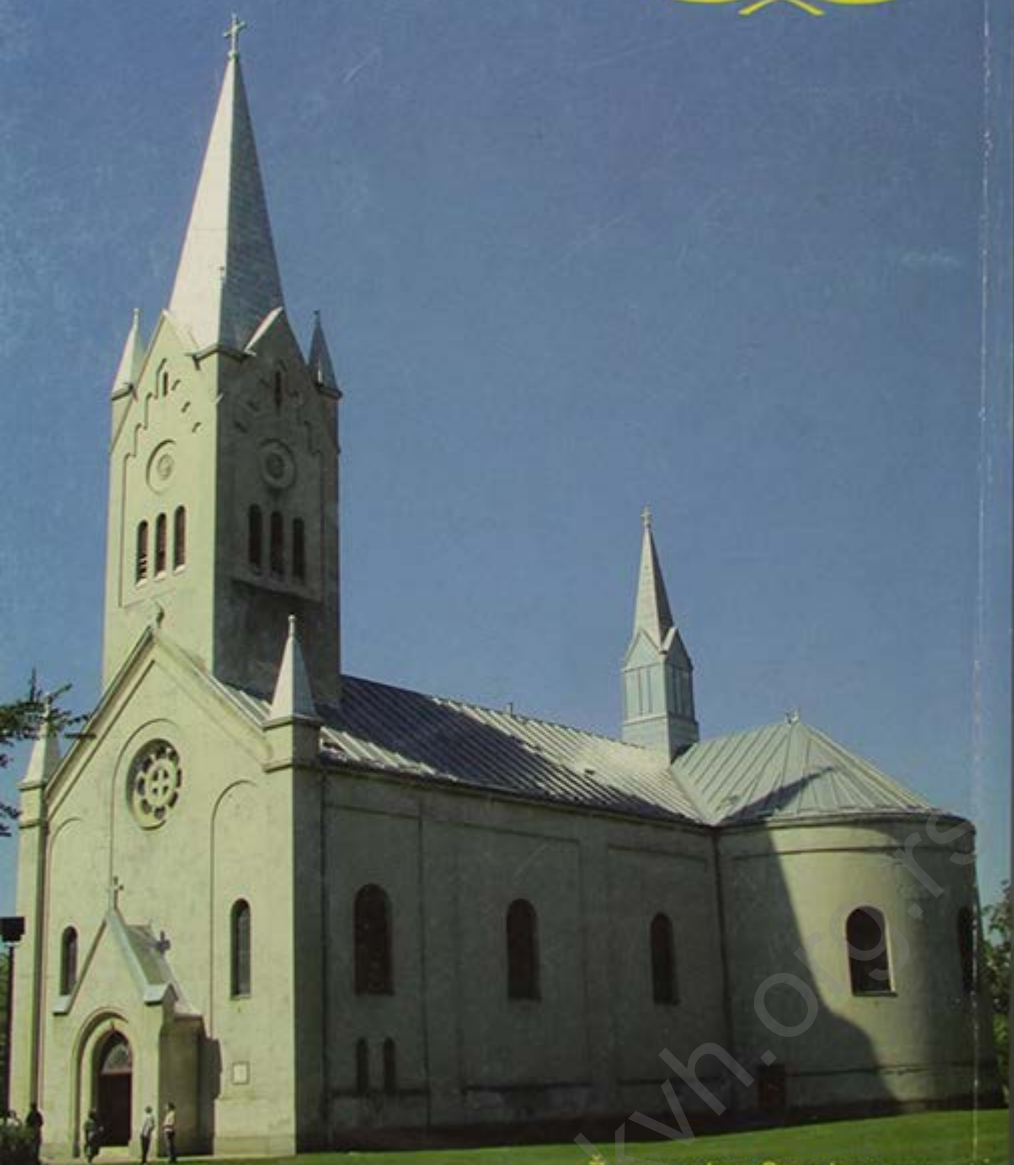
HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO
DRUŠTVO SV. JERONIMA
10000 ZAGREB, Trg kralja Tomislava 21
tel/fax: +385 1 49 22 300
e-mail: hkd.danica@zg.t-com.hr

Ćirilometodska (Jeronimska) knjižara
ZAGREB, Kaptol 29; tel./fax: +385 1 48 14 709

Popis ostalih izdanja možete vidjeti u prošlogodišnjoj
Subotičkoj Danici i na web stranici: www.hkd-sv-jeronima.hr

**ZAHVALJUJEMO HRVATSKOM KNJIŽEVNOM DRUŠTVU
SV. JERONIMA NA SURADNJI, POMOĆI I PODRŠCI!**

100

Župna crkva Srca Isusova
Tavankut (1909. - 2009.)